ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 15ης Οκτωβρίου 2002 *

Περιεχόμενα

I — Ιστορικό της διαφοράς I-8626

II — Οι προσφυγές ενώπιον του Πρωτοδικείου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση ... I-8631

III — Τα αιτήματα των αιτήσεων αναιρέσεως I-8632

IV — Οι λόγοι αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως I-8637

V — Επί των αιτήσεων αναιρέσεως I-8645

A — Επί των διαδικαστικών λόγων και των ουσιωδών τύπων I-8645

1. Επί του λόγου που οι Montedison, Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την παράβαση των άρθρων 10, παράγραφος 1, και 32, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου I-8645

2. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Enichem και ICI αντλούν από την παράβαση του δεδικασμένου I-8647

3. Επί του λόγου που οι LVM, DSM και ICI αντλούν από την παραβίαση της αρχής non bis in idem I-8650

4. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Elf Atochem, Degussa, Enichem και ICI αντλούν από την ακυρότητα των διαδικαστικών πράξεων που προηγήθηκαν της αποφάσεως PVC I I-8654

5. Επί των λόγων που όλες οι αναιρεσείουσες αντλούν από την αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I και η ICI, από τον ελλιπή χαρακτήρα του φακέλου που υποβλήθηκε στην κρίση του σώματος των επιτρόπων κατά την έκδοση της αποφάσεως PVC II I-8656

α) Επί της ελλείψεως νέας ανακοινώσεως των αιτιάσεων I-8657

β) Επί της ελλείψεως νέας ακροάσεως των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων I-8657

γ) Επί της ελλείψεως νέας διαβουλεύσεως της συμβουλευτικής επιτροπής I-8665

δ) Επί της ελλείψεως νέας παρεμβάσεως του συμβούλου ακροάσεων ... I-8667

ε) Επί της συνθέσεως του φακέλου που υποβλήθηκε στην κρίση του σώματος των επιτρόπων I-8669

* Γλώσσες διαδικασίας: η γερμανική, η αγγλική, η γαλλική, η ιταλική και η ολλανδική.

6. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Montedison και ICI αντλούν από την παραγραφή των διώξεων I-8670

7. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Degussa και ICI αντλούν από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας I-8677

α) Επί των αιτιάσεων που αντλούνται από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ I-8678

β) Επί των αιτιάσεων σχετικά με την κύρωση λόγω παραβιάσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας I-8681

γ) Επί των αιτιάσεων σχετικά με την τήρηση της αρχής της εύλογης προθεσμίας I-8683

i) Αιτιάσεις στρεφόμενες κατά της διοικητικής διαδικασίας που κίνησε η Επιτροπή I-8683

— Υποδιαίρεση της διοικητικής διαδικασίας σε δύο περιόδους I-8683

— Παράλειψη εξετάσεως της διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας ενόψει όλων των κριτηρίων εκτιμήσεως της εύλογης προθεσμίας I-8685

— Παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας λόγω της διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας I-8686

ii) Αιτίαση αντλούμενη από την παράλειψη εξετάσεως εκ μέρους του Πρωτοδικείου, βάσει της αρχής της εύλογης προθεσμίας, των δικαστικών διαδικασιών που προηγήθηκαν της εκδόσεως της αποφάσεως PVC II I-8690

iii) Αιτίαση αντλούμενη από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας εκ μέρους του Πρωτοδικείου λόγω της διάρκειας της δικαστικής διαδικασίας που κατέληξε στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση I-8692

iv) Αιτίαση αντλούμενη από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας λόγω της συνολικής διάρκειας των διοικητικών και των δικαστικών διαδικασιών που κινήθηκαν στην προκειμένη περίπτωση I-8695

Επιχειρήματα των διαδίκων I-8695

Εκτίμηση του Δικαστηρίου I-8697

8. Επί του λόγου που η DSM αντλεί από την παραβίαση της αρχής του απαραβιάστου της κατοικίας I-8699

9. Επί του λόγου που οι LVM και DSM αντλούν από την παραβίαση της αρχής «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί» I-8704

10. Επί του λόγου που οι DSM και ICI αντλούν από την παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου και την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας I-8714

11. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Elf Atochem, Degussa και Enichem αντλούν από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας λόγω ανεπαρκούς προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής I-8717

12. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την προσβολή του δικαιώματος για δίκαιη δίκη, την παράβαση των άρθρων 48, παράγραφος 2, και 64 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, καθώς και από την παραβίαση της αρχής της προσωπικής ευθύνης λόγω των λεπτομερειών οργανώσεως της προφορικής διαδικασίας ... I-8726

13. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την προσβολή του δικαιώματος για δίκαιη δίκη και την παράβαση του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου κατά την εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων I-8729

14. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από την παράβαση του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου I-8734

15. Επί του λόγου που οι Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από τη μη πλήρη εξέταση των περιστατικών I-8737

16. Επί του λόγου αναιρέσεως που οι Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων I-8740

17. Επί των λόγων που οι Montedison, Elf Atochem, Degussa, Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την παράλειψη απαντήσεως σε ορισμένους λόγους ακυρώσεως, καθώς και από την αντίφαση και την ανεπαρκή αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως I-8742

α) Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την παράλειψη απαντήσεως στον λόγο ακυρώσεως που άντλησε από την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων μετά την απόφαση της Επιτροπής I-8743

β) Επί του λόγου που η Elf Atochem αντλεί από την παράλειψη απαντήσεως στον λόγο ακυρώσεως που άντλησε από τις διαφορές οι οποίες υπάρχουν μεταξύ των αποφάσεων PVC I και PVC II I-8745

γ) Επί του λόγου που η Degussa αντλεί από την παράλειψη απαντήσεως στην αιτίασή της που άντλησε από τη μη παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων πριν από την έκδοση της αποφάσεως PVC II I-8747

δ) Επί του λόγου που οι Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την αντίφαση και την ανεπαρκή αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως όσον αφορά την εξέταση των εγγράφων αποδείξεων . I-8747

18. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Enichem και ICI αντλούν από την ανεπαρκή ή εσφαλμένη αιτιολογία της απορρίψεως ενός λόγου ακυρώσεως τον οποίο άντλησαν από την εκ μέρους της Επιτροπής παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης όσον αφορά την επιλογή της να εκδώσει την απόφαση PVC II μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I I-8749

19. Επί του λόγου που οι Montedison, Degussa και Enichem αντλούν από το ότι η Επιτροπή αγνόησε το περιεχόμενο της υποχρεώσεως αιτιολογίας του τρόπου υπολογισμού του προστίμου I-8752

Επιχειρήματα των αναιρεσειουσών I-8752

Εκτίμηση του Δικαστηρίου I-8754

20. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την εσφαλμένη απόρριψη, ως απαραδέκτων, των αιτημάτων της περί καταδίκης της Επιτροπής στην καταβολή αποζημιώσεως I-8758

Β — Επί των ουσιαστικών λόγων I-8760

1. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την εκ μέρους του Πρωτοδικείου παράλειψη εξετάσεως του οικονομικού πλαισίου I-8760

2. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από το ότι της καταλογίζεται συλλογική ευθύνη I-8765

3. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από τον εσφαλμένο καταλογισμό της παραβάσεως στην ίδια, που θεωρήθηκε ως εταιρία χαρτοφυλακίου του ομίλου, και τον εκ μέρους του Πρωτοδικείου εσφαλμένο αποκλεισμό του ασκούντος επιρροή κύκλου εργασιών της εταιρίας χαρτοφυλακίου στον προσδιορισμό του ύψους του προστίμου I-8770

4. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από το νομικό σφάλμα που διέπραξε το Πρωτοδικείο ως προς τις συνέπειες που πρέπει να αντληθούν από τη διαπίστωσή του ότι δεν έχουν σχέση μεταξύ τους δύο έγγραφα στα οποία στηρίζεται η κατηγορία της Επιτροπής I-8773

Επίμαχα ενώπιον του Πρωτοδικείου στοιχεία της αποφάσεως PVC II I-8773

Βαλλόμενες σκέψεις της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως I-8776

Επιχειρήματα της αναιρεσείουσας I-8778

Εκτίμηση του Δικαστηρίου I-8779

5. Επί του λόγου που οι Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την παράβαση των άρθρων 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 ..... I-8784

6. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από την παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, που προκύπτει από σφάλμα του Πρωτοδικείου ως προς την υφιστάμενη σχέση μεταξύ του κύκλου εργασιών της χρήσεως που προηγήθηκε της αποφάσεως PVC II και του ύψους του προστίμου I-8787

7. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου I-8789

8. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από τον δυσανάλογο και άδικο χαρακτήρα του προστίμου ενόψει της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως I-8791

9. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως όσον αφορά το ύψος του προστίμου I-8793

10. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από την εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, καθώς και από την ανεπαρκή εκτίμηση των αποδείξεων όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του επιβληθέντος στην αναιρεσείουσα προστίμου και του μεριδίου της στην αγορά I-8794

Επιχειρήματα της αναιρεσείουσας I-8794

Εκτίμηση του Δικαστηρίου I-8796

11. Επί του λόγου που η ICI αντλεί από τη μη ακύρωση ή τη μη μείωση του προστίμου εκ μέρους του Πρωτοδικείου ως συνέπεια της παραβιάσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας I-8801

VI — Επί των συνεπειών της μερικής αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως I-8802

A — Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την προσβολή του δικαιώματός της προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής I-8802

B — Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων μετά την απόφαση της Επιτροπής I-8811

Επί των δικαστικών εξόδων I-8814

Στις συνεκδικαζόμενες υποθέσεις C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P,

Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM), με έδρα τις Βρυξέλλες (Βέλγιο), εκπροσωπούμενη από τον I. G. F. Cath, advocaat, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο (C-238/99 P),

DSM NV και **DSM Kunststoffen BV,** με έδρα το Heerlen (Κάτω Χώρες), εκπροσωπούμενες από τον I. G. F. Cath, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο (C-244/99 P),

Montedison SpA, με έδρα το Μιλάνο (Ιταλία), εκπροσωπούμενη από τους G. Celona και P. A. M. Ferrari, avvocati, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο (C-245/99 P),

Elf Atochem SA, με έδρα το Παρίσι (Γαλλία), εκπροσωπούμενη από τον X. de Roux, avocat, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο (C-247/99 P),

Degussa AG, πρώην Degussa-Hüls AG, και παλαιότερα Hüls AG, με έδρα το Marl (Γερμανία), εκπροσωπούμενη από τον F. Montag, Rechtsanwalt, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο (C-250/99 P),

Enichem SpA, με έδρα το Μιλάνο, εκπροσωπούμενη από τους M. Siragusa και F. M. Moretti, avvocati, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο (C-251/99 P),

Wacker-Chemie GmbH, με έδρα το Μόναχο (Γερμανία),

Hoechst AG, με έδρα τη Φρανκφούρτη επί του Μάιν (Γερμανία),

εκπροσωπούμενες από τον H. Hellmann, Rechtsanwalt, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο (C-252/99 P),

Imperial Chemical Industries plc (ICI), με έδρα το Λονδίνο (Ηνωμένο Βασίλειο), εκπροσωπούμενη από τους D. Vaughan και D. Anderson, QC, K. Bacon, barrister, καθώς και από τους R. J. Coles και S. Turner, solicitors, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο (C-254/99 P),

αναιρεσείουσες,

που έχουν ως αντικείμενο αιτήσεις αναιρέσεως που ασκήθηκαν κατά της αποφάσεως που εξέδωσε στις 20 Απριλίου 1999 το Πρωτοδικείο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (τρίτο πενταμελές τμήμα) στις υποθέσεις T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. II-931), και με την οποία ζητείται η εξαφάνιση της αποφάσεως αυτής,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τους J. Currall και W. Wils, επικουρουμένους από τους M. H. van der Woude, avocat (C-238/99 P και C-244/99 P), R. M. Morresi, avvocato (C-245/99 P και C-251/99 P), E. Morgan de Rivery, avocat (C-247/99 P) και A. Böhlke, Rechtsanwalt (C-250/99 P και C-252/99 P), και D. Lloyd-Jones, QC (C-254/99 P), με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J.-P. Puissochet, πρόεδρο τμήματος, C. Gulmann (εισηγητή), D. A. O. Edward, A. La Pergola, P. Jann, F. Macken, N. Colneric και S. von Bahr, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: J. Mischo
γραμματέας: D. Louterman-Hubeau, προϊσταμένη τμήματος, και L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 13ης Ιουνίου 2001, κατά την οποία οι Limburgse Vinyl Maatschappij NV (LVM), DSM NV και DSM Kunststoffen BV εκπροσωπήθηκαν από τον I. G. F. Cath (C-238/99 P και

C-244/99 P), η Montedison SpA από τους G. Celona και P. A. M. Ferrari (C-245/99 P), η Elf Atochem SA από τον C.-H. Léger, avocat (C-247/99 P), η Degussa AG από τον F. Montag (C-250/99 P), η Enichem SpA από τους M. Siragusa και F. M. Moretti (C-251/99 P), οι Wacker-Chemie GmbH και Hoechst AG από τους H. Hellmann και H.-J. Hellmann, Rechtsanwalt (C-252/99 P), η Imperial Chemical Industries plc (ICI) από τους D. Vaughan, D. Anderson, R. J. Coles, την S. Turner και την S. C. Berwick, solicitor (C-254/99 P), και η Επιτροπή από τους J. Currall και W. Wils, επικουρουμένους από τους M. H. van der Woude (C-238/99 P και C-244/99 P), R. M. Morresi (C-245/99 P και C-251/99 P), E. Morgan de Rivery (C-247/99 P), A. Böhlke (C-250/99 P και C-252/99 P) και D. Lloyd-Jones (C-254/99 P),

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου 2001,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφα που κατέθεσαν στη Γραμματεία του Δικαστηρίου μεταξύ 24 Ιουνίου και 8 Ιουλίου 1999, οι Limburgse Vinyl Maatschappij NV (στο εξής: LVM), DSM NV και DSM Kunststoffen BV, Montedison SpA (στο εξής: Montedison), Elf Atochem SA (στο εξής: Elf Atochem), Degussa AG (στο εξής: Degussa), πρώην Degussa-Hüls AG, και παλαιότερα Hüls AG (στο εξής: Hüls), Enichem SpA (στο εξής: Enichem), Wacker-Chemie GmbH (στο εξής: Wacker-Chemie) και Hoechst AG (στο εξής: Hoechst), καθώς και η Imperial Chemical Industries plc (στο εξής: ICI) άσκησαν, δυνάμει του άρθρου 49 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αναιρέσεις κατά της

αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999 στις υποθέσεις T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1999, σ. II-931, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση), με την οποία το Πρωτοδικείο, μεταξύ άλλων, μείωσε το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Elf Atochem και το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην ICI με την απόφαση 94/599/ΕΚ της Επιτροπής, της 27ης Ιουλίου 1994, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΚ (IV/31.865 — PVC) (ΕΕ L 239, σ. 14, στο εξής: απόφαση PVC II), και, κατά τα λοιπά, απέρριψε τις προσφυγές ακυρώσεως που στρέφονταν κατά της αποφάσεως αυτής.

I — Ιστορικό της διαφοράς

2 Κατόπιν ελέγχων που πραγματοποιήθηκαν στις 13 και 14 Οκτωβρίου 1983 στον τομέα του πολυπροπυλενίου, βάσει του άρθρου 14 του κανονισμού 17 του Συμβουλίου, της 6ης Φεβρουαρίου 1962, πρώτου κανονισμού εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 25), η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άνοιξε φάκελο όσον αφορά το χλωριούχο πολυβινύλιο (στο εξής: PVC). Διενήργησε τότε διαφόρους ελέγχους στα γραφεία των εμπλεκομένων επιχειρήσεων και τους ζήτησε επανειλημμένως πληροφορίες.

3 Στις 24 Μαρτίου 1988, η Επιτροπή κίνησε αυτεπαγγέλτως, δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, του κανονισμού 17, διαδικασία κατά δεκατεσσάρων παραγωγών PVC. Στις 5 Απριλίου 1988, απηύθυνε σε κάθε μία από τις επιχειρήσεις αυτές την ανακοίνωση των αιτιάσεων που προβλέπεται από το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 99/63/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 25ης Ιουλίου 1963, περί των ακροάσεων που προβλέπονται στο άρθρο 19, παράγραφοι 1 και 2, του κανονισμού 17 (ΕΕ ειδ. έκδ. 08/001, σ. 37). Όλες οι επιχειρήσεις στις οποίες απευθυνόταν η ανακοίνωση των αιτιάσεων υπέβαλαν παρατηρήσεις τον Ιούνιο του 1988. Με εξαίρεση τη Shell International Chemical Company Ltd (στο εξής: Shell), η οποία δεν υπέβαλε σχετικό αίτημα, ανέπτυξαν προφορικά τις απόψεις τους στη διάρκεια του Σεπτεμβρίου 1988.

4 Την 1η Δεκεμβρίου 1988, η συμβουλευτική επιτροπή για τις συμπράξεις και τις δεσπόζουσες θέσεις (στο εξής: συμβουλευτική επιτροπή) διατύπωσε τη γνώμη της επί του προσχεδίου αποφάσεως της Επιτροπής.

5 Κατά το πέρας της διαδικασίας, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 89/190/ΕΟΚ, της 21ης Δεκεμβρίου 1988, σχετικά με διαδικασία εφαρμογής του άρθρου 85 της Συνθήκης ΕΟΚ (IV/31.865, PVC) (ΕΕ 1989, L 74, σ. 1, στο εξής: απόφαση PVC I). Με την απόφαση αυτή, η Επιτροπή επέβαλε κυρώσεις, λόγω παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (νυν άρθρου 81, παράγραφος 1, ΕΚ), στους εξής παραγωγούς PVC: Atochem SA, BASF AG (στο εξής: BASF), DSM NV, Enichem, Hoechst, Hüls, ICI, LVM, Montedison, Norsk Hydro AS (στο εξής: Norsk Hydro), Société artésienne de vinyle SA (στο εξής: Société artésienne de vinyle), Shell, Solvay & Cie (στο εξής: Solvay) και Wacker-Chemie.

6 Όλες αυτές οι επιχειρήσεις, πλην της Solvay, προσέφυγαν κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του κοινοτικού δικαστή και ζήτησαν την ακύρωσή της.

7 Με διάταξη της 19ης Ιουνίου 1990, T-106/89, Norsk Hydro κατά Επιτροπής (η οποία δεν δημοσιεύθηκε στη Συλλογή), το Πρωτοδικείο έκρινε απαράδεκτη την προσφυγή της Norsk Hydro.

8 Προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας και προς έκδοση κοινής αποφάσεως, αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των λοιπών υποθέσεων.

9 Με απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 1992, T-79/89, T-84/89 έως T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 και T-104/89, BASF κ.λπ. κατά Επιτροπής (στο εξής: απόφαση του Πρωτοδικείου της 27 Φεβρουαρίου 1992), το Πρωτοδικείο κήρυξε ανυπόστατη την απόφαση του PVC I.

10 Κατόπιν αιτήσεως αναιρέσεως της Επιτροπής, το Δικαστήριο, με απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994, C-137/92 P, Επιτροπή κατά BASF κ.λπ. (Συλλογή 1994, σ. I-2555, στο εξής: απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994), αναίρεσε την απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992 και ακύρωσε την απόφαση PVC I.

11 Στις 27 Ιουλίου 1994, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση PVC II κατά των παραγωγών που αφορούσε η απόφαση I, εκτός της Solvay και της Norsk Hydro. Με τη νέα αυτή απόφαση επιβλήθηκαν στις επιχειρήσεις, αποδέκτες της αποφάσεως, πρόστιμα του ιδίου ύψους με εκείνα που τους είχαν επιβληθεί με την απόφαση PVC I.

12 Η απόφαση PVC II περιέχει τις ακόλουθες διατάξεις:

«*Άρθρο 1*

Οι επιχειρήσεις BASF AG, DSM NV, Elf Atochem SA, Enichem SpA, Hoechst AG, [Hüls] AG, Imperial Chemical Industries plc, Limburgse Vinyl Maasschappij NV, Montedison SpA, Société artésienne de [vinyle] SA, Shell International Chemical Co. Ltd και Wacker Chemie GmbH παρέβησαν το άρθρο 85 της Συνθήκης ΕΚ συμμετέχοντας (μαζί με τη Norsk Hydro [A/S] και τη Solvay & Cie) για τις περιόδους που προσδιορίζονται στην παρούσα απόφαση σε συμφωνία ή/και εναρμονισμένη πρακτική που ανάγεται στον Αύγουστο του 1980 περίπου και σύμφωνα με την οποία οι παραγωγοί που προμηθεύουν PVC στην Κοινότητα έλαβαν μέρος σε τακτικές συναντήσεις για να καθορίσουν τιμές-στόχους και ποσοστώσεις-στόχους, να σχεδιάσουν συντονισμένες πρωτοβουλίες για την αύξηση των τιμών και να ελέγξουν τη λειτουργία αυτών των συμπαιγνιών διακανονισμών.

Άρθρο 2

Οι επιχειρήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 1, οι οποίες συνεχίζουν να δρουν στον τομέα του PVC στην Κοινότητα (πλην των Norsk Hydro [A/S] και Solvay & Cie προς τις οποίες υφίσταται ήδη έγκυρη διαταγή παύσης της παράβασης), παύουν αμέσως τις εν λόγω παραβάσεις (αν δεν το έχουν ήδη πράξει) και απέχουν στο εξής, όσον αφορά τις δραστηριότητές τους στον τομέα του PVC, από κάθε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική που ενδέχεται να έχει το ίδιο ή παρόμοιο αντικείμενο ή αποτέλεσμα, συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής πληροφοριών σε θέματα που καλύπτονται, συνήθως, από το επαγγελματικό απόρρητο, με τις οποίες οι συμμετέχοντες ενημερώνονται άμεσα ή έμμεσα σχετικά με την παραγωγή, τις παραδόσεις, τις ποσότητες αποθεμάτων, τις τιμές πωλήσεων, το κόστος ή τα επενδυτικά σχέδια άλλων μεμονωμένων παραγωγών, ή με τις οποίες έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθούν την εκτέλεση κάθε ρητής ή σιωπηρής συμφωνίας ή εναρμονισμένης πρακτικής που αφορά τις τιμές ή την κατανομή των αγορών στην Κοινότητα. Κάθε σύστημα για την ανταλλαγή γενικών πληροφοριών στο οποίο συμμετέχουν οι παραγωγοί σχετικά με τον τομέα PVC πρέπει να λειτουργεί με τρόπο ώστε να αποκλείεται κάθε πληροφορία από την οποία να μπορεί να διαπιστωθεί η συμπεριφορά μεμονωμένων παραγωγών, ειδικότερα δε οι επιχειρήσεις απέχουν από την ανταλλαγή μεταξύ τους κάθε πρόσθετης πληροφορίας που παρουσιάζει ενδιαφέρον για τον ανταγωνισμό και δεν καλύπτεται από τέτοιο σύστημα.

Άρθρο 3

Τα ακόλουθα πρόστιμα επιβάλλονται στις επιχειρήσεις που αναφέρονται στην παρούσα απόφαση, όσον αφορά την παράβαση που διαπιστώνεται στο άρθρο 1:

i) BASF AG: πρόστιμο 1 500 000 ECU,

ii) DSM NV: πρόστιμο 600 000 ECU,

iii) Elf Atochem SA: πρόστιμο 3 200 000 ECU,

iv) Enichem SpA: πρόστιμο 2 500 000 ECU,

v) Hoechst AG: πρόστιμο 1 500 000 ECU,

vi) [Hüls] AG: πρόστιμο 2 200 000 ECU,

vii) Imperial Chemical Industries plc: πρόστιμο 2 500 000 ECU,

viii) Limburgse Vinyl Maatschappij NV: πρόστιμο 750 000 ECU,

ix) Montedison SpA: πρόστιμο 1 750 000 ECU,

x) Société [a]rtésienne de [vinyle] SA: πρόστιμο 400 000 ECU,

xi) Shell International Chemical Company Ltd: πρόστιμο 850 000 ECU,

xii) Wacker-Chemie GmbH: πρόστιμο 1 500 000 ECU.»

II — Οι προσφυγές ενώπιον του Πρωτοδικείου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

13 Με δικόγραφα που κατατέθηκαν στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου κατά το χρονικό διάστημα από 5 έως 14 Οκτωβρίου 1994, οι επιχειρήσεις LVM, Elf Atochem, BASF, Shell, DSM NV και DSM Kunststoffen BV (στο εξής από κοινού: DSM), Wacker-Chemie, Hoechst, Société artésienne de vinyle, Montedison, ICI, Hüls και Enichem άσκησαν προσφυγές ενώπιον του Πρωτοδικείου.

14 Κάθε προσφεύγουσα ζήτησε την ακύρωση, εν όλω ή εν μέρει, της αποφάσεως PVC II και, επικουρικώς, την ακύρωση του προστίμου που της είχε επιβληθεί ή τη μείωση του ύψους του. Επιπλέον, η Montedison ζήτησε να υποχρεωθεί η Επιτροπή στην καταβολή αποζημιώσεως.

15 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Πρωτοδικείο:

— συνένωσε τις υποθέσεις προς έκδοση ενιαίας αποφάσεως·

— ακύρωσε το άρθρο 1 της αποφάσεως PVC II στο μέτρο που αυτό δεχόταν τη συμμετοχή της Société artésienne de vinyle στην προσαπτόμενη παράβαση μετά το πρώτο εξάμηνο του έτους 1981·

— μείωσε, αντιστοίχως, σε 2 600 000 ευρώ, 135 000 ευρώ και 1 550 000 ευρώ τα πρόστιμα που είχαν επιβληθεί στις Elf Atochem, Société artésienne de vinyle και στην ICI·

— απέρριψε τις προσφυγές κατά τα λοιπά·

— αποφάνθηκε επί των δικαστικών εξόδων.

III — Τα αιτήματα των αιτήσεων αναιρέσεως

16 Οι LVM και DSM ζητούν από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει πλήρως ή εν μέρει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και να περατώσει τη διαδικασία ή, επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου προς επανάληψη της διαδικασίας·

— να ακυρώσει πλήρως ή εν μέρει την απόφαση PVC II·

— να ακυρώσει τα επιβληθέντα στις αναιρεσείουσες πρόστιμα ή να μειώσει το ύψος τους·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου και σ' αυτά της παρούσας διαδικασίας.

17 Η Montedison ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

— να ακυρώσει την απόφαση PVC II·

— να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου·

— να μειώσει το ύψος του προστίμου σε ένα ελάχιστο ποσό.

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου και σ' αυτά της παρούσας διαδικασίας.

18 Η Elf Atochem ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση και να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

19 Η Degussa ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση καθόσον απορρίπτει την προσφυγή της και την καταδικάζει στα δικαστικά έξοδα·

— να ακυρώσει τα άρθρα 1, 2 και 3 της αποφάσεως PVC II καθόσον την αφορούν·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της δίκης ενώπιον του Πρωτοδικείου και στα έξοδα της παρούσας διαδικασίας.

20 Η Enichem ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει τα μέρη της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως που η αναιρεσείουσα προσβάλλει, ακυρώνοντας κατά συνέπεια την απόφαση PVC II·

— επικουρικώς, να αναιρέσει τα μέρη της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως που βλάπτουν την αναιρεσείουσα, ακυρώνοντας ή μειώνοντας αναλόγως το επιβληθέν πρόστιμο.

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα της διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου και σ' αυτά της παρούσας διαδικασίας.

21 Οι Wacker-Chemie και Hoechst ζητούν από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει τα σημεία 4 και 5 του διατακτικού της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως καθόσον τις αφορά·

— να ακυρώσει την απόφαση PVC II καθόσον τις αφορά·

— επικουρικώς, να μειώσει το ύψος του προστίμου που τους επιβλήθηκε·

— επικουρικότερον, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου προκειμένου αυτό να αποφανθεί εκ νέου·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα ή, σε περίπτωση αναπομπής ενώπιον του Πρωτοδικείου, να επιφυλαχθεί ως προς το ζήτημα των εξόδων, αφήνοντας τούτο στην εκτίμηση του Πρωτοδικείου.

22 Η ICI ζητεί από το Δικαστήριο:

— να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση καθόσον την αφορά·

— να ακυρώσει την απόφαση PVC II καθόσον αφορά την αναιρεσείουσα ή, άλλως, να αναπέμψει την υπόθεση ενώπιον του Πρωτοδικείου·

— να ακυρώσει το πρόστιμο, μειωθέν σε 1 550 000 ευρώ από το Πρωτοδικείο, ή να μειώσει περαιτέρω το ποσό του προστίμου·

— να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα για τη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου και στα έξοδα της παρούσας διαδικασίας.

23 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει τις αιτήσεις αναιρέσεως·

— να καταδικάσει τις αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα.

IV — Οι λόγοι αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

24 Οι LVM και DSM προβάλλουν εννέα λόγους αναιρέσεως, ταυτόσημους ουσιαστικά, της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως:

— παράβαση του δεδικασμένου·

— παραβίαση της αρχής non bis in idem·

— παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας·

— ακυρότητα των διαδικαστικών πράξεων που προηγήθηκαν της αποφάσεως PVC I·

— αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I·

— ανεπαρκής αιτιολογία της απορρίψεως ενός λόγου που αντλήθηκε από την παράβαση, εκ μέρους της Επιτροπής, του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 253 ΕΚ) όσον αφορά την επιλογή της να εκδώσει την απόφαση PVC II μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I·

— παραβίαση της αρχής «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί»·

— προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας που προκύπτουν από την ανεπαρκή πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής·

— παραγραφή των διώξεων.

25 Η DSM επικαλείται, επιπλέον, δύο άλλους λόγους:

— παραβίαση της αρχής του απαραβιάστου της κατοικίας·

— προσβολή του επαγγελματικού απορρήτου και των δικαιωμάτων άμυνας.

26 Η Montedison προβάλλει ουσιαστικά έντεκα λόγους αναιρέσεως:

— παράλειψη απαντήσεως στον λόγο που αντλεί από την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων μετά την απόφαση της Επιτροπής·

— αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I·

— παράλειψη εξετάσεως, εκ μέρους του Πρωτοδικείου, της οικονομικής συγκυρίας·

— παραγραφή των διώξεων·

— προσβολή του δικαιώματος για μια δίκαιη δίκη, παράβαση των άρθρων 48, παράγραφος 2, και 64 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, καθώς και παραβίαση της αρχής της προσωπικής ευθύνης λόγω των λεπτομερειών οργανώσεως της προφορικής διαδικασίας·

— προσβολή του δικαιώματος για μια δίκαιη δίκη και παράβαση του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου κατά την εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων·

— παράβαση των άρθρων 10, παράγραφος 1, και 32, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου·

— παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογίας, εκ μέρους της Επιτροπής, του τρόπου υπολογισμού του προστίμου·

— δυσανάλογος και άδικος χαρακτήρας του προστίμου ενόψει της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως·

— παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως όσον αφορά το ύψος του προστίμου·

— εσφαλμένη απόρριψη, ως απαραδέκτων, των αιτημάτων της προκειμένου να υποχρεωθεί η Επιτροπή στην καταβολή αποζημιώσεως.

27 Η Elf Atochem προβάλλει ουσιαστικά τέσσερις λόγους αναιρέσεως:

— παράλειψη απαντήσεως στον λόγο της που αντλεί από τις υφιστάμενες διαφορές μεταξύ των αποφάσεων PVC I και PVC II·

— ακυρότητα των διαδικαστικών πράξεων που προηγήθηκαν της αποφάσεως PVC I·

— αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I·

— προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας που προκύπτουν από την ανεπαρκή πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής.

28 Η Degussa προβάλλει ουσιαστικά έξι λόγους αναιρέσεως:

— παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας·

— ακυρότητα των διαδικαστικών πράξεων που προηγήθηκαν της αποφάσεως PVC I·

— αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I·

— παράλειψη απαντήσεως στην αιτίασή της που αντλεί από τη μη παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων πριν από την έκδοση της αποφάσεως PVC II·

— προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας που προκύπτει από την ανεπαρκή πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής·

— παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογίας, εκ μέρους της Επιτροπής, του τρόπου υπολογισμού του προστίμου.

29 Η Enichem προβάλλει δεκατρείς λόγους αναιρέσεως:

— παράβαση του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου·

— παράβαση του δεδικασμένου·

— ακυρότητα των διαδικαστικών πράξεων που προηγήθηκαν της αποφάσεως PVC I·

— αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I·

— εσφαλμένη αιτιολογία της απορρίψεως ενός λόγου που αντλήθηκε από την παράβαση εκ μέρους της Επιτροπής του άρθρου 190 της Συνθήκης όσον αφορά την επιλογή της να εκδώσει την απόφαση PVC II μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I·

— νομική πλάνη που διέπραξε το Πρωτοδικείο ως προς τις συνέπειες που πρέπει να αντληθούν από τη διαπίστωση ελλείψεως συσχετισμού μεταξύ δύο εγγράφων που στήριξαν την κατηγορία της Επιτροπής·

— καταλογισμός συλλογικής ευθύνης·

— προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας που προκύπτει από την ανεπαρκή πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής·

— εσφαλμένος καταλογισμός της παραβάσεως στην προσφεύγουσα, που θεωρήθηκε ως εταιρία χαρτοφυλακίου ενός ομίλου, και εσφαλμένος αποκλεισμός, εκ μέρους του Πρωτοδικείου, του κύκλου εργασιών της εταιρίας χαρτοφυλακίου στον προσδιορισμό του ύψους του προστίμου·

— παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, που προκύπτει από το σφάλμα του Πρωτοδικείου ως προς τη σχέση που υπάρχει μεταξύ του κύκλου εργασιών της οικονομικής χρήσεως που προηγήθηκε της αποφάσεως PVC II και του ύψους του προστίμου·

— παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογίας εκ μέρους της Επιτροπής, του τρόπου υπολογισμού του προστίμου·

— εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου και ανεπαρκής εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του επιβληθέντος στην προσφεύγουσα προστίμου και του μεριδίου της στην αγορά·

— παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

30 Οι Wacker-Chemie και Hoechst προβάλλουν έξι λόγους αναιρέσεως:

— παράβαση των άρθρων 10, παράγραφος 1, και 32, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου·

— μη πλήρης εξέταση των περιστατικών·

— αντίφαση και ανεπάρκεια του σκεπτικού της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως όσον αφορά την εξέταση των γραπτών αποδεικτικών στοιχείων·

— αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων·

— αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I·

— παράβαση των άρθρων 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

31 Η ICI προβάλλει ουσιαστικά εννέα λόγους αναιρέσεως:

— παράβαση του δεδικασμένου·

— παραβίαση της αρχής non bis in idem·

— παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας·

— ακυρότητα των διαδικαστικών πράξεων που προηγήθηκαν της αποφάσεως PVC I·

— αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I και ελλιπής φάκελος που υποβλήθηκε για διαβούλευση στην ολομέλεια της Επιτροπής κατά την έκδοση της αποφάσεως PVC II·

— εσφαλμένη αιτιολογία της απορρίψεως ενός λόγου που αντλήθηκε από την παράβαση, εκ μέρους της Επιτροπής, του άρθρου 190 της Συνθήκης όσον αφορά την επιλογή της να εκδώσει την απόφαση PVC II μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I·

— προσβολή του επαγγελματικού απορρήτου και των δικαιωμάτων άμυνας·

— παραγραφή των διώξεων·

— παράλειψη ακυρώσεως ή μειώσεως του προστίμου εκ μέρους του Πρωτοδικείου ως συνέπεια της προσβολής της αρχής της εύλογης προθεσμίας.

V — Επί των αιτήσεων αναιρέσεως

32 Δεδομένου ότι οι διάδικοι και ο γενικός εισαγγελέας ακούστηκαν επί του ζητήματος αυτού, επιβάλλεται, λόγω συναφείας, η συνένωση των υπό κρίση υποθέσεων προς έκδοση ενιαίας αποφάσεως, σύμφωνα με το άρθρο 45 του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου.

A — *Επί των διαδικαστικών λόγων και των ουσιωδών τύπων*

1. Επί του λόγου που οι Montedison, Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την παράβαση των άρθρων 10, παράγραφος 1, και 32, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου

33 Οι Montedison, Wacker-Chemie και Hoechst παρατηρούν ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε από το τρίτο πενταμελές τμήμα του Πρωτοδικείου, συγκείμενο από τρία μόνο μέλη, ενώ ο σχηματισμός αυτός περιελάμβανε πέντε μέλη κατά την προφορική διαδικασία.

34 Προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, εισήγαγε παρέκκλιση στην κανονική σύνθεση ενός πενταμελούς τμήματος προβαίνοντας σε ανακριβή εφαρμογή του άρθρου 32, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας. Το Πρωτοδικείο θεώρησε ότι απουσίαζε ή παρεμποδίστηκε, κατά την έννοια της διατάξεως αυτής, ένα από τα μέλη του τμήματος αυτού που δεν ασκούσε πλέον τα καθήκοντά του λόγω λήξεως της θητείας του, στις 17 Σεπτεμβρίου 1998, μετά την προφορική διαδικασία. Όμως, η περίπτωση της λήξεως της θητείας ενός δικαστή δεν εμπίπτει στην εφαρμοσθείσα διάταξη. Επομένως, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε από ένα τμήμα το οποίο δεν είχε κανονική σύνθεση, κατά παράβαση των άρθρων 10, παράγραφος 1, και 32, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

35 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 10, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το Πρωτοδικείο συγκροτεί από τα μέλη του τριμελή ή πενταμελή τμήματα.

36 Σύμφωνα με το άρθρο 15 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, που έχει εφαρμογή στο Πρωτοδικείο βάσει του άρθρου 44 του ίδιου Οργανισμού, το Πρωτοδικείο συνεδριάζει εγκύρως με περιττό αριθμό δικαστών και οι διασκέψεις των τριμελών ή των πενταμελών τμημάτων είναι έγκυρες μόνον όταν οι αποφάσεις λαμβάνονται από τρεις δικαστές.

37 Το άρθρο 32, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου ορίζει ότι, αν λόγω απουσίας ή κωλύματος προκύπτει άρτιος αριθμός δικαστών, απέχει των διασκέψεων ο νεότερος, εκτός αν αυτός είναι ο εισηγητής δικαστής. Στην περίπτωση αυτή απέχει των διασκέψεων ο αμέσως προηγούμενος κατά τη σειρά αρχαιότητας.

38 Διευκρινίζει έτσι τις λεπτομέρειες εφαρμογής των κανόνων που καθιερώνει το άρθρο 15 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου. Όμως, για τους σκοπούς εφαρμογής των κανόνων αυτών, ο οριστικός ή προσωρινός χαρακτήρας του κωλύματος

δεν είναι καθοριστικός. Αν η προσωρινή απουσία ή το προσωρινό κώλυμα δικαιολογούν τη μεταβολή της συνθέσεως προκειμένου οι δικαστές να εξακολουθούν να είναι σε περιττό αριθμό, το ίδιο συμβαίνει, κατά μείζονα λόγο, στην περίπτωση οριστικού κωλύματος που προκύπτει, για παράδειγμα, από τη λήξη της θητείας ενός δικαστή.

39 Στην προκειμένη περίπτωση, επομένως, το τρίτο πενταμελές τμήμα εγκύρως διασκέφθηκε με μειωμένη σύνθεση τριών δικαστών, λόγω της λήξεως, μετά την προφορική διαδικασία, της θητείας ενός από τους πέντε δικαστές που το συγκροτούσαν αρχικά.

40 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

2. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Enichem και ICI αντλούν από την παράβαση του δεδικασμένου

41 Οι LVM, DSM, Enichem και ICI προέβαλαν ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να εκδώσει την απόφαση PVC II χωρίς να παραβεί το δεδικασμένο που καλύπτει η απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994.

42 Προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 77 επ. της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, παραβίασε την αρχή του δεδικασμένου απορρίπτοντας τον λόγο που αυτές άντλησαν απ' αυτό.

43 Κατ' αυτές, αποφαινόμενο επί της διαφοράς, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 54 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αφού αναίρεσε την απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992, το Δικαστήριο, με την απόφασή του της 15ης Ιουνίου 1994, αποφάνθηκε οριστικά επί του συνόλου των λόγων που επικαλέστηκαν οι επιχειρήσεις.

44 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι το Πρωτοδικείο ορθώς υπέμνησε, στη σκέψη 77 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το δεδικασμένο καλύπτει μόνο τα πραγματικά ή νομικά ζητήματα τα οποία πράγματι ή κατ' ανάγκη επιλύθηκαν με τη δικαστική απόφαση (απόφαση της 19ης Φεβρουαρίου 1991, C-281/89, Ιταλία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1991, σ. I-347, σκέψη 14, και διάταξη της 28ης Νοεμβρίου 1996, C-277/95 P, Lenz κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-6109, σκέψη 50).

45 Διαπίστωσε εν συνεχεία, στη σκέψη 78 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, με την απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994, το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι το Πρωτοδικείο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κηρύσσοντας την απόφαση PVC I ανυπόστατη και, κατά συνέπεια, η απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992 έπρεπε να αναιρεθεί. Παρατήρησε τότε, στις σκέψεις 78 και 81 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το Δικαστήριο, αποφαινόμενο οριστικά επί της διαφοράς κατ' εφαρμογήν του άρθρου 54 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, ακύρωσε την απόφαση PVC I λόγω παραβάσεως ουσιώδους τύπου, επειδή η Επιτροπή παρέβη τις διατάξεις του άρθρου 12, πρώτο εδάφιο, του εσωτερικού κανονισμού της, παραλείποντας να προβεί στην κύρωση της αποφάσεως PVC I σύμφωνα με τους όρους του άρθρου αυτού.

46 Επομένως, το Πρωτοδικείο καλώς συνήγαγε, στη σκέψη 82 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι με την απόφαση της 15ης Ιουνίου 1994 το Δικαστήριο, που είχε απορρίψει ρητά την ανάγκη εξετάσεως των άλλων λόγων που προέβαλαν οι αναιρεσείουσες, δεν αποφάνθηκε επί των λόγων αυτών.

47 Ορθώς προσέθεσε, στη σκέψη 84 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το Δικαστήριο, όταν αποφαίνεται το ίδιο οριστικά επί της διαφοράς, κατ' εφαρμογήν

του άρθρου 54 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, δεχόμενο έναν ή περισσότερους λόγους αναιρέσεως των αναιρεσειόντων, κρίνει ipso jure επί όλων των πραγματικών και νομικών ζητημάτων τα οποία προέβαλαν οι αναιρεσείοντες.

48 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994 επέβαλε ως μόνη υποχρέωση για την Επιτροπή, βάσει του άρθρου 176 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 233 ΕΚ), το οποίο επιβάλλει στο κοινοτικό όργανο του οποίου η πράξη ακυρώθηκε να λάβει τα μέτρα εκτελέσεως της αποφάσεως του Δικαστηρίου, να εξαλείψει την όντως διαπιστωθείσα παρανομία στην πράξη που προορίζεται να αντικαταστήσει την ακυρωθείσα πράξη (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 26ης Απριλίου 1988, 97/86, 99/86, 193/86 και 215/86, Αστερίς κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1988, σ. 2181, σκέψη 28).

49 Οι LVM και DSM δεν μπορούν να υποστηρίζουν ότι το άρθρο 174, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 231, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ) εμποδίζει επίσης μια νέα απόφαση της Επιτροπής. Πράγματι, η διάταξη αυτή δεν ασκεί επιρροή στην προκειμένη περίπτωση. Αφορά μόνον τη δυνατότητα που παρέχεται στο Δικαστήριο να διατηρήσει ρητά ορισμένα αποτελέσματα μιας πράξεως που ακυρώνει, ενώ η περίπτωση που εξετάζεται στην παρούσα υπόθεση εμπίπτει στο άρθρο 176 της Συνθήκης.

50 Οι LVM και DSM δεν μπορούν να επικαλεστούν ούτε την απόφαση της 23ης Οκτωβρίου 1974, 17/74, Transocean Marine Paint κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1974, σ. 441, συνοπτική μετάφραση στα ελληνικά), με την οποία το Δικαστήριο, μετά τη μερική ακύρωση μιας αποφάσεως της Επιτροπής, ανέπεμψε την υπόθεση στην Επιτροπή. Η απόφαση αυτή δεν μπορεί να ερμηνευθεί a contrario ως αποκλείουσα, ελλείψει ρητής αναπομπής, κάθε δυνατότητα για το εν λόγω κοινοτικό όργανο να εξαλείψει τη διαπιστωθείσα παρανομία ή, σε περίπτωση ολικής ακυρώσεως, να αντικαταστήσει με νέα απόφαση την ακυρωθείσα πράξη. Το γεγονός ότι ο κοινοτικός δικαστής αναπέμπει ή όχι την υπόθεση στο ενδιαφερόμενο κοινοτικό όργανο δεν μεταβάλλει το περιεχόμενο της υποχρεώσεως που επιβάλλει σ' αυτό το άρθρο 176 της Συνθήκης.

51 Η Enichem ισχυρίζεται ότι η ανάλυσή της επιρρωννύεται από το άρθρο 17 του κανονισμού 17, το οποίο απονέμει στο Δικαστήριο πλήρη δικαιοδοσία προς εκδίκαση των προσφυγών που ασκούνται κατά των αποφάσεων με τις οποίες η Επι-

τροπή καθορίζει ένα πρόστιμο. Σε παρόμοια περίπτωση, το Δικαστήριο θα εξέταζε το σύνολο της υποθέσεως της οποίας επιλαμβάνεται. Αυτό θα έπραττε στην προκειμένη περίπτωση, όπως τούτο προκύπτει από την απαρίθμηση των τυπικών και ουσιαστικών λόγων που του υποβλήθηκαν, που αναφέρει στη σκέψη 56 της αποφάσεως της 15ης Ιουνίου 1994. Εφόσον δεν παρέσχε καμία ένδειξη ως προς τη συνέχεια της υποθέσεως, για παράδειγμα αναπέμποντάς την ενώπιον του Πρωτοδικείου, η εν λόγω απόφαση περιλαμβάνει όλες τις πτυχές που αναπτύχθηκαν ενώπιον του Δικαστηρίου.

52 Το επιχείρημα αυτό δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Το άρθρο 17 του κανονισμού 17 αφορά μόνον τον βαθμό του ελέγχου που ασκεί ο κοινοτικός δικαστής επί των κυρώσεων που εφαρμόζονται στον τομέα του ανταγωνισμού, τις οποίες μπορεί να καταργήσει, να μειώσει ή να επαυξήσει. Η εξουσία που απονέμεται επί του μόνου αυτού ζητήματος δεν συνεπάγεται ότι ο έλεγχος νομιμότητας που εξάλλου ασκείται καλύπτει το σύνολο των προβληθέντων λόγων, όταν ο κοινοτικός δικαστής αποφαίνεται μόνον επί ορισμένων από αυτούς.

53 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

3. Επί του λόγου που οι LVM, DSM και ICI αντλούν από την παραβίαση της αρχής non bis in idem

54 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, οι LVM, DSM και ICI υποστήριξαν ότι η Επιτροπή παραβίασε την αρχή non bis in idem εκδίδοντας νέα απόφαση αφού το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση PVC I.

55 Παρατηρούν ότι το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 96 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή δεν μπορεί να κινήσει διαδικασία κατά επιχειρήσεως βάσει των κανονισμών 17 και 99/63 για παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού ή να την τιμωρήσει με την επιβολή προστίμου, λόγω συμπεριφοράς βλά-

πτουσας τον ανταγωνισμό ως προς την οποία το Πρωτοδικείο, ή το Δικαστήριο, έχει ήδη κρίνει ότι αποδείχθηκε, ή δεν αποδείχθηκε, από την Επιτροπή όσον αφορά την επιχείρηση αυτή. Ωστόσο, του προσάπτουν ότι έκρινε στη συνέχεια, στις σκέψεις 97 και 98 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, αφενός, λόγω της ακυρώσεως της αποφάσεως PVC I, η απόφαση PVC II είχε ως αποτέλεσμα να επιβληθούν στις αναιρεσείουσες δύο κυρώσεις για την ίδια παράβαση και, αφετέρου, η Επιτροπή δεν είχε κινήσει δύο φορές διαδικασία κατά των αναιρεσειουσών για το ίδιο σύνολο περιστατικών, αφού η απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994 δεν είχε αποφανθεί επί ουδενός ουσιαστικού λόγου αναιρέσεως που αυτές είχαν προβάλει.

56 Κατά τις LVM και DSM, η αρχή non bis in idem έχει εφαρμογή στην περίπτωση ακυρώσεως μιας πρώτης αποφάσεως, ανεξαρτήτως του αν η ακύρωση απαγγέλθηκε λόγω ελλείψεως αποδείξεων ή λόγω παραβάσεως ουσιώδους τύπου. Πράγματι, η αρχή αυτή αποβλέπει στην προστασία της επιχειρήσεως κατά της διττής διώξεως ή της διττής κυρώσεως, ανεξάρτητα από τον λόγο για τον οποίο η πρώτη δίωξη δεν κατέληξε. Η ερμηνεία αυτή επιβεβαιώνεται από το άρθρο 4, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου 7 της Ευρωπαϊκής Συμβάσεως για την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών, που υπογράφηκε στη Ρώμη στις 4 Νοεμβρίου 1950 (στο εξής: ΕΣΔΑ), που τέθηκε στο μεταξύ σε ισχύ, διάταξη κατά την οποία «κανένας δεν μπορεί να διωχθεί ή να καταδικαστεί ποινικά από τα δικαστήρια του ίδιου κράτους, για μια παράβαση για την οποία ήδη αθωώθηκε ή καταδικάστηκε με αμετάκλητη απόφαση σύμφωνα με τον νόμο και την ποινική δικονομία του κράτους αυτού». Όμως, με την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994, οι αναιρεσείουσες είχαν «αθωωθεί» κατά την έννοια της τελευταίας αυτής διατάξεως.

57 Η ICI προβάλλει επίσης ότι η αρχή non bis in idem, θεμελιώδης αρχή του κοινοτικού δικαίου που έχει εφαρμογή στο δίκαιο του ανταγωνισμού (απόφαση της 14ης Δεκεμβρίου 1972, 7/72, Boehringer Mannheim κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1972-1973, σ. 313), καθιερώθηκε με το άρθρο 4, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου 7 της ΕΣΔΑ. Προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, για να απορρίψει τον αντλούμενο από την αρχή αυτή λόγο, δέχθηκε ότι η αναιρεσείουσα είχε απαλλαγεί από την υποχρέωση καταβολής του προστίμου που της επιβλήθηκε με την απόφαση PVC I αφού η απόφαση είχε ακυρωθεί. Κατά την αναιρεσείουσα, το γεγονός αυτό δεν ασκεί επιρροή. Το καθοριστικό ζήτημα είναι κατά πόσον η απόφαση PVC II στηρίχθηκε στην ίδια συμπεριφορά με την επίδικη στην απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994 (βλ. ΕΔΔΑ, απόφαση Gradinger της 23ης Οκτωβρίου 1995, σειρά Α αριθ. 328 C, § 55). Όμως, αυτό συνέβη στην προκειμένη περίπτωση.

58 Η ICI προβάλλει, επιπλέον, ότι το άρθρο 4 του πρωτοκόλλου 7 της ΕΣΔΑ εφαρμόζεται σε περίπτωση οριστικής καταδίκης, δηλαδή όταν δεν υπάρχουν πλέον τακτικά μέσα ένδικης προστασίας ή όταν οι διάδικοι τα έχουν εξαντλήσει ή άφησαν να παρέλθουν οι προθεσμίες προς άσκησή τους. Αυτό ακριβώς συμβαίνει στην προκειμένη περίπτωση αφού, μετά την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994, η αναιρεσείουσα δεν είχε πλέον κανένα μέσο ένδικης προστασίας.

59 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, όπως προκύπτει από το σκεπτικό της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, η αρχή non bis in idem, θεμελιώδης αρχή του κοινοτικού δικαίου, η οποία άλλωστε καθιερώθηκε με το άρθρο 4, παράγραφος 1, του πρωτοκόλλου 7 της ΕΣΔΑ, απαγορεύει, στον τομέα του ανταγωνισμού, μια επιχείρηση να καταδικαστεί ή να διωχθεί εκ νέου για συμπεριφορά αντίθετη προς τον ανταγωνισμό για την οποία της είχε ήδη επιβληθεί κύρωση ή για την οποία είχε κριθεί ως μη έχουσα ευθύνη με προγενέστερη απόφαση η οποία δεν είναι πλέον δεκτική προσφυγής.

60 Η εφαρμογή της αρχής αυτής προϋποθέτει, επομένως, ότι κρίθηκε το υποστατό της παραβάσεως ή ότι η νομιμότητα της εκτιμήσεως που διατυπώθηκε ως προς αυτήν έχει ελεγχθεί.

61 Έτσι, η αρχή non bis in idem απαγορεύει αποκλειστικά νέα ουσιαστική εκτίμηση του υποστατού της παραβάσεως, που θα έχει ως συνέπεια την επιβολή είτε δεύτερης κυρώσεως, η οποία προστίθεται στην πρώτη, στην περίπτωση κατά την οποία καταλογιστεί εκ νέου ευθύνη, είτε νέα κύρωση, στην περίπτωση κατά την οποία η ευθύνη, αποκλεισθείσα με την πρώτη απόφαση, καταλογιστεί με τη δεύτερη.

62 Αντιθέτως, δεν εμποδίζει αφ' εαυτής την επανάληψη των διώξεων που έχουν ως αντικείμενο την ίδια αντίθετη προς τον ανταγωνισμό συμπεριφορά, όταν η πρώτη απόφαση ακυρώθηκε για τυπικούς λόγους χωρίς να έχει εκδοθεί απόφαση επί της ουσίας για τα προσαπτόμενα περιστατικά, αφού η ακυρωτική απόφαση δεν ισχύει

ως «αθώωση» κατά την έννοια που προσδίδεται στον όρο αυτό στον κατασταλτικό τομέα. Σε μια τέτοια περίπτωση, οι κυρώσεις που επιβάλλονται με νέα απόφαση δεν προστίθενται στις επιβληθείσες με την ακυρωθείσα απόφαση, αλλά τις αντικαθιστούν.

63 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, δεδομένου ότι το Δικαστήριο, με την απόφασή του της 15ης Ιουνίου 1994, ακύρωσε την απόφαση PVC I, περιλαμβανομένων και των κυρώσεων που είχαν επιβληθεί, χωρίς να αποφανθεί επί κανενός ουσιαστικού λόγου που είχαν προβάλει οι αναιρεσείουσες, καλώς το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η Επιτροπή, εκδίδοντας την απόφαση PVC II μετά την επανόρθωση του ελεγχθέντος τυπικού ελαττώματος, δεν είχε επιβάλει κύρωση ούτε είχε διώξει δύο φορές τις επιχειρήσεις για τα ίδια περιστατικά.

64 Οι LVM και DSM προβάλλουν ακόμη ότι το Πρωτοδικείο, κρίνοντας, στο πλαίσιο εξετάσεως του λόγου που αντλήθηκε από την παραβίαση της αρχής non bis in idem, ότι η απόφαση PVC I θεωρήθηκε ότι ουδέποτε υπήρξε κατόπιν της ακυρώσεώς της, ανέπτυξε συλλογιστική που τελεί σε αντίθεση με εκείνην της σκέψεως 1100 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως σχετικά με λόγο αντλούμενο από την παραγραφή.

65 Η αιτίαση αυτή είναι αβάσιμη. Το νομικό ζήτημα που επέλυσε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 1100 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως αφορούσε τις προϋποθέσεις αναστολής της παραγραφής που προβλέπει το άρθρο 3 του κανονισμού (ΕΟΚ) 2988/74 του Συμβουλίου, της 26ης Νοεμβρίου 1974, περί παραγραφής του δικαιώματος διώξεως και εκτελέσεως των αποφάσεων στους τομείς του δικαίου των μεταφορών και του ανταγωνισμού της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 07/001, σ. 241), κατά το οποίο «[η] παραγραφή του δικαιώματος διώξεως αναστέλλεται για όσο χρόνο διαρκεί η διαδικασία προσβολής της αποφάσεως της Επιτροπής ενώπιον του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων».

66 Στη σκέψη 1098 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε ότι ο ίδιος ο σκοπός του άρθρου αυτού είναι να καθιστά δυνατή την αναστολή της παραγραφής όταν η Επιτροπή κωλύεται να επέμβει για έναν αντικειμενικό λόγο για τον οποίο δεν ευθύνεται και ο οποίος συνίσταται ακριβώς στο ότι εκκρεμεί προσφυγή.

67 Προσθέτοντας, σκέψη 1100 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι «[α]κριβώς το γεγονός ότι μια προσφυγή εκκρεμεί ενώπιον του Πρωτοδικείου ή του Δικαστηρίου είναι εκείνο που δικαιολογεί την αναστολή, και όχι οι κρίσεις στις οποίες καταλήγουν τα δικαιοδοτικά αυτά όργανα με την απόφασή τους», απλώς διαπίστωσε ότι ο μηχανισμός αναστολής που προβλέπει ο κανονισμός 2988/74 είναι ανεξάρτητος από το αποτέλεσμα μιας δικαστικής αποφάσεως με την οποία ακυρώνεται διοικητική απόφαση. Καλύτερα ακόμη, στην ίδια σκέψη της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, παρατήρησε ουσιαστικά ότι ο μηχανισμός αναστολής έχει έννοια μόνον, ακριβώς, στην περίπτωση κατά την οποία όντως ακυρωθεί η απόφαση της Επιτροπής, δηλαδή όταν η απόφαση αυτή θεωρείται εν συνεχεία ότι ουδέποτε υπήρξε.

68 Επομένως, χωρίς αντίφαση το Πρωτοδικείο, σχετικά με δύο διαφορετικά ζητήματα, έλαβε υπόψη, αφενός, το αποτέλεσμα της ακυρωτικής αποφάσεως επί της αποφάσεως PVC I όσον αφορά την αρχή non bis in idem και, αφετέρου, έλαβε υπόψη την ύπαρξη της εκκρεμούσας διαδικασίας ενώπιον των κοινοτικών δικαιοδοτικών οργάνων, ανεξάρτητα από το περιεχόμενο της ακυρωτικής αποφάσεως και του αποτελέσματός της επί της αποφάσεως PVC I, όσον αφορά τον μηχανισμό αναστολής της παραγραφής.

69 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

4. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Elf Atochem, Degussa, Enichem και ICI αντλούν από την ακυρότητα των διαδικαστικών πράξεων που προηγήθηκαν της αποφάσεως PVC I

70 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, οι LVM, DSM, Elf Atochem, Degussa, Enichem και ICI υποστήριξαν ότι η ακύρωση της αποφάσεως PVC I επηρέασε το σύνολο των προπαρασκευαστικών της πράξεων. Επομένως, οι πράξεις αυτές δεν μπορούσαν εγκύρως να αποτελέσουν προπαρασκευαστικές πράξεις της αποφάσεως PVC II.

71 Προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 183 έως 193 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέρριψε τον αντίστοιχο λόγο δεχόμενο ότι οι προπαρασκευαστικές πράξεις της αποφάσεως PVC I δεν επηρεάστηκαν από την ακύρωσή της.

72 Συναφώς, στηριζόμενο σε πάγια νομολογία, κατά την οποία στο σκεπτικό της ακυρωτικής αποφάσεως, αφενός, εντοπίζεται η ακριβής διάταξη που θεωρείται παράνομη και, αφετέρου, εκτίθενται οι ακριβείς λόγοι της παρανομίας που διαπιστώνεται με το διατακτικό (προπαρατεθείσα απόφαση Αστερίς κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 27, και απόφαση της 12ης Νοεμβρίου 1998, C-415/96, Ισπανία κατά Επιτροπής, Συλλογή 1998, σ. I-6993, σκέψη 31), το Πρωτοδικείο ορθώς έκρινε, στη σκέψη 184 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, για τον προσδιορισμό του περιεχομένου της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994, επιβαλλόταν να ληφθεί υπόψη το σκεπτικό της αποφάσεως αυτής.

73 Πράγματι, η ακύρωση κοινοτικής πράξεως δεν επηρεάζει αναγκαστικά τις προπαρασκευαστικές πράξεις (προπαρατεθείσα απόφαση Ισπανία κατά Επιτροπής, σκέψη 32), η δε διαδικασία που αποβλέπει στην αντικατάσταση της πράξεως αυτής μπορεί να επαναλαμβάνεται από το συγκεκριμένο σημείο κατά το οποίο συνέβη η παρανομία (προπαρατεθείσα απόφαση Ισπανία κατά Επιτροπής, σκέψη 31).

74 Όμως, στη σκέψη 189 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο παρατήρησε ότι, με την απόφασή του της 15ης Ιουνίου 1994, το Δικαστήριο ακύρωσε την απόφαση PVC I λόγω διαδικαστικού ελαττώματος που αφορούσε αποκλειστικά τον τρόπο της οριστικοποιήσεώς της από την Επιτροπή.

75 Επομένως, καλώς συνήγαγε ότι, εφόσον το διαπιστωθέν διαδικαστικό ελάττωμα επήλθε στο τελευταίο στάδιο της εκδόσεως της αποφάσεως PVC I, η ακύρωση δεν έθιξε το κύρος των προπαρασκευαστικών μέτρων της αποφάσεως αυτής, πριν από

το στάδιο κατά το οποίο διαπιστώθηκε το ελάττωμα αυτό (βλ., σχετικά με οδηγία, απόφαση της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-331/88, Fedesa κ.λπ., Συλλογή 1990, σ. I-4023, σκέψη 34).

76 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

5. Επί των λόγων που όλες οι αναιρεσείουσες αντλούν από την αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I και η ICI, από τον ελλιπή χαρακτήρα του φακέλου που υποβλήθηκε στην κρίση του σώματος των επιτρόπων κατά την έκδοση της αποφάσεως PVC II

77 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, οι αναιρεσείουσες υποστήριξαν κατ' ουσίαν ότι, ακόμη και αν το ελάττωμα που διαπίστωσε η απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994 εμφιλοχώρησε στο ύστατο στάδιο της εκδόσεως της αποφάσεως PVC I, η αποκατάσταση του ελαττώματος αυτού εκ μέρους της Επιτροπής επέβαλλε την τήρηση ορισμένων διαδικαστικών εγγυήσεων πριν από την έκδοση της επίδικης αποφάσεως PVC II, δεδομένου ότι αυτή αποτελούσε νέα απόφαση. Επίσης υποστηρίχθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι η διοικητική διαδικασία έπρεπε είτε να επαναληφθεί στο σύνολό της από της κοινοποιήσεως των αιτιάσεων είτε να περιλαμβάνει νέα ακρόαση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, νέα διαβούλευση της συμβουλευτικής επιτροπής και νέα παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων. Η ICI προέβαλε εξάλλου ότι, υπό τις προϋποθέσεις αυτές, ο φάκελος που υποβλήθηκε στο σώμα των επιτρόπων δεν περιείχε τα έγγραφα τα οποία, αν είχαν καταρτιστεί, θα επέτρεπαν την έκδοση αποφάσεως με πλήρη γνώση των νομικών και πραγματικών ζητημάτων τα οποία ασφαλώς θα ανέκυπταν.

78 Στο πλαίσιο των αιτήσεων αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι δεν έκανε δεκτούς τους ισχυρισμούς τους επί των διαφόρων αυτών σημείων, που επιβάλλεται να εξεταστούν διαδοχικά.

α) Επί της ελλείψεως νέας ανακοινώσεως των αιτιάσεων

79 Η Montedison υποστηρίζει ότι, κατ' εφαρμογήν των κανονισμών 17 και 99/63, η Επιτροπή όφειλε να κινήσει νέα διοικητική διαδικασία που να αρχίζει με νέα ανακοίνωση των αιτιάσεων, προτού εκδώσει την απόφαση PVC II, δεδομένου ότι αυτή αποτελεί νέα απόφαση, έστω και αν το περιεχόμενό της ήταν ταυτόσημο με εκείνο της αποφάσεως PVC I.

80 Συναφώς, από την εξέταση, στις σκέψεις 41 έως 53 της παρούσας αποφάσεως, του λόγου που αντλήθηκε από την παράβαση του δεδικασμένου προκύπτει ότι η ακύρωση της αποφάσεως PVC I με την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994 δεν έθιξε το κύρος των προγενέστερων διαδικαστικών πράξεων, ήτοι, ειδικότερα της ανακοινώσεως των αιτιάσεων.

81 Επομένως, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη, λόγω αυτής της ακυρώσεως και μόνον, να απευθύνει νέα ανακοίνωση των αιτιάσεων στις επίδικες επιχειρήσεις.

82 Συνεπώς, η αιτίαση που προβάλλει η Montedison δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

β) Επί της ελλείψεως νέας ακροάσεως των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων

83 Όλες οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι η ακύρωση της αποφάσεως PVC I συνεπαγόταν, για την έκδοση της αποφάσεως PVC II, την αναγκαιότητα διοργανώσεως νέας ακροάσεως των επιχειρήσεων, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 17. Οι LVM και DSM υποστηρίζουν ότι η αναγκαιότητα αυτή

προέκυπτε από τη θεμελιώδη αρχή σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας που δεν μπορούσε να οριοθετηθεί και ακόμη λιγότερο να περιοριστεί με τις διατάξεις του παραγώγου δικαίου, λόγω της υπεροχής των θεμελιωδών αρχών του κοινοτικού δικαίου.

84 Επίσης, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε, στις σκέψεις 251 και 252 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι δεν απαιτείτο νέα ακρόαση ελλείψει νέων αιτιάσεων.

85 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Πρωτοδικείο ορθώς υπέμνησε, στη σκέψη 246 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας σε κάθε διαδικασία που μπορεί να καταλήξει στην επιβολή κυρώσεων, ιδίως προστίμων ή χρηματικών ποινών, αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου, που πρέπει να τηρείται ακόμη και αν πρόκειται για διαδικασία διοικητικού χαρακτήρα (απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 1979, 85/76, Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1979/Ι, σ. 215, σκέψη 9).

86 Το Πρωτοδικείο καλώς υπογράμμισε επίσης, στη σκέψη 247 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι τα άρθρα 19, παράγραφος 1, του κανονισμού 17 και 4 του κανονισμού 99/63, που αποτελούν εφαρμογή της αρχής αυτής, υποχρεώνουν την Επιτροπή να λαμβάνει υπόψη της στην τελική απόφαση μόνο τις αιτιάσεις επί των οποίων οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις και ενώσεις επιχειρήσεων είχαν την ευκαιρία να διατυπώσουν την άποψή τους.

87 Επομένως, συνήγαγε, στη σκέψη 249 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας επιβάλλει, συνεπώς, να παρέχεται σε κάθε ενδιαφερομένη επιχείρηση ή ένωση επιχειρήσεων η δυνατότητα να ακουσθεί επί των αιτιάσεων που η Επιτροπή προτίθεται να λάβει υπόψη της κατά κάθε μιας από αυτές στην τελική απόφαση με την οποία διαπιστώνεται η παράβαση των κανόνων του ανταγωνισμού. Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, δεν καθιέρωσε περιορισμό, με τις διατάξεις του παραγώγου δικαίου των κανονισμών 17 και 99/63, της θεμελιώδους αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, αλλά υπέμνησε ακριβώς το περιεχόμενό τους στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού.

88 Διαπιστώνοντας λοιπόν ότι η απόφαση PVC II δεν περιείχε νέες αιτιάσεις σε σχέση με την απόφαση PVC I, δεν διέπραξε νομική πλάνη κρίνοντας, στη σκέψη 252 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι δεν επιβαλλόταν νέα ακρόαση πριν από την έκδοση της αποφάσεως PVC II.

89 Τρεις σειρές επιχειρημάτων αναπτύσσονται ματαίως προς αντίκρουση της διαπιστώσεως αυτής.

90 Πρώτον, οι LVM, DSM, Elf Atochem, Degussa, Enichem και ICI υποστηρίζουν ότι η νέα ακρόαση θα τους επέτρεπε να προβάλουν επωφελώς τις παρατηρήσεις τους επί των συνεπειών που πρέπει να συναχθούν από την ακύρωση της αποφάσεως PVC I. Θα μπορούσαν έτσι να προβάλουν τους ισχυρισμούς τους ως προς την αναγκαιότητα και τη σκοπιμότητα της ίδιας της εκδόσεως της αποφάσεως PVC II, επί ζητημάτων όπως η παρέλευση του χρόνου, το δεδικασμένο, η αρχή non bis in idem, η εξέλιξη της νομολογίας μετά την απόφαση PVC I και η αναγκαία πρόσβαση στον φάκελο, συναφής με την επανέναρξη της διαδικασίας, επί της υποχρεώσεως να εξεταστούν ορισμένα ζητήματα από τον σύμβουλο ακροάσεως, επί της υποχρεώσεως διαβουλεύσεως της συμβουλευτικής επιτροπής, επί των συνεπειών του άρθρου 20 του κανονισμού 17, καθώς και επί της εξελίξεως της αγοράς PVC από το 1988.

91 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, όσον αφορά την αναγκαιότητα και τη σκοπιμότητα εκδόσεως νέας αποφάσεως μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I, η διεκδίκηση δικαιώματος προς διατύπωση παρατηρήσεων ως προς το θέμα αυτό υπερβαίνει τον τομέα ασκήσεως των δικαιωμάτων άμυνας που ρυθμίζουν οι κανονισμοί 17 και 99/63 και περιορίζεται σε ζητήματα σχετικά με το υποστατό και το ουσιώδες των προβαλλομένων πραγματικών περιστατικών και συνθηκών και για τα έγγραφα στα οποία στήριξε η Επιτροπή τον ισχυρισμό της ότι υφίσταται παράβαση του δικαίου του ανταγωνισμού (προπαρατεθείσα απόφαση Hoffmann-La Roche κατά Επιτροπής, σκέψη 11). Όμως, τα δικαιώματα άμυνας έγιναν σεβαστά πριν από την έκδοση της αποφάσεως PVC I. Συγκεκριμένα, κατά τις αρχικές ακροάσεις, οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις είχαν την ευκαιρία να αναπτύξουν τις παρατηρήσεις τους επί των αιτιάσεων που διατύπωσε η Επιτροπή, οι οποίες αποτέλεσαν εν συνεχεία τη βάση εκτιμήσεως για την έκδοση της αποφάσεως PVC II.

92 Όσον αφορά τις ενδεχόμενες εξελίξεις της νομολογίας ή της οικονομικής συγκυρίας, δεν μπορούν αφ' εαυτές να επιβάλλουν νέες ακροάσεις, ούτε και αν τέτοιες εξελίξεις επέρχονταν κατά τη διάρκεια διοικητικής διαδικασίας που προηγείται της τελικής αποφάσεως.

93 Ως προς τα νομικά ζητήματα που είναι πιθανόν να τεθούν στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 176 της Συνθήκης, όπως τα σχετικά με την παρέλευση του χρόνου, τη δυνατότητα επαναλήψεως των διώξεων, την πρόσβαση στον φάκελο που είναι συναφής με την επανάληψη της διαδικασίας, την παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων και της συμβουλευτικής επιτροπής, καθώς και τις ενδεχόμενες συνέπειες του άρθρου 20 του κανονισμού 17, ούτε τα ζητήματα αυτά επιβάλλουν νέες ακροάσεις, στο μέτρο που δεν μεταβάλλουν το περιεχόμενο των αιτιάσεων, υπόκεινται δε μόνον, ενδεχομένως, σε μεταγενέστερο δικαστικό έλεγχο.

94 Δεύτερον, οι LVM και DSM αμφισβητούν τη διαπίστωση του Πρωτοδικείου ότι η απόφαση PVC II δεν περιέχει καμία νέα αιτίαση σε σχέση με την απόφαση PVC I. Συναφώς, επικαλούνται τις «σημαντικές τροποποιήσεις» που έγιναν στην απόφαση PVC II σε σχέση με την απόφαση PVC I, ήτοι το νέο διατακτικό, τις τροποποιήσεις στην πραγματική και νομική αιτιολογία, καθώς και ένα νέο κεφάλαιο σχετικά με την παραγραφή. Γενικότερα, οι LVM και DSM φρονούν ότι το κριτήριο το οποίο ασκεί νομικώς επιρροή δεν είναι η δυνατότητα χαρακτηρισμού των νέων περιστατικών και περιστάσεων ως «αιτιάσεων», αλλά αποκλειστικά το ζήτημα αν υπάρχουν νέα περιστατικά επί των οποίων οι επιχειρήσεις δεν διατύπωσαν ακόμη την άποψή τους. Στην προκειμένη περίπτωση, τα νέα στοιχεία περιλαμβάνουν τα ζητήματα, που αναφέρονται στη σκέψη 90 της παρούσας αποφάσεως, επί των οποίων οι αναιρεσείουσες θα επιθυμούσαν να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους, καθώς και τις τροποποιήσεις που περιλαμβάνονται στην απόφαση PVC II.

95 Η Elf Atochem ισχυρίζεται ότι η Επιτροπή όφειλε να προβεί σε νέες ακροάσεις από το γεγονός και μόνον ότι, κατά την αναιρεσείουσα, η απόφαση PVC II περιέχει «νέα στοιχεία» σε σχέση με την απόφαση PVC I. Πρώτον, η απόφαση PVC II διακρίνει τις Norsk Hydro και Solvay, οι οποίεςδεν καταδικάζονται πλέον. Δεύτερον, οι δύο αυτές

εταιρίες κατηγορούνται ωστόσο με βάση τις συλλογικές συμπεριφορές που προσάπτονται στις επιχειρήσεις αποδέκτριες της αποφάσεως PVC II, οπότε οι δύο διαδοχικές αποφάσεις της Επιτροπής σκοπούν φερόμενες συμπράξεις ή συλλογικές εναρμονισμένες πρακτικές, των οποίων τα μέλη που κατηγορήθηκαν το 1994 είναι διαφορετικά εκείνων που κατηγορήθηκαν το 1988. Τρίτον, η απόφαση PVC II περιλαμβάνει επιχειρήματα σχετικά με την παραγραφή για να δικαιολογηθεί το δικαίωμα εκδόσεως νέας αποφάσεως. Εν πάση περιπτώσει, κατά την Elf Atochem, ελάχιστα ενδιαφέρει το αν η νέα απόφαση περιέχει ή όχι νέες αιτιάσεις. Η νέα ακρόαση είναι πάντοτε αναγκαία. Η Επιτροπή δεν μπορεί να επαναφέρει απλώς τις αιτιάσεις μιας προγενέστερης ακυρωθείσας αποφάσεως. Κάθε απόφαση ληφθείσα από την Επιτροπή περιέχει τις δικές της αιτιάσεις.

96 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, αντίθετα από τον ισχυρισμό των LVM και DSM, οι διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των διατακτικών των αποφάσεων PVC I και PVC II, καθώς και τα επιχειρήματα επί του ζητήματος της παραγραφής δεν αντιστοιχούν σε καμία νέα αιτίαση η οποία έγινε δεκτή από την Επιτροπή στην απόφαση PVC II. Όσον αφορά τις προβαλλόμενες πραγματικές και νομικές τροποποιήσεις, οι αναιρεσείουσες δεν αναφέρουν εκείνες που χαρακτηρίζουν, κατ' αυτές, το ότι λήφθηκαν υπόψη νέες αιτιάσεις ούτε αποδεικνύουν σε τι οι τροποποιήσεις αυτές αφορούσαν όντως τέτοιες αιτιάσεις.

97 Εξάλλου, αντίθετα από τους ισχυρισμούς τόσο των LVM και DSM όσο και της Elf Atochem, η ύπαρξη και μόνο διαφορών μεταξύ των δύο διαδοχικών αποφάσεων της Επιτροπής δεν επέβαλλε αφ' εαυτής νέες ακροάσεις, εφόσον οι διαφορές αυτές δεν συνεπάγονταν συνεκτίμηση νέων αιτιάσεων.

98 Όταν, κατόπιν ακυρώσεως μιας αποφάσεως στον τομέα του ανταγωνισμού, η Επιτροπή επιλέγει να αποκαταστήσει την ή τις διαπιστωθείσες παρανομίες και να εκδώσει πανομοιότυπη απόφαση η οποία δεν θα φέρει το στίγμα των παρανομιών αυτών, η απόφαση αυτή αφορά τις ίδιες αιτιάσεις, επί των οποίων οι επιχειρήσεις διατύπωσαν ήδη την άποψή τους. Επομένως, η Elf Atochem δεν μπορεί να υποστηρίζει ότι κάθε μία από τις αποφάσεις PVC I και II περιέχει τις δικές της αιτιάσεις.

99 Επιβάλλεται επιπλέον η διαπίστωση ότι οι διαφορές μεταξύ των αποφάσεων PVC I και PVC II σχετικά με τις Norsk Hydro και Solvay είναι απλώς οι συνέπειες του συστήματος μέσων ένδικης προστασίας που παρέχονται κατά αποφάσεως που λαμβάνεται στον τομέα του ανταγωνισμού έναντι περισσοτέρων επιχειρήσεων.

100 Μια τέτοια απόφαση, μολονότι συνταχθείσα και δημοσιευθείσα υπό τη μορφή μιας και μόνον αποφάσεως, πρέπει να αναλύεται ως δέσμη ατομικών αποφάσεων με τις οποίες διαπιστώνεται έναντι κάθε μιας από τις αποδέκτριες επιχειρήσεις η παράβαση ή οι παραβάσεις που έγιναν δεκτές εναντίον της και της επιβάλλουν, ενδεχομένως, πρόστιμο. Δεν μπορεί να ακυρωθεί παρά μόνον ως προς τους αποδέκτες των οποίων οι προσφυγές ευδοκίμησαν ενώπιον του κοινοτικού δικαστή και εξακολουθεί να είναι δεσμευτική έναντι των αποδεκτών οι οποίοι δεν άσκησαν προσφυγή ακυρώσεως (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1999, C-310/97 P, Επιτροπή κατά AssiDomän Kraft Products κ.λπ., Συλλογή 1999, σ. I-5363, σκέψεις 49 επ.).

101 Στην προκειμένη όμως περίπτωση, η Solvay δεν άσκησε προσφυγή κατά της αποφάσεως PVC I και η προσφυγή που άσκησε η Norsk Hydro κατά της αποφάσεως αυτής κρίθηκε απαράδεκτη με την προαναφερθείσα διάταξη Norsk Hydro κατά Επιτροπής.

102 Επομένως, αφού η απόφαση PVC I κατέστη οριστική έναντι των δύο αυτών επιχειρήσεων, αυτές δεν μπορούσαν πλέον να είναι αποδέκτες της αποφάσεως PVC II. Ωστόσο, στο μέτρο που εμπλέκονταν στις αιτιάσεις που διατυπώθηκαν έναντι όλων των αρχικά κατηγορουμένων επιχειρήσεων, η Επιτροπή έλαβε υπόψη, με την απόφαση PVC II, τον αντίστοιχο ρόλο τους, καθόσον αφορούσε τις αιτιάσεις που στρέφονταν κατά των αποδεκτών της δεύτερης αυτής αποφάσεως, για τη διαπίστωση των παραβάσεων που έγιναν δεκτές κατά των εν λόγω αποδεκτών και εντός των ορίων της ιδίας ευθύνης για κάθε αποδέκτη. Επομένως, οι αποφάσεις PVC I και PVC II δεν στρέφονται κατά των συμπράξεων ή των συλλογικών εναρμονισμένων πρακτικών των οποίων τα μέλη που κατηγορήθηκαν το 1994 είναι διαφορετικά εκείνων του 1988. Στρέφονται κατά των ίδιων συμπράξεων ή εναρμονισμένων πρακτικών που αφορούν τις ίδιες επιχειρήσεις στις οποίες, λόγω του αποτελέσματος αποκλειστικά των διαδικαστικών κανόνων, επιβλήθηκαν κυρώσεις στο πλαίσιο δύο διαδοχικών αποφάσεων.

103 Ως προς τα επιχειρήματα που αφιερώθηκαν στην παραγραφή, τα οποία η Elf Atochem σημειώνει στην απόφαση PVC II ως τρίτη διαφορά που υπάρχει σε σχέση με την απόφαση PVC I, είναι προφανώς άσχετα με οποιαδήποτε νέα αιτίαση, αφού δεν αφορούν διαφορετικές συμπεριφορές από εκείνες για τις οποίες οι επιχειρήσεις είχαν ήδη παράσχει εξηγήσεις.

104 Τέλος, οι Wacker-Chemie και Hoechst προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι απέκλεισε την αναγκαιότητα νέων ακροάσεων ελλείψει νέων αιτιάσεων, παρά το ότι η απόφαση PVC II παρατείνει τη διάρκεια της καταλογιζόμενης παραβάσεως, στερείται ερείσματος όσον αφορά τη διαταγή παύσεως της παραβάσεως, που διαλαμβάνει το άρθρο 2 της αποφάσεως, και δεν καθορίζει το ύψος του προστίμου σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

105 Όσον αφορά τη διάρκεια της διαπιστωθείσας παραβάσεως, αυτή, από την ημερομηνία και μόνον της εκδόσεως της αποφάσεως PVC II, παρατάθηκε κατά πεντέμισι έτη σε σχέση με την καταλογισθείσα παράβαση κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως PVC I.

106 Συναφώς, πρέπει ωστόσο να διαπιστωθεί ότι τα άρθρα 1 και 3 της αποφάσεως PVC II τα οποία, αντιστοίχως, όπως και τα άρθρα 1 και 3 της αποφάσεως PVC I, δέχονται τη συμμετοχή των αναιρεσειουσών στη διαπιστωθείσα παράβαση και επιβάλλουν πρόστιμα στις επιχειρήσεις αυτές, πρέπει να συνδυαστούν με τις αιτιολογικές σκέψεις που τα στηρίζουν. Όμως, όσον αφορά ειδικότερα τις Wacker-Chemie και Hoechst, το σημείο 54 των αιτιολογικών σκέψεων κάθε μιας από τις εν λόγω αποφάσεις PVC I και PVC II διευκρινίζει ότι το ύψος των προστίμων καθορίστηκε με βάση τη συμμετοχή στη σύμπραξη «τουλάχιστον έως τον Μάιο 1984». Κατά συνέπεια, η έκδοση, στις 27 Ιουλίου 1994, της αποφάσεως PVC II δεν είχε ως αποτέλεσμα την παράταση της προθεσμίας της παραβάσεως για την οποία επιβάλλεται κύρωση σε σχέση με την απόφαση PVC I, αφού η διάρκεια της συμμετοχής που όντως λήφθηκε υπόψη είναι η ίδια.

107 Όσον αφορά τη διαταγή για την παύση της παραβάσεως, οι Wacker-Chemie και Hoechst υποστηρίζουν ότι αυτή προϋποθέτει την απόδειξη συνεχίσεως της παραβάσεως κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεως PVC II και, ελλείψει τέτοιας

αποδείξεως, η παρέλευση του χρόνου είχε ως συνέπεια την εξαφάνιση της νομικής βάσεως της διαταγής. Επιπροσθέτως, προβάλλουν ότι είχαν παύσει οριστικά τη δραστηριότητά τους στην αγορά του PVC πριν από την έκδοση της αποφάσεως PVC II, οπότε δεν μπορούσαν να υποχρεωθούν να θέσουν τέρμα στην παράβαση.

108 Συναφώς, πρέπει ωστόσο να υπομνηστεί ότι, στο σημείο 50 των αιτιολογικών σκέψεων κάθε μιας από τις αποφάσεις PVC I και PVC II, η Επιτροπή ανέφερε ότι, παρά ορισμένες δεσμεύσεις που ανέλαβαν μερικές επιχειρήσεις κατά τη διοικητική διαδικασία, αγνοεί «αν πράγματι έπαψαν οι συναντήσεις ή τουλάχιστον η επικοινωνία μεταξύ επιχειρήσεων σχετικά με τις τιμές τους και τις ποσότητες». Επομένως, κατέληξε στο ότι ήταν απαραίτητο «να συμπεριληφθεί στην απόφαση η τυπική αξίωση προς τις επιχειρήσεις που δρουν ακόμη στον τομέα του PVC να παύσουν την εν λόγω παράβαση». Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο διέταξε τις επιχειρήσεις, με το άρθρο 2 της αποφάσεως PVC II, όπως προηγουμένως με το άρθρο 2 της αποφάσεως PVC I, να παύσουν αμέσως τις παραβάσεις «αν δεν το έχουν ήδη πράξει». Έτσι, η εκδοθείσα διαταγή απευθυνόταν μόνο στις επιχειρήσεις οι οποίες, ενδεχομένως, εξακολουθούσαν ακόμη την παράβαση κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως. Όπως και στην περίπτωση της αποφάσεως PVC I, η εκδοθείσα με την απόφαση PVC II διαταγή εστερείτο απλώς αντικειμένου έναντι των επιχειρήσεων οι οποίες είχαν παύσει την παράβαση κατά την ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως. Εστερείτο επίσης αντικειμένου έναντι των Wacker-Chemie και Hoechst, αν οι επιχειρήσεις αυτές, όπως υποστηρίζουν, έπαυσαν οριστικά τη δραστηριότητά τους στην εν λόγω αγορά, στο μέτρο που το άρθρο 2 της αποφάσεως PVC II, όπως και το άρθρο 2 της αποφάσεως PVC I, αναφέρεται στις επιχειρήσεις «οι οποίες συνεχίζουν να δρουν στον τομέα του PVC».

109 Τέλος, όσον αφορά τον προσδιορισμό του ύψους του προστίμου, οι Wacker-Chemie και Hoechst προβάλλουν ότι το πρόστιμο που επιβάλλεται σαφώς μετά τα προσαπτόμενα περιστατικά δεν πρέπει αναγκαστικά να καταλήγει στο ίδιο αποτέλεσμα με κύρωση αμέσως μεταγενέστερη της παραβάσεως και η Επιτροπή όφειλε να προσδιορίσει τον κύκλο εργασιών της τελευταίας οικονομικής χρήσεως που προηγήθηκε της αποφάσεως PVC II, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, δυνάμει του οποίου το ανώτατο ποσό του προστίμου που μπορεί να επιβληθεί είναι 10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη οικονομική χρήση.

110 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η υποχρέωση να λαμβάνεται υπόψη ο κύκλος εργασιών της προηγούμενης οικονομικής χρήσεως υφίσταται στο στάδιο της τελικής αποφάσεως της Επιτροπής, για τον προσδιορισμό του ανωτάτου ύψους του προστίμου. Επομένως, η αναγκαιότητα να γίνει δεκτός αυτός ο κύκλος εργασιών προκύπτει μετά την ακρόαση των επιχειρήσεων, της οποίας αντικείμενο είναι να δοθεί η δυνατότητα σ' αυτές να διατυπώσουν τις παρατηρήσεις τους επί των αιτιάσεων που τους προσάπτονται. Εξάλλου, η αναγκαιότητα προκύπτει μόνον αν, μετά την ακρόαση, η Επιτροπή θεωρεί ότι η παράβαση έχει αποδειχθεί. Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το επιχείρημα των αναιρεσειουσών δεν ασκεί επιρροή προς θεμελίωση εν προκειμένω της υποχρεώσεως για τη διοργάνωση νέας ακροάσεως.

111 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η αιτίαση που αντλείται από την έλλειψη νέας ακροάσεως των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων πρέπει να απορριφθεί.

γ) Επί της ελλείψεως νέας διαβουλεύσεως της συμβουλευτικής επιτροπής

112 Όλες οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι η ακύρωση της αποφάσεως PVC I συνεπαγόταν, για την έκδοση της αποφάσεως PVC II, την αναγκαιότητα νέας διαβουλεύσεως της συμβουλευτικής επιτροπής, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 10, παράγραφος 3, του κανονισμού 17.

113 Προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε, στις σκέψεις 256 και 257 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι επιβαλλόταν νέα διαβούλευση της συμβουλευτικής επιτροπής μόνον αν ήταν αναγκαία νέα ακρόαση των επιχειρήσεων.

114 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το άρθρο 1 του κανονισμού 99/63 ορίζει:

«Πριν ζητηθεί η γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων, η Επιτροπή προβαίνει σε ακρόαση κατ' εφαρμογή του άρθρου 19, παράγραφος 1, του κανονισμού αριθ. 17».

115 Στη σκέψη 256 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο ορθώς υπέμνησε ότι, βάσει της διατάξεως αυτής, η ακρόαση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων και η διαβούλευση με τη συμβουλευτική επιτροπή είναι αναγκαίες στις ίδιες περιπτώσεις (απόφαση της 21ης Σεπτεμβρίου 1989, 46/87 και 227/88, Hoechst κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 2859, σκέψη 54).

116 Όμως, στην προκειμένη περίπτωση έγινε ήδη δεκτό ότι, αφενός, η ακύρωση της αποφάσεως PVC I δεν επηρέασε το κύρος των πράξεων διοικητικής διαδικασίας που προηγήθηκαν της εκδόσεως της αποφάσεως αυτής και, αφετέρου, η ακύρωση αυτή δεν επέβαλε νέες ακροάσεις.

117 Επίσης, σύμφωνα με τα άρθρα 10, παράγραφος 3, του κανονισμού 17 και 1 του κανονισμού 99/63, η απόφαση PVC II ήταν όντως «συνακόλουθη» μιας διαδικασίας για τη διαπίστωση παραβάσεως του άρθρου 85 της Συνθήκης και είχαν προηγηθεί οι προβλεπόμενες ακροάσεις των επιχειρήσεων, καθώς και η γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής την 1η Δεκεμβρίου 1988.

118 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, εφόσον η απόφαση PVC II δεν περιείχε ουσιώδεις τροποποιήσεις σε σχέση με την απόφαση PVC I, επί προσχεδίου της οποίας είχε ζητηθεί η γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής κατ' εφαρμογήν του άρθρου 10, παράγραφος 5, του κανονισμού 17, το Πρωτοδικείο καλώς έκρινε, με τη σκέψη 257

της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι δεν ήταν αναγκαία νέα διαβούλευση της επιτροπής αυτής (βλ., κατ' αναλογία, όσον αφορά τη διαβούλευση του Κοινοβουλίου κατά τη νομοθετική διαδικασία, απόφαση της 10ης Ιουνίου 1997, C-392/95, Κοινοβούλιο κατά Συμβουλίου, Συλλογή 1997, σ. I-3213, σκέψη 15).

119 Επομένως, η αιτίαση που αντλείται από την έλλειψη νέας διαβουλεύσεως της συμβουλευτικής επιτροπής πρέπει να απορριφθεί.

δ) Επί της ελλείψεως νέας παρεμβάσεως του συμβούλου ακροάσεων

120 Οι Degussa, Enichem και ICI ισχυρίζονται ότι η Επιτροπή όφειλε επίσης να προκαλέσει την παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων, του οποίου ο νέος ρόλος καθορίστηκε, στο μεταξύ, με την απόφαση της Επιτροπής, της 24ης Νοεμβρίου 1990, σχετικά με τη διεξαγωγή των ακροάσεων στο πλαίσιο των διαδικασιών εφαρμογής των άρθρων 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ και των άρθρων 65 και 66 της Συνθήκης ΕΚΑΧ (*Εικοστή Έκθεση για την πολιτική του ανταγωνισμού*, σ. 350, στο εξής: απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1990).

121 Προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε, στη σκέψη 253 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, εφόσον δεν ήταν υποχρεωμένη να προβεί σε νέα ακρόαση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων, η Επιτροπή δεν παρέβη τις διατάξεις της δικής της αποφάσεως της 24ης Νοεμβρίου 1990, η οποία δεν ίσχυε κατά τον χρόνο της προφορικής φάσεως της διοικητικής διαδικασίας που προηγήθηκε της εκδόσεως της αποφάσεως PVC II.

122 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η Επιτροπή δημιούργησε τη θέση του συμβούλου ακροάσεων, με ισχύ από 1ης Σεπτεμβρίου 1982, σύμφωνα με την ανακοίνωση με τίτλο «Πληροφόρηση σχετικά με τις διαδικασίες εφαρμογής των κανόνων

ανταγωνισμού των Συνθηκών ΕΟΚ και ΕΚΑΧ (άρθρα 85 και 86 της Συνθήκης ΕΟΚ· άρθρα 65 και 66 της Συνθήκης ΕΚΑΧ)», δημοσιευθείσα στην *Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων* της 25ης Σεπτεμβρίου 1982 (ΕΕ C 251, σ. 2).

123 Στην προπαρατεθείσα πληροφόρηση, η Επιτροπή καθόρισε τα καθήκοντα της θέσεως αυτής ως εξής:

«Ο σύμβουλος ακροάσεων έχει καθήκον να διασφαλίζει την καλή λειτουργία της ακροάσεως και έτσι να συμβάλλει στην αντικειμενικότητα τόσο της ακροάσεως, όσο και της ενδεχόμενης τελικής αποφάσεως. Επαγρυπνεί ιδίως ώστε να λαμβάνονται υπόψη όλα τα σχετικά πραγματικά περιστατικά, τόσο τα ευνοϊκά όσο και τα δυσμενή προς τους ενδιαφερομένους, κατά την επεξεργασία των σχεδίων αποφάσεως της Επιτροπής στα θέματα του ανταγωνισμού.

Κατά την άσκηση των καθηκόντων του, επαγρυπνεί για την τήρηση των δικαιωμάτων της υπερασπίσεως, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη της αποτελεσματικής εφαρμογής των κανόνων του ανταγωνισμού, σύμφωνα με τους κανονισμούς που ισχύουν και τις γενικές αρχές που καθιέρωσε το Δικαστήριο.»

124 Τα καθήκοντα του συμβούλου ακροάσεων διευκρινίστηκαν σε ένα κείμενο που δημοσιεύθηκε στο παράρτημα της *Δέκατης Τρίτης Έκθεσης για την πολιτική του ανταγωνισμού*, σχετικά με το έτος 1983, του οποίου το άρθρο 2 είχε πανομοιότυπη διατύπωση με εκείνην του αρχικού ορισμού. Το εν λόγω κείμενο αντικαταστάθηκε με την απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1990, της οποίας το άρθρο 2 ήταν επίσης διατυπωμένο πανομοιότυπα με εκείνο του αρχικού ορισμού.

125 Από το περιεχόμενο της αποστολής που ανατέθηκε στον σύμβουλο ακροάσεων ο οποίος παρενέβη στη διαδικασία που προηγήθηκε της εκδόσεως της αποφάσεως PVC I προκύπτει ότι η εν λόγω παρέμβαση υποχρεωτικά συνδεόταν με την ακρόαση των επιχειρήσεων, στην προοπτική μιας ενδεχόμενης αποφάσεως.

126 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το Πρωτοδικείο, αφού ορθώς διαπίστωσε ότι νέα ακρόαση δεν επιβαλλόταν μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I, καλώς συνήγαγε, στη σκέψη 253 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι δεν ήταν αναγκαία νέα παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων υπό τις προϋποθέσεις που προέβλεπε η απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1990, η οποία στο μεταξύ τέθηκε σε εφαρμογή.

127 Επομένως, η αιτίαση που αντλείται από την έλλειψη νέας παρεμβάσεως του συμβούλου ακροάσεων πρέπει να απορριφθεί.

ε) Επί της συνθέσεως του φακέλου που υποβλήθηκε στην κρίση του σώματος των επιτρόπων

128 Η ICI φρονεί ότι, λόγω των πλημμελειών της διοικητικής διαδικασίας που προηγήθηκε της εκδόσεως της αποφάσεως PVC I, το σώμα των επιτρόπων δεν μπόρεσε να εξετάσει το σύνολο των κρισίμων εγγράφων, ειδικότερα δηλαδή, τη νέα έκθεση του συμβούλου ακροάσεων και τη νέα έκθεση επί της διαβουλεύσεως της συμβουλευτικής επιτροπής. Με διαφορετική σύνθεση από εκείνη που είχε εκδώσει την απόφαση PVC I, επομένως, το σώμα αυτό είχε στη διάθεσή του μόνο τα υπομνήματα τα οποία τα μέρη κατέθεσαν έξι έτη προηγουμένως, την έκθεση του συμβούλου ακροάσεων που καταρτίστηκε την ίδια εποχή και τη γνώμη της συμβουλευτικής επιτροπής με χρονολογία επίσης το 1988.

129 Προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι απέρριψε αυτόν τον λόγο στη σκέψη 316 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

130 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, στη σκέψη 315 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο υπέμνησε ακριβώς ότι η Επιτροπή, μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I, δεν διέπραξε νομικό σφάλμα μη προβαίνοντας σε νέα ακρόαση των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων προτού εκδώσει την απόφαση PVC II.

131 Εξάλλου, από τις σκέψεις 122 έως 127 και 114 έως 119 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι νέα παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων, καθώς και νέα διαβούλευση της συμβουλευτικής επιτροπής δεν επιβάλλονταν.

132 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, αντίθετα από ό,τι υποστηρίζει η ICI, ο φάκελος που υποβλήθηκε στο σώμα των επιτρόπων δεν έπρεπε να περιέχει, ειδικότερα, νέα έκθεση του συμβούλου ακροάσεων και νέα έκθεση σχετικά με τη διαβούλευση της συμβουλευτικής επιτροπής.

133 Επομένως, το Πρωτοδικείο καλώς έκρινε, στη σκέψη 316 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το πρώτο σκέλος του συλλογισμού της ICI σχετικά με τη σύνθεση του φακέλου αυτού ήταν εσφαλμένο, οπότε ο εν λόγω συλλογισμός εστερείτο νομικού ερείσματος

134 Από το σύνολο των προηγουμένων σκέψεων προκύπτει, επομένως, ότι οι εξεταθέντες λόγοι πρέπει να απορριφθούν.

6. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Montedison και ICI αντλούν από την παραγραφή των διώξεων

135 Οι LVM, DSM, Montedison και ICI προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 1089 επ. της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, προέβη σε εσφαλμένη εφαρμογή του κανονισμού 2988/74. Κακώς έκρινε ότι η πενταετής παραγραφή του δικαιώματος διώξεως είχε ανασταλεί κατά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών που στρέφονταν κατά της αποφάσεως PVC I, βάσει του άρθρου 3 του εν λόγω κανονισμού, κατά το οποίο η παραγραφή αναστέλλεται για όσο χρόνο η «απόφαση της Επι-

τροπής» αποτελεί αντικείμενο διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιον του κοινοτικού δικαστή.

136 Κατά τις αναιρεσείουσες, η τελευταία αυτή διάταξη δεν έχει εφαρμογή στην οριστική απόφαση ως προς την παράβαση και το πρόστιμο που εξέδωσε η Επιτροπή. Μια τέτοια απόφαση εμπίπτει, από της εκδόσεώς της, στους κανόνες παραγραφής περί εκτελέσεως, που καθιερώνουν τα άρθρα 5 και 6 του κανονισμού 2988/74. Επομένως, προσφυγή στρεφόμενη κατά μιας τέτοιας αποφάσεως δεν αναστέλλει την παραγραφή των διώξεων. Το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/74 έχει εφαρμογή μόνο στις προσφυγές που στρέφονται κατά των πράξεων που διακόπτουν αυτή την παραγραφή, οι οποίες απαριθμούνται στο άρθρο 2 του ίδιου κανονισμού. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις LVM και DSM, έχει εφαρμογή μόνο στις προσφυγές που στρέφονται κατά εκείνων απ' αυτές της πράξεις που εκδίδει η Επιτροπή οι οποίες, λαμβάνοντας τη μορφή αποφάσεως, είναι προσβλητές. Οι LVM και DSM ισχυρίζονται ότι η οριστική απόφαση, στο μέτρο που δεν περιλαμβάνεται στην απαρίθμηση του άρθρου 2 του κανονισμού 2988/74, απαρίθμηση η οποία είναι περιοριστική, δεν διακόπτει την παραγραφή των διώξεων. Εκ τούτου συνάγουν ότι η προσφυγή που στρέφεται κατά της αποφάσεως αυτής δεν μπορεί να αναστείλει την προθεσμία της εν λόγω παραγραφής. Η ICI προβάλλει ότι καμιά πράξη μεταγενέστερη της ανακοινώσεως των αιτιάσεων, της τελευταίας από τις πράξεις που διακόπτουν την παραγραφή και που απαριθμούνται στο άρθρο 2 του κανονισμού 2988/74, δεν έχει ως αποτέλεσμα τη διακοπή της παραγραφής των διώξεων.

137 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/74, η παραγραφή στον τομέα της εκτελέσεως αρχίζει από την ημέρα που η «απόφαση καθίσταται οριστική», δηλαδή είτε από την ημέρα λήξεως της προθεσμίας προσφυγής κατά της αποφάσεως με την οποία διαπιστώθηκε η παράβαση και επιβλήθηκε το πρόστιμο, όταν δεν ασκήθηκε προσφυγή, είτε από την ημέρα της αποφάσεως του κοινοτικού δικαστή με την οποία αυτός αποφαίνεται οριστικά επί της όντως ασκηθείσας προσφυγής, όταν η προσφυγή απορρίπτεται, το δε ζήτημα της παραγραφής στον τομέα της εκτελέσεως είναι προφανώς χωρίς αντικείμενο σε περίπτωση ακυρώσεως της αποφάσεως.

138 Κατά συνέπεια, οι κανόνες περί διακοπής και αναστολής της παραγραφής στον τομέα της εκτελέσεως, που θεσπίζουν τα άρθρα 5 και 6 του κανονισμού 2988/74, εφαρμόζονται μόνο στην έκδοση της οριστικής αποφάσεως της Επιτροπής.

139 Εφόσον η απόφαση αυτή δεν είναι οριστική, η παραγραφή των διώξεων διέπεται από τους κανόνες περί διώξεων, που καθιερώνουν τα άρθρα 1 έως 3 του ίδιου κανονισμού.

140 Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 1, παράγραφοι 1, στοιχείο β', και 2, και του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/74, η παραγραφή των διώξεων επέρχεται εφόσον η Επιτροπή δεν επέβαλε πρόστιμο ή κύρωση εντός των πέντε ετών που έπονται της ενάρξεως της παραβάσεως χωρίς, στο μεταξύ, να προκύψει πράξη διακόπτουσα την παραγραφή, ή, το αργότερο, εντός δέκα ετών μετά το ίδιο σημείο ενάρξεως της παραβάσεως αν πραγματοποιήθηκαν πράξεις διακόπτουσες την παραγραφή. Ωστόσο, βάσει του ίδιου άρθρου 2, παράγραφος 3, η κατ' αυτόν τον τρόπο οριζόμενη προθεσμία παραγραφής παρατείνεται κατά την περίοδο για την οποία η παραγραφή αναστέλλεται σύμφωνα με το άρθρο 3.

141 Αντίθετα από τον ισχυρισμό των αναιρεσειουσών, ουδόλως προκύπτει από τα άρθρα 2 και 3 του κανονισμού 2988/74 ότι «η απόφαση της Επιτροπής» που σκοπεί το άρθρο 3, η οποία αποτελεί αντικείμενο διαδικασίας που εκκρεμεί ενώπιον του κοινοτικού δικαστή και συνεπάγεται την αναστολή της παραγραφής των διώξεων, δεν μπορεί να είναι μια από τις πράξεις που αναφέρει το άρθρο 2 ως πράξεις διακόπτουσες την παραγραφή αυτή, και των οποίων ο κατάλογος είναι περιοριστικός. Επί του σημείου αυτού, το Πρωτοδικείο ορθώς παρατήρησε, στη σκέψη 1097 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι ορισμένες από τις πράξεις που αναφέρει το άρθρο 2, παράγραφος 1, ειδικότερα οι γραπτές αιτήσεις παροχής πληροφοριών, οι εντολές διενέργειας ελέγχου ή η ανακοίνωση των αιτιάσεων, αποτελούν προπαρασκευαστικές πράξεις και όχι αποφάσεις. Επιπροσθέτως, η απαρίθμηση που περιλαμβάνεται στο ίδιο άρθρο και εισάγεται με το επίρρημα «ιδίως» ουδόλως είναι περιοριστική.

142 Ειδικότερα, όπως υπογράμμισε κατ' ουσίαν το Πρωτοδικείο στη σκέψη 1098 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, τα άρθρα 2 και 3 του κανονισμού 2988/74, περί της παραγραφής και της αναστολής της παραγραφής των διώξεων, αντιστοίχως, επιδιώκουν διαφορετικούς σκοπούς.

143 Το άρθρο 2 αντλεί τις συνέπειες από τη διενέργεια ανακριτικών πράξεων και διώξεων οι οποίες καταδεικνύουν την εκ μέρους της Επιτροπής επιμέλεια που αποβλέπει στην πραγματική δίωξη των επιχειρήσεων για τις οποίες γίνεται λόγος.

144 Αντιθέτως, το άρθρο 3 προστατεύει την Επιτροπή έναντι του αποτελέσματος της παραγραφής σε καταστάσεις στις οποίες πρέπει να αναμένει την απόφαση του κοινοτικού δικαστή, στο πλαίσιο διαδικασιών των οποίων δεν ελέγχει την εξέλιξη, προτού πληροφορηθεί αν η προσβληθείσα πράξη φέρει ή όχι το στίγμα της ελλείψεως νομιμότητας. Το άρθρο 3 αφορά, επομένως, τις περιπτώσεις στις οποίες η αδράνεια του κοινοτικού οργάνου δεν είναι συνέπεια της ελλείψεως επιμέλειας.

145 Όμως, τέτοιες υποθέσεις καθίστανται συγκεκριμένες τόσο σε περίπτωση προσφυγής κατά των πράξεων που διακόπτουν την παραγραφή οι οποίες απαριθμούνται στο άρθρο 2 του κανονισμού 2988/74 και μπορούν να προσβληθούν όσο και σε περίπτωση προσφυγής κατά αποφάσεως με την οποία επιβάλλεται πρόστιμο ή κύρωση.

146 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, τόσο η διατύπωση του άρθρου 3 όσο και ο σκοπός του καλύπτουν συγχρόνως τις προσφυγές που ασκούνται κατά των πράξεων που αναφέρει το άρθρο 2 οι οποίες είναι προσβλητές και τις προσφυγές που στρέφονται κατά της οριστικής αποφάσεως της Επιτροπής.

147 Ως συνέπεια, προσφυγή στρεφόμενη κατά της οριστικής αποφάσεως με την οποία επιβάλλονται κυρώσεις αναστέλλει την παραγραφή των διώξεων έως ότου ο κοινοτικός δικαστής αποφανθεί οριστικά επί της εν λόγω προσφυγής.

148 Η Montedison δεν μπορεί να υποστηρίξει ότι η αναστολή της παραγραφής της διώξεως θα είχε ως αποτέλεσμα ότι η εξουσία της Επιτροπής να προβαίνει σε

ελέγχους και να επιβάλλει κυρώσεις δεν θα είχε κανένα όριο, επειδή η εξουσία αυτή αναγεννάται μετά την έκδοση κάθε δικαστικής αποφάσεως. Πράγματι, η Επιτροπή εξακολουθεί να εκτίθεται στην παραγραφή της διώξεως, στο μέτρο που, μετά τη δημοσίευση της ακυρωτικής αποφάσεως, η ανασταλείσα παραγραφή αρχίζει εκ νέου και εξακολουθεί να υπόκειται στην πενταετή ή τη δεκαετή προθεσμία που προβλέπει ο κανονισμός 2988/74, χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η περίοδος αναστολής.

149 Η ICI δεν μπορεί να προσάπτει λυσιτελώς στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε, στη σκέψη 1098 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η αναστολή της παραγραφής εφαρμόζεται «όταν η Επιτροπή κωλύεται να επέμβει για έναν αντικειμενικό λόγο για τον οποίο δεν ευθύνεται», υποστηρίζοντας ότι η άσκηση προσφυγής κατά αποφάσεως με την οποία επιβάλλονται πρόστιμα ουδόλως εμποδίζει την Επιτροπή να εκδώσει απόφαση αυτού του είδους. Πράγματι, ο ισχυρισμός αυτός συνεπάγεται, αν γίνει δεκτός, ότι το κοινοτικό όργανο ανακαλεί την αμφισβητούμενη απόφαση για να την αντικαταστήσει με άλλη απόφαση που λαμβάνει υπόψη το περιεχόμενο της αμφισβητήσεως. Τούτο ισοδυναμεί με άρνηση του ίδιου του δικαιώματος που έχει η Επιτροπή να διαπιστώνει μέσω του κοινοτικού δικαστή, ενδεχομένως, τη νομιμότητα της προσβαλλόμενης αποφάσεως.

150 Η ICI δεν μπορεί επίσης να αντλεί επιχείρημα από το ότι η απόφαση με την οποία επιβάλλονται πρόστιμα είναι πλήρως εκτελεστή έως ότου ακυρωθεί διά της δικαστικής οδού. Εξ ορισμού, οι πράξεις εκτελέσεως μιας αποφάσεως με την οποία επιβάλλεται κύρωση δεν μπορούν να θεωρηθούν ως πράξεις που αφορούν ανακριτικές πράξεις ή τη δίωξη της παραβάσεως. Τέτοιες πράξεις, των οποίων η νομιμότητα εξαρτάται επιπροσθέτως από τη νομιμότητα της αποφάσεως που αποτελεί αντικείμενο προσφυγής, δεν μπορούν επομένως να αναπτύξουν κανένα αποτέλεσμα που να διακόπτει την παραγραφή των διώξεων σε περίπτωση ακυρώσεως της αποφάσεως η οποία αμφισβητήθηκε δικαστικώς.

151 Η ICI δεν μπορεί να διατείνεται ότι η ερμηνεία του Πρωτοδικείου σημαίνει ότι επιτρέπεται στην Επιτροπή να αντλεί όφελος από το ίδιο της το σφάλμα. Σε περίπτωση ακυρώσεως μιας πράξεως, η Επιτροπή υφίσταται όλες τις συνέπειες της ακυρώσεως αυτής, αφού εξ ορισμού συνδέεται με σφάλμα το οποίο αυτή διέπραξε. Η αναστολή της παραγραφής την προστατεύει μόνον από τα αποτελέσματα αυτής για μια περίοδο κατά την οποία, ακριβώς, το χρονικό διάστημα που παρήλθε δεν της καταλογίζεται.

152 Οι LVM και DSM προβάλλουν ότι αν η προσφυγή κατά της αποφάσεως PVC I έπρεπε να θεωρηθεί ως ανασταλτική, η ακύρωση της αποφάσεως αυτής θα πρέπει να θεωρηθεί ότι κατέστησε την αναστολή, όπως και την ίδια την απόφαση, αναδρομικά ανύπαρκτη.

153 Ωστόσο, το Πρωτοδικείο ορθώς παρατήρησε, στη σκέψη 1100 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, αφενός, το άρθρο 3 του κανονισμού 2988/74 έχει έννοια μόνον αν η απόφαση που διαπιστώνει παράβαση και επιβάλλει πρόστιμο, και η οποία αποτελεί το αντικείμενο της προσφυγής, ακυρωθεί και, αφετέρου, κάθε ακύρωση πράξεως που έχει εκδώσει η Επιτροπή είναι αναγκαστικά καταλογιστέα σ' αυτήν, υπό την έννοια ότι υποδηλώνει ένα σφάλμα εκ μέρους της. Συνεπώς, το Πρωτοδικείο συνήγαγε ότι το να αποκλειστεί η αναστολή της παραγραφής όταν η προσφυγή καταλήγει στην αναγνώριση σφάλματος καταλογιστέου στην Επιτροπή καθιστά άνευ αντικειμένου το άρθρο 3 του κανονισμού. Όπως τόνισε, το γεγονός ότι μια προσφυγή εκκρεμεί ενώπιον του Πρωτοδικείου ή του Δικαστηρίου είναι εκείνο που δικαιολογεί την αναστολή, και όχι οι κρίσεις στις οποίες καταλήγουν τα δικαιοδοτικά αυτά όργανα με την απόφασή τους.

154 Η Montedison φρονεί ότι, ακόμη και σε περίπτωση αναστολής της παραγραφής της διώξεως, η νέα πράξη που διακόπτει αυτή την παραγραφή έπρεπε να είχε εκδοθεί εντός των πέντε ετών που έπονται της προηγούμενης.

155 Ωστόσο, η ανάλυση αυτή ισοδυναμεί με άρνηση της ίδιας της συνέπειας της αρχής που αποτελεί το σημείο ενάρξεώς της. Σε περίπτωση αναστολής της παραγραφής, η πενταετής ή δεκαετής προθεσμία παραγραφής παρατείνεται κατά τη διανυθείσα περίοδο αναστολής σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/74.

156 Οι LVM, DSM, Montedison και ICI υποστηρίζουν ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η παραγραφή επήλθε στις 5 Απριλίου 1993, πέντε έτη μετά την ανακοίνωση των αιτιάσεων, που έγινε στις 5 Απριλίου 1988. Η Montedison υπογραμμίζει ότι η απόφαση PVC I δεν μπορούσε να αποτελέσει την προηγούμενη πράξη διακόπτουσα την

παραγραφή, δεδομένου ότι ακυρώθηκε με την απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994. Η ICI προσθέτει ότι, εν πάση περιπτώσει, η δεκαετής προθεσμία που προβλέπει το άρθρο 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/74 είχε λήξει έναντι αυτής δέκα έτη μετά την ημερομηνία κατά την οποία έπαυσε η συμμετοχή της, ήτοι τον Οκτώβριο του 1993.

157 Συναφώς, το Πρωτοδικείο ορθώς διαπίστωσε, στη σκέψη 1101 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η παραγραφή ανεστάλη επί όσο χρόνο η απόφαση του 1988 αποτελούσε αντικείμενο διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου και του Δικαστηρίου. Παρατήρησε εν συνεχεία ότι, ακόμη και αν λαμβανόταν υπόψη μόνον η ημερομηνία της τελευταίας προσφυγής που κατατέθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου, ήτοι η 24η Απριλίου 1989, και αν δεν λαμβανόταν υπόψη το χρονικό διάστημα που διέρρευσε μεταξύ της εκδόσεως της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992 και υποβολής της υποθέσεως στο Δικαστήριο, η παραγραφή θα είχε ανασταλεί επί ελάχιστο χρονικό διάστημα τεσσάρων ετών, ένδεκα μηνών και είκοσι δύο ημερών. Συνεπώς, εκκινώντας από την υπόθεση ότι η ανακοίνωση των αιτιάσεων κοινοποιηθείσα στις 5 Απριλίου 1988 αποτελούσε την τελευταία πράξη διακόπτουσα την παραγραφή, και επομένως χωρίς να διευρευνηθεί αν μια μεταγενέστερη πράξη, όπως η απόφαση PVC I, μπορούσε εκ νέου να διακόψει την παραγραφή, το Πρωτοδικείο κατέληξε ακριβώς ότι η εξουσία της Επιτροπής να επιβάλει πρόστιμα δεν είχε παραγραφεί στις 27 Ιουλίου 1994, ημερομηνία εκδόσεως της αποφάσεως PVC II.

158 Η Montedison προσάπτει εξάλλου στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε, στη σκέψη 1092 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι οι έλεγχοι που διενήργησε η Επιτροπή στις εταιρίες ICI, Shell και DSM, στις 21, 22, 23 Νοεμβρίου 1999 και 6 Δεκεμβρίου 1983 διέκοψαν την παραγραφή της διώξεως που στρεφόταν κατ' αυτής. Υποστηρίζει ότι οι εν λόγω έλεγχοι δεν μπορούσαν να αναπτύξουν το αποτέλεσμα αυτό έναντί της, στο μέτρο που είχε εκχωρήσει τον κλάδο PVC δέκα μήνες νωρίτερα.

159 Ωστόσο, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, σύμφωνα με το άρθρο 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 2988/74, η διακοπή της παραγραφής ισχύει έναντι όλων των επιχειρήσεων που συμμετείχαν στην παράβαση.

160 Ιδίως, το γεγονός και μόνον ότι μια επιχείρηση έπαυσε τη συγκεκριμένη οικονομική δραστηριότητα δεν μπορεί να την απαλλάσσει της ευθύνης που μπορεί να υπέχει λόγω της διαπραχθείσας παραβάσεως στο πλαίσιο αυτής της δραστηριότητας πριν από την παύση της.

161 Η Montedison προβάλλει, επιπλέον, ότι η διακοπή της παραγραφής προϋποθέτει την ύπαρξη πράξεως κοινοποιήσεως ή γραπτής εντολής ελέγχου. Όμως, η ύπαρξη τέτοιων πράξεων, προγενεστέρων της κοινοποιήσεως των αιτιάσεων, δεν αποδείχθηκε.

162 Επί του σημείου αυτού, αρκεί η παρατήρηση ότι το άρθρο 2, παράγραφος 1, του κανονισμού 2988/74 ορίζει ότι η παραγραφή της διώξεως διακόπτεται από «κάθε πράξη της Επιτροπής [...] η οποία αποσκοπεί στη διενέργεια ανακρίσεως ή στη δίωξη της παραβάσεως». Η διάταξη αυτή, επομένως, δεν εξαρτά τη διακοπή της παραγραφής από κοινοποιηθείσα πράξη ή γραπτή εντολή ελέγχου.

163 Επομένως, από τις προεκτεθείσες σκέψεις προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί.

7. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Degussa και ICI αντλούν από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας

164 Στις σκέψεις 120 έως 136 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο απέρριψε τον λόγο που αντλήθηκε από την παραβίαση της αρχής της εύλογης

προθεσμίας, που είχε προβληθεί ανεξάρτητα του λόγου που αντλήθηκε από την παραγραφή. Ενώπιον του Πρωτοδικείου προβλήθηκε η παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας την ημέρα εκδόσεως της αποφάσεως PVC I και, κατά μείζονα λόγο, της εκδόσεως της αποφάσεως PVC II.

165 Οι LVM, DSM, Degussa και ICI επικαλούνται διάφορα νομικά σφάλματα στα οποία υπέπεσε το Πρωτοδικείο κατά την εξέταση του λόγου αυτού. Φρονούν τελικά ότι η περίοδος που πρέπει να ληφθεί υπόψη σύμφωνα με την αρχή της εύλογης προθεσμίας περιλαμβάνει, εκτός από τη διοικητική διαδικασία, όλες τις δικαστικές διαδικασίες που κινήθηκαν στην προκειμένη περίπτωση.

α) Επί των αιτιάσεων που αντλούνται από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ

166 Οι LVM και DSM προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι παρέλειψε να απαντήσει με αιτιολογημένο τρόπο στο επιχείρημά τους ότι το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ έχει εφαρμογή στις διαδικασίες περί ανταγωνισμού, αρκούμενο να παραπέμψει στη σκέψη 56 της αποφάσεώς του της 22ας Οκτωβρίου 1997, T-213/95 και T-18/96, SCK και FNK κατά Επιτροπής (Συλλογή 1997, σ. II-1739). Προσάπτουν επίσης στο Πρωτοδικείο ότι, στη σκέψη 121 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, αναχαρακτήρισε σε γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου τη θεμελιώδη αρχή της εύλογης προθεσμίας, χωρίς εν συνεχεία να εφαρμόσει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Όμως, με την απόφαση της 17ης Δεκεμβρίου 1998, C-185/95 P, Baustahlgewebe κατά Επιτροπής (Συλλογή 1998, σ. I-8417, σκέψεις 26 έως 44), το Δικαστήριο, χωρίς να διευκρινίσει τη φύση της αρχής της εύλογης προθεσμίας, έκρινε ότι το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ έχει απ' ευθείας εφαρμογή και ότι, στην εξετασθείσα υπόθεση, η διάρκεια της διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου δεν ήταν όντως δικαιολογημένη.

167 Συναφώς, επιβάλλεται ωστόσο η διαπίστωση ότι το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 120 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ορθώς υπέμνησε, όπως ήδη είχε κρίνει στη σκέψη 53 της προπαρατεθείσας αποφάσεώς του SCK και FNK κατά Επιτροπής, ότι:

— κατά πάγια νομολογία, τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των γενικών αρχών του δικαίου των οποίων την τήρηση διασφαλίζει ο κοινοτικός δικαστής (βλ., μεταξύ άλλων, γνωμοδότηση 2/94 της 28ης Μαρτίου 1996, Συλλογή 1996, σ. I-1759, σκέψη 33, και απόφαση της 29ης Μαΐου 1997, C-299/95, Kremzow, Συλλογή 1997, σ. I-2629, σκέψη 14)·

— προς τούτο, το Δικαστήριο και το Πρωτοδικείο εμπνέονται από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, καθώς και από τα στοιχεία που προκύπτουν από τις διεθνείς συμβάσεις περί προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου στη σύναψη των οποίων συνέβαλαν και στις οποίες προσχώρησαν τα κράτη μέλη·

— από την άποψη αυτή, η ΕΣΔΑ ενέχει ιδιαίτερη σημασία (απόφαση της 15ης Μαΐου 1986, 222/84, Johnston, Συλλογή 1986, σ. 1651, σκέψη 18, και προπαρατεθείσα απόφαση Kremzow, σκέψη 14)·

— εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο ΣΓ, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 6, παράγραφος 2, ΕΚ), «η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την [ΕΣΔΑ] και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών, ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου».

168 Στη σκέψη 121 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ανέφερε εν συνεχεία ότι έπρεπε να εξεταστεί κατά πόσον η Επιτροπή παραβίασε τη γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου περί τηρήσεως εύλογης προθεσμίας κατά την έκδοση αποφάσεων μετά το πέρας των διοικητικών διαδικασιών στον τομέα του ανταγωνισμού.

169 Παραπέμποντας συναφώς στη σκέψη 56 της προπαρατεθείσας αποφάσεώς του SCK και FNK κατά Επιτροπής, με την οποία έκρινε ότι:

— η εκ μέρους της Επιτροπής τήρηση της εύλογης προθεσμίας κατά την έκδοση αποφάσεων μετά το πέρας των διοικητικών διαδικασιών στον τομέα του ανταγωνισμού συνιστά γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου·

— επομένως, δεν είναι αναγκαίο να αποφανθεί επί της εφαρμογής, αυτού καθαυτού, του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ στις διοικητικές διαδικασίες ενώπιον της Επιτροπής στον τομέα της πολιτικής του ανταγωνισμού,

το Πρωτοδικείο απάντησε έτσι, έμμεσα, πλην υποχρεωτικά, στον λόγο που αντλήθηκε από την άμεση εφαρμογή του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ.

170 Επί της ουσίας, υπενθυμίζοντας τους όρους του άρθρου ΣΓ, παράγραφος 2, της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, θεώρησε ακριβώς ότι, στην κοινοτική έννομη τάξη, τα θεμελιώδη δικαιώματα που διασφαλίζονται από την ΕΣΔΑ προστατεύονται ως γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου.

171 Αντίθετα από τον ισχυρισμό των αναιρεσειουσών, δεν αγνόησε την προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, όπου το Δικαστήριο, στις σκέψεις 20 και 21, αφού υπέμνησε το περιεχόμενο του άρθρου 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, χαρακτήρισε ως γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου το δικαίωμα κάθε προσώπου για μια δίκαιη δίκη και, ειδικότερα, το δικαίωμα για μια δίκη εντός σύντομης προθεσμίας.

172 Επομένως, οι αιτιάσεις που αντλούνται από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ πρέπει να απορριφθούν.

β) Επί των αιτιάσεων σχετικά με την κύρωση λόγω παραβιάσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας

173 Οι LVM, DSM, Degussa και ICI προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε, στη σκέψη 122 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι:

— η παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας, ακόμη και αν θεωρηθεί αποδεδειγμένη, δεν δικαιολογεί την ακύρωση της αποφάσεως PVC II παρά μόνον αν συνεπαγόταν επίσης προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων·

— όταν δεν αποδεικνύεται ότι η παρέλευση υπερβολικού χρόνου επηρέασε την ικανότητα των ενδιαφερομένων επιχειρήσεων να αμυνθούν αποτελεσματικά, η μη τήρηση της αρχής της εύλογης προθεσμίας δεν ασκεί επιρροή επί του κύρους της διοικητικής διαδικασίας και, συνεπώς, δεν μπορεί να θεωρηθεί ως η αιτία της προκλήσεως ζημίας δυναμένης να προβληθεί ενώπιον του κοινοτικού δικαστή στο πλαίσιο αγωγής ασκουμένης δυνάμει των άρθρων 178 και 215, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης ΕΚ (νυν, άρθρων 235 ΕΚ και 288, δεύτερο εδάφιο, ΕΚ).

174 Οι LVM, DSM και Degussa φρονούν ότι, στην περίπτωση υπερβάσεως της εύλογης προθεσμίας που καταλογίζεται στην Επιτροπή, η τελευταία παύει να είναι αρμόδια προς κίνηση των διαδικασιών διώξεως. Κατά τις LVM και DSM, η παρούσα υπόθεση διακρίνεται εκείνης στην οποία εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, η οποία αφορούσε υπέρβαση της εύλογης προθεσμίας εκ μέρους του Πρωτοδικείου. Η Degussa ισχυρίζεται ότι, στην προκειμένη περίπτωση, η μόνη έννομη συνέπεια από την υπέρβαση της εύλογης προθεσμίας η οποία είναι ικανή να διασφαλίσει την εφαρμογή του θεμελιώδους δικαιώματος για το οποίο γίνεται λόγος είναι η ακυρότητα της εκδοθείσας αποφάσεως. Οι τρεις αναιρεσείουσες ζητούν τουλάχιστον τη μείωση των επιβληθέντων προστίμων.

175 Η ICI υποστηρίζει ότι η λύση η οποία συνίσταται, σε περίπτωση παραβιάσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας, στο να εξαρτάται η ακύρωση της αποφάσεως από την απόδειξη της ζημίας είναι αντίθετη προς την πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ, αποφάσεις Eckle της 15ης Ιουλίου 1982, σειρά A 51, § 66, και Corigliano της 10ης Δεκεμβρίου 1982, σειρά A 57, § 31).

176 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το ζήτημα της κυρώσεως λόγω παραβιάσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας, το οποίο είχε εξεταστεί ήδη στην προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, σχετικά με δικαστική διαδικασία, τίθεται μόνον όταν μια τέτοια παραβίαση αποδεικνύεται.

177 Για τους υπομνησθέντες ανωτέρω λόγους, που αναφέρονται στη σκέψη 122 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε προκαταρκτικά επί του ζητήματος αυτού, προτού κρίνει αν, στην προκειμένη περίπτωση, παραβιάστηκε η αρχή της εύλογης προθεσμίας. Στο μέτρο που κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η αρχή αυτή δεν παραβιάστηκε, οι σχετικοί λόγοι δεν συνιστούν το αναγκαίο στήριγμα του διατακτικού.

178 Επομένως, η επιχειρηματολογία που ανέπτυξαν οι αναιρεσείουσες στο πλαίσιο των υπό κρίση αιτιάσεων πρέπει να εξεταστούν μόνο στην περίπτωση κατά την οποία, αντίθετα προς την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, διαπιστωθεί ότι όντως παραβιάστηκε η αρχή της εύλογης προθεσμίας.

γ) Επί των αιτιάσεων σχετικά με την τήρηση της αρχής της εύλογης προθεσμίας

179 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η τήρηση της αρχής της εύλογης προθεσμίας επιβάλλεται, στον τομέα του ανταγωνισμού, στις διοικητικές διαδικασίες που κινούνται κατ' εφαρμογήν του κανονισμού 17 και μπορούν να καταλήξουν στην επιβολή κυρώσεων που προβλέπει ο κανονισμός. Σε περίπτωση προσφυγής, επιβάλλεται επίσης στη δικαστική διαδικασία ενώπιον του κοινοτικού δικαστή (προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, σκέψη 21).

i) Αιτιάσεις στρεφόμενες κατά της διοικητικής διαδικασίας που κίνησε η Επιτροπή

— Υποδιαίρεση της διοικητικής διαδικασίας σε δύο περιόδους

180 Οι LVM, DSM και Degussa προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, στη σκέψη 124 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, χώρισε τη διοικητική διαδικασία σε δύο περιόδους, τη μία που κινήθηκε για τους ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν τον Νοέμβριο του 1983 στον τομέα του PVC, βάσει του άρθρου 14 του κανονισμού 17, την άλλη η οποία άρχισε την ημερομηνία κατά την οποία οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις

παρέλαβαν την ανακοίνωση των αιτιάσεων και η οποία κατέληξε στην έκδοση της αποφάσεως PVC II, εκτός της περιόδου κατά την οποία ο κοινοτικός δικαστής εξέτασε τη νομιμότητα της αποφάσεως PVC I και το κύρος της αποφάσεως του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992, η οποία εκδόθηκε κατόπιν των προσφυγών που ασκήθηκαν κατά της διοικητικής αποφάσεως.

181 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, αντίθετα προς ό,τι υποστηρίζουν ότι αναιρεσείουσες, κατά τη διοικητική διαδικασία η έρευνα μπορεί να πραγματοποιηθεί σε δύο διαδοχικές περιόδους.

182 Η πρώτη περίοδος, η οποία εκτείνεται έως την ανακοίνωση των αιτιάσεων, έχει ως σημείο ενάρξεως την ημερομηνία κατά την οποία η Επιτροπή, κατά την άσκηση των εξουσιών που της παρέχουν τα άρθρα 11 και 14 του κανονισμού 17 στο πλαίσιο προκαταρκτικής έρευνας, λαμβάνει τα μέτρα που συνεπάγεται η αιτίαση ότι διαπράχθηκε παράβαση και έχει σημαντικές επιπτώσεις στην κατάσταση των ύποπτων επιχειρήσεων (βλ., υπό την έννοια αυτή, σχετικά με προκαταρκτική έρευνα στον ποινικό τομέα, ΕΔΔΑ, απόφαση Ringeisen της 16ης Ιουλίου 1971, σειρά A αριθ. 13, σ. 40, § 110· βλ., επίσης, ΕΔΔΑ, αποφάσεις Corigliano, προπαρατεθείσα, § 34, και Hozee κατά Κάτω Χωρών της 22ας Μαΐου 1998, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-III, σ. 1091, § 43). Η περίοδος αυτή επιτρέπει στην Επιτροπή, κατόπιν ερευνών, να λάβει θέση επί του προσανατολισμού της διαδικασίας.

183 Η δεύτερη περίοδος εκτείνεται από την ανακοίνωση των αιτιάσεων έως την έκδοση της τελικής αποφάσεως. Πρέπει να επιτρέψει στην Επιτροπή να αποφανθεί οριστικά επί της προσαπτόμενης παραβάσεως.

184 Δεδομένου ότι κάθε μια από τις δύο περιόδους ανταποκρίνεται έτσι σε μια ιδία εσωτερική λογική, η αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

— Παράλειψη εξετάσεως της διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας ενόψει όλων των κριτηρίων εκτιμήσεως της εύλογης προθεσμίας

185 Οι LVM και DSM προσάπτουν στο Πρωτοδικείο εσφαλμένη εφαρμογή, καθώς και παράβαση της νομικής υποχρεώσεως εξετάσεως του εύλογου χαρακτήρα της προθεσμίας ενόψει όλων των κριτηρίων εκτιμήσεως, ήτοι την περιπλοκότητα της υποθέσεως, το τι διακυβεύεται στην υπόθεση αυτή για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις, καθώς και τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος και εκείνη των αρμοδίων αρχών.

186 Διαπιστώνουν ότι, όσον αφορά την πρώτη περίοδο της διοικητικής διαδικασίας, το Πρωτοδικείο, στις σκέψεις 128 και 130 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, εξέτασε τον εύλογο χαρακτήρα της προθεσμίας ενόψει μόνον του κριτηρίου της πολυπλοκότητας της υποθέσεως, παραλείποντας πλήρως, χωρίς αιτιολογία, τα κριτήρια του τι διακυβεύεται με την υπόθεση και της συμπεριφοράς των αρχών. Προβάλλουν επίσης ότι, όσον αφορά τη δεύτερη περίοδο της διοικητικής διαδικασίας, το Πρωτοδικείο περιορίστηκε, στις σκέψεις 132 και 133 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, να εξετάσει τον εύλογο χαρακτήρα της προθεσμίας ενόψει του κριτηρίου του τι διακυβεύεται με την υπόθεση, παραλείποντας εκ νέου τα άλλα κριτήρια.

187 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι ο εύλογος χαρακτήρας της προθεσμίας εκτιμάται σε συνάρτηση με τις περιστάσεις που χαρακτηρίζουν κάθε υπόθεση και, ειδικότερα, με τα συμφέροντα του διαδίκου που διακυβεύονται στη δίκη, την περιπλοκότητα της υποθεσεως, καθώς και τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος και εκείνη των αρμοδίων αρχών (προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, σκέψη 29).

188 Ωστόσο, ο πίνακας των κριτηρίων αυτών δεν είναι εξαντλητικός και η εκτίμηση του εύλογου χαρακτήρα της προθεσμίας δεν επιβάλλει συστηματική εξέταση των περιστάσεων της υποθέσεως ενόψει καθενός κριτηρίου όταν η διάρκεια της διαδικασίας φαίνεται δικαιολογημένη ενόψει ενός μόνον κριτηρίου. Σκοπός των κριτηρίων

αυτών είναι να προσδιορίζεται αν η προθεσμία αντιμετωπίσεως μιας υποθέσεως είναι ή όχι δικαιολογημένη. Έτσι, η περιπλοκότητα της υποθέσεως ή η κακόβουλη συμπεριφορά του προσφεύγοντος μπορούν να γίνουν δεκτές προς δικαιολόγηση μιας προθεσμίας η οποία κατ' αρχάς είναι πολύ μεγάλη. Αντιθέτως, μια προθεσμία μπορεί να θεωρηθεί ως υπερβαίνουσα τα όρια της εύλογης προθεσμίας ενόψει επίσης ενός μόνον κριτηρίου, ειδικότερα όταν η διάρκειά της προκύπτει από τη συμπεριφορά των αρμοδίων αρχών. Ενδεχομένως, η διάρκεια μιας διαδικαστικής φάσεως μπορεί ευθύς εξαρχής να χαρακτηριστεί εύλογη όταν φαίνεται σύμφωνη προς τη μέση διάρκεια αντιμετωπίσεως μιας υποθέσεως όπως η προκειμένη.

189 Επομένως, το Πρωτοδικείο δεν ήταν υποχρεωμένο να εκτιμήσει τον εύλογο χαρακτήρα της προθεσμίας ενόψει του συνόλου των κριτηρίων που επικαλούνται οι LVM και DSM εφόσον, στις σκέψεις 124 έως 133 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, έκρινε ότι η διάρκεια της εξετασθείσας πρώτης φάσεως της διαδικασίας, τεσσάρων ετών και τεσσάρων μηνών, δικαιολογείται από την περιπλοκότητα της υποθέσεως και η δεύτερη, διάρκειας δέκα μηνών, δεν μπορούσε καν να θεωρηθεί υπερβολική.

190 Επομένως, η εξετασθείσα αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

— Παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας λόγω της διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας

191 Οι LVM, DSM, Degussa και ICI προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι κατέληξε, στη σκέψη 134 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η απόφαση PVC II εκδόθηκε εντός εύλογης προθεσμίας, ενώ η πρώτη περίοδος της διοικητικής διαδικασίας είχε διαρκέσει 52 μήνες και ότι ενώπιόν του είχε γίνει επίκληση μιας περιόδου αδρανείας της Επιτροπής περίπου 41 μηνών. Η ICI υπογραμμίζει την έλλειψη οποιουδήποτε μέτρου της Επιτροπής μεταξύ Ιουνίου 1984 και Ιανουαρίου 1987. Αναφέρεται στις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε

υποθέσεις όπου παρήλθε, αντιστοίχως, προθεσμία τεσσάρων ετών σε υπόθεση εκκρεμούσα ενώπιον δικαστηρίου της ουσίας και προθεσμία δεκαπέντε μηνών σε προκαταρκτική εξέταση που προηγείται της κατηγορίας (ΕΔΔΑ, αποφάσεις Guincho της 10ης Ιουλίου 1984, σειρά Α αριθ. 81, και Neumeister της 27ης Ιουνίου 1968, σειρά Α αριθ. 8). Αναφέρεται επίσης στην προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής (σκέψεις 45 και 46), σχετικά με προθεσμία 32 μηνών που παρήλθε μεταξύ του τέλους της έγγραφης διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου και της αποφάσεως για τη διενέργεια της προφορικής διαδικασίας, καθώς και σε προθεσμία 22 μηνών που παρήλθε μεταξύ του πέρατος της προφορικής διαδικασίας και της εκδόσεως της αποφάσεως. Οι LVM και DSM παρατηρούν ότι το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έκρινε ότι περίοδος αδρανείας πέραν των τριών ετών είναι υπερβολική (ΕΔΔΑ, αποφάσεις Zimmermann και Steiner της 13ης Ιουλίου 1983, σειρά Α αριθ. 66, § 29). Δέχθηκε ένα ποινικό κριτήριο δύο ετών με την απόφασή του Β. κατά Αυστρίας της 28ης Μαρτίου 1990 (σειρά Α αριθ. 175), σε υπόθεση όπου η διάρκεια ήταν 33 μήνες. Επομένως, η εύλογη προθεσμία δεν μπορεί να υπερβαίνει δύο έτη, κατά την πάγια νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

192 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι ο εύλογος χαρακτήρας μιας προθεσμίας δεν μπορεί να εξεταστεί με αναφορά σε ένα ακριβές ανώτατο όριο, προσδιοριζόμενο κατά τρόπο αφηρημένο, αλλά πρέπει να εκτιμάται σε κάθε υπόθεση σε συνάρτηση με τις περιστάσεις της υποθέσεως.

193 Μια πρώτη γενική εξέταση αποβλέπει στο να προσδιοριστεί αν, κατ' αρχάς, η διάρκεια της επίδικης περιόδου φαίνεται πάρα πολύ μεγάλη ενόψει της κινηθείσας διαδικασίας. Σε περίπτωση καταφατικής απαντήσεως, πρέπει να εξακριβώνεται συγκεκριμένα αν μπορούν να διαπιστωθούν καθυστερήσεις, οι οποίες να μη δικαιολογούνται από τις ίδιες τις περιστάσεις της υποθέσεως.

194 Επί του σημείου αυτού, όσον αφορά διοικητική διαδικασία στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, το Πρωτοδικείο διαπιστώνει και εκτιμά κυριαρχικά τα ασκούντα επιρροή πραγματικά περιστατικά, υπό την επιφύλαξη της περιπτώσεως αλλοιώσεως των περιστατικών αυτών, εν συνεχεία υπό τον έλεγχο του Δικαστηρίου, τα χαρακτηρίζει νομικά ενόψει της αρχής της τηρήσεως της εύλογης προθεσμίας (βλ., υπό την έννοια αυτή, απόφαση της 1ης Ιουνίου 1994, C-136/92 P, Επιτροπή κατά Brazzelli Lualdi κ.λπ., Συλλογή 1994, σ. I-1981, σκέψη 49).

195 Στην προκειμένη περίπτωση, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε, στις σκέψεις 125 και 133 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η πρώτη περίοδος της διοικητικής διαδικασίας είχε διαρκέσει τέσσερα έτη και τέσσερις μήνες και η δεύτερη δέκα μήνες.

196 Όσον αφορά την πρώτη περίοδο παρατήρησε, στις σκέψεις 128 έως 130 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως:

«128 Πρέπει, συναφώς, να υπογραμμιστεί η πολυπλοκότητα των πραγματικών περιστατικών που έπρεπε να διευκρινίσει η Επιτροπή λόγω του είδους των επιμάχων συμπεριφορών και της εκτάσεως των συμπεριφορών αυτών στη συγκεκριμένη γεωγραφική αγορά, η οποία καλύπτει ολόκληρη τη ζώνη δραστηριότητας των κυριοτέρων παραγωγών PVC εντός της κοινής αγοράς.

129 Στην πολυπλοκότητα των πραγματικών περιστατικών που έπρεπε να διευκρινιστούν συνέτειναν, επίσης, ο αριθμός και η αλληλεπικάλυψη των εγγράφων που συνέλεξε η Επιτροπή. Τα έγγραφα που συγκεντρώθηκαν κατά τους ελέγχους που διενέργησε η Επιτροπή στα γραφεία πολλών παραγωγών πετροχημικών προϊόντων κατά τη διάρκεια της εξεταζομένης περιόδου και οι απαντήσεις τους στις ερωτήσεις που τους έθεσε η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 11 του κανονισμού 17 αποτέλεσαν έναν ιδιαίτερα ογκώδη φάκελο. Επιπλέον, μεταξύ των πολυαριθμοτάτων εγγράφων που συνελέγησαν κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, η Επιτροπή αναγκάστηκε να ξεχωρίσει αυτά που αφορούσαν τον φάκελο PVC από εκείνα που αφορούσαν τον παράλληλα δημιουργούμενο φάκελο στον συναφή τομέα του PEBD (πολυαιθυλένιο χαμηλής πυκνότητας) το οποίο αποτελούσε, όπως και άλλα θερμοπλαστικά προϊόντα την ίδια εποχή, αντικείμενο έρευνας και διαδικασίας διαπιστώσεως παραβάσεων που προσάπτονταν σε επιχειρήσεις πολλές από τις οποίες εμπλέκονται και στην παρούσα διαδικασία. Πρέπει, επίσης, να αναφερθεί ότι ο φάκελος της υποθέσεως που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως [PVC II] περιείχε, υπό μια πρώτη διοικητική αρίθμηση, μια σειρά εγγράφων που περιελάμβαναν 1 072 σελίδες και, υπό άλλη αρίθμηση, περισσότερες από 5 000 σελίδες, μη συμπεριλαμβανομένων των εσωτερικών εγγράφων της Επιτροπής.

130 Τέλος, η πολυπλοκότητα των προς διευκρίνιση πραγματικών περιστατικών απέρρεε από τη δυσκολία της αποδείξεως της συμμετοχής των επιχειρήσεων στην προσαπτόμενη σύμπραξη και του αριθμού των εμπλεκομένων επιχειρήσεων. Ως προς το θέμα αυτό, η απόφαση [PVC II] αναφέρει ότι "17 επιχειρήσεις συμμετείχαν στην παράβαση κατά τη διάρκεια της περιόδου που καλύπτει [...]" (σημείο 2, δεύτερο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων) και ότι η αρχική απόφαση απευθυνόταν σε 14 επιχειρήσεις.»

197 Όσον αφορά τη δεύτερη περίοδο της διοικητικής διαδικασίας, το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 132 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, υπογράμμισε τα συμφέροντα που διακυβεύονταν για τις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις από την άποψη, αφενός, της γνώσεως του αντικειμένου της διαδικασίας που κινήθηκε κατ' αυτών και των συμπεριφορών που τους προσάπτει η Επιτροπή, και, αφετέρου, του ειδικού συμφέροντος των εν λόγω επιχειρήσεων η δεύτερη αυτή φάση της διαδικασίας να διεξαχθεί με ιδιαίτερη επιμέλεια.

198 Στη σκέψη 133 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, όσον αφορά τη διάρκεια των δέκα μηνών της δεύτερης αυτής περιόδου της διοικητικής διαδικασίας, το Πρωτοδικείο διαπίστωσε:

«133 [...] Μια τέτοια διάρκεια δεν μπορεί να δικαιολογήσει αιτίαση περί υπερβολικής διάρκειας της διαδικασίας. Πράγματι, οι αιτιάσεις ανακοινώθηκαν στις ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις στις αρχές Απριλίου 1988. Οι επιχειρήσεις απάντησαν στην ανακοίνωση των αιτιάσεων στη διάρκεια του Ιουνίου 1988. Με εξαίρεση τη Shell, η οποία δεν είχε υποβάλει σχετικό αίτημα, από τις 5 έως τις 8 Σεπτεμβρίου 1988 και στις 19 Σεπτεμβρίου 1988 πραγματοποιήθηκαν ακροάσεις των επιχειρήσεων στις οποίες απευθυνόταν η ανακοίνωση των αιτιάσεων. Την 1η Δεκεμβρίου 1988, η συμβουλευτική επιτροπή συμπράξεων και δεσποζουσών θέσεων γνωμοδότησε επί προσχεδίου αποφάσεως της Επιτροπής και, 20 ημέρες αργότερα, η Επιτροπή εξέδωσε την αρχική απόφαση. Όσον αφορά την απόφαση [PVC II], εκδόθηκε 42 ημέρες μετά τη δημοσίευση της αποφάσεως της 15ης Ιουνίου 1994.»

199 Υπό το φως του συνόλου των διαπιστώσεων και εκτιμήσεων που διαλαμβάνει η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο, στις σκέψεις 127 και 134 της εν λόγω αποφάσεως, χαρακτήρισε ακριβώς εύλογη την προθεσμία διεξαγωγής εκ μέρους της Επιτροπής κάθε μιας από τις δύο περιόδους της διοικητικής διαδικασίας που προηγήθηκε της εκδόσεως της αποφάσεως PVC II, προτού ορθώς καταλήξει στη σκέψη 135 της ίδιας αποφάσεως, όσον αφορά ολόκληρη τη διοικητική διαδικασία, ότι η Επιτροπή είχε ενεργήσει σύμφωνα με την αρχή τηρήσεως της εύλογης προθεσμίας.

200 Επομένως, η εξετασθείσα αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

ii) Αιτίαση αντλούμενη από την παράλειψη εξετάσεως εκ μέρους του Πρωτοδικείου, βάσει της αρχής της εύλογης προθεσμίας, των δικαστικών διαδικασιών που προηγήθηκαν της εκδόσεως της αποφάσεως PVC II

201 Οι LVM, DSM, Degussa και ICI προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι απέκλεισε, στη σκέψη 123 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, κατά την εκτίμηση της τηρήσεως της εύλογης προθεσμίας, τη διάρκεια των δύο δικαστικών διαδικασιών που κατέληξαν, αντιστοίχως, στην απόφαση του Πρωτοδικείου της 27ης Φεβρουαρίου 1992 και της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994, μολονότι οι αναιρεσείουσες είχαν προβάλει ότι η διάρκεια αυτή ήταν καταλογιστέα στην Επιτροπή, αν ληφθούν υπόψη οι διαδικαστικές παραβάσεις που διαπιστώθηκαν κατ' αυτής στο πέρας των εν λόγω διαδικασιών. Προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι περιόρισε έτσι την εκτίμησή του στη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής.

202 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, στη σκέψη 123 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε ως εξής όσον αφορά την αιτηθείσα εξέταση των δύο δικαστικών διαδικασιών που προηγήθηκαν της εκδόσεως της αποφάσεως PVC II:

«123 Εν προκειμένω, η συνολική διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής στην παρούσα υπόθεση ήταν περίπου 62 μήνες. Η περίοδος κατά την οποία ο κοινοτικός δικαστής εξέτασε τη νομιμότητα της αποφάσεως [PVC I] καθώς και το κύρος της αποφάσεως του Πρωτοδικείου [της 27ης Φεβρουαρίου 1992] δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη κατά τον προσδιορισμό της διάρκειας της διαδικασίας ενώπιον της Επιτροπής.»

203 Με την αιτιολογία αυτή, απέκλεισε ότι η διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών που κατέληξαν στην ακύρωση της πρώτης αποφάσεως της Επιτροπής μπορεί να καταλογιστεί σ' αυτό το κοινοτικό όργανο από το γεγονός και μόνον ότι αυτή η ίδια η παρανομία που οδήγησε στην ακύρωση ήταν καταλογιστέα στην Επιτροπή.

204 Επί του σημείου αυτού, το Πρωτοδικείο απλώς συνήγαγε τη συνέπεια της διαπιστώσεως ότι, ενώπιόν του, οι αναιρεσείουσες:

— δεν προέβαλαν ότι οι δικαστικές διαδικασίες που οδήγησαν στην ακύρωση της αποφάσεως PVC I είχαν υπερβολική διάρκεια·

— ούτε απέδειξαν ούτε καν επικαλέστηκαν καμιά συγκεκριμένη καθυστέρηση στην εξέλιξη των διαδικασιών αυτών, που θα μπορούσε να καταλογιστεί είτε στον κοινοτικό δικαστή είτε, ενδεχομένως, στην ίδια την Επιτροπή λόγω της συμπεριφοράς της κατά τις εν λόγω διαδικασίες.

205 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η εξετασθείσα αιτίαση πρέπει να απορριφθεί.

iii) Αιτίαση αντλούμενη από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας εκ μέρους του Πρωτοδικείου λόγω της διάρκειας της δικαστικής διαδικασίας που κατέληξε στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

206 Η Degussa υποστηρίζει ότι η διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας που κατέληξε στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση είναι, καθαυτή, αντίθετη προς τη γενική αρχή της εύλογης προθεσμίας. Προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι διέκρινε τη διαδικασία ενώπιόν του σε δύο χωριστές φάσεις, περιλαμβάνουσα εκάστη τη δική της έγγραφη και προφορική διαδικασία. Αυτός ο τρόπος ενεργείας του Πρωτοδικείου, που ουδόλως δικαιολογείται, οδήγησε έτσι σε διάρκεια της διαδικασίας τεσσεράμισι ετών. Επομένως, το ίδιο το Πρωτοδικείο παραβίασε την αρχή της εύλογης προθεσμίας.

207 Συναφώς, όπως υπομνήστηκε ήδη στη σκέψη 179 της παρούσας αποφάσεως, η γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου περί τηρήσεως εύλογης προθεσμίας έχει εφαρμογή στο πλαίσιο ένδικης προσφυγής κατά αποφάσεως της Επιτροπής επιβάλλουσας σε επιχείρηση πρόστιμα λόγω παραβάσεως του δικαίου του ανταγωνισμού (προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, σκέψη 21).

208 Επομένως, απόκειται στο Δικαστήριο να εξετάσει, στο στάδιο της αναιρέσεως, την αιτίαση της Degussa που στρέφεται ειδικά κατά της διάρκειας της διαδικασίας ενώπιον του Πρωτοδικείου η οποία κατέληξε στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

209 Η διαδικασία αυτή είχε ως σημείο ενάρξεως την κατάθεση, μεταξύ 5 και 14 Οκτωβρίου 1994, των προσφυγών κατά της αποφάσεως PVC II, και περατώθηκε στις 20 Απριλίου 1999, ημέρα δημοσιεύσεως της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως. Έτσι, διήρκεσε περίπου τεσσεράμισι έτη.

210 Μια τέτοια διάρκεια φαίνεται, κατ' αρχάς, σημαντική. Ωστόσο, όπως υπομνήστηκε στη σκέψη 187 της παρούσας αποφάσεως, ο εύλογος χαρακτήρας της προθεσμίας εκτιμάται σε συνάρτηση με τις περιστάσεις που χαρακτηρίζουν κάθε υπόθεση και, ειδικότερα, με τα συμφέροντα του διαδίκου που διακυβεύονται στη δίκη, την περιπλοκότητα της υποθέσεως, καθώς και τη συμπεριφορά του προσφεύγοντος και εκείνη των αρμοδίων αρχών (προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, σκέψη 29).

211 Εν προκειμένω, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι οι προσφυγές ενώπιον του Πρωτοδικείου ασκήθηκαν από δεκατρείς επιχειρήσεις, σε πέντε διαφορετικές γλώσσες διαδικασίας.

212 Στις 6 Απριλίου 1995, το Πρωτοδικείο πραγματοποίησε συνάντηση με τους διαδίκους κατ' εφαρμογήν του άρθρου 64 του Κανονισμού Διαδικασίας. Λαμβάνοντας υπόψη τη δυσχέρεια της διαδικαστικής καταστάσεως, που συνδεόταν ειδικότερα με τις προηγούμενες περατωθείσες ήδη φάσεις, τον αριθμό και τη σπουδαιότητα των προβληθέντων λόγων, αποφασίστηκε, σε συμφωνία με τους διαδίκους, αναστολή της έγγραφης διαδικασίας και η διεξαγωγή προφορικής διαδικασίας περιοριζόμενης στην εξέταση των αφορώντων δικονομικά ζητήματα ισχυρισμών.

213 Με διάταξη της 25ης Απριλίου 1995 αποφασίστηκε η συνεκδίκαση των υποθέσεων προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας.

214 Η προφορική διαδικασία διεξήχθη στις 13 και 14 Ιουνίου 1995, τελικά όμως δεν κατέστησε δυνατή την εφαρμογή της αναμενόμενης διαδικαστικής λύσεως.

215 Με διάταξη της 14ης Ιουλίου 1995 διατάχθηκε, κατά συνέπεια, η επανάληψη της έγγραφης διαδικασίας και ο χωρισμός των υποθέσεων.

216 Η έγγραφη διαδικασία συνεχίστηκε κανονικά και περατώθηκε στις 20 Φεβρουαρίου 1996. Υποβλήθηκε εν συνεχεία στους περιορισμούς του γλωσσικού καθεστώτος που προβλέπει το άρθρο 35 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

217 Λαμβάνοντας υπόψη τους λόγους ακυρώσεως που στηρίζονταν στην ανεπαρκή πρόσβαση των επιχειρήσεων στον φάκελο της Επιτροπής που οδήγησε στην απόφαση PVC II, το Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, αποφάσισε να επιτρέψει στις προσφεύγουσες την πρόσβαση στον εν λόγω φάκελο, πλην των εσωτερικών εγγράφων της Επιτροπής και των εγγράφων που περιείχαν επιχειρηματικά απόρρητα ή άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες.

218 Αφού συμβουλεύθηκαν τον φάκελο στη διάρκεια των μηνών Ιουνίου και Ιουλίου 1997, όλες οι προσφεύγουσες, πλην των Wacker-Chemie και Hoechst, κατέθεσαν, είτε τον Ιούλιο είτε τον Σεπτέμβριο του 1997, παρατηρήσεις στη Γραμματεία του Πρωτοδικείου. Η Επιτροπή διατύπωσε τις παρατηρήσεις της επί των παρατηρήσεων των προσφευγουσών τον Δεκέμβριο του 1997.

219 Με διάταξη της 22ας Ιανουαρίου 1998 και αφού ακούστηκαν οι διάδικοι, οι υποθέσεις συνενώθηκαν εκ νέου προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας. Η διαδικασία αυτή διεξήχθη από 9 έως 12 Φεβρουαρίου 1998.

220 Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση εκδόθηκε στις 20 Απριλίου 1999, αποφαινόμενη επί του συνόλου των πάρα πολλών διαδικαστικών λόγων και λόγων ουσίας, κατόπιν σκεπτικού το οποίο περιλαμβάνει 1 269 σκέψεις.

221 Από τις προηγούμενες διαπιστώσεις προκύπτει έτσι ότι η διάρκεια της διαδικασίας που κατέληξε στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δικαιολογείται ενόψει ιδίως της περιπλοκότητας της υποθέσεως.

222 Επομένως η εξετασθείσα αιτίαση της Degussa πρέπει να απορριφθεί.

iv) Αιτίαση αντλούμενη από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας λόγω της συνολικής διάρκειας των διοικητικών και των δικαστικών διαδικασιών που κινήθηκαν στην προκειμένη περίπτωση

Επιχειρήματα των διαδίκων

223 Οι LVM, DSM, Degussa και ICI προβάλλουν, αναφερόμενες στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (αποφάσεις Wemhoff της 27ης Ιουνίου 1968, σειρά Α αριθ. 7, § 18 και 19· Neumeister, προπαρατεθείσα, § 19· König της 28ης Ιουνίου 1978, σειρά Α αριθ. 27, § 98 και 99, και Γαρυφάλλου

ΑΕΒΕ κατά Ελλάδος της 24ης Σεπτεμβρίου 1997, *Recueil des arrêts et décisions* 1997-V, σ. 1821, § 40 έως 43), ότι ο εύλογος χαρακτήρας της προθεσμίας πρέπει να εκτιμάται ενόψει της συνολικής διάρκειας της διαδικασίας, δηλαδή τόσο εκείνης της προηγούμενης διοικητικής διαδικασίας όσο και εκείνης των ενδεχόμενων δικαστικών διαδικασιών. Στην προκειμένη περίπτωση, θα έπρεπε επομένως να ληφθεί υπόψη το σύνολο της διαδικασίας, περιλαμβανομένης και της παρούσας αναιρετικής διαδικασίας.

224 Η Degussa υποστηρίζει ότι, αν ληφθεί υπόψη η πιθανή διάρκεια της παρούσας αναιρετικής διαδικασίας, το οριστικό πέρας της διαδικασίας δεν θα πρέπει να επέλθει παρά μόνον μετά 20 περίπου έτη. Έτσι, θα έχει γίνει υπέρβαση του ακόμη ανεκτού ανωτάτου ορίου της διάρκειας μιας διαδικασίας.

225 Η Επιτροπή θεωρεί ότι η θέση της συνολικής και ενιαίας διαδικασίας είναι ασυμβίβαστη με την εγγύηση της δικαστικής ανεξαρτησίας, όπως αυτή απορρέει, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, από τη γενική αρχή του κοινοτικού δικαίου, η οποία αρχή εμπνέεται από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ και αναγνωρίζει για κάθε πρόσωπο το δικαίωμα για δίκαιη δίκη. Το δικαίωμα αυτό περιλαμβάνει επίσης το δικαίωμα για ένα ανεξάρτητο δικαστήριο και μάλιστα ανεξάρτητο από την εκτελεστική εξουσία (απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2000, C-174/98 P και C-189/98 P, Κάτω Χώρες και Van der Wal κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-1, σκέψη 17).

226 Όμως, αντιβαίνει προς την αρχή της διαδικαστικής αυτονομίας των δικαστηρίων η διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας να προσδιορίζει τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας, πράγμα που θα συνέβαινε στην περίπτωση κατά την οποία η επιτρεπόμενη διάρκεια μιας δικαστικής διαδικασίας εξαρτιόταν από τον χρόνο που χρησιμοποίησε ήδη η διοίκηση.

227 Η αναγκαία διάκριση μεταξύ διοικητικής και δικαστικής διαδικασίας, σύμφωνα με τη διάκριση των εξουσιών, απορρέει επίσης από το άρθρο 2, παράγραφος 3, του κανονισμού 2988/74, που δεν συμπεριλαμβάνει στην προθεσμία παραγραφής τη διάρκεια της ενδεχόμενης δικαστικής διαδικασίας.

228 Η Επιτροπή προβάλλει ότι ο κανονισμός 2988/74, ο οποίος εκδόθηκε προς εφαρμογή της αρχής που διακήρυξε το Δικαστήριο με την απόφαση της 15ης Ιουλίου 1970, 45/69, Boehringer Mannheim κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1969-1971, σ. 461, συνοπτική μετάφραση στα ελληνικά), καθιέρωσε ένα εξαντλητικό σύνολο κανόνων που διέπουν την παρέλευση του χρόνου στις υποθέσεις ανταγωνισμού των οποίων επιλαμβάνεται και σύμφωνων προς τις αρχές της ασφαλείας δικαίου και του δικαιώματος για δίκαιη δίκη. Επομένως, δεν υπάρχει λόγος να καθιερωθεί ένα σύνολο κανόνων που να θεμελιώνονται στην «υπερβολική προθεσμία».

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

229 Στο πλαίσιο της παρούσας υποθέσεως, το Δικαστήριο δεν θεωρεί αναγκαίο να αποφανθεί επί του ζητήματος αν, και, εφόσον συντρέχει περίπτωση, υπό ποιες προϋποθέσεις η παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας μπορεί να διαπιστωθεί, κατόπιν συνολικής εκτιμήσεως, λόγω της όλης διάρκειας της διοικητικής διαδικασίας και των δικαστικών διαδικασιών, περιλαμβανομένης και της τελικής διαδικασίας, επί αναιρέσεως ενώπιον του Δικαστηρίου.

230 Πράγματι, έστω και αν υποτεθεί ότι η εξέταση του λόγου που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας επιβάλλει όχι μόνον τη χωριστή εξέταση κάθε διαδικαστικής φάσεως, αλλά και συνολική εκτίμηση του συνόλου που συνίσταται από τη διοικητική διαδικασία και τις ενδεχόμενες δικαστικές διαδικασίες, θα πρέπει να διαπιστωθεί, στην προκειμένη περίπτωση, ότι η αρχή της εύλογης προθεσμίας δεν παραβιάστηκε, παρά την εξαιρετική διάρκεια της χρονικής περιόδου που παρήλθε μεταξύ της ενάρξεως της διοικητικής διαδικασίας και της παρούσας αποφάσεως.

231 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι η συνολική διάρκεια της περιόδου αυτής εξηγείται και δικαιολογείται από τον συνδυασμό μιας περίπλοκης διοικητικής διαδικασίας και τεσσάρων διαδοχικών δικαστικών διαδικασιών.

232 Το ουσιώδες της εν λόγω περιόδου αφιερώθηκε στη δικαστική εξέταση της υποθέσεως, που έδωσε την ευκαιρία στις αναιρεσείουσες, οι οποίες προέβαλαν αυτόν τον εξετασθέντα λόγο, να ασκήσουν τα δικαιώματά τους άμυνας. Ειδικότερα, τα μέτρα οργανώσεως της διαδικασίας που έλαβε το Πρωτοδικείο κατά το δεύτερο εξάμηνο του έτους 1991 επέτρεψαν σ' αυτές να επιτύχουν τις επιθυμητές διασαφηνίσεις σχετικά με τις συνθήκες υπό τις οποίες εκδόθηκε η απόφαση PVC I. Εξάλλου, το μέτρο οργανώσεως της διαδικασίας που έλαβε το ίδιο δικαστήριο κατά το έτος 1997, μεταξύ άλλων, τους επέτρεψε να έχουν πλήρη πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής και να διατυπώσουν εν συνεχεία κάθε χρήσιμη παρατήρηση.

233 Γενικότερα, οι δικαστικές διαδικασίες υπόκεινται στους περιορισμούς του γλωσσικού καθεστώτος που έχει εφαρμογή στα κοινοτικά δικαστήρια. Ιδίως, έδωσαν την ευκαιρία προς ανάπτυξη πάρα πολλών λόγων, ορισμένοι από τους οποίους έθεταν νέα και περίπλοκα νομικά ζητήματα. Όλοι αυτοί οι λόγοι υπήρξαν αντικείμενο εμπεριστατωμένης εξετάσεως.

234 Συναφώς, προέχει να υπογραμμιστεί ότι η μέριμνα ταχύτητας που πρέπει να εμπνέει την Επιτροπή, στο στάδιο των διώξεων, και τον κοινοτικό δικαστή, στο στάδιο των δικαστικών διαδικασιών, δεν πρέπει να ζημιώνει τις προσπάθειες που καταβάλλει κάθε κοινοτικό όργανο για να ρίξει άπλετο φως επί των επίμαχων περιστατικών, να παράσχει στα ενδιαφερόμενα μέρη κάθε ευχέρεια για να προσκομίσουν τα αποδεικτικά τους στοιχεία και να αναπτύξουν τις παρατηρήσεις τους, και να αποφανθεί μόνον κατόπιν ωρίμου σκέψεως ως προς την ύπαρξη των παραβάσεων και ως προς τις κυρώσεις (βλ., σχετικά με την εύλογη προθεσμία του άρθρου 5, παράγραφος 3, της ΕΣΔΑ, προπαρατεθείσα απόφαση Wemhoff, § 17· βλ. επίσης, σχετικά με το άρθρο 6, παράγραφος 1, της ΕΣΔΑ, προπαρατεθείσα απόφαση Neumeister, § 21).

235 Από το σύνολο των προηγουμένων σκέψεων προκύπτει ότι ο λόγος που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

8. Επί του λόγου που η DSM αντλεί από την παραβίαση της αρχής του απαραβιάστου της κατοικίας

236 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η DSM επικαλέστηκε την έλλειψη νομιμότητας όλων των ελέγχων που διενεργήθηκαν στην προκειμένη περίπτωση, είτε αυτοί έγιναν βάσει εγγράφων εντολών κατά το άρθρο 14, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, είτε βάσει αποφάσεων κατά την παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου.

237 Προβάλλει, συναφώς, παραβίαση της αρχής του απαραβιάστου της κατοικίας κατά την έννοια του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, περί του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, της κατοικίας και της αλληλογραφίας, όπως ερμηνεύθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ, απόφαση Niemietz της 16ης Δεκεμβρίου 1992, σειρά Α αριθ. 251 Β, § 31).

238 Εξάλλου, αμφισβήτησε το κύρος εκτελέσεως του συνόλου των ελέγχων αυτών, προβάλλοντας ότι αυτοί είχαν παραβιάσει το επιχειρηματικό απόρρητο, αν ληφθεί υπόψη η φύση και ο όγκος των εγγράφων τα οποία πράγματι εξετάστηκαν με την ευκαιρία αυτή.

239 Στη σκέψη 411 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η DSM, στο μέτρο που χρησιμοποιήθηκαν εναντίον της έγγραφα τα οποία συγκέντρωσε η Επιτροπή, μπορούσε να αμφισβητήσει παραδεκτώς τη νομιμότητα των αποφάσεων διενέργειας ελέγχου που απευθύνονταν σε άλλες επιχειρήσεις, εφόσον δεν ήταν βέβαιο ότι θα μπορούσε οπωσδήποτε να αμφισβητήσει παραδεκτώς τη

νομιμότητά τους στο πλαίσιο ευθείας προσφυγής. Στις σκέψεις 412 και 414, έκρινε ότι αυτή μπορούσε παραδεκτώς να αμφισβητήσει, στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως ασκούμενης κατά της τελικής αποφάσεως, αφενός, τη νομιμότητα των εντολών ελέγχου, οι οποίες δεν αποτελούν πράξεις δεκτικές προσφυγής κατά την έννοια του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρου 230 ΕΚ), και, αφετέρου, την εξέλιξη των διαδικασιών ελέγχου που διενήργησε η Επιτροπή.

240 Επί της ουσίας, το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 417 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι αυτός ο λόγος ακυρώσεως έπρεπε να νοηθεί ως αντλούμενος από την παραβίαση της γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου που εξασφαλίζει την προστασία κάθε προσώπου, φυσικού ή νομικού, κατά των δυσαναλόγως επαχθών ή αυθαιρέτων παρεμβάσεων της δημόσιας αρχής στη σφαίρα των ιδιωτικών δραστηριοτήτων του (αποφάσεις Hoechst κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 19, της 17ης Οκτωβρίου 1989, 85/87, Dow Benelux κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 3137, σκέψη 30, και 97/87 έως 99/87, Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1989, σ. 3165, σκέψη 16).

241 Όσον αφορά τις αποφάσεις ελέγχου που η Επιτροπή απηύθυνε σε ορισμένες επιχειρήσεις το 1987, παρατηρήθηκε, στη σκέψη 419 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι ήσαν πανομοιότυπες ή ανάλογες με εκείνη που είχε απευθυνθεί κατά το ίδιο έτος στην Hoechst στην υπόθεση που οδήγησε στην έκδοση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Hoechst κατά Επιτροπής, με την οποία απορρίφθηκε η προσφυγή ακυρώσεως. Εκ τούτου συνήγαγε ότι, στο μέτρο που οι λόγοι ακυρώσεως ή τα επιχειρήματα που προέβαλε η DSM ταυτίζονταν ή ήσαν ανάλογοι με εκείνους που προέβαλε τότε η Hoechst, δεν υπήρχε λόγος να αποστεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου. Επομένως, απέρριψε την αιτίαση που στρεφόταν κατά των επιμάχων αποφάσεων.

242 Το Πρωτοδικείο απέρριψε επίσης, στις σκέψεις 421 και 422 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, την αιτίαση που στρεφόταν κατά των ελέγχων που πραγματοποιήθηκαν βάσει απλών εντολών και, στις σκέψεις 424 έως 426 της ίδιας αποφάσεως, την αιτίαση που στρεφόταν κατά της εκτελέσεως των πράξεων ελέγχου.

243 Επομένως, στη σκέψη 427 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως στο σύνολό του.

244 Η DSM προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε, στη σκέψη 420 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η εξέλιξη της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ως προς το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ δεν είχε άμεση επιρροή όσον αφορά την ορθότητα των λύσεων που προκρίθηκαν με τις προμνησθείσες αποφάσεις Hoechst κατά Επιτροπής, Dow Benelux κατά Επιτροπής και Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής.

245 Κατ' αυτήν, η προπαρατεθείσα απόφαση Niemietz είχε αντιθέτως ως συνέπεια ότι, στο πλαίσιο των ελέγχων που προβλέπει το άρθρο 14 του κανονισμού 17, η Επιτροπή πρέπει να ασκεί τις αρμοδιότητές της με τήρηση των εγγυήσεων που προσφέρει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, όπως αυτό ερμηνεύθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

246 Η DSM υπογραμμίζει ότι η σχετική αιτίασή της στηριζόταν σε διττή παράβαση του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ, όπως ερμηνεύθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Niemietz. Αφενός, η εντολή βάσει της οποίας διενεργήθηκε έλεγχος στα υποστατικά της στις 6 Δεκεμβρίου 1983 είχε συνταχθεί με γενική διατύπωση. Αφετέρου, ο εν λόγω έλεγχος παραβίασε το επιχειρηματικό απόρρητο σε δυσανάλογο μέτρο.

247 Έτσι, ενώπιον του Πρωτοδικείου, αμφισβητήθηκε η εφαρμογή των κριτηρίων του άρθρου 8 της ΕΣΔΑ για την εκτίμηση της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας της εντολής καθώς και της εκτελέσεως των πράξεων ελέγχου.

248 Η DSM υποστηρίζει ότι, αν το Πρωτοδικείο είχε εφαρμόσει το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ, θα είχε συναγάγει ότι η Επιτροπή δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει για αποδεικτικούς σκοπούς τα έγγραφα τα οποία είχαν συλλεγεί στα υποστατικά της αναιρεσείουσας ήτοι, ειδικότερα, τα παραρτήματα P 5, P 6, P 9, P 11, P 13, P 14, P 18, P 21, P 24, P 29, P 39, P 41 και P 71.

249 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι:

— η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με τις επεμβάσεις των δημοσίων αρχών που αναφέρει το άρθρο 8, παράγραφος 2, της ΕΣΔΑ, νομολογία που επικαλείται η αναιρεσείουσα, αφορά τις πράξεις που διενεργούν οι αρχές αυτές κατά της βουλήσεως ενός υπόπτου με μέτρα καταναγκασμού·

— με τις προμνησθείσες αποφάσεις Hoechst κατά Επιτροπής, Dow Benelux κατά Επιτροπής και Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής, τις οποίες η DSM θεωρεί ότι υστερούν σε σχέση με τη νομολογία αυτή, εξετάστηκαν γενικά η φύση και το περιεχόμενο των εξουσιών ελέγχου που παρέχει το άρθρο 14 του κανονισμού 17, προτού κριθεί το κύρος των αποφάσεων ελέγχου βάσει της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού, οι οποίες επιτρέπουν, υπό τις προϋποθέσεις που προβλέπει η παράγραφος 6 αυτού, τη λήψη μέτρων καταναγκασμού σε περίπτωση που μια επιχείρηση αντιτίθεται στον έλεγχο που διατάσσεται με την απόφαση.

250 Ωστόσο, από τη φρασεολογία της αιτήσεως αναιρέσεως (σημεία 7.8 έως 7.12) προκύπτει σαφώς ότι αυτή στρέφεται αποκλειστικά κατά της εκ μέρους του Πρωτοδικείου εξετάσεως του ελέγχου που πραγματοποιήθηκε στα υποστατικά της DSM στις 6 Δεκεμβρίου 1983 βάσει εντολής της 29ης Νοεμβρίου 1983. Επομένως, αφορά μόνον την εφαρμογή του άρθρου 14, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, που δεν επιτρέπει την προσφυγή σε μέτρα καταναγκασμού σε περίπτωση αρνήσεως μιας επιχειρήσεως να δεχθεί έναν τέτοιο έλεγχο, όπως ορθώς παρατήρησε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 421 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

251 Επομένως, η αιτίαση που διατυπώνει η DSM κατά της σκέψεως 420 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως πρέπει να απορριφθεί ως μη ασκούσα επιρροή, χωρίς να χρειάζεται να κριθεί το βάσιμο του ισχυρισμού, που περιέχει το σημείο αυτό, κατά

τον οποίο η εξέλιξη της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σχετικά με το άρθρο 8 της ΕΣΔΑ δεν είχε επιρροή στις λύσεις που προκρίθηκαν με τις προμνησθείσες αποφάσεις Hoechst κατά Επιτροπής, Dow Benelux κατά Επιτροπής και Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής. Πράγματι, η βαλλόμενη σκέψη αναφέρεται μόνον στην εκ μέρους του Πρωτοδικείου εξέταση, στη σκέψη 419 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, των αποφάσεων ελέγχου που απηύθυνε η Επιτροπή βάσει του άρθρου 14, παράγραφος 3, του κανονισμού 17, αποφάσεις οι οποίες δεν βάλλονται με την αίτηση αναιρέσεως.

252 Όσον αφορά το ζήτημα των ελέγχων κατόπιν εντολής, το Πρωτοδικείο, αναλύοντας, στη σκέψη 417 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, τον λόγο ακυρώσεως εξεταζόμενο συνολικά, καλώς έκρινε κατ' αρχάς, στηριζόμενο στις προπαρατεθείσες αποφάσεις Hoechst κατά Επιτροπής (σκέψη 19), Dow Benelux κατά Επιτροπής (σκέψη 30) και Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής (σκέψη 16), ότι ο λόγος αυτός έπρεπε να νοηθεί ως αντλούμενος από την παραβίαση της γενικής αρχής του κοινοτικού δικαίου που εξασφαλίζει την προστασία κάθε προσώπου, φυσικού ή νομικού, κατά των παρεμβάσεων της δημόσιας αρχής στη σφαίρα των ιδιωτικών δραστηριοτήτων του.

253 Όμως, στη σκέψη 421 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, παρατήρησε ακριβώς ότι οι έλεγχοι που πραγματοποιούνται με απλή εντολή βασίζονται στην εκούσια συνεργασία των επιχειρήσεων (προμνησθείσες αποφάσεις Hoechst κατά Επιτροπής, σκέψη 31, Dow Benelux κατά Επιτροπής, σκέψη 42, και Dow Chemical Ibérica κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 28). Συναφώς, ορθώς διαπίστωσε ότι η κύρωση που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του κανονισμού 17 εφαρμόζεται μόνον όταν η επιχείρηση, έχοντας δεχθεί να συνεργαστεί στον έλεγχο, επιδεικνύει κατά τρόπο ελλιπή βιβλία ή άλλα ζητηθέντα επαγγελματικά έγγραφα.

254 Εν συνεχεία, ενόψει της εντολής της 29ης Νοεμβρίου 1983, συνταχθείσας ασφαλώς με γενικούς όρους που θα ήταν καλύτερα να διευκρινιστούν περισσότερο, η οποία όμως περιείχε τα ουσιώδη στοιχεία — το αντικείμενο και τον σκοπό του ελέγχου, που επιβάλλει το άρθρο 14, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ήτοι, στην προκειμένη περίπτωση, τη συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με συμφωνίες για

τις οποίες υπήρχε υποψία ότι ήσαν αντίθετες προς το άρθρο 85 της Συνθήκης, αφορούσαν τους παραγωγούς θερμοπλαστικών μεταξύ των οποίων το PVC, και αναφέρονταν στις τιμές καθώς και στην κατανομή των μεριδίων αγοράς μεταξύ των συμμετεχόντων, το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 422 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, στο πλαίσιο εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών, ότι ο λόγος ακυρώσεως που αντλήθηκε από την υπερβολική ανάμειξη της δημόσιας αρχής εστερείτο ερείσματος, καθόσον δεν έγινε επίκληση κανενός στοιχείου με το οποίο να υποστηριχθεί ότι η Επιτροπή υπερέβη τα όρια της συνεργασίας την οποία προσέφερε η επιχείρηση.

255 Τέλος, όσον αφορά την αιτίαση σχετικά με την εκτέλεση των πράξεων ελέγχου, το Πρωτοδικείο δέχθηκε, χωρίς να αλλοιώσει τα πραγματικά περιστατικά, στη σκέψη 425 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι ο φερόμενος ως υπερβολικός αριθμός των εγγράφων των οποίων αντίγραφα έλαβε η Επιτροπή, ο οποίος εξάλλου δεν προσδιορίζεται από την DSM, δεν μπορούσε να συνιστά, αυτός καθαυτός, πλημμέλεια επηρεάζουσα τη διεξαγωγή του ελέγχου, εφόσον μάλιστα η Επιτροπή διεξήγε έρευνα σχετικά με σύμπραξη ανάμεσα στο σύνολο των Ευρωπαίων παραγωγών σε δεδομένο τομέα.

256 Επομένως, χωρίς να διαπράξει νομικό σφάλμα, το Πρωτοδικείο απέρριψε τον λόγο της αναιρεσείουσας καθόσον στρεφόταν κατά του κύρους, αφενός, του ελέγχου κατόπιν εντολής που πραγματοποιήθηκε στα υποστατικά της στις 6 Δεκεμβρίου 1983 και, αφετέρου, των πράξεων εκτελέσεως του ελέγχου αυτού.

257 Ως εκ τούτου, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

9. Επί του λόγου που οι LVM και DSM αντλούν από την παραβίαση της αρχής «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί»

258 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, οι LVM και DSM αμφισβήτησαν τη νομιμότητα, ειδικότερα ενόψει του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ, όλων των πληροφοριών τις οποίες η Επι-

τροπή είχε λάβει από τις επιχειρήσεις βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 2 ή 5, του κανονισμού 17, ανεξαρτήτως του ποιοι ήσαν οι αποδέκτες των αιτήσεων ή των αποφάσεων παροχής πληροφοριών.

259 Προβάλλουν ότι το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, όπως αυτό ερμηνεύθηκε από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ, απόφαση Funke της 25ης Φεβρουαρίου 1993, σειρά Α αριθ. 256 Α, § 44· βλ., επίσης, Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, γνωμοδότηση Saunders κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 10ης Μαΐου 1994, *Recueil des arrêts et décisions* 1996-VI, σ. 2095, § 69, 71 και 76), καθιερώνει το «δικαίωμα σιωπής» και την αρχή «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί», χωρίς να πρέπει να γίνει η διάκριση ανάλογα με τη φύση των αιτούμενων πληροφοριών. Το δικαίωμα αυτό εμποδίζει το να υποχρεωθεί μια επιχείρηση να παράσχει η ίδια, υπό οποιαδήποτε μορφή, περιλαμβανομένων και των εγγράφων, την απόδειξη των παραβάσεων που αυτή διέπραξε.

260 Όμως, καμιά από τις απαντήσεις των επιχειρήσεων δεν δόθηκε εκουσίως. Όλες δόθηκαν υπό την απειλή των κυρώσεων που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 17.

261 Οι LVM και DSM προβάλλουν επίσης ότι καμιά από τις απαντήσεις των επιχειρήσεων δεν μπορούσε να συμβάλει στην απόδειξη. Όλες οι απαντήσεις έπρεπε να είχαν παραμεριστεί από τη συζήτηση. Οι αναιρεσείουσες ζήτησαν να ακυρωθεί η απόφαση PVC II, στο μέτρο που αυτή βασιζόταν σε αποδεικτικά στοιχεία ληφθέντα κατά παραβίαση της αρχής «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί».

262 Στο πλαίσιο των αιτήσεων αναιρέσεως, οι LVM και DSM υποστηρίζουν ότι το Πρωτοδικείο διέπραξε νομικό σφάλμα κατά την εξέταση του λόγου ακυρώσεως που αυτές άντλησαν από την παραβίαση της αρχής «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί», όπως αυτή προκύπτει από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Διευκρινίζουν ότι ο λόγος αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως στρέφεται κατά των σκέψεων 439 έως 459 της αποφάσεως αυτής.

263 Προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, πρώτον, στις σκέψεις 447 και 449 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, επί του ζητήματος της εκτάσεως του δικαιώματος που επικαλέστηκαν, αποφάνθηκε υπό την ίδια έννοια όπως και στην απόφαση της 18ης Οκτωβρίου 1989, 374/87, Orkem κατά Επιτροπής (Συλλογή 1989, σ. 3283, σκέψεις 34 και 35), καθιερώνοντας έτσι μικρότερη προστασία από εκείνην που προκύπτει από τις τελευταίες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

264 Προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε, στη σκέψη 453 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το παράνομο, ενόψει της προπαρατεθείσας αποφάσεως Orkem κατά Επιτροπής, των ερωτήσεων κατά των οποίων βάλλουν οι LVM και DSM, των οποίων ο παράνομος χαρακτήρας διαπιστώθηκε στη σκέψη 451 της ίδιας αποφάσεως, δεν είχε καμία επίπτωση στη νομιμότητα της αποφάσεως PVC II, επειδή οι επιχειρήσεις είτε αρνήθηκαν να απαντήσουν στις ερωτήσεις αυτές είτε αρνήθηκαν τα πραγματικά περιστατικά επί των οποίων ερωτήθηκαν.

265 Οι LVM και DSM ισχυρίζονται ότι, αντίθετα από ό,τι έκρινε το Πρωτοδικείο, ο λόγος ακυρώσεως αφορούσε όχι μόνον τις ερωτήσεις τις οποίες η Επιτροπή είχε υποβάλει με τις αποφάσεις περί παροχής πληροφοριών που αναφέρονται στις σκέψεις 451 έως 453 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως και στις οποίες δεν είχε δοθεί απάντηση, αλλά και στις απαντήσεις ορισμένων επιχειρήσεων που είχαν συμβάλει στην εκ μέρους της Επιτροπής προσκόμιση της αποδείξεως. Επί του σημείου αυτού, επικαλούνται έξι απαντήσεις, ήτοι δύο απαντήσεις που έδωσε η ICI και τέσσερις απαντήσεις που έδωσαν αντιστοίχως οι BASF, Elf Atochem, Solvay και Shell, στις οποίες αναφέρονται ειδικά με τα υπομνήματα απαντήσεως που υπέβαλαν στο Πρωτοδικείο.

266 Υποστηρίζουν ότι η εφαρμογή των νομικών κριτηρίων που απορρέουν από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου έπρεπε να είχε ως αποτέλεσμα οι έξι αυτές απαντήσεις να μη χρησιμοποιηθούν για αποδεικτικούς σκοπούς.

267 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στις σκέψεις 441 και 442 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, οι οποίες δεν αποτελούν το αντικείμενο καμιάς αιτιολο-

γημένης κριτικής εκ μέρους των αναιρεσειουσών, το Πρωτοδικείο έκρινε τον λόγο ακυρώσεως απαράδεκτο στο μέτρο που επιδιώκόταν να αναγνωριστεί το παράνομο των αποφάσεων περί αιτήσεως παροχής πληροφοριών των οποίων οι αναιρεσείουσες ήταν, αντιστοίχως, αποδέκτριες, επειδή οι επιχειρήσεις αυτές δεν είχαν ασκήσει κατά των αποφάσεων αυτών προσφυγές ακυρώσεως εντός δύο μηνών από της κοινοποιήσεώς τους.

268 Προκύπτει επομένως ότι, στις σκέψεις 443 έως 459 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ο λόγος ακυρώσεως εξετάστηκε επί της ουσίας μόνο στο μέτρο που αφορούσε παραβίαση της αρχής «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί» διαπραχθείσα:

— είτε με τις αιτήσεις περί παροχής πληροφοριών που υποβλήθηκαν βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ανεξάρτητα από τους αποδέκτες, στο μέτρο που τέτοιες πράξεις δεν ήσαν δεκτικές απ' ευθείας προσφυγής ακυρώσεως·

— είτε μέσω εκείνων των αποφάσεων παροχής πληροφοριών οι οποίες είχαν υποβληθεί, βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 5, του κανονισμού 17, σε άλλες επιχειρήσεις πλην των αναιρεσειουσών και οι οποίες δεν μπορούσαν να αποτελέσουν αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως εκ μέρους των τελευταίων.

269 Η αιτίαση που στρέφεται κατά των αιτήσεων παροχής πληροφοριών και κατά των αποφάσεων παροχής πληροφοριών που απευθύνονται σε άλλες επιχειρήσεις περιλαμβάνει σιωπηρά δύο πτυχές, ήτοι, αφενός, την αιτίαση κατά της Επιτροπής ότι με τις απαντήσεις των επιχειρήσεων αυτών η Επιτροπή έλαβε τα στοιχεία που τις ενοχοποιούν και, αφετέρου, την αιτίαση ότι με τις ίδιες αυτές απαντήσεις έλαβε τα στοιχεία που ενοχοποιούν τις LVM και DSM.

270 Πρέπει να παρατηρηθεί ότι το Πρωτοδικείο, στο οποίο δεν υποβλήθηκε το ζήτημα αν οι αναιρεσείουσες νομμοποιούνταν να επικαλεστούν την πρώτη πτυχή της αιτιάσεως αυτής, εξέτασε επί της ουσίας συνολικά τον λόγο ακυρώσεως όπως οριοθετήθηκε και αναλύθηκε στις δύο προηγούμενες σκέψεις της παρούσας αποφάσεως.

271 Με την ευκαιρία αυτή, δεν επανέλαβε την κρίση που περιλαμβάνεται στη σκέψη 30 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Orkem κατά Επιτροπής, ότι δεν προκύπτει ούτε από το γράμμα του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ ούτε από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου ότι η διάταξη αυτή αναγνωρίζει το δικαίωμα κάποιου να μην καταθέτει στοιχεία εις βάρος του.

272 Αντιθέτως, στις σκέψεις 444 έως 449 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, όντως επανέλαβε τις αρχές που διακήρυξε στις σκέψεις 27, 28 και 32 έως 35 της ίδιας προπαρατεθείσας αποφάσεως Orkem κατά Επιτροπής, κατά τις οποίες, ειδικότερα:

— ο κανονισμός 17 δεν αναγνωρίζει σε επιχείρηση που αποτελεί αντικείμενο μέτρου έρευνας κανένα δικαίωμα να αποφύγει την εκτέλεση του μέτρου αυτού με την αιτιολογία ότι το αποτέλεσμά του μπορεί να παράσχει την απόδειξη παραβάσεως των κανόνων του ανταγωνισμού που η επιχείρηση διέπραξε·

— αντιθέτως, της επιβάλλει την υποχρέωση να συνεργαστεί ενεργώς, πράγμα που σημαίνει ότι η επιχείρηση οφείλει να θέσει στη διάθεση της Επιτροπής όλα τα ζητούμενα με την έρευνα πληροφορικά στοιχεία·

— ελλείψει «δικαιώματος σιωπής» που να καθιερώνει ρητά ο κανονισμός 17, ορισμένοι περιορισμοί της εξουσίας της Επιτροπής προς διεξαγωγή ελέγχων κατά τη διάρκεια της έρευνας προκύπτουν ωστόσο από την ανάγκη διασφαλίσεως των δικαιωμάτων άμυνας, θεμελιώδους αρχής της κοινοτικής έννομης τάξεως·

— συναφώς, μολονότι, προς διαφύλαξη της πρακτικής αποτελεσματικότητας του άρθρου 11, παράγραφοι 2 και 5, του κανονισμού 17, η Επιτροπή έχει δικαίωμα να υποχρεώσει τις επιχειρήσεις να παράσχουν όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που αναφέρονται σε πραγματικά περιστατικά των οποίων μπορεί να λάβει γνώση και να της προσκομίσουν, εν ανάγκη, τα σχετικά έγγραφα που κατέχουν, έστω και αν αυτά μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να αποδειχθεί, σε βάρος των ιδίων ή άλλων επιχειρήσεων, η ύπαρξη συμπεριφοράς αντίθετης προς τον ανταγωνισμό, αντιθέτως, δεν μπορεί να επιβάλει στις επιχειρήσεις την υποχρέωση να δώσουν απαντήσεις από τις οποίες θα αποδεικνυόταν η ύπαρξη παραβάσεως, με την απόδειξη της οποίας βαρύνεται η ίδια η Επιτροπή.

273 Με την προπαρατεθείσα απόφαση Orkem κατά Επιτροπής αναγνωρίστηκε επίσης, βάσει των γενικών αρχών του κοινοτικού δικαίου, των οποίων αναπόσπαστο μέρος αποτελούν τα θεμελιώδη δικαιώματα και υπό το φως των οποίων όλες οι διατάξεις του κοινοτικού δικαίου πρέπει να ερμηνεύονται, το δικαίωμα για μια επιχείρηση να μην υποχρεώνεται από την Επιτροπή, στο πλαίσιο του άρθρου 11 του κανονισμού 17, να ομολογήσει τη συμμετοχή της σε παράβαση (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Orkem κατά Επιτροπής, σκέψεις 28, 38 in fine και 39). Η προστασία του δικαιώματος αυτού συνεπάγεται, σε περίπτωση αμφισβητήσεως ως προς το περιεχόμενο μιας ερωτήσεως, ότι πρέπει να εξακριβώνεται αν η απάντηση του αποδέκτη της ερωτήσεως ισοδυναμεί όντως με ομολογία παραβάσεως, οπότε θα προσβάλλονταν τα δικαιώματα άμυνας.

274 Δεν αμφισβητείται ότι, μετά την απόφαση αυτή, η νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, την οποία ο κοινοτικός δικαστής οφείλει να λαμβάνει υπόψη κατά την ερμηνεία των θεμελιωδών δικαιωμάτων,

γνώρισε νέα εξέλιξη με την προπαρατεθείσα απόφαση Funke, την οποία επικαλούνται οι αναιρεσείουσες, καθώς και τις αποφάσεις Saunders κατά Ηνωμένου Βασιλείου της 17ης Δεκεμβρίου 1996 (*Recueil des arrêts et décisions* 1996-VI, σ. 2044) και J. B. κατά Ελβετίας της 3ης Μαΐου 2001 (μη δημοσιευθείσα ακόμη στο *Recueil des arrêts et décisions*).

275 Ωστόσο, η προπαρατεθείσα απόφαση Orkem κατά Επιτροπής και η πρόσφατη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου περιλαμβάνουν αμφότερες, αφενός, την απαίτηση ενός καταναγκασμού που ασκείται επί του υπόπτου προκειμένου να ληφθούν απ' αυτόν ορισμένες πληροφορίες και, αφετέρου, την ανάγκη ελέγχου σχετικά με την ύπαρξη πραγματικής προσβολής του δικαιώματος που καθορίζουν.

276 Όμως, εξεταζόμενος υπό το φως της διαπιστώσεως αυτής και τις περιστάσεις που χαρακτηρίζουν την υπόθεση, ο λόγος αναιρέσεως σχετικά με την παραβίαση της αρχής «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί» δεν επιτρέπει την εξαφάνιση της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως λόγω της εξελίξεως στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

277 Όσον αφορά, πρώτον, τις αιτήσεις παροχής πληροφοριών που υποβλήθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, εξετάστηκαν στις σκέψεις 455 έως 457 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

278 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι οι αναιρεσείουσες δεν αναπτύσσουν καμιά ειδική επιχειρηματολογία κατά της αιτιολογίας που περιλαμβάνεται στις σκέψεις αυτές, με τις οποίες το Πρωτοδικείο απέρριψε κατά νόμο την αιτίαση που αυτές διατύπωσαν.

279 Επομένως, δεν αποδεικνύουν σε τι το Πρωτοδικείο διέπραξε νομικό σφάλμα, στη σκέψη 456 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, θεμελιώνοντας την απόρριψη της διαπιστώσεως ότι οι επιχειρήσεις δεν έχουν υποχρέωση να απαντούν στις αιτήσεις παροχής πληροφοριών, αφού η κύρωση που προβλέπει το άρθρο 15, παράγραφος 1, στοιχείο β', του κανονισμού 17, επιβάλλεται μόνο σε περίπτωση που η επιχείρηση, έχοντας δεχθεί να απαντήσει, παρέχει ανακριβείς πληροφορίες. Επιβάλλεται η παρατήρηση ότι το Πρωτοδικείο ορθώς τόνισε επίσης τη σημαντική διαφορά που υπάρχει μεταξύ των αιτήσεων παροχής πληροφοριών και των αποφάσεων περί παροχής πληροφοριών, οι οποίες εκθέτουν επίσης την επιχείρηση σε κύρωση αν αρνηθεί να απαντήσει.

280 Η αιτίαση που στρέφεται κατά των αιτήσεων παροχής πληροφοριών πρέπει επομένως να απορριφθεί.

281 Δεύτερον, όσον αφορά τις αποφάσεις περί παροχής πληροφοριών που εκδίδονται σύμφωνα με το άρθρο 11, παράγραφος 5, του κανονισμού 17, εξετάστηκαν στις σκέψεις 451 έως 454 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

282 Το Πρωτοδικείο παρατήρησε ότι δεν αμφισβητήθηκε ότι οι ερωτήσεις που περιέχονται στις αποφάσεις περί αιτήσεως παροχής πληροφοριών και τις οποίες αμφισβήτησαν οι αναιρεσείουσες ήσαν ταυτόσημες με εκείνες που ακύρωσε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Orkem κατά Επιτροπής, και, επομένως, οι ερωτήσεις αυτές είχαν το ίδιο παράνομο περιεχόμενο. Ωστόσο, διαπίστωσε ότι οι επιχειρήσεις είτε αρνήθηκαν να απαντήσουν στις ερωτήσεις αυτές είτε αμφισβήτησαν το υποστατό των πραγματικών περιστατικών επί των οποίων ερωτήθηκαν. Εκ τούτου συνήγαγε ότι το παράνομο των εν λόγω ερωτήσεων δεν είχε καμία επίπτωση στη νομιμότητα της αποφάσεως PVC II, υπογραμμίζοντας οτι οι αναιρεσείουσες δεν είχαν αναφέρει καμία απάντηση που να είχε δοθεί συγκεκριμένα στις ερωτήσεις αυτές ούτε είχαν προσδιορίσει την εκ μέρους της Επιτροπής χρήση των απαντήσεων αυτών στην τελευταία αυτή απόφαση.

283 Αποφαινόμενο κατ' αυτόν τον τρόπο όσον αφορά τις αποφάσεις οι οποίες εκδόθηκαν βάσει του άρθρου 11, παράγραφος 5, του κανονισμού 17, το Πρωτοδικείο

έμμεσα απέρριψε κατά νόμο την αιτίαση των αναιρεσειουσών σχετικά με εκείνες τις ερωτήσεις που υποβλήθηκαν στο νομικό αυτό πλαίσιο οι οποίες δεν συνεπάγονταν για τις επιχειρήσεις απαντήσεις με τις οποίες οι τελευταίες θα οδηγούνταν να δεχθούν την ύπαρξη παραβάσεων που αποτελούσαν αντικείμενο της έρευνας, ερωτήσεις οι οποίες, κατ' αυτό, δεν προέκυπταν επομένως παράνομες σύμφωνα με την προπαρατεθείσα απόφαση Orkem κατά Επιτροπής.

284 Όσον αφορά τις ερωτήσεις οι οποίες περιλαμβάνονταν στις ίδιες αποφάσεις, τις οποίες έκρινε παράνομες, έκρινε ουσιαστικά, χωρίς να αναφερθεί αποκλειστικά σε εκείνες οι οποίες παρέμειναν αναπάντητες, ότι δεν είχαν ως αποτέλεσμα απαντήσεις που να συνιστούν ομολογίες ή να ενοχοποιούν τρίτους, εφόσον οι ερωτήσεις αυτές προσέκρουσαν είτε σε άρνηση απαντήσεως είτε σε άρνηση των πραγματικών περιστατικών.

285 Ενεργώντας κατ' αυτόν τον τρόπο, το Πρωτοδικείο προέβη σε εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών που δεν αποτελεί, υπό την επιφύλαξη αλλοιώσεως των προσκομισθέντων ενώπιόν του αποδεικτικών στοιχείων, νομικό ζήτημα υποκείμενο, ως τέτοιο, στον έλεγχο του Δικαστηρίου (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 21ης Ιουνίου 2001, C-280/99 P έως C-282/99 P, Moccia Irme κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. I-4717, σκέψη 78, και διάταξη της 13ης Νοεμβρίου 2001, C-430/00 P, Dürbeck κατά Επιτροπής, Συλλογή 2001, σ. I-8547, σκέψη 24).

286 Με τις αναιρέσεις τους, προς στήριξη του ισχυρισμού τους ότι οι απαντήσεις ορισμένων επιχειρήσεων είχαν συμβάλει στην απόδειξη, οι LVM και DSM περιορίζονται να παραπέμψουν, χωρίς ειδικότερες εξηγήσεις, στις έξι απαντήσεις άλλων επιχειρήσεων τις οποίες είχαν επικαλεστεί με τα υπομνήματα απαντήσεως που υπέβαλαν στο Πρωτοδικείο.

287 Δεν διευκρινίζουν αν οι απαντήσεις αυτές δόθηκαν κατόπιν αιτήσεων περί παροχής πληροφοριών, δηλαδή χωρίς καταναγκασμό, ή κατόπιν αποφάσεων περί παροχής πληροφοριών, δηλαδή ως αποτέλεσμα νομικού καταναγκασμού.

288 Εφόσον οι σκοπούμενες απαντήσεις δόθηκαν κατόπιν αιτήσεων περί παροχής πληροφοριών, η χρήση τους δεν μπορούσε να ελεγχθεί από το Πρωτοδικείο για τους λόγους που εκτίθενται στη σκέψη 456 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως (βλ. σκέψη 279 της παρούσας αποφάσεως).

289 Εφόσον αυτές δόθηκαν κατόπιν αποφάσεων περί παροχής πληροφοριών, οι LVM και DSM ουδόλως αναφέρουν τα στοιχεία των εν λόγω απαντήσεων τα οποία όντως χρησιμοποιήθηκαν προς ενοχοποίηση τών ίδιων των αποδεκτών των αιτήσεων ή των αναιρεσειουσών, αν υποτεθεί ότι, όσον αφορά τις τελευταίες, η αντίστοιχη αιτίαση εμπίπτει ακόμη στον λόγο που αντλείται από την αρχή «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί».

290 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, οι αναιρεσείουσες δεν παρέχουν τη δυνατότητα στο Δικαστήριο να εξακριβώσει αν το Πρωτοδικείο αλλοίωσε τα πραγματικά περιστατικά κατά την εκτίμηση της συνέχειας που δόθηκε στις ερωτήσεις, που περιλαμβάνονταν σε τέτοιες αποφάσεις, τις οποίες έκρινε παράνομες.

291 Ούτε αποδεικνύουν ότι οι απαντήσεις οι οποίες δόθηκαν στις ερωτήσεις που περιλαμβάνονταν στις ίδιες αποφάσεις, τις οποίες το Πρωτοδικείο δεν έκρινε παράνομες, χρησιμοποιήθηκαν προς ενοχοποίηση των επιχειρήσεων.

292 Επομένως, η αιτίαση που στρέφεται κατά των αποφάσεων περί παροχής πληροφοριών πρέπει επίσης να απορριφθεί, χωρίς να χρειάζεται να κριθεί το ζήτημα αν το Πρωτοδικείο διέπραξε νομικό σφάλμα κρίνοντας, στις σκέψεις 446 έως 449 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, αναφερόμενο στην προπαρατεθείσα απόφαση Orkem κατά Επιτροπής, ότι τέτοιες αποφάσεις δεν είναι παράνομες παρά μόνο στο μέτρο που μια ερώτηση θα υποχρέωνε την επιχείρηση να παράσχει απαντήσεις με τις οποίες θα δεχόταν την ύπαρξη παραβάσεως.

293 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

10. Επί του λόγου που οι DSM και ICI αντλούν από την παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου και την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας

294 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, οι DSM και ICI επικαλέστηκαν παραβίαση του επαγγελματικού απορρήτου που προβλέπει το άρθρο 20 του κανονισμού 17, διάταξη η οποία αποβλέπει στη διαφύλαξη επίσης των δικαιωμάτων άμυνας. Προσάπτουν στην Επιτροπή ότι, στο πλαίσιο της διαδικασίας σχετικά με τον τομέα του PVC, κατά τον έλεγχο κατόπιν εντολής που διενεργήθηκε τον Νοέμβριο του 1983 στα γραφεία της ICI, έλαβε από αυτήν νέα αντίγραφα εγγράφων — ήτοι έγγραφα επονομαζόμενα «σχεδιασμού», ένα έγγραφο επονομαζόμενο «καταμερισμός των βαρών» καθώς και σημείωμα της ICI της 15ης Απριλίου 1981 —, των οποίων είχε γνώση και έλαβε αντίγραφο επ' ευκαιρία προηγουμένου ελέγχου κατόπιν εντολής, που πραγματοποιήθηκε στα ίδια γραφεία στις 13 και 14 Οκτωβρίου 1983, στο πλαίσιο άλλης διαδικασίας, σχετικής με τον τομέα του πολυπροπυλενίου.

295 Η DSM προέβαλε την ίδια αιτίαση όσον αφορά τις μηνιαίες και τριμηνιαίες εκθέσεις για όλα τα πολυμερή που παράγονταν και πωλούνταν τότε, ήτοι το πολυπροπυλένιο, το PEBD και το PVC. Τα έγγραφα αυτά, που αντιστοιχούσαν στα παραρτήματα P 5, P 6, P 9, P 11, P 13, P 14, P 18, P 21, P 24, P 29, P 39, P 41 και P 71, είχαν επίσης ανακαλυφθεί από την Επιτροπή στις 13 και 14 Οκτωβρίου 1983 στα πλαίσια της διαδικασίας σχετικά με το πολυπροπυλένιο, εν συνεχεία ζητήθηκαν εκ νέου από την ICI και την DSM κατά τους ελέγχους που πραγματοποιήθηκαν κατόπιν εντολής, βάσει της διαδικασίας σχετικά με τον τομέα του PVC, στα γραφεία των δύο αυτών επιχειρήσεων, αντιστοίχως στις 21 έως 23 Νοεμβρίου 1983 και στις 6 Δεκεμβρίου 1983.

296 Η DSM προέβαλε ότι η προσαπτόμενη συμπεριφορά αντιβαίνει επίσης προς το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, το οποίο, μολονότι δεν περιλαμβάνει ειδικούς κανόνες σχετικά με τη λήψη και τη χρησιμοποίηση αποδεικτικών στοιχείων, δεν εμποδίζει τη διε-

ρεύνηση του αν μια διαδικασία εξεταζόμενη στο σύνολό της, περιλαμβανομένου και του τρόπου προσκομίσεως των αποδεικτικών στοιχείων, ενέχει δίκαιο χαρακτήρα (ΕΔΔΑ, αποφάσεις Kostovski της 20ής Νοεμβρίου 1989, σειρά Α αριθ. 166, § 39· Vidal της 22ας Απριλίου 1992, σειρά Α αριθ. 235 Β, § 33, και Edwards της 16ης Δεκεμβρίου 1992, σειρά Α αριθ. 247 Β, § 34).

297 Οι DSM και ICI προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι απέρριψε τα επιχειρήματά τους δεχόμενο τη νομιμότητα χρησιμοποιήσεως των επιδίκων εγγράφων μέσω νέων αντιγράφων αυτών τα οποία ελήφθησαν στο πλαίσιο διαδικασίας σχετικής με τον τομέα του PVC. Πράγματι, μια τέτοια λύση προσκρούει στις αποφάσεις Dow Benelux κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα· της 16ης Ιουλίου 1992, C-67/91, Asociación Española de Banca Privada κ.λπ. (Συλλογή 1992, σ. I-4785), και της 19ης Μαΐου 1994, C-36/92 P, SEP κατά Επιτροπής (Συλλογή 1994, σ. I-1911).

298 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, από τα άρθρα 20, παράγραφος 1, και 14, παράγραφοι 2 και 3, του κανονισμού 17, προκύπτει ότι οι συλλεγείσες κατά τους ελέγχους πληροφορίες δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται για σκοπούς άλλους πλην εκείνων που αναφέρονται στην εντολή ελέγχου ή στην απόφαση περί ελέγχου (προπαρατεθείσα απόφαση Dow Benelux κατά Επιτροπής, σκέψη 17).

299 Η υποχρέωση αυτή αποβλέπει στην προστασία, εκτός του επαγγελματικού απορρήτου περί του οποίου γίνεται ρητώς λόγος στο άρθρο 20 του κανονισμού 17, των δικαιωμάτων άμυνας των επιχειρήσεων (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Dow Benelux κατά Επιτροπής, σκέψη 18), δικαιώματα τα οποία συγχρόνως εμπίπτουν στις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου και καθιερώνονται με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ.

300 Τα δικαιώματα αυτά θα διακυβεύονταν σοβαρώς αν μπορούσε η Επιτροπή να επικαλείται σε βάρος των επιχειρήσεων αποδείξεις οι οποίες, συλλεγείσες κατά τη διάρκεια ενός ελέγχου, είναι άσχετες προς το αντικείμενο και τον σκοπό του τελευταίου (προπαρατεθείσα απόφαση Dow Benelux κατά Επιτροπής, σκέψη 18).

301 Ωστόσο, δεν μπορεί εξ αυτού να συναχθεί ότι απαγορεύεται στην Επιτροπή να κινεί διαδικασία έρευνας προκειμένου να ελέγξει την ακρίβεια ή να συμπληρώσει στοιχεία που περιήλθαν παρεμπιπτόντως στη γνώση της κατά τη διάρκεια προγενέστερου ελέγχου στην περίπτωση που από τα στοιχεία αυτά καταφαίνεται η ύπαρξη ενεργειών αντίθετων προς τους κανόνες περί ανταγωνισμού της Συνθήκης (προπαρατεθείσα απόφαση Dow Benelux κατά Επιτροπής, σκέψη 19).

302 Στην προκειμένη περίπτωση, το Πρωτοδικείο, αφού ορθώς υπέμνησε τις αρχές αυτές που συνήγαγε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Dow Benelux κατά Επιτροπής, αρχές οι οποίες δεν έρχονται σε αντίθεση προς τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Asociación Española de Banca Privada κ.λπ. (σκέψη 43) και SEP κατά Επιτροπής (σκέψη 29), τις οποίες επικαλείται η DSM, δέχθηκε, στη σκέψη 474 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή δεν είχε εντάξει αυτεπαγγέλτως στην παρούσα υπόθεση έγγραφα τα οποία είχε συλλέξει στο πλαίσιο άλλης υποθέσεως, αλλά ζήτησε τα έγγραφα αυτά εκ νέου στο πλαίσιο εντολών ελέγχου που αφορούσαν ιδίως το PVC.

303 Βάσει της πραγματικής αυτής διαπιστώσεως, εν συνεχεία ανέλυσε ακριβώς τον λόγο ακυρώσεως ως θέτοντα το ζήτημα αν η Επιτροπή, έχοντας συγκεντρώσει έγγραφα στο πλαίσιο μιας πρώτης υποθέσεως και έχοντας χρησιμοποιήσει αυτά ως ενδείξεις για να κινήσει άλλη διαδικασία, είχε το δικαίωμα να ζητήσει, βάσει εντολών ή αποφάσεων που αφορούσαν τη δεύτερη αυτή διαδικασία, νέα αντίγραφα των εγγράφων αυτών και να τα χρησιμοποιήσει ως αποδεικτικά στοιχεία στο πλαίσιο της δεύτερης αυτής υποθέσεως.

304 Επί του ζητήματος αυτού, έκρινε ακριβώς, στη σκέψη 476 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, στο μέτρο που η Επιτροπή είχε συλλέξει εκ νέου τα έγγραφα αυτά βάσει εντολών ή αποφάσεων που αφορούσαν ιδίως το PVC, σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, και τα χρησιμοποίησε για τον σκοπό που αναφερόταν στις εν λόγω εντολές ή αποφάσεις, σεβάστηκε τα δικαιώματα άμυνας των επιχειρήσεων, όπως αυτά απορρέουν από τη διάταξη αυτή.

305 Πράγματι, οι επιχειρήσεις ουδόλως στερούνται της προστασίας του άρθρου 20 του κανονισμού 17 όταν η Επιτροπή ζητεί εκ νέου ένα έγγραφο. Βρίσκονται τότε, από την άποψη προστασίας των δικαιωμάτων τους, στην ίδια κατάσταση ωσάν η Επιτροπή να μην είχε ακόμη στη διάθεσή της το έγγραφο, αφού της απαγορεύεται η άμεση χρησιμοποίηση ως αποδεικτικού στοιχείου, στη δεύτερη διαδικασία, ενός εγγράφου το οποίο λήφθηκε σε προηγούμενη διαδικασία.

306 Πρέπει ακόμη να υπογραμμιστεί, όπως έπραξε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 477 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή έλαβε για πρώτη φορά κάποια έγγραφα στο πλαίσιο συγκεκριμένης υποθέσεως δεν παρέχει τόσο απόλυτη προστασία ώστε τα έγγραφα αυτά να μη μπορούν νομίμως να ζητηθούν στο πλαίσιο άλλης υποθέσεως και να χρησιμοποιηθούν ως αποδεικτικά στοιχεία.

307 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το Πρωτοδικείο δεν διέπραξε νομικό σφάλμα καταλήγοντας στο ότι δεν υπήρξε παράβαση του άρθρου 20 του κανονισμού 17 ούτε και παραβίαση της θεμελιώδους αρχής περί σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας.

308 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

11. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Elf Atochem, Degussa και Enichem αντλούν από προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας λόγω ανεπαρκούς προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής

309 Οι LVM, DSM, Elf Atochem, Degussa και Enichem υποστηρίζουν ότι το Πρωτοδικείο διέπραξε νομικό σφάλμα απορρίπτοντας τον λόγο ακυρώσεως που προέβαλαν ενώπιόν του, τον οποίο είχαν αντλήσει από την παραβίαση της θεμελιώδους

αρχής σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας λόγω του ότι η Επιτροπή επέτρεψε την ανεπαρκή πρόσβαση στον φάκελό της κατά τη διοικητική διαδικασία.

310 Υπογραμμίζουν ότι το Πρωτοδικείο διαπίστωσε ότι, κατά τη διοικητική διαδικασία, η Επιτροπή δεν τους είχε παράσχει κανονική πρόσβαση στον φάκελό της.

311 Του προσάπτουν ότι εξάρτησε ωστόσο την ακύρωση της αποφάσεως PVC II από την προϋπόθεση ότι η μη ανακοίνωση των εγγράφων μπορούσε να επηρεάσει, εις βάρος της ενδιαφερόμενης επιχειρήσεως, την εξέλιξη της διαδικασίας και το περιεχόμενο της εν λόγω αποφάσεως της Επιτροπής.

312 Κατ' αυτές, δεν είναι αναγκαίο, για τους σκοπούς ακυρώσεως, η μη ανακοίνωση να άσκησε πραγματική επίδραση. Για τις LVM και DSM, ενόψει του δικαιώματος ίσης προσβάσεως στον φάκελο που απορρέει από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ (προπαρατεθείσα απόφαση Edwards, § 36· Ευρωπαϊκή Επιτροπή των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, Lynas κατά Ελβετίας της 6ης Οκτωβρίου 1977, προσφυγή αριθ. 7317/75, *Annuaire de la convention européenne des droits de l'homme*, σ. 413), η απλή διαπίστωση της μη πλήρους προσβάσεως στον φάκελο συνεπάγεται την ακύρωση της αποφάσεως της Επιτροπής. Υπό το ίδιο πνεύμα, η Enichem ισχυρίζεται ότι η παράλειψη ανακοινώσεως όλων των εγγράφων του φακέλου, με εξαίρεση τα εμπιστευτικά ή τα εσωτερικά έγγραφα, συνιστά αφ' εαυτής προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας. Κατά την άποψη της Degussa, αρκεί το ότι η Επιτροπή δεν διαβίβασε τα έγγραφα τα οποία ενδεχομένως ήσαν χρήσιμα για την άμυνα των επιχειρήσεων.

313 Οι LVM, DSM, Elf Atochem, Degussa και Enichem προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι το ίδιο εξέτασε εν συνεχεία τα έγγραφα στα οποία οι επιχειρήσεις δεν είχαν πρόσβαση κατά τη διοικητική διαδικασία, προκειμένου να προσδιορίσει αν η μη ανακοίνωσή τους μπορούσε να επηρεάσει, εις βάρος της ενδιαφερόμενης επιχειρήσεως, την εξέλιξη της διαδικασίας και το περιεχόμενο της αποφάσεως PVC II.

314 Οι LVM και DSM διατείνονται ότι μια τέτοια προσέγγιση αντέφασκε προς την ίδια την κρίση του Πρωτοδικείου ότι προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας στο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας δεν μπορεί να νομιμοποιηθεί κατά τη δικαστική διαδικασία. Όπως και οι Degussa και Enichem, φρονούν ότι, εξετάζοντας τα επίδικα έγγραφα, το Πρωτοδικείο ενήργησε ως ο διενεργών την προκαταρκτική έρευνα, αντί και για λογαριασμό της Επιτροπής, και προέβη έτσι στην εκ των υστέρων θεραπεία.

315 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, στις υποθέσεις ανταγωνισμού, σκοπός της προσβάσεως στον φάκελο είναι ιδίως να παρέχεται στους αποδέκτες ανακοινώσεως των αιτιάσεων η δυνατότητα να λαμβάνουν γνώση των αποδεικτικών στοιχείων που περιλαμβάνονται στον φάκελο της Επιτροπής, ώστε να μπορέσουν, βάσει των στοιχείων αυτών, να λάβουν λυσιτελώς θέση επί των συμπερασμάτων στα οποία έχει καταλήξει με την ανακοίνωση των αιτιάσεών της η Επιτροπή (απόφαση της 8ης Ιουλίου 1999, C-51/92 P, Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-4235, σκέψη 75, και παρατιθέμενη νομολογία).

316 Το δικαίωμα προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής σκοπό έχει την κατοχύρωση της αποτελεσματικής ασκήσεως των δικαιωμάτων του αμυνομένου (βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 76), δικαιώματα τα οποία συγχρόνως εμπίπτουν στις θεμελιώδεις αρχές του κοινοτικού δικαίου και καθιερώνονται με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, όπως υπομνήστηκε στη σκέψη 299 της παρούσας αποφάσεως.

317 Η προσβολή του δικαιώματος προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής κατά τη διαδικασία που προηγείται της εκδόσεως της αποφάσεως ενδέχεται, κατ' αρχήν, να επισύρει ακύρωση αυτής της αποφάσεως οσάκις έχουν θιγεί τα δικαιώματα άμυνας της ενδιαφερομένης επιχειρήσεως (προπαρατεθείσα απόφαση Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψη 77).

318 Στην περίπτωση αυτή, η σημειωθείσα προσβολή δεν θεραπεύεται απλώς και μόνον με το να καταστεί η πρόσβαση δυνατή σε μεταγενέστερο στάδιο κατά τη δικαστική

διαδικασία επί ενδεχομένης προσφυγής ακυρώσεως της αμφισβητουμένης αποφάσεως. Όταν η πρόσβαση διασφαλίστηκε στο στάδιο αυτό, η ενδιαφερόμενη επιχείρηση δεν υποχρεούται να αποδείξει ότι, εάν είχε πρόσβαση στα μη ανακοινωθέντα έγγραφα, η απόφαση της Επιτροπής θα είχε διαφορετικό περιεχόμενο, αλλά μόνον ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα εν λόγω έγγραφα προς άμυνά της (προπαρατεθείσα απόφαση Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψεις 78 και 81).

319 Στην προκειμένη περίπτωση, δεν αμφισβητείται ότι, κατά τη διοικητική διαδικασία, η Επιτροπή επέτρεψε την πρόσβαση σε μέρος μόνον του διοικητικού της φακέλου, όπως διαπίστωσε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 1010 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, προτού καταλήξει, στη σκέψη 1019 της αποφάσεως, ότι, επομένως, αυτή δεν παρέσχε κανονική πρόσβαση στον εν λόγω φάκελο.

320 Επίσης, δεν αμφισβητείται ότι το Πρωτοδικείο, με έγγραφο της 7ης Μαΐου 1997, στο πλαίσιο μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, επέτρεψε σε κάθε αναιρεσείουσα την πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής, πλην των εσωτερικών εγγράφων της τελευταίας και των εγγράφων που περιείχαν επιχειρηματικά απόρρητα ή άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες. Κάλεσε τις αναιρεσείουσες να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους προκειμένου να αποδειχθεί σε τι, κατ' αυτές, η παράλειψη ανακοινώσεως ορισμένων εγγράφων μπορούσε να επηρεάσει την άμυνά τους. Οι αναιρεσείουσες του υπέβαλαν τις παρατηρήσεις τους.

321 Υπό το φως των αρχών οι οποίες υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 315 έως 318 της παρούσας αποφάσεως, το Πρωτοδικείο καλώς έκρινε, πρώτον, στη σκέψη 1011 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι οι επιχειρήσεις απολαύουν του δικαιώματος προσβάσεως στον φάκελο, ότι το δικαίωμα αυτό εντάσσεται στις διαδικαστικές εγγυήσεις που αποσκοπούν στην προστασία των δικαιωμάτων άμυνας και ο σεβασμός των δικαιωμάτων αυτών αποτελεί θεμελιώδη αρχή του κοινοτικού δικαίου.

322 Εν συνεχεία, δεν διέπραξε κανένα νομικό σφάλμα κρίνοντας, στη σκέψη 1020 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν παρέσχε

κανονική πρόσβαση στον φάκελο δεν μπορούσε ωστόσο, αφ' εαυτού, να οδηγήσει στην ακύρωση της αποφάσεως PVC II. Απλώς εξέφρασε διαφορετικά την ιδέα ότι το γεγονός αυτό είναι απλώς ικανό, κατ' αρχήν, να έχει ως συνέπεια μια τέτοια ακύρωση (βλ. σκέψη 317 της παρούσας αποφάσεως).

323 Ομοίως, παρατηρώντας, στη σκέψη 1021 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι έπρεπε να εξεταστεί κατά πόσον οι δυνατότητες άμυνας των αναιρεσειουσών είχαν επηρεαστεί από τους όρους υπό τους οποίους τους είχε επιτραπεί η πρόσβαση στον διοικητικό φάκελο της Επιτροπής, διακήρυξε την προϋπόθεση προς στοιχειοθέτηση προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας της ενδιαφερόμενης επιχειρήσεως (βλ. επίσης σκέψη 317 της παρούσας αποφάσεως).

324 Τέλος, κρίνοντας στην ίδια σκέψη της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως ότι, προς διαπίστωση προσβολής των δικαιωμάτων άμυνας, αρκεί να αποδειχθεί ότι η παράλειψη ανακοινώσεως των επίμαχων εγγράφων «μπόρεσε να επηρεάσει», σε βάρος της προσφεύγουσας, την εξέλιξη της διαδικασίας και το περιεχόμενο της αποφάσεως, απλώς διακήρυξε την προϋπόθεση σύμφωνα με την οποία η προσφεύγουσα αυτή οφείλει μόνον να αποδείξει ότι θα μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα επίμαχα έγγραφα προς άμυνά της (βλ. σκέψη 318 της παρούσας αποφάσεως).

325 Επομένως, αποφαινόμενο κατ' αυτόν τον τρόπο, όχι μόνον δεν προέβη σε θεραπεία εκ των υστέρων, αλλά ορθώς περιόρισε τον έλεγχό του αποκλειστικά στο ζήτημα αν μια επιχείρηση θα μπορούσε να επικαλεστεί τα εν λόγω έγγραφα προς άμυνά της.

326 Συνήγαγε ακριβώς, στη σκέψη 1022 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η απόφαση θα έπρεπε να ακυρωθεί αν ο έλεγχός του οδηγούσε σε θετική απάντηση.

327 Διευκρινίζοντας, με την ευκαιρία αυτή, ότι η προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας που επήλθε στο στάδιο της διοικητικής διαδικασίας δεν μπορούσε να θεραπευθεί κατά τη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου, του οποίου ο δικαστικός έλεγχος δεν

μπορούσε να αντικαταστήσει την πλήρη εξέταση της υποθέσεως στο πλαίσιο μιας διοικητικής διαδικασίας, απλώς επιβεβαίωσε, χωρίς καμία αντίφαση, τον περιορισμένο χαρακτήρα του εν λόγω ελέγχου. Επιβεβαίωσε ακόμη τον περιορισμένο αυτό χαρακτήρα, ειδικότερα στη σκέψη 1035 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, υπογραμμίζοντας ότι ο έλεγχός του είχε ως σκοπό να εξακριβωθεί κατά πόσον η παράλειψη ανακοινώσεως εγγράφων ή αποσπασμάτων εγγράφων επηρέασε τις δυνατότητες άμυνας των αναιρεσειουσών.

328 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι οι αιτιάσεις που διατυπώνουν οι αναιρεσείουσες κατά του πλαισίου αναλύσεως του Πρωτοδικείου είναι αβάσιμες.

329 Η Degussa υποστηρίζει ακόμη ότι τα μη ανακοινωθέντα κατά τη διοικητική διαδικασία έγγραφα, τα οποία εξετάστηκαν στις σκέψεις 1060 επ. της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, έπρεπε, ακριβώς, να θεωρηθούν ότι μπορούσε να είναι χρήσιμα για την άμυνά της. Τα έγγραφα αυτά αποδεικνύουν, μεταξύ άλλων, την ύπαρξη έντονου ανταγωνισμού, την επιθετική συμπεριφορά των παραγωγών PVC ως προς τις τιμές, την κακή λειτουργία του συμψηφιστικού μηχανισμού μεταξύ παραγωγών και τη μέτρια επιτυχία των πρωτοβουλιών στον τομέα των τιμών, οι οποίες ενίοτε θεωρήθηκαν ως αποτυχίες. Επομένως, ουδόλως αποκλείεται η Επιτροπή να ελάμβανε υπόψη τις περιστάσεις αυτές υπέρ της αναιρεσείουσας. Όμως, σύμφωνα με την πρακτική της Επιτροπής, η αποδεδειγμένη αποτυχία στην εφαρμογή μιας απαγορευμένης συμπράξεως οδηγεί γενικά στη μείωση του ύψους του προστίμου.

330 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών εκ μέρους του Πρωτοδικείου δεν συνιστά, υπό την επιφύλαξη αλλοιώσεως των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν ενώπιόν του, νομικό ζήτημα υποκείμενο, ως τέτοιο, στον έλεγχο του Δικαστηρίου (βλ. σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως).

331 Εν προκειμένω, η εκτίμηση του Πρωτοδικείου αφορούσε το ζήτημα αν τα επίμαχα έγγραφα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν από την αναιρεσείουσα προς άμυνά της. Επομένως, αφορούσε πραγματικό ζήτημα.

332 Όμως, οι βαλλόμενες σκέψεις της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, εξεταζόμενες ενόψει των επικρίσεων της Degussa και της αιτιολογίας της αποφάσεως PVC II, δεν αποκαλύπτουν καμιά αλλοίωση των περιστατικών.

333 Στη σκέψη 1061 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι με τα έγγραφα των οποίων γίνεται επίκληση δεν επιχειρείται να τεθεί εν αμφιβόλω άμεσα το περιεχόμενο άλλων εγγράφων που προσκόμισε η Επιτροπή προς στήριξη των συμπερασμάτων της, αλλά να καταδειχθεί η ύπαρξη έντονου ανταγωνισμού, ασυμβίβαστου με τα τελευταία αυτά έγγραφα.

334 Ωστόσο, στις σκέψεις 1062 και 1063 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως:

«1062 [...] από την [απόφαση PVC II] προκύπτει ότι οι περιστάσεις αυτές ελήφθησαν δεόντως υπόψη. Η Επιτροπή δεν ισχυρίζεται ότι οι τιμές γνώρισαν σταθερή άνοδο στη διάρκεια της παραβάσεως, ούτε καν ότι παρέμειναν σταθερές στη διάρκεια της περιόδου αυτής. Αντιθέτως, οι πίνακες που επισυνάπτονται στην [απόφαση PVC II] καταδεικνύουν ότι οι τιμές δεν έπαυσαν να αυξομειώνονται, φθάνοντας το κατώτερο επίπεδό τους κατά το πρώτο τρίμηνο του 1982. Η Επιτροπή αναγνώρισε ρητώς ότι οι πρωτοβουλίες ως προς τις τιμές γνώρισαν μέτρια επιτυχία και ότι ενίοτε θεωρήθηκαν ως αποτυχίες ([απόφαση PVC II], σημεία 22 και 36 έως 38). Ανέφερε επίσης ορισμένες από τις αιτίες των αποτελεσμάτων αυτών: πέραν των ξένων προς τους παραγωγούς παραγόντων (προκαταβολικές αγορές των καταναλωτών, εισαγωγές από τρίτες χώρες, πτώση της ζητήσεως, ιδίως το 1981 και το 1982, ειδικές εκπώσεις, κ.λπ.), η Επιτροπή παρατήρησε ότι ορισμένοι παραγωγοί έδειξαν κάποια προτίμηση στην αύξηση των όγκων των πωλήσεων σε βάρος των τιμών ([απόφαση PVC II], σημεία 22 και 38) και ότι, ενόψει των χαρακτηριστικών της αγοράς, θα ήταν μάταια η επιδίωξη προσυνεννοημένων πρωτοβουλιών ως προς τις τιμές εάν οι συνθήκες δεν ήταν ευνοϊκές για μια αύξηση ([απόφαση PVC II], σημείο 38). Εξάλλου, η Επιτροπή δεν αγνόησε την ύπαρξη "επιθετικών" συμπεριφορών εκ μέρους ορισμένων επιχειρήσεων ([απόφαση

PVC II], σημείο 22). Ομοίως, η Επιτροπή τόνισε ότι τα έγγραφα "sharing the pain", Alcudia και DSM μαρτυρούν μεν την ύπαρξη αντισταθμιστικού μηχανισμού μεταξύ παραγωγών, πλην όμως επιτρέπουν να συναχθεί ότι οι μηχανισμοί αυτοί δεν λειτούργησαν σωστά ([απόφαση PVC II], σημείο 11). Ενόψει ακριβώς όλων αυτών των στοιχείων καθόρισε η Επιτροπή το ύψος του προστίμου που επέβαλε στις προσφεύγουσες.

1063 Κατά τα λοιπά, πρέπει να παρατηρηθεί ότι τόσο τα παραρτήματα P1 έως P70 όσο και τα έγγραφα που έστειλε η Επιτροπή στους διαδίκους τον Μάιο του 1988 παρέχουν ήδη μια πληθώρα γραπτών στοιχείων που επιτρέπει στις προσφεύγουσες να προβάλουν, όπως εξάλλου έπραξαν, την συνδρομή των ελαφρυντικών περιστάσεων που επικαλούνται σήμερα.»

335 Ενόψει αυτής της αιτιολογίας της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, επιβεβαιωθείσα από την ανάγνωση των παρατεθέντων σημείων της αποφάσεως PVC II, προκύπτει ιδίως ότι η Degussa όχι μόνον δεν απέδειξε αλλοίωση των περιστατικών, αλλά διατυπώνει αιτίαση χωρίς αντικείμενο δεδομένου ότι:

— η Επιτροπή έλαβε υπόψη τις περιστάσεις τις οποίες η Degussa, όπως υποστηρίζει, μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν προς άμυνά της·

— η Degussa ήταν σε θέση να επικαλεστεί τις περιστάσεις αυτές κατά τη διοικητική διαδικασία, και όντως τις επικαλέστηκε, χάρη στον μεγάλο αριθμό εγγράφων που περιείχαν αποσπάσματα όπου αναφερόταν, σύμφωνα με την ίδια τη διατύπωση της αιτήσεως αναιρέσεως, το γεγονός ότι οι παραγωγοί PVC δεν ακολουθούσαν ενιαία πολιτική τιμών και βρίσκονταν σε κατάσταση ανταγωνισμού σχετικά έντονη, έγγραφα τα οποία, όπως ρητώς αναγνωρίζει, της κοινοποίησε η Επιτροπή στις 3 Μαΐου 1988, ως έγγραφα «τα οποία μπορούσαν να ήσαν χρήσιμα προς άμυνά της».

336 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η αιτίαση της Degussa που στρέφεται κατά της εκτιμήσεως του Πρωτοδικείου πρέπει να απορριφθεί.

337 Τέλος, η Enichem αμφισβητεί την εκ μέρους του Πρωτοδικείου εξέταση των εγγράφων τα οποία είχε επιλέξει μεταξύ εκείνων που κατέστησαν προσβάσιμα κατά τη δικαστική διαδικασία και τα οποία το οδήγησαν στο συμπέρασμα ότι τα δικαιώματα άμυνας δεν είχαν προσβληθεί.

338 Προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι απέκλεισε μεγάλο αριθμό των εγγράφων αυτών, χωρίς καν να τα εξετάσει, επειδή έφεραν ημερομηνίες πριν ή μετά την περίοδο έρευνας. Δέχεται ότι η ανάλυση αυτή συνδέεται με τις διαπιστώσεις των πραγματικών περιστατικών στις οποίες προέβη το Πρωτοδικείο και ότι οι διαπιστώσεις αυτές δεν μπορούν να αμφισβητηθούν στο πλαίσιο αναιρέσεως. Ωστόσο, η αναιρεσείουσα επικρίνει τη μέθοδο που χρησιμοποίησε το Πρωτοδικείο για να παραμερίσει τα εν λόγω έγγραφα. Το Πρωτοδικείο εφάρμοσε ένα χρονικό τυπολογικό κριτήριο και ανεξάρτητο της ουσίας. Κατ' αυτήν, ένα τέτοιο κριτήριο είναι απαράδεκτο. Προβάλλει ότι τα έγγραφα περιείχαν έγκυρες ενδείξεις για να εκτιμηθεί η συμπεριφορά των παραγωγών, μεταξύ αυτών και της ίδιας, ειδικότερα κατά την περίοδο και για τα περιστατικά που αποτελούσαν αντικείμενο της έρευνας. Προσθέτει ότι παρόμοιες ενδείξεις μπορούσαν επίσης να αντληθούν από έγγραφα με ημερομηνίες εκτός της περιόδου έρευνας, όταν, για παράδειγμα, παρέπεμπαν στην περίοδο αυτή ή επέτρεπαν σύγκριση μεταξύ της προγενέστερης και της μεταγενέστερης περιόδου.

339 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 1040 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέκλεισε τα έγγραφα και αποσπάσματα τα οποία αφορούσαν περίοδο προγενέστερη της απαρχής της συμπράξεως ή μεταγενέστερη της ημερομηνίας κατά την οποία έπαυσε η παράβαση που έλαβε υπόψη της η Επιτροπή για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου. Προς τούτο, υπογράμμισε ότι σημασία δεν είχε η ημερομηνία του εγγράφου, αλλά το κατά πόσον το απόσπασμα που επικαλέστηκε η αναιρεσείουσα αφορούσε το χρονικό διάστημα της παραβάσεως.

340 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Enichem, υπό την κάλυψη αμφισβητήσεως ενός κριτηρίου εκτιμήσεως που εφαρμόστηκε για τα επίδικα έγγραφα, προσπαθεί, στην πραγματικότητα, να αμφισβητήσει την ίδια την εκτίμηση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο για καθένα από τα έγγραφα αυτά ενόψει του περιεχομένου του, εκτίμηση η οποία δεν μπορεί να ελεγχθεί κατόπιν αιτήσεως αναιρέσεως παρά μόνον σε περίπτωση αλλοιώσεως των αποδεικτικών στοιχείων (βλ. σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως).

341 Ωστόσο, δεν αναφέρει ποια συγκεκριμένα αποσπάσματα εγγράφων τα οποία εξακριβώθηκαν σαφώς μπορούσαν να επιβεβαιώσουν τον ισχυρισμό της ότι μπορούσε να χρησιμοποιήσει τα εν λόγω έγγραφα προς άμυνά της, ανεξάρτητα από τις ημερομηνίες τους ή την περίοδο στην οποία αναφέρονταν.

342 Επομένως, δεν επιτρέπει στο Δικαστήριο να εξακριβώσει αν το Πρωτοδικείο κατά την εκτίμησή του αλλοίωσε τα πραγματικά περιστατικά.

343 Επομένως, η αιτίασή της πρέπει να απορριφθεί.

344 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

12. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την προσβολή του δικαιώματος για δίκαιη δίκη, την παράβαση των άρθρων 48, παράγραφος 2, και 64 του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, καθώς και από την παραβίαση της αρχής της προσωπικής ευθύνης λόγω των λεπτομερειών οργανώσεως της προφορικής διαδικασίας

345 Η Montedison προβάλλει ότι η πρόσκληση για την παρουσίαση κοινής προφορικής άμυνας κατά την προφορική διαδικασία, την οποία με επιμονή διατύπωσε το

Πρωτοδικείο, δεν συμβιβαζόταν με το δικαίωμα για μια δίκαιη δίκη που καθιερώνει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, και ότι τα άρθρα 64 επ. του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου δεν προβλέπουν κοινή συλλογική άμυνα. Μια τέτοια άμυνα θα υποχρέωνε, στην ανάγκη, να αποκλειστούν από την άμυνα ορισμένα επιχειρήματα, αποδείξεις και θέσεις οι οποίες δεν είναι κοινές για το σύνολο των αναιρεσειουσών επιχειρήσεων. Εξάλλου, η επιβολή της ισοδυναμεί με το ότι θεωρείται αποδειχθείσα η ενοχή των επιχειρήσεων.

346 Η οργάνωση κοινής άμυνας είχε ως συνέπεια ότι το Πρωτοδικείο αγνόησε πλήρως δύο από τις κύριες θέσεις της Montedison. Εξάλλου, το Πρωτοδικείο παρέλειψε να αναλύσει τις αποδείξεις που αναφέρονταν στο εισαγωγικό δικόγραφο της Montedison, ενώ, κατ' αυτήν, από τις αποδείξεις αυτές προέκυπτε ότι κανένα από τα συλλεγέντα από την Επιτροπή έγγραφα δεν την κατέτασσε μεταξύ των συμμετεχόντων στις παρατηρηθείσες παραβάσεις. Τελικά, το Πρωτοδικείο δέχθηκε ένα μόνο αποδεικτικό στοιχείο κατά της Montedison και εξέτασε ένα μόνο επιχείρημα που αυτή ανέπτυξε όσον αφορά τα αποδεικτικά στοιχεία που της ήσαν ευνοϊκά, διαπράττοντας επιπροσθέτως σφάλμα ως προς το περιεχόμενό του.

347 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, στη διατύπωση του λόγου αυτού, η Montedison επικαλείται το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, περί προβολής νέων ισχυρισμών κατά τη διάρκεια της δίκης. Ωστόσο, η διάταξη αυτή είναι άσχετη με την προβαλλόμενη αιτίαση.

348 Βάσει του άρθρου 64, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, σκοπός των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας είναι, ιδίως, να εξασφαλίζουν την ομαλή εξέλιξη της προφορικής διαδικασίας.

349 Τηρώντας την αρχή της αντιδικίας και τα δικαιώματα άμυνας, τα οποία επίσης καθιερώνει το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, το Πρωτοδικείο μπορεί έτσι να καλέσει τους διαδίκους να υποβάλουν συλλογικά τους κοινούς ισχυρισμούς, προκειμένου να

αποφευχθεί η επανάληψη ταυτόσημων επιχειρημάτων, αφού κάθε διάδικος διατηρεί τη δυνατότητα να αναπτύξει συμπληρωματικά τα επιχειρήματα τα οποία αφορούν μόνον αυτόν.

350 Στην προκειμένη περίπτωση, οι υποθέσεις συνενώθηκαν προς διευκόλυνση της προφορικής διαδικασίας με διάταξη της 22ας Ιανουαρίου 1998.

351 Η Montedison δεν απέδειξε ούτε καν υποστήριξε ότι «η πρόσκληση για την παρουσίαση κοινής άμυνας κατά την προφορική διαδικασία, την οποία με επιμονή διατύπωσε το Πρωτοδικείο», σύμφωνα με τη διατύπωση της αιτήσεως αναιρέσεως, δεν συνοδευόταν από την απαγόρευση να αναπτύξει ατομικά την επιχειρηματολογία την οποία δεν συμμεριζόταν με τους άλλους διαδίκους. Αντίθετα προς τον ισχυρισμό της, το γεγονός και μόνον ότι οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις υποβάλλουν από κοινού τους ταυτόσημους ισχυρισμούς ουδόλως συνεπάγεται τεκμήριο της ενοχής τους.

352 Επομένως, η αιτίαση που διατυπώνεται κατά της εξελίξεως της προφορικής διαδικασίας δεν μπορεί να γίνει δεκτή.

353 Επομένως, δεν μπορεί να εξεταστεί περαιτέρω ο ισχυρισμός της Montedison ότι το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε τις αποδείξεις που αναφέρονταν στο εισαγωγικό της δικόγραφο και στήριξε την απόφασή του επί ενός μόνον αποδεικτικού στοιχείου που την αφορούσε, στο μέτρο που η αναιρεσείουσα διατυπώνει την αιτίαση αυτή όχι ως χωριστό λόγο, αλλά με μόνο σκοπό να αποδείξει την προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας που είναι η συνέπεια πλημμελούς εξελίξεως της προφορικής διαδικασίας και θα δικαιολογούσε έτσι την αναίρεση της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως. Πράγματι, η εν λόγω αιτίαση στηρίζεται σε συλλογιστική η οποία, αναγκαία προς ευδοκίμηση του λόγου αναιρέσεως, αποδεικνύεται εσφαλμένη.

354 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

13. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την προσβολή του δικαιώματος για δίκαιη δίκη και την παράβαση του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου κατά την εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων

355 Η Montedison προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι προσέβαλε το δικαίωμά της για μια δίκαιη δίκη και παρέβη το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου κατά την εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων.

356 Πρώτον, υποστηρίζει ότι, στις σκέψεις 903 και 904 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο δέχθηκε την ύπαρξη ενός συστήματος ποσοστώσεων ή ενός αντισταθμιστικού μηχανισμού, βάσει ενός εγγράφου το οποίο ανέφερε εμμέσως τη Montedison και ότι επέμεινε στην αύξηση των ποσοστώσεων που ζήτησε η ICI. Συναφώς, το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη την εξήγηση που αυτή παρέσχε στις σελίδες 46 και 47 του εισαγωγικού της δικογράφου.

357 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στη σκέψη 896 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο ακριβώς συνόψισε την επιχειρηματολογία που περιλαμβάνεται στην προσφυγή της Montedison, στην οποία η τελευταία παραπέμπει με την αίτηση αναιρέσεως. Υπέμνησε ότι η αναιρεσείουσα αμφισβητούσε την αποδεικτική αξία του εγγράφου Alcudia και υποστήριξε ότι καμία ιταλική επιχείρηση δεν προσχώρησε ατομικώς στον μηχανισμό αυτόν, προσθέτοντας ότι, έστω και αν υποτεθεί ότι ένας τέτοιος μηχανισμός πράγματι εφαρμόστηκε, επρόκειτο απλώς για ένα από αυτά τα μέτρα ορθολογιστικής οργανώσεως τα οποία ελήφθησαν με διμερείς συμφωνίες και τα οποία η ίδια η Επιτροπή είχε συστήσει προς αντικατάσταση του καρτέλ κρίσεως. Εν συνεχεία, στις σκέψεις 903 και 904 της ίδιας αποφάσεως, απάντησε ρητά στην επιχειρηματολογία αυτή και δέχθηκε τη συμμετοχή της Montedison στην εν λόγω πτυχή της παραβάσεως βάσει δύο εγγράφων, μεταξύ των οποίων το έγγραφο Alcudia.

358 Προκύπτει έτσι ότι η αιτίαση δεν είναι βάσιμη. Επιπροσθέτως, τούτο ισοδυναμεί με αμφισβήτηση της ίδιας της εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο, εκτίμηση η οποία εκφεύγει του ελέγχου του Δικαστηρίου, εκτός της περιπτώσεως αλλοιώσεως των αποδεικτικών στοιχείων (βλ. σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως), η οποία ουδόλως αποδείχθηκε στην προκειμένη περίπτωση.

359 Επομένως, η αιτίαση αυτή πρέπει να απορριφθεί.

360 Δεύτερον, η Montedison διατείνεται ότι το Πρωτοδικείο δεν έλαβε υπόψη 23 έγγραφα, που αναφέρονται στις σελίδες 24 έως 31 του δικογράφου της, τα οποία απέδειξαν την ύπαρξη έντονου ανταγωνισμού, ασυμβίβαστου με τη σύμπραξη επί των τιμών και επί των ποσοστώσεων αγοράς.

361 Ωστόσο, η εξέταση του δικογράφου το οποίο η αναιρεσείουσα υπέβαλε στο Πρωτοδικείο δεν επιτρέπει να ανευρεθεί η παραπομπή η οποία έγινε στα 23 έγγραφα των οποίων γίνεται επίκληση, τα οποία, κατά τα λοιπά, δεν εξακριβώνονται κατ' άλλο τρόπο πλην του αριθμού τους. Επιπροσθέτως, η Montedison δεν διευκρινίζει το τμήμα της αποφάσεως που επικρίνει.

362 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η αιτίασή της πρέπει να απορριφθεί.

363 Τρίτον, η Montedison προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στη σκέψη 906 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέρριψε πίνακα που αυτή είχε προσκομίσει, στον οποίο σύγκρινε τις τιμές στόχους που ανέφερε η Επιτροπή και τις τιμές που πράγματι εφάρμοσε αυτή η ίδια, προκειμένου να αποδείξει ότι δεν ήταν δυνατό να συμμετείχε στις πρωτοβουλίες επί των τιμών. Αμφισβητεί το ότι το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε

κατ' αυτόν τον τρόπο επειδή η αναιρεσείουσα δεν είχε διευκρινίσει ούτε την πηγή των αριθμών που αποτελούσαν, κατ' αυτήν, τις τιμές που πράγματι εφάρμοσε ούτε την ακριβή ημερομηνία κατά την οποία είχαν διαπιστωθεί οι τιμές αυτές. Προβάλλει ότι η πηγή δεν μπορούσε να ήταν παρά τα υποχρεωτικά λογιστικά έγγραφα που αναφέρουν όλες τις πωλήσεις της Montedipe, θυγατρική στην οποία η Montedison είχε μεταβιβάσει τη δραστηριότητα παραγωγής PVC από 1ης Ιανουαρίου 1981, και ότι επρόκειτο για τις μέσες τιμές πωλήσεων που πραγματοποιήθηκαν κατά τις επίδικες περιόδους.

364 Ωστόσο, επιβάλλεται εκ νέου η παρατήρηση ότι, υπό την κάλυψη του λόγου που αντλείται από την προσβολή του δικαιώματός της για μια δίκαιη δίκη, δεδομένου ότι το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου είναι άσχετο με την εξεταζόμενη εν προκειμένω αιτίαση, η Montedison επιδιώκει στην πραγματικότητα να αμφισβητήσει την εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτίμηση ενός αποδεικτικού στοιχείου.

365 Δεδομένου ότι μια τέτοια εκτίμηση δεν υπόκειται στον έλεγχο του Δικαστηρίου, πλην αλλοιώσεως του εν λόγω αποδεικτικού στοιχείου (βλ. σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως), η οποία ουδόλως αποδείχθηκε στην προκειμένη περίπτωση, η αιτίαση της αναιρεσείουσας πρέπει να απορριφθεί.

366 Τέταρτον, τέλος, η Montedison προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 1009 και 1028 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, της αρνήθηκε τη δυνατότητα να επικαλεστεί τέσσερα νέα έγγραφα υπέρ αυτής, των οποίων έλαβε γνώση στο πλαίσιο μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας σχετικά με την πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής. Κατ' αυτήν, το Πρωτοδικείο κακώς έκρινε ότι, στο μέτρο που δεν είχε προβάλει ισχυρισμούς σχετικά με την πρόσβαση στον διοικητικό φάκελο, δεν έπρεπε να ληφθούν υπόψη οι παρατηρήσεις που αυτή κατέθεσε κατόπιν αυτού του μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας.

367 Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι τα τέσσερα έγγραφα απεικόνιζαν την καταστροφική πτώση των τιμών στην Ιταλία, την επιθετικότητα του ανταγωνισμού και το γεγονός ότι οι αλλοδαπές επιχειρήσεις δεν ήσαν πληροφορημένες ως προς την κατάσταση της ιταλικής αγοράς.

368 Κατ' αυτήν, σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, μια επιχείρηση η οποία, κατά τη διάρκεια της δίκης, εξακριβώνει έγγραφα χρήσιμα για την άμυνά της μπορεί να προβάλει νέον ισχυρισμό με βάση τα έγγραφα αυτά, θεωρούμενα ως νομικά και πραγματικά στοιχεία τα οποία προέκυψαν κατά τη διαδικασία.

369 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά το άρθρο 48, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, κατά τη διάρκεια της δίκης απαγορεύεται η προβολή νέων ισχυρισμών, εκτός αν στηρίζονται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία που ανέκυψαν κατά τη διαδικασία.

370 Η διάταξη αυτή ουδόλως αποκλείει τη δυνατότητα νομικά ή πραγματικά στοιχεία να προέκυψαν επ' ευκαιρία μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας με το οποίο επετράπη η πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής σε όλες τις αναιρεσείουσες, περιλαμβανομένων και εκείνων οι οποίες δεν είχαν προβάλει λόγο αντληθέντα από προσβολή του δικαιώματός τους προσβάσεως στον εν λόγω φάκελο.

371 Εξάλλου, η διάταξη αυτή επιτρέπει κάθε νέο ισχυρισμό ο οποίος στηρίζεται σε τέτοια στοιχεία. Υπό περιστάσεις παρόμοιες με τις αναφερόμενες στην προηγούμενη σκέψη, δεν μπορεί επομένως να αποκλειστεί η δυνατότητα για μια προσφεύγουσα να επικαλεστεί, ως νέο ισχυρισμό, τον αντληθέντα ακριβώς από την προσβολή του δικαιώματός της προσβάσεως στον φάκελο.

372 Στην προκειμένη περίπτωση, δεν αμφισβητείται ότι, με την προσφυγή της, η Montedison, αντίθετα από τις άλλες αναιρεσείουσες, δεν προέβαλε ενώπιον του Πρωτοδικείου ισχυρισμό αντλούμενο από την προσβολή του δικαιώματός της προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής.

373 Δεν αμφισβητείται επίσης ότι, βάσει των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, το Πρωτοδικείο πληροφόρησε τους διαδίκους, με έγγραφο της 7ης Μαΐου 1997, για την απόφασή του να επιτρέψει σε κάθε αναιρεσείουσα την πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής στην υπόθεση που οδήγησε στην έκδοση της αποφάσεως PVC II, πλην των εσωτερικών εγγράφων της τελευταίας και των εγγράφων που περιείχαν επιχειρηματικά απόρρητα ή άλλες εμπιστευτικές πληροφορίες. Εν συνεχεία, κάλεσε τις αναιρεσείουσες να υποβάλουν τις παρατηρήσεις τους προκειμένου να αποδειχθεί ενδεχομένως σε τι η παράλειψη ανακοινώσεως εγγράφων μπορούσε να επηρεάσει την άμυνά τους.

374 Τέλος, δεν αμφισβητείται ότι, στο πλαίσιο αυτών των μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, η Montedison είχε πρόσβαση στον εν λόγω φάκελο, εν συνεχεία κατέθεσε τις παρατηρήσεις της στις 28 Ιουλίου 1997, στις οποίες επικαλέστηκε τα τέσσερα έγγραφα που αναφέρονται στην αίτηση αναιρέσεως.

375 Όμως, από τις παρατηρήσεις αυτές προκύπτει ότι η Montedison προέβαλε σαφώς ότι, αν είχε στη διάθεσή της τα έγγραφα αυτά για την προετοιμασία της άμυνάς της ενόψει της ακροάσεως των επιχειρήσεων κατά τη διοικητική διαδικασία, εν συνεχεία για τις προσφυγές που στρέφονταν κατά των αποφάσεων PVC I και PVC II, θα μπορούσε να τα επικαλεστεί για να αποδείξει το αβάσιμο της κατηγορίας.

376 Προκύπτει έτσι ότι η αναιρεσείουσα προέβαλε, ως νέο ισχυρισμό, ένα λόγο που αντλεί από την προσβολή του δικαιώματός της προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής, σύμφωνα με το άρθρο 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

377 Επομένως, το Πρωτοδικείο παρέβη την τελευταία αυτή διάταξη αποκλείοντας την εξέταση των παρατηρήσεων που κατέθεσε η Montedison επειδή, όπως αναφέρει στη σκέψη 1028 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, αυτή δεν είχε προβάλει λόγους ακυρώσεως σχετικούς με την πρόσβαση στον διοικητικό φάκελο.

378 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος πρέπει να γίνει δεκτός εξαιτίας του διαπραχθέντος νομικού σφάλματος και να απορριφθεί κατά τα λοιπά.

379 Κατά συνέπεια, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί εν μέρει, καθόσον με αυτήν απορρίφθηκε ο νέος λόγος ακυρώσεως που η Montedison άντλησε από την προσβολή του δικαιώματός της προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής.

14. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από την παράβαση του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου

380 Η Enichem υπενθυμίζει ότι, το 1995, αιτήσει του Πρωτοδικείου, οι διάδικοι ανέστειλαν την έγγραφη διατύπωση των αιτιάσεών τους που στρέφονταν κατά της αποφάσεως PVC II, στην προοπτική οργανώσεως προφορικής διαδικασίας που να αφορά αποκλειστικά τις παραβάσεις των διαδικαστικών κανόνων που προσάπτονταν στην Επιτροπή. Προσθέτει ότι το Πρωτοδικείο υπογράμμισε ότι τα επιχειρήματα τα οποία αναπτύχθηκαν εν ονόματι όλων των αναιρεσειουσών θα λαμβάνονταν υπόψη υπέρ των αναιρεσειουσών οι οποίες είχαν προβάλει τις αιτιάσεις αυτές με το δικόγραφο της προσφυγής τους.

381 Η Enichem διευκρινίζει ότι, κατά την επανάληψη της έγγραφης διαδικασίας μετά τη συνεδρίαση αυτή, επέλεξε, αντί να υπομνήσει στο υπόμνημα απαντήσεώς της το σύνολο των επιχειρημάτων τα οποία αναπτύχθηκαν επίσης για λογαριασμό της, να παραπέμψει σ' αυτά και να επισυνάψει τα κείμενα των κοινών αγορεύσεων.

382 Η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε κατ' ουσίαν, στις σκέψεις 42 και 43 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το υπόμνημά της απαντήσεως, στο μέτρο που παρέπεμπε στις κοινές αγορεύσεις, δεν ανταποκρινόταν στις επιταγές του

άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας και, επομένως, δεν μπορούσε να ληφθεί υπόψη, διότι η συνολική παραπομπή σε άλλα έγγραφα έστω και αν αυτά επισυνάπτονταν, δεν μπορούσε να θεραπεύσει την έλλειψη μνείας στο υπόμνημα απαντήσεως των ουσιωδών πραγματικών και νομικών στοιχείων των οποίων γινόταν επίκληση.

383 Υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο προέβη έτσι σε εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας, εφόσον:

— οι αιτιάσεις σχετικά με τη διαδικασία οι οποίες διατυπώθηκαν στις κοινές αγορεύσεις περιλαμβάνονταν ήδη στην προσφυγή της·

— τα αναπτυχθέντα κατά την προφορική διαδικασία επιχειρήματα αποτελούσαν μέρος της διαδικασίας και ήσαν γνωστά στο Πρωτοδικείο, αφού είχαν εκτεθεί ενώπιόν του·

— οι αντικρούσεις που αντέταξαν οι προσφεύγουσες και ειδικότερα η Enichem, στα επιχειρήματα που ανέπτυξε η Επιτροπή με την αντίκρουσή της περιλαμβάνονταν ήδη στις κοινές αγορεύσεις·

— η παραπομπή, με το υπόμνημα απαντήσεως, στα εκτεθέντα κοινά κείμενα συνεπαγόταν κατ' ανάγκην ότι η αναιρεσείουσα αποδεχόταν το σύνολο του περιεχομένου τους και, επομένως, δεν επέβαλλε στο Πρωτοδικείο να ερευνήσει και να προσδιορίσει, στα παραρτήματα, τους ισχυρισμούς στους οποίους στηριζόταν η προσφυγή ή το υπόμνημα απαντήσεως.

384 Κατ' αυτήν, το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε το Πρωτοδικείο είχε ως αποτέλεσμα ότι το μέρος του υπομνήματός της απαντήσεως σχετικά με τις διαδικαστικές πλημμέλειες δεν λήφθηκε υπόψη για τους σκοπούς της αποφάσεως ή ότι απογυμνώθηκε από όλα τα επιχειρήματα που αναπτύχθηκαν στις κοινές αγορεύσεις.

385 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η εξαντλητική ή έστω συνοπτική επανάληψη, στο έγγραφο υπόμνημα, της επιχειρηματολογίας που αναπτύχθηκε προηγουμένως κατά την προφορική διαδικασία σε σχέση με τους ισχυρισμούς που περιλαμβάνονται στο δικόγραφο της προσφυγής δεν αποτελεί προϋπόθεση για την εξέταση, εκ μέρους του Πρωτοδικείου, της εν λόγω επιχειρηματολογίας. Πράγματι, από την προφορική διαδικασία, η επιχειρηματολογία αυτή περιλαμβάνεται στα στοιχεία της υποθέσεως και είναι γνωστή στο δικαστήριο που επιλαμβάνεται της υποθέσεως. Επομένως, πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο εξετάσεώς εκ μέρους του, δεδομένου ότι, ασκούσα επιρροή και αναφερόμενη σε προβληθέντες ήδη λόγους, δεν αποτελεί νέο ισχυρισμό κατά την έννοια του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

386 Προκύπτει έτσι ότι η συνολική παραπομπή, στην οποία προέβη η Enichem με το υπόμνημά της απαντήσεως, στο περιεχόμενο των κοινών αγορεύσεων που αναπτύχθηκαν στις 13 και 14 Ιουνίου 1995 ήταν περιττή.

387 Αποκλείοντας το εν λόγω υπόμνημα «στο μέτρο που παρέπεμπε στις κοινές αγορεύσεις», το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 43 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, προέβη σε τυπική εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας σε στοιχεία της προφορικής διαδικασίας, αφού, εν πάση περιπτώσει, είχε την υποχρέωση να εξετάσει τα επιχειρήματα τα οποία εγκύρως αναπτύχθηκαν κατά την προφορική διαδικασία.

388 Ωστόσο, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, πλημμέλειες κατά τη διαδικασία ενώπιον του Πρωτοδικείου μπορούν να επισύρουν ως κύρωση την αναίρεση της αποφάσεως αν αποδειχθεί ότι θίγουν τα συμφέροντα του αναιρεσείοντος.

389 Όμως, η Enichem αρκείται ουσιαστικά στο να ισχυριστεί, χωρίς άλλη διευκρίνιση, ότι τα επιχειρήματα τα οποία εγκύρως αναπτύχθηκαν εξ ονόματός της κατά την προφορική διαδικασία δεν λήφθηκαν υπόψη στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

390 Δεν εξακριβώνει κανένα συγκεκριμένο επιχείρημα ασκούν επιρροή το οποίο, όντως, στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, ως στοιχείο της προφορικής διαδικασίας γνωστό στο Πρωτοδικείο ή το οποίο είχε επαναληφθεί ρητά στο υπόμνημα απαντήσεως που υπέβαλε άλλη προσφεύγουσα και δεν κρίθηκε απαράδεκτο, δεν αποτέλεσε αντικείμενο κοινής εξετάσεως όλων των διαδίκων που αφορούσαν οι κοινές αγορεύσεις, περιλαμβανομένης και της ιδίας, και το οποίο επιχείρημα, αν είχε εξεταστεί, θα μπορούσε να ασκήσει επιρροή στην επίλυση της διαφοράς.

391 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

15. Επί του λόγου που οι Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από τη μη πλήρη εξέταση των περιστατικών

392 Οι Wacker-Chemie και Hoechst προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, στη σκέψη 611 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέκλεισε τα στοιχεία πωλήσεως της Hoechst που περιλαμβάνονταν σε έγγραφο που κατάρτισε εγκεκριμένη εταιρία λογιστών πολύ καλής φήμης και πιστοποιήθηκαν από δύο ορκωτούς λογιστές (στο εξής: πιστοποιητικό ορκωτών λογιστών), επειδή τα στοιχεία αυτά δεν μπορούσαν να θεωρηθούν ως επαρκώς αξιόπιστα ώστε να θέσουν υπό αμφισβήτηση τα στοιχεία που παρέσχε η ίδια και η Hoechst απαντώντας σε αίτηση παροχής πληροφοριών της Επιτροπής. Συναφώς, διερωτώνται ποιες δυνατότητες απομένουν στους συμμετέχοντες σε διαδικασία να διορθώσουν τα ανακριβή στοιχεία τα οποία δόθηκαν εκ λάθους, αν οι διαπιστώσεις μιας εγκεκριμένης εταιρίας ορκωτών λογιστών δεν αρκούν.

393 Κατά τις αναιρεσείουσες, το Πρωτοδικείο θα έπρεπε, αν δεν ήταν σε θέση να δεχθεί τις διαπιστώσεις των ορκωτών λογιστών να προβεί στη διεξαγωγή αποδείξεων σχετικά με τα στοιχεία που θεωρούσε ως ανακριβή και αμφισβητήσιμα. Εν συνεχεία, αν οι αμφιβολίες εξακολουθούσαν να υπάρχουν, η απόφαση έπρεπε να εκδοθεί υπέρ της διωκόμενης επιχειρήσεως.

394 Τελικά, το Πρωτοδικείο δεν εξέτασε τα επίδικα στοιχεία παρά τη νομική τους σημασία. Επομένως, ουδόλως προέβη στην ανάλυση των αποδείξεων που αναφέρονταν σ' αυτά και δεν μπορούσε να το πράξει, εφόσον δεν προέβη στη διεξαγωγή αποδείξεων.

395 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, στις σκέψεις 582 επ. της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο εξέτασε πράγματι τις αμφισβητήσεις σχετικά με την ύπαρξη παραβάσεως του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

396 Συγκεκριμένα, στις σκέψεις 584 έως 617 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, εξέτασε εκείνην που αφορούσε την ύπαρξη συστήματος ποσοστώσεων.

397 Κατόπιν εμπεριστατωμένης αναλύσεως, δέχθηκε κατ' αρχάς έξι έγγραφα ως αποδεικτικά στοιχεία για την ύπαρξη ενός τέτοιου συστήματος.

398 Εν συνεχεία, εξέτασε λεπτομερώς ένα έβδομο έγγραφο, ήτοι έναν πίνακα που ανακαλύφθηκε στα γραφεία της Atochem SA με τίτλο «PVC — πρώτο εξάμηνο» (στο εξής: πίνακας Atochem). Το έγγραφο αυτό, που αφορούσε τους πρώτους μήνες του 1984, επιβεβαίωνε, κατά την Επιτροπή, ότι το σύστημα ποσοστώσεων υπήρχε τουλάχιστον έως τον Απρίλιο του 1984.

399 Προκειμένου να εκτιμήσει την αποδεικτική ή όχι αξία των αριθμητικών στοιχείων που περιείχε το έγγραφο αυτό, το Πρωτοδικείο εξέτασε τη διασταύρωση αυτών των πληροφοριών με άλλες πληροφορίες στην οποία προέβη η Επιτροπή, ειδικότερα τις πληροφορίες σχετικά με τις πωλήσεις που πραγματοποίησαν οι τέσσερις Γερμανοί παραγωγοί PVC, μεταξύ των οποίων οι Wacker-Chemie και Hoechst, κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους 1984.

400 Παρατήρησε κατ' αρχάς ότι, για τον προσδιορισμό των πωλήσεων, αυτών, η Επιτροπή είχε χρησιμοποιήσει τα στοιχεία που προέρχονταν από τις BASF, Wacker-Chemie και Degussa, καθώς και τα στοιχεία πωλήσεων που δήλωσε η Hoechst, και κατέληξε σε ένα σύνολο το οποίο είχε ασήμαντη διαφορά σε σχέση με εκείνο που αναφέρεται στον πίνακα Atochem, πράγμα που επιβεβαίωσε ότι ο πίνακας αυτός δεν μπορούσε να καταρτιστεί χωρίς ανταλλαγή στοιχείων μεταξύ των παραγωγών.

401 Παρατήρησε εν συνεχεία ότι, κατά την ακρόαση ενώπιον της Επιτροπής, η Hoechst διέψευσε τα στοιχεία που είχε παράσχει αυτή η ίδια και παρουσίασε νέα τα οποία, ωστόσο, όπως αναγνώρισε αργότερα, ήσαν εσφαλμένα.

402 Τέλος, διαπίστωσε ότι, την 21η Οκτωβρίου 1988, η Hoechst υπέβαλε τρίτη σειρά στοιχείων, τα οποία περιέλαβε στο πιστοποιητικό των ορκωτών λογιστών που επικαλείται η επιχείρηση αυτή στο πλαίσιο του παρόντος λόγου αναιρέσεως.

403 Προκύπτει έτσι, όσον αφορά το επίδικο σημείο, ότι ο φάκελος της Επιτροπής περιείχε τρία έγγραφα που πρέπει να συγκριθούν προς τον πίνακα Atochem για να ελεγχθεί η διασταύρωση των πληροφοριών στις οποίες προέβη η Επιτροπή. Τα έγγραφα αυτά, όλα προσκομισθέντα από την Hoechst, όντως αναλύθηκαν από το Πρωτοδικείο όσον αφορά την αποδεικτική τους αξία.

404 Αντίθετα απ' ό,τι υποστηρίζει η Hoechst, το Πρωτοδικείο, το οποίο είχε στη διάθεσή του διάφορα στοιχεία του φακέλου προς επίλυση του επίδικου ζητήματος, ουδόλως είχε την υποχρέωση να προβεί αυτεπαγγέλτως στη διεξαγωγή πρόσθετων αποδείξεων. Δεν είχε καν την υποχρέωση να προβεί σε μια τέτοια διεξαγωγή έστω και αν κατέληγε στο συμπέρασμα, στο πέρας της αναλύσεώς του, ότι κανένα από τα στοιχεία αυτά δεν είχε αποδεικτική αξία. Μπορούσε τότε να αποφανθεί σε συνάρτηση με τους κανόνες που διέπουν το βάρος αποδείξεως.

405 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο λόγος που αντλείται από τη μη πλήρη εξέταση των περιστατικών πρέπει να απορριφθεί.

406 Όσον αφορά το ζήτημα αν η εκτίμηση, εκ μέρους του Πρωτοδικείου των αποδεικτικών στοιχείων μπορεί να ελεγχθεί, τούτο εμπίπτει στον χωριστό λόγο αναιρέσεως τον οποίο οι αναιρεσείουσες αντλούν από την αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων και ο οποίος θα εξεταστεί κατωτέρω.

16. Επί του λόγου αναιρέσεως που οι Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων

407 Οι Wacker-Chemie και Hoechst προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 609 επ. της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, αλλοίωσε τις αποδείξεις που προέκυπταν από τα στοιχεία τα οποία η Hoechst παρέσχε στην Επιτροπή, ειδικότερα τα περιλαμβανόμενα στο πιστοποιητικό των ορκωτών λογιστών που μνημονεύθηκε στο πλαίσιο του προηγούμενου λόγου. Στις χώρες της Δυτικής Ευρώπης, τα αποτελέσματα των ελέγχων που πιστοποιούνται από ορκωτούς λογιστές απολαύουν γενικά αποδεικτικής αξίας και, τουλάχιστον, απολαύουν του τεκμηρίου ακριβείας και εξαντλητικότητας.

408 Συναφώς, υπομνήσθηκε ήδη στη σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως, ότι η εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών δεν αποτελεί ζήτημα υποκείμενο, ως τέτοιο, στον έλεγχο του Δικαστηρίου, με την επιφύλαξη της περιπτώσεως αλλοιώσεως των προσκομισθέντων ενώπιόν του αποδεικτικών στοιχείων.

409 Στη σκέψη 609 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο, για να διαπιστώσει ότι το σύνολο των πωλήσεων των Γερμανών παραγωγών που περιλαμβάνεται στον πίνακα Atochem (198 226 τόνοι) δεν μπορούσε να είχε ληφθεί παρά μόνον με ανταλλαγή στοιχείων μεταξύ των παραγωγών, παρατήρησε ότι η διαφορά μεταξύ αυτού του συνόλου και εκείνου που προέκυπτε από τα πρώτα αριθμητικά στοιχεία τα οποία ανακοίνωσε εκουσίως η Hoechst και τα στοιχεία που είχαν παράσχει οι BASF, Wacker-Chemie και Hüls (198 353 τόνοι) ήταν αμελητέα.

410 Στην επόμενη σκέψη της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, για να αποκλείσει τη δεύτερη σειρά στοιχείων που παρέσχε η Hoechst στην Επιτροπή κατά την ακρόασή της, χωρίς όμως κανένα αποδεικτικό έγγραφο, παρατήρησε ότι δεν ήσαν αξιόπιστα, εφόσον συνεπάγονταν ότι η επιχείρηση αυτή είχε χρησιμοποιήσει τις εγκαταστάσεις της πέραν του 105 %, ενώ οι άλλοι παραγωγοί επέτυχαν ποσοστά 70 % περίπου. Ιδίως, διαπίστωσε ότι η ίδια η Hoechst αναγνώρισε εν συνεχεία ότι τα στοιχεία αυτά ήσαν εσφαλμένα.

411 Όσον αφορά το πιστοποιητικό των ορκωτών λογιστών στο οποίο οι Wacker-Chemie και Hoechst στηρίζουν κυρίως την κριτική τους που αντλείται από την αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε, στη σκέψη 611 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η σειρά αριθμών που περιείχε, σε σχέση προς τα αρχικώς παρασχεθέντα στοιχεία, συνεπαγόταν αμελητέα διόρθωση η οποία απλώς επιβεβαίωνε την ακρίβεια των αριθμών που περιέχονται στον πίνακα Atochem. Παρατήρησε εν συνεχεία ότι η διαφορά σε σχέση με τα τελευταία προέκυπτε από το ότι απλώς προστέθηκε, ως «πωλήσεις προς τους καταναλωτές», η κατανάλωση της ίδιας της Hoechst για το εργοστάσιό της στο Kalle.

412 Επομένως, χωρίς να αλλοιώσει το πιστοποιητικό των ορκωτών λογιστών του οποίου γίνεται επίκληση, δέχθηκε, στη σκέψη 611 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, τα αρχικώς παρασχεθέντα από την Hoechst στοιχεία, παρατηρώντας ότι το εν λόγω πιστοποιητικό δεν μπορούσε να θέσει υπό αμφισβήτηση τα στοιχεία αυτά.

413 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

17. Επί των λόγων που οι Montedison, Elf Atochem, Degussa, Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την παράλειψη απαντήσεως σε ορισμένους λόγους ακυρώσεως, καθώς και από την αντίφαση και την ανεπαρκή αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

414 Η Montedison προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν απάντησε στον λόγο ακυρώσεως που αυτή αντλεί από την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων, μετά την έκδοση της αποφάσεως PVC I από την Επιτροπή, μεταβίβαση η οποία εξακολουθούσε να υπάρχει μετά την ακύρωση της αποφάσεως αυτής. Η Elf Atochem υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο δεν απάντησε στον λόγο ακυρώσεως που αυτή άντλησε από τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των αποφάσεων PVC I και PVC II. Η Degussa προσάπτει στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση την παράλειψη απαντήσεως στον λόγο ακυρώσεως που αυτή άντλησε από την έλλειψη νέας παρεμβάσεως του συμβούλου ακροάσεων πριν την απόφαση PVC II. Τέλος, οι Wacker-Chemie και Hoechst επικαλούνται αντίφαση και ανεπαρκή αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως όσον αφορά την εξέταση αποδεικτικών στοιχείων.

415 Επιβάλλεται να εξεταστούν διαδοχικά καθένας από αυτούς τους λόγους αναιρέσεως.

α) Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την παράλειψη απαντήσεως στον λόγο ακυρώσεως που άντλησε από την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων μετά την απόφαση της Επιτροπής

416 Η Montedison προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν εξέτασε τον πρώτο λόγο που προέβαλε ενώπιόν του, τον οποίο άντλησε από την παράβαση των άρθρων 172 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 229 ΕΚ) και 17 του κανονισμού 17, σε συνδυασμό με το άρθρο 87, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 83, παράγραφος 2, στοιχείο δ', ΕΚ).

417 Υπενθυμίζει ότι τα άρθρα 172 της Συνθήκης και 17 του κανονισμού 17 απονέμουν στον κοινοτικό δικαστή έλεγχο πλήρους δικαιοδοσίας, δηλαδή απεριόριστη εξουσία εκτιμήσεως των πραγματικών περιστατικών. Αφού το άρθρο 17 του κανονισμού 17 παρέχει ειδικότερα στον κοινοτικό δικαστή την εξουσία να άρει, να μειώσει ή να αυξήσει το πρόστιμο, η Επιτροπή δεν διατηρεί πλέον την εξουσία αυτή μετά την προσβολή της αποφάσεώς της. Στην πραγματικότητα, πραγματοποιείται οριστική μεταβίβαση της εξουσίας εκτιμήσεως υπέρ του κοινοτικού δικαστή.

418 Η Επιτροπή προβάλλει ότι η αίτηση αναιρέσεως δεν παραθέτει κανένα απόσπασμα ή κανένα τμήμα της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως κατά του οποίου στρέφεται ακριβώς η προβαλλόμενη αιτίαση. Επομένως, διερωτάται ως προς το παραδεκτό της αιτιάσεως αυτής.

419 Αντιτάσσει στην αναιρεσείουσα ότι, στις σκέψεις 65 έως 85 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο εξέτασε, χωρίς ωστόσο να τον συσχετίσει ρητά με τη Montedison, τον λόγο ακυρώσεως που αντλήθηκε από την αδυναμία της Επιτροπής να εκδώσει την απόφαση PVC II λόγω της ισχύος του δεδικασμένου που προσδί-

δεται στην απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994. Παρατηρεί επίσης ότι, στις σκέψεις 86 έως 99 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο αποφάνθηκε, αναφερόμενο ρητά στη Montedison, επί του λόγου που αντλήθηκε από την παραβίαση της αρχής non bis in idem, και, επομένως, επί του ζητήματος της εκ νέου εκδόσεως της ακυρωθείσας αποφάσεως της Επιτροπής.

420 Προσθέτει ότι η υποχρέωση αποσαφηνίσεως της επιχειρηματολογίας βαρύνει κάθε προσφεύγοντα από της ενάρξεως της πρωτόδικης δίκης. Κατά συνέπεια, στην περίπτωση κατά την οποία το Πρωτοδικείο δεν ήταν σε θέση να εξετάσει τον λόγο ακυρώσεως επειδή η προσφεύγουσα δεν τον είχε εξηγήσει επαρκώς, δεν μπορεί συναφώς να διατυπωθεί καμία κριτική κατά της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ειδικότερα ότι δεν εξετάστηκε ή ότι δεν αιτιολογήθηκε δεόντως η απόρριψη αυτού του λόγου ακυρώσεως.

421 Τέλος προβάλλει ότι η αίτηση αναιρέσεως απλώς επαναλαμβάνει τους λόγους οι οποίοι προβλήθηκαν πρωτοδίκως. Οι λόγοι αυτοί, εξετασθέντες ήδη και απορριφθέντες από το Πρωτοδικείο βάσει πρόσφορης αιτιολογίας, είναι απαράδεκτοι, διότι αποβλέπουν στην απλή επανεξέταση της ασκηθείσας ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγής (προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, σκέψεις 113 έως 115).

422 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Montedison όντως προέβαλε ενώπιον του Πρωτοδικείου λόγο ακυρώσεως αντλούμενο από την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή, κατόπιν της προσφυγής που ασκήθηκε κατά της αποφάσεως PVC I, της εξουσίας επιβολής προστίμων. Αυτός ο λόγος ακυρώσεως στηριζόταν ρητά στην παράβαση των άρθρων 172 της Συνθήκης και 17 του κανονισμού 17, σε συνδυασμό προς το άρθρο 87, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της Συνθήκης.

423 Όταν η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο δεν απάντησε σε έναν λόγο ακυρώσεως, δεν μπορεί να της προσάπτεται, όσον αφορά το παραδεκτό του λόγου αναιρέσεως, ότι δεν παραθέτει κανένα απόσπασμα ή κανένα τμήμα της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως κατά του οποίου στρέφεται ακριβώς η αιτίασή της, δεδομένου ότι, εξ ορισμού, γίνεται επίκληση της παραλείψεως απαντήσεως. Για τον ίδιο λόγο, δεν μπορεί να της αντιτάσσεται ότι περιορίζεται στην επανάληψη ή την επαναφορά του λόγου που αναπτύχθηκε πρωτοδίκως.

424 Στην προκειμένη περίπτωση, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο απάντησε στον επίμαχο λόγο στις σκέψεις 65 έως 85 και 86 έως 99 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

425 Ωστόσο, ο λόγος που προέβαλε η Montedison με την προσφυγή της δεν ταυτιζόταν με τους δύο λόγους που εξετάστηκαν σ' αυτά τα τμήματα της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως και που αντλούνταν από την παραβίαση, αντιστοίχως, της ισχύος του δεδικασμένου και της αρχής non bis in idem. Στηριζόταν σε χωριστή νομική βάση, εκτεθείσα σαφώς.

426 Η Επιτροπή δεν μπορεί να προβάλλει ότι η Montedison δεν διασαφήνισε επαρκώς τον λόγο ακυρώσεως και, εν συνεχεία, δεν μπορούσε να διατυπώσει καμιά κριτική κατά της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως. Πράγματι, το δικόγραφο της προσφυγής περιείχε μακρά επιχειρηματολογία καταλήγουσα στο συμπέρασμα ότι, με τις διατάξεις των οποίων γινόταν επίκληση, πραγματοποιήθηκε οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων.

427 Προκύπτει έτσι ότι η Montedison βασίμως επικαλείται την παράλειψη απαντήσεως σ' αυτόν τον λόγο.

428 Ως εκ τούτου, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση πρέπει να αναιρεθεί εν μέρει λόγω αυτής της παραλείψεως απαντήσεως.

β) Επί του λόγου που η Elf Atochem αντλεί από την παράλειψη απαντήσεως στον λόγο ακυρώσεως που άντλησε από τις διαφορές οι οποίες υπάρχουν μεταξύ των αποφάσεων PVC I και PVC II

429 Η Elf Atochem προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν αποφάνθηκε επί του λόγου ακυρώσεως που αντλήθηκε από το ότι η απόφαση PVC II αποτελούσε ουσιαστικά

διαφορετική απόφαση από την απόφαση PVC I, λόγο τον οποίο η ίδια και άλλες προσφεύγουσες είχαν αναπτύξει ευρέως ενώπιον του Πρωτοδικείου, όπως αυτό προκύπτει από τη σκέψη 222 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως. Το γεγονός αυτό αρκεί για να αναιρεθεί η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση.

430 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στη σκέψη 222 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο υπέμνησε ότι η Elf Atochem, όπως ισχυρίστηκαν και άλλες προσφεύγουσες, προς στήριξη του λόγου τους που αντλούσαν από το δικαίωμα των επιχειρήσεων να ακουστούν εκ νέου, ότι η απόφαση PVC II περιείχε διαφορές σε σχέση προς την απόφαση PVC I επί αποφασιστικής σημασίας σημείων, όπως είναι η εκτίμηση των κανόνων περί παραγραφής, η εξάλειψη δύο φράσεων όσον αφορά τα αποτελέσματα της συμπράξεως, η προσθήκη ενός μέρους σχετικού με τη διαδικασία μετά το 1988 και η παράλειψη των Solvay και Norsk Hydro.

431 Όμως, παρατηρώντας, στη σκέψη 252 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το κείμενο της αποφάσεως PVC II δεν περιείχε καμία νέα αιτίαση σε σχέση προς το κείμενο της αποφάσεως PVC I και υπογραμμίζοντας, συναφώς, ότι ορισμένες πραγματικές ή νομικές περιστάσεις διαφορετικές κατά τη στιγμή εκδόσεως της αποφάσεως PVC II ουδόλως συνεπάγονταν την ύπαρξη νέων αιτιάσεων, το Πρωτοδικείο εμμέσως έκρινε ότι οι παρατηρηθείσες διαφορές μεταξύ των δύο αποφάσεων δεν αφορούσαν αποφασιστικής σημασίας σημεία. Στη σκέψη 257 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, επιβεβαίωσε εν συνεχεία ρητά την εκτίμηση αυτή, διακηρύσσοντας ότι η απόφαση PVC II δεν περιείχε παρά «φραστικές αλλαγές που δεν επηρεάζουν τις αιτιάσεις».

432 Επομένως, το Πρωτοδικείο απάντησε στο επιχείρημα που προέβαλε η Elf Atochem προς στήριξη του λόγου ακυρώσεως που είχε προβάλει ενώπιόν του.

433 Κατά συνέπεια, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

γ) Επί του λόγου που η Degussa αντλεί από την παράλειψη απαντήσεως στην αιτίασή της που άντλησε από τη μη παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων πριν από την έκδοση της αποφάσεως PVC II

434 Η Degussa προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στη σκέψη 270 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως που άντλησε από την αναγκαιότητα νέων πράξεων διοικητικής διαδικασίας μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I, χωρίς να επεξηγήσει περαιτέρω την αιτίαση που άντλησε από τη μη παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων.

435 Συναφώς, αρκεί η υπόμνηση ότι, στη σκέψη 253 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο, αφού διαπίστωσε ότι δεν ήταν αναγκαία νέα ακρόαση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I, συνήγαγε κατ' ουσίαν ότι νέα παρέμβαση του συμβούλου ακροάσεων υπό τις προϋποθέσεις που προέβλεπε η απόφαση της 24ης Νοεμβρίου 1990, η οποία στο μεταξύ τέθηκε σε εφαρμογή, δεν ήταν αναγκαία (βλ. σκέψη 126 της παρούσας αποφάσεως).

436 Έτσι, το Πρωτοδικείο απάντησε στη διατυπωθείσα από την αναιρεσείουσα αιτίαση.

437 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

δ) Επί του λόγου που οι Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την αντίφαση και την ανεπαρκή αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως όσον αφορά την εξέταση των εγγράφων αποδείξεων

438 Παράλληλα προς τους λόγους αναιρέσεως που αντλούν από την ατελή εξέταση των πραγματικών περιστατικών και την αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων, που εξετάστηκαν αντιστοίχως στις σκέψεις 392 έως 405 και 407 έως 413 της παρούσας

αποφάσεως, οι Wacker-Chemie και Hoechst προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 610 και 611 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, διατύπωσε αντιφατικές και ανεπαρκείς αιτιολογίες κατά την εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων ως προς την ύπαρξη συστήματος ποσοστώσεων.

439 Συγκεκριμένα, το Πρωτοδικείο δεν έδωσε στους διαδίκους τη δυνατότητα να επανορθώσουν, με τη συνδρομή του πιστοποιητικού των ορκωτών λογιστών που αναφέρεται στους δύο άλλους προαναφερθέντες λόγους, τις ανακριβείς πληροφορίες που ανακοίνωσαν εκ λάθους. Εξάλλου, δεν έλαβε υπόψη έγγραφα που περιλαμβάνονταν στον φάκελο της διαδικασίας, από τα οποία θα προέκυπτε ότι τα αρχικά στοιχεία που παρέσχε η Hoechst ήσαν σύμφωνα με τα περιλαμβανόμενα στο πιστοποιητικό των ορκωτών λογιστών. Τέλος, το Πρωτοδικείο παρέβλεψε τη σχέση αιτιότητας αφού δεν έλαβε υπόψη το γεγονός ότι η Hoechst είχε διορθώσει τα δικά της στοιχεία πωλήσεων κατόπιν τροποποιήσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, της βάσεως των αιτήσεών της περί παροχής πληροφοριών και της προσκομίσεως της αποδείξεως.

440 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι, υπό την κάλυψη του λόγου αυτού, οι Wacker-Chemie και Hoechst επιδιώκουν να αμφισβητήσουν, στην πραγματικότητα, την εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο.

441 Όπως υπογραμμίστηκε στη σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως, μια τέτοια εκτίμηση δεν υπόκειται στον έλεγχο του Δικαστηρίου, εκτός της περιπτώσεως αλλοιώσεως των αποδεικτικών στοιχείων. Όμως, έγινε ήδη δεκτό στη σκέψη 412 της παρούσας αποφάσεως, κατά την εξέταση του λόγου αναιρέσεως που οι αναιρεσείουσες αντλούν από την αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων στα οποία αναφέρεται ο υπό κρίση λόγος αναιρέσεως, ότι η αιτίαση αλλοιώσεως ήταν αβάσιμη, ειδικότερα όσον αφορά το πιστοποιητικό των ορκωτών λογιστών.

442 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

18. Επί του λόγου που οι LVM, DSM, Enichem και ICI αντλούν από την ανεπαρκή ή εσφαλμένη αιτιολογία της απορρίψεως ενός λόγου ακυρώσεως τον οποίο άντλησαν από την εκ μέρους της Επιτροπής παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης όσον αφορά την επιλογή της να εκδώσει την απόφαση PVC II μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I

443 Οι LVM, DSM, Enichem και ICI προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 386 έως 391 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως που άντλησαν από την εκ μέρους της Επιτροπής παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης, σε συνδυασμό με την ανεπαρκή αιτιολογία της επιλογής της να εκδώσει νέα απόφαση μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I.

444 Οι LVM, DSM και ICI φρονούν, ειδικότερα, ότι η Επιτροπή όφειλε να αιτιολογήσει την επιλογή της ενόψει των εμποδίων που απαριθμούνται στον λόγο ακυρώσεως που προβλήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου και μνημονεύονται στη σκέψη 382 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ήτοι την επιλογή να μην ανακοινωθούν εκ νέου οι αιτιάσεις και να μην πραγματοποιηθεί ακρόαση των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων, τη χρησιμοποίηση εγγράφων ανακαλυφθέντων στο πλαίσιο άλλης έρευνας ή αποδεικτικών στοιχείων που συγκεντρώθηκαν κατά παραβίαση της αρχής «ουδείς εαυτόν ένοχον ποιεί», τη μη σύμφωνη προς τη νομολογία πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής, την επιβολή προστίμου η οποία στηρίχθηκε σε πραγματική πλάνη, καθώς και το ότι η απόφαση PVC I εξακολουθούσε να ισχύει έναντι της Solvay και της Norsk Hydro.

445 Θεωρούν, εξάλλου, ότι το Πρωτοδικείο εσφαλμένως έκρινε, στη σκέψη 389 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι τα επιχειρήματα σχετικά με τα προβληθέντα αυτά εμπόδια απέβλεπαν, κατ' ουσίαν, στην αμφισβήτηση του βασίμου της εκτιμήσεως της Επιτροπής όσον αφορά τα διάφορα αυτά ζητήματα. Κατά τις LVM και DSM, το ζήτημα του βασίμου ορισμένων επιχειρημάτων είναι εντελώς χωριστό εκείνου της αιτιολογίας της απορρίψεώς τους. Επομένως, η Επιτροπή παρέβη την υποχρέωση αιτιολογίας ανεξάρτητα από το ζήτημα αν τα προβληθέντα επιχειρήματα ήσαν ή όχι βάσιμα.

446 Η ICI προβάλλει ότι η Επιτροπή δεν είχε την υποχρέωση να λάβει νέα απόφαση. Η επιλογή της να εκδώσει νέα απόφαση χωρίς νέα ανακοίνωση των αιτιάσεων, νέα ακρόαση των επιχειρήσεων, ούτε διαβούλευση της συμβουλευτικής επιτροπής δεν

ήταν μόνο ασυνήθιστη, αλλά και χωρίς προηγούμενο. Επομένως, οι επιχειρήσεις είχαν το δικαίωμα να λάβουν εξηγήσεις ως προς τα σημεία αυτά. Η ICI επικαλείται συναφώς τις αποφάσεις της 26ης Νοεμβρίου 1975, 73/74, Groupement des fabricants de papiers peints de Belgique κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή τόμος 1975, σ. 457, σκέψη 31), και της 14ης Φεβρουαρίου 1990, C-350/88, Delacre κ.λπ. κατά Επιτροπής (Συλλογή 1990, σ. I-395, σκέψη 15), βάσει των οποίων η Επιτροπή δεν μπορούσε να περιοριστεί σε συνοπτική αιτιολογία όταν αφίσταται της πάγιας πρακτικής σχετικά με τη λήψη αποφάσεων.

447 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το άρθρο 89 της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 85 ΕΚ) αναθέτει στην Επιτροπή την αποστολή να μεριμνά για την πραγμάτωση των αρχών που καθορίζονται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 85 της Συνθήκης και να εξετάζει, αυτεπάγγελτα, ενδεχομένως, τις περιπτώσεις εικαζομένων παραβάσεων των ανωτέρω αρχών. Η αποστολή αυτή περιλαμβάνει τη διαπίστωση ενδεχόμενων παραβάσεων με αιτιολογημένη απόφαση. Συνιστά ειδική έκφραση της γενικότερης αποστολής εποπτείας που ανατέθηκε στην Επιτροπή με το άρθρο 155 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 211 ΕΚ).

448 Κατά την εκπλήρωση της αποστολής αυτής, η Επιτροπή διαθέτει διακριτική εξουσία να κινήσει δίωξη, στο πλαίσιο της γενικής πολιτικής που αυτή καθόρισε στον τομέα του ανταγωνισμού.

449 Το Πρωτοδικείο παρατήρησε, στη σκέψη 387 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η απόφαση PVC II, καθόσον μνημόνευε στην πρώτη αιτιολογική σκέψη τη «Συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας», περιελάμβανε εμμέσως μεν αλλά αναγκαστικά τυπική αναφορά στην αποστολή που έχει ανατεθεί στην Επιτροπή. Έτσι, το Πρωτοδικείο δέχθηκε ότι αυτή και μόνον η αναφορά αποτελεί επαρκή αιτιολόγηση του συμφέροντος της Επιτροπής να διαπιστώσει μια παράβαση και να επιβάλει κυρώσεις στις σχετικές επιχειρήσεις για την παράβαση αυτή. Με την ευκαιρία αυτή, έκρινε ακριβώς ότι η Επιτροπή, διαθέτοντας διακριτική αρμοδιότητα ως προς τη χρήση των εξουσιών που της απονέμει η Συνθήκη στον τομέα του δικαίου του ανταγωνισμού, δεν είχε την υποχρέωση να εξηγήσει περισσότερο τους λόγους που την οδήγησαν να ενεργήσει κατ' αυτόν τον τρόπο.

450 Αφού διευκρίνισε ορθώς τα όρια της υποχρεώσεως αιτιολογίας που υπέχει η Επιτροπή ως προς την επιλογή της να εκδώσει νέα απόφαση, το Πρωτοδικείο, επομένως, καλώς έκρινε εν συνεχεία, στη σκέψη 389 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν δίνει καμία εξήγηση όσον αφορά τα διάφορα στοιχεία που απαριθμούνται στη σκέψη 382 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως και επαναλαμβάνονται στη σκέψη 444 της παρούσας αποφάσεως, δεν συνιστούσε έλλειψη αιτιολογίας της αποφάσεως PVC II, ανεξάρτητα από την κρίση που διατύπωσε αλλού, ότι τα επιχειρήματα που αντιστοιχούσαν στα στοιχεία αυτά απέβλεπαν μόνο στην αμφισβήτηση του βασίμου της εκτιμήσεως της Επιτροπής.

451 Αντίθετα απ' ό,τι υποστηρίζει η ICI, η Επιτροπή, αποφασίζοντας να διαπιστώσει με νέα απόφαση, μετά την ακύρωση της αποφάσεως PVC I, τις διαπιστωθείσες με την τελευταία παραβάσεις, δεν απέστη από την πάγια πρακτική για τη λήψη αποφάσεων. Απλώς επιβεβαίωσε την αρχική επιλογή της να επιβάλει κυρώσεις για τις παραβάσεις αυτές, πράγμα που δεν αντιβαίνει προς το άρθρο 176 της Συνθήκης, το οποίο της επέβαλε να λάβει τα μέτρα που συνεπαγόταν η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994, δηλαδή να θεραπεύσει τη μόνη διαπιστωθείσα με την απόφαση αυτή παρανομία.

452 Εν πάση περιπτώσει, η υποχρέωση αιτιολογίας η οποία επιβάλλει εξάλλου στην Επιτροπή όσον αφορά όχι την επιλογή να εκδώσει απόφαση, αλλά το περιεχόμενο αυτής, έχει ως όρια την επαρκή έκθεση του χαρακτήρα της παραβάσεως που προσάπτεται στον αποδέκτη της αποφάσεως, τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή θεωρεί ότι τα συστατικά στοιχεια της παραβάσεως συντρέχουν και τις υποχρεώσεις ή κυρώσεις που προτίθεται να επιβάλει στην ενδιαφερόμενη επιχείρηση.

453 Στην προκειμένη περίπτωση, πρέπει να παρατηρηθεί ότι:

— δεν διατυπώθηκε καμιά αιτίαση ως προς τη δεύτερη αυτή πτυχή της υποχρεώσεως αιτιολογίας·

— τα στοιχεία σχετικά με τα οποία οι αναιρεσείουσες προσάπτουν έλλειψη αιτιολογίας δεν εμπίπτουν στην εν λόγω πτυχή, δεδομένου ότι η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να εξετάσει όλες τις αμφισβητήσεις που ήταν δυνατό να προβληθούν στο πλαίσιο μεταγενέστερης προσφυγής και εκ των προτέρων να απαντήσει σ' αυτές με την απόφασή της·

— τα ζητήματα σχετικά με τα εν λόγω στοιχεία υπόκεινται, σε κάθε περίπτωση, σε μεταγενέστερο δικαστικό έλεγχο.

454 Από τα προεκτεθέντα προκύπει ότι ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί.

19. Επί του λόγου που οι Montedison, Degussa και Enichem αντλούν από το ότι η Επιτροπή αγνόησε το περιεχόμενο της υποχρεώσεως αιτιολογίας του τρόπου υπολογισμού του προστίμου

Επιχειρήματα των αναιρεσειουσών

455 Οι Montedison, Degussa και Enichem προσάπτουν ουσιαστικά στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 1172 έως 1184 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, δεν έλαβε υπόψη το περιεχόμενο της υποχρεώσεως που υπείχε η Επιτροπή, βάσει του άρθρου 190 της Συνθήκης, να αιτιολογήσει τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων που τους επέβαλε.

456 Η Montedison υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο έπρεπε να δεχθεί πλημμελή αιτιολογία της αποφάσεως PVC II όσον αφορά τον χρησιμοποιηθέντα τρόπο υπολογισμού. Κατ' αυτήν, η Επιτροπή πρέπει να αναφέρει, στην απόφασή της, τα ειδικά

στοιχεία τα οποία έλαβε υπόψη προκειμένου να επιτρέψει στις επιχειρήσεις να εκτιμήσουν καλύτερα, αφενός, το αν η Επιτροπή διέπραξε σφάλματα καθορίζοντας τη σπουδαιότητα κάθε προστίμου και, αφετέρου, αν το ύψος κάθε ατομικού προστίμου δικαιολογείται σε σχέση με τα εφαρμοσθέντα γενικά κριτήρια. Για να προσδιοριστεί το ύψος του προστίμου, θα πρέπει να προσδιορίζεται η σοβαρότητα της παραβάσεως βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων, όπως είναι τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το όλο πλαίσιό της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων (διάταξη της 25ης Μαρτίου 1996, C-137/95 P, SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-1611, σκέψη 54).

457 Η Degussa προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως που αυτή άντλησε από την έλλειψη διευκρινίσεως, εκ μέρους της Επιτροπής, του τρόπου υπολογισμού του προστίμου, επειδή κακώς έκρινε ότι οι ενδείξεις ως προς τον υπολογισμό του προστίμου δεν αποτελούν στοιχεία αιτιολογίας. Εξάλλου, το Πρωτοδικείο τελεί σε αντίθεση προς το γράμμα του άρθρου 190 της Συνθήκης κρίνοντας επαρκές, στη σκέψη 1183 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι οι ενδείξεις ως προς τη μέθοδο υπολογισμού είχαν ανακοινωθεί από την Επιτροπή κατά τη δικαστική διαδικασία που αφορούσε την απόφαση PVC I. Τέλος, το Πρωτοδικείο αντιφάσκει εφόσον ανέφερε, στη σκέψη 1180 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι ευκταίο είναι να μπορούν οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου χωρίς να είναι υποχρεωμένες προς τούτο να ασκήσουν δικαστική προσφυγή.

458 Η Enichem υποστηρίζει ότι, για να απορρίψει τον λόγο ακυρώσεως που αντλήθηκε από την ανεπαρκή αιτιολογία, το Πρωτοδικείο κακώς έκρινε, στη σκέψη 1179 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι οι αιτιολογικές σκέψεις 51 έως 54 της αποφάσεως PVC II περιείχαν επαρκή και κατάλληλη μνεία των στοιχείων εκτιμήσεως τα οποία ελήφθησαν υπόψη, μεταξύ των οποίων περιλαμβανόταν, στο σημείο 53, η «θέση που κατέχει καθεμία [από τις επιχειρήσεις] στην αγορά του PVC». Όμως, η θέση ενός παραγωγού μπορεί να συναχθεί τόσο από το μερίδιό του στην αγορά όσο και από τον κύκλο εργασιών του. Επομένως, δεν είναι δυνατό να προβληθεί με βεβαιότητα ότι η μέθοδος υπολογισμού του προστίμου αναφέρθηκε κατά τρόπο που δεν επιδέχεται αμφισβήτηση στην απόφαση PVC II.

459 Συναφώς, η Enichem παρατηρεί ότι το Πρωτοδικείο έκρινε, ειδικότερα στη σκέψη 1191 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, σχετικά με άλλο λόγο, ότι η κατανομή του

συνολικού προστίμου μεταξύ των διαφόρων επιχειρήσεων έγινε με βάση τα αντίστοιχα μερίδια στην αγορά. Κατά συνέπεια, το καθοριστικό αυτό κριτήριο έπρεπε να περιλαμβάνεται στην αιτιολογία της αποφάσεως PVC II.

460 Όπως και η Degussa, η Enichem διαπιστώνει ότι το Πρωτοδικείο ανέφερε ότι ήταν ευκταίο να μπορούν οι επιχειρήσεις να γνωρίζουν τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου χωρίς να είναι υποχρεωμένες προς τούτο να ασκήσουν δικαστική προσφυγή κατά της αποφάσεως.

461 Κατ' αυτήν, η Επιτροπή στην πραγματικότητα υποχρεούται να αναφέρει τους υπολογισμούς της στο σώμα της αποφάσεως, ώστε οι επιχειρήσεις και ο κοινοτικός δικαστής να μην είναι υποχρεωμένοι να μεταφράζουν σε αριθμητικά στοιχεία τα αναφερόμενα γενικά κριτήρια και ώστε να καθίσταται δυνατό στους διαδίκους να υποβάλλουν τις παρατηρήσεις τους, καθώς και στον κοινοτικό δικαστή να ασκεί τον έλεγχο νομιμότητας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

462 Στο πλαίσιο εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, το περιεχόμενο της υποχρεώσεως αιτιολογίας του τρόπου υπολογισμού του επιβληθέντος προστίμου, υποχρεώσεως που υπέχει η Επιτροπή δυνάμει του άρθρου 190 της Συνθήκης, πρέπει να προσδιορίζεται ενόψει των διατάξεων του άρθρου 15, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 17, σύμφωνα με το οποίο «κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου, πρέπει να λαμβάνονται υπόψη, εκτός από τη σοβαρότητα της παραβάσεως, και η διάρκειά της».

463 Ο συνιστάμενος στην υποχρέωση αιτιολογήσεως ουσιώδης τύπος τηρείται, άπαξ η Επιτροπή εκθέτει, με την απόφασή της, τα στοιχεία εκτιμήσεως τα οποία χρησιμοποίησε για να μετρήσει τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως. Ελλείψει αυτών των στοιχείων, η απόφαση πάσχει έλλειψη αιτιολογίας (απόφαση της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-291/98 P, Sarrió κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9991, σκέψη 73).

464 Αντίθετα απ' ό,τι ρητώς ή κατ' ουσίαν υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, αυτή η υποχρέωση αιτιολογήσεως δεν επιβάλλει στην Επιτροπή να παραθέσει στην απόφασή της τα σχετικά με τον τρόπο υπολογισμού των προστίμων αριθμητικά στοιχεία, δεδομένου ότι τονίστηκε ότι, εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή δεν δύναται, καταφεύγοντας αποκλειστικά και με μηχανικό τρόπο σε αριθμητικούς τύπους, να απεμπολεί την εξουσία της εκτιμήσεως (προπαρατεθείσα απόφαση Sarrió κατά Επιτροπής, σκέψεις 76 και 80).

465 Όσον αφορά απόφαση επιβάλλουσα πρόστιμα σε πλείονες επιχειρήσεις, το Πρωτοδικείο ορθώς υπέμνησε, στη σκέψη 1173 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το περιεχόμενο της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως πρέπει ιδίως να εκτιμάται με γνώμονα το ότι η σοβαρότητα των παραβάσεων πρέπει να αποδεικνύεται βάσει μεγάλου αριθμού στοιχείων όπως είναι, ιδίως, τα ιδιαίτερα περιστατικά της υποθέσεως, το όλο πλαίσιό της και ο αποτρεπτικός χαρακτήρας των προστίμων, και τούτο χωρίς να υφίσταται δεσμευτικός ή εξαντλητικός κατάλογος κριτηρίων που πρέπει οπωσδήποτε να λαμβάνονται υπόψη (προπαρατεθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 54).

466 Στην προκειμένη περίπτωση παρατήρησε, στη σκέψη 1174 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή εξέθεσε, στα σημεία 51 έως 54 της αποφάσεως PVC II, τα γενικά και ατομικά στοιχεία που έλαβε υπόψη για τον καθορισμό των προστίμων.

467 Συναφώς, διαπίστωσε, στις σκέψεις 1175 και 1178 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η απόφαση PVC II παρέπεμπε στα εξής στοιχεία εκτιμήσεως:

— τη σημασία του επίμαχου βιομηχανικού προϊόντος·

— την αξία των συναφών πωλήσεων στη Δυτική Ευρώπη·

— τον αριθμό των εμπλεκομένων επιχειρήσεων·

— τον βαθμό της συμμετοχής και τον ρόλο καθεμιάς επιχειρήσεως·

— το πόσο σημαντική είναι η θέση που κατείχε η κάθε επιχείρηση στην αγορά του PVC·

— τη διάρκεια της συμμετοχής κάθε επιχειρήσεως στην παράβαση.

468 Παρατήρησε επίσης, στη σκέψη 1176 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η Επιτροπή διευκρίνισε ότι είχε λάβει υπόψη, ως ελαφρυντικές περιστάσεις, το γεγονός ότι:

— οι επιχειρήσεις είχαν υποστεί σημαντικές ζημίες για μεγάλο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια της παραβάσεως·

— η πλειονότητα των επιχειρήσεων είχε ήδη καταδικαστεί σε σημαντικά πρόστιμα για τη συμμετοχή τους σε παράβαση στον τομέα των θερμοπλαστικών προϊόντων (πολυπροπυλένιο) κατά την ίδια ουσιαστικά περίοδο.

469 Ενόψει των διαπιστώσεων αυτών και του περιεχομένου της υποχρεώσεως αιτιολογίας, όπως υπομνήσθηκε ανωτέρω, το Πρωτοδικείο καλώς συνήγαγε, επομένως, στη

σκέψη 1179 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η απόφαση PVC II περιείχε επαρκή και κατάλληλη μνεία των στοιχείων εκτιμήσεως τα οποία ελήφθησαν υπόψη για τον καθορισμό της βαρύτητας και της διάρκειας της παραβάσεως που διέπραξε καθεμία από τις εμπλεκόμενες επιχειρήσεις.

470 Με αυτές και μόνον τις αιτιολογικές σκέψεις, το Πρωτοδικείο δικαιολόγησε την απόρριψη του λόγου ακυρώσεως που του είχε υποβληθεί.

471 Η απόφασή του δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι φέρει το στίγμα νομικού σφάλματος από το γεγονός και μόνον ότι αναφέρει εξάλλου, στη σκέψη 1180 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι ευκταίον είναι να μπορούν οι επιχειρήσεις — προκειμένου να καθορίζουν τη θέση τους με πλήρη επίγνωση — να γνωρίζουν λεπτομερώς, σύμφωνα με όποιο σύστημα κρίνει σκόπιμο η Επιτροπή, τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου που τους έχει επιβληθεί με απόφαση διαπιστώνουσα παράβαση των κοινοτικών κανόνων ανταγωνισμού, χωρίς να είναι υποχρεωμένες προς τούτο να ασκήσουν δικαστική προσφυγή κατά της αποφάσεως.

472 Με την κρίση αυτή, η οποία δεν αποτελούσε την αναγκαία στήριξη της αποφάσεώς του, απλώς υπογράμμισε τη δυνατότητα που προσφέρεται στην Επιτροπή να προχωρήσει πέραν των απαιτήσεων της υποχρεώσεως αιτιολογίας, επιτρέπουσα στις επιχειρήσεις να γνωρίζουν λεπτομερώς τον τρόπο υπολογισμού του προστίμου που τους επιβάλλεται.

473 Ωστόσο, η ευχέρεια αυτή δεν είναι ικανή να μεταβάλει την έκταση των επιταγών που απορρέουν από την υποχρέωση αιτιολογίας (προπαρατεθείσα απόφαση Sarrió κατά Επιτροπής, σκέψη 77).

474 Εξάλλου, αντίθετα απ' ό,τι ισχυρίζεται η Degussa, το Πρωτοδικείο δεν έκρινε επαρκές, στη σκέψη 1183 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το γεγονός ότι η

Επιτροπή, κατά τη δικαστική διαδικασία σχετικά με την απόφαση PVC I, είχε προσκομίσει πίνακα που διευκρίνιζε τον υπολογισμό των επιβληθέντων με την απόφαση αυτή προστίμων, ο οποίος πίνακας είχε επισυναφθεί στα δικόγραφα των προσφυγών κατά της αποφάσεως PVC II.

475 Πράγματι, η διαπίστωση του γεγονότος αυτού, που εισάγεται με τη λέξη «όντως», έγινε ως εκ περισσού στην προκειμένη περίπτωση, δεδομένου ότι το Πρωτοδικείο είχε ήδη κρίνει ότι η υποχρέωση αιτιολογίας είχε τηρηθεί.

476 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

20. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την εσφαλμένη απόρριψη, ως απαραδέκτων, των αιτημάτων της περί καταδίκης της Επιτροπής στην καταβολή αποζημιώσεως

477 Η Montedison προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 1262 και 1263 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέρριψε, ως απαράδεκτα, τα αιτήματά της περί καταδίκης της Επιτροπής στην καταβολή αποζημιώσεως, για τον λόγο ότι το δικόγραφο της προσφυγής δεν πληρούσε τις ελάχιστες προϋποθέσεις που θέτει ο Κανονισμός Διαδικασίας του Πρωτοδικείου.

478 Ωστόσο, η αναιρεσείουσα δεν έπαυσε, κατά τα τέσσερα έτη της διαδικασίας, να επικρίνει την παράνομη συμπεριφορά της Επιτροπής. Επομένως, το αίτημά της όχι μόνο ήταν παραδεκτό, αλλά και βάσιμο. Η αναιρεσείουσα παραπέμπει εξάλλου στην προπαρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, στη σκέψη 48 της οποίας το Δικαστήριο, στην περίπτωση υπερβολικής διάρκειας της δικαστικής δια-

δικασίας, μείωσε το ύψος του προστίμου για λόγους οικονομίας της διαδικασίας, προβαίνοντας έτσι, κατά τη Montedison, σε συμψηφισμό μεταξύ του ποσού αυτού και εκείνου της προκληθείσας ζημίας, που οφείλεται στη δράση της Επιτροπής.

479 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι, στην προσφυγή που ασκήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Montedison περιορίστηκε στο να διατυπώσει αίτημα αποζημιώσεως, χωρίς αριθμητικά στοιχεία, στο αιτητικό της προσφυγής της. Επομένως, δεν στήριξε το αίτημα αυτό σε καμιά ειδική, πραγματική και νομική αιτιολογία.

480 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, καλώς το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 1262 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το δικόγραφο της προσφυγής δεν επέτρεπε να συναχθούν οι νομικοί ισχυρισμοί επί των οποίων η αναιρεσείουσα στήριζε το αίτημά της περί αποζημιώσεως. Επομένως, καλώς έκρινε, στη σκέψη 1263 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το δικόγραφο της προσφυγής δεν πληρούσε τις ελάχιστες προϋποθέσεις παραδεκτού της προσφυγής που θέτουν τα άρθρα 19 του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου και 44, παράγραφος 1, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, βάσει των οποίων το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να περιέχει συνοπτική έκθεση των ισχυρισμών των οποίων γίνεται επίκληση.

481 Επιπροσθέτως, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι η εκ των υστέρων αιτιολόγηση του αιτήματος αποζημιώσεως, το οποίο η αναιρεσείουσα στηρίζει τώρα στην πρ παρατεθείσα απόφαση Baustahlgewebe κατά Επιτροπής, αναφέρεται σε λόγο αντλούμενο από την παράβαση της εύλογης προθεσμίας, τον οποίο δεν είχε προβάλει ούτε με την προσφυγή της ενώπιον του Πρωτοδικείου ούτε με την αίτηση αναιρέσεως.

482 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί.

Β — *Επί των ουσιαστικών λόγων*

1. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την εκ μέρους του Πρωτοδικείου παράλειψη εξετάσεως του οικονομικού πλαισίου

483 Η Montedison προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι δεν προέβη στην εξέταση του οικονομικού πλαισίου που είναι αναγκαίο πριν από κάθε υπόθεση στον τομέα του ανταγωνισμού, ιδίως αν η απόφαση επιβάλλει πρόστιμο (απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 1967, 23/67, Brasserie de Haecht, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 629, 633).

484 Υπενθυμίζει ότι, πρωτοδίκως, ανέπτυξε τη θέση, η οποία συνοψίζεται στη σκέψη 736 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι τα αμφισβητούμενα περιστατικά οφείλονταν στην πετρελαϊκή κρίση η οποία, εντός μερικών ετών, υποχρέωσε περισσότερους από τους μισούς παραγωγούς PVC να εγκαταλείψουν τον τομέα. Όμως, από το πλαίσιο αυτό θα προέκυπτε η πλήρης νομιμότητα, αλλά και ο απαραίτητος χαρακτήρας των συναντήσεων που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ των παραγωγών. Οι συναντήσεις αυτές είχαν απλώς ως σκοπό να μειώσουν τις ζημίες.

485 Στη σκέψη 740 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο κακώς έκρινε ότι, ναι μεν η κατάσταση κρίσεως στην αγορά μπορούσε να δικαιολογήσει απαλλαγή βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, ωστόσο, μια τέτοια εξαίρεση ουδέποτε ζητήθηκε. Πράγματι, η κατάσταση δεν επέβαλλε καμία εξαίρεση, αφού η σύμπραξη δεν μπορούσε να συσταθεί από ένα σύνολο συμπεριφορών που κάθε επιχείρηση είναι υποχρεωμένη να έχει για λόγους τόσο νομικούς όσο και οικονομικούς.

486 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι, στην προπαρατεθείσα απόφαση Brasserie de Haecht, στην οποία αναφέρεται η αναιρεσείουσα, το Δικαστήριο επικαλέστηκε την ανάγκη έρευνας των αποτελεσμάτων των συμφωνιών, αποφάσεων ή πρακτικών

εντός του πλαισίου του οποίου παράγονται, εντός των οικονομικών και νομικών περιστάσεων όπου εντάσσονται αυτές οι συμφωνίες, αποφάσεις ή πρακτικές και όπου μπορούν να συμβάλλουν, μαζί με άλλες, στην πρόκληση σωρευτικού αποτελέσματος επί της λειτουργίας του ανταγωνισμού. Αντίθετα προς την προκειμένη υπόθεση, στην υπόθεση εκείνη επρόκειτο για το ζήτημα της υπάρξεως παρομοίων συμβάσεων οι οποίες, συνολικά, μπορούσαν να αποτελέσουν το οικονομικό και νομικό πλαίσιο στο οποίο δεδομένη σύμβαση έπρεπε να εξεταστεί, προκειμένου να εκτιμηθεί αν ήταν δυνατό να επηρεαστεί το εμπόριο μεταξύ κρατών μελών.

487 Πρέπει ειδικότερα να διαπιστωθεί ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, η ύπαρξη κρίσεως στην αγορά δεν μπορεί αφ' εαυτής να αποκλείσει τον αντίθετο προς τους κανόνες ανταγωνισμού χαρακτήρα μιας συμπράξεως.

488 Επομένως, το Πρωτοδικείο καλώς έκρινε, στη σκέψη 740 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι μια τέτοια περίσταση δεν μπορούσε να οδηγήσει εν προκειμένω στο συμπέρασμα ότι δεν πληρούνταν οι προϋποθέσεις εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Υπογράμμισε ακριβώς ότι η ύπαρξη κρίσεως μπορούσε, ενδεχομένως, να προβληθεί προκειμένου να χορηγηθεί εξαίρεση βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, της Συνθήκης, παρατηρώντας ωστόσο ότι οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δεν υπέβαλαν καμιά σχετική αίτηση. Όπως ορθώς παρατηρεί η Επιτροπή, το επιχείρημα της Montedison ότι η απαλλαγή δεν ήταν αναγκαία θα στερούσε από κάθε σημασία τον μηχανισμό κοινοποιήσεως που προβλέπει το άρθρο 4 του κανονισμού 17, επιτρέποντας στις επιχειρήσεις που πλήττονται από πρόστιμο να ζητούν εκ των υστέρων από τον κοινοτικό δικαστή την απαλλαγή την οποία δεν είχαν ζητήσει προηγουμένως από την Επιτροπή.

489 Εν πάση περιπτώσει, το Πρωτοδικείο παρατήρησε ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη, ειδικότερα στο σημείο 5 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, την κρίση που διερχόταν ο τομέας και την συνεκτίμησε κατά τον προσδιορισμό του ύψους του προστίμου.

490 Η Montedison προβάλλει εξάλλου ότι, αν το Πρωτοδικείο είχε λάβει υπόψη το οικονομικό πλαίσιο της υποθέσεως, δεν θα έκρινε, στη σκέψη 745 της αναιρεσιβαλ-

λόμενης αποφάσεως, ότι ο καθορισμός των ευρωπαϊκών τιμών-στόχων οπωσδήποτε αλλοίωσε τον ανταγωνισμό στην αγορά του PVC και περιορίστηκε το περιθώριο των αγοραστών προς διαπραγμάτευση των τιμών. Πράγματι, αφενός, εναπέκειτο στην Επιτροπή να αποδείξει ότι το επίπεδο των τιμών στις συναλλαγές θα ήταν χαμηλότερο ελλείψει συμπαιγνίας μεταξύ των παραγωγών. Αφετέρου, καμιά διάταξη δεν ορίζει ότι οι κανόνες ανταγωνισμού αποβλέπουν στο να ευνοήσουν τους παραγωγούς των τελικών προϊόντων σε σχέση με τους παραγωγούς των πρώτων υλών, εμποδίζοντας το να προτείνεται στους τελευταίους τιμή που μπορεί να μειώσει τις ζημίες.

491 Συναφώς, επιβάλλεται η παρατήρηση ότι το Πρωτοδικείο καλώς υπέμνησε, στη σκέψη 741 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, κατά πάγια νομολογία, προς τον σκοπό της εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, περιττεύει η λήψη υπόψη των συγκεκριμένων αποτελεσμάτων μιας συμφωνίας, εφόσον φαίνεται ότι η συμφωνία αυτή έχει ως σκοπό την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού (βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση του Δικαστηρίου της 13ης Ιουλίου 1966, 56/64 και 58/64, Consten και Grundig κατά Επιτροπής, Συλλογή τόμος 1965-1968, σ. 363, 374).

492 Επομένως, ο λόγος αναιρέσεως, στο μέτρο που υπονοεί ότι απαιτείται απόδειξη πραγματικών αποτελεσμάτων θιγόντων τον ανταγωνισμό, είναι αβάσιμος αφού το Πρωτοδικείο υπογράμμισε, επίσης στη σκέψη 741 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι έχει αποδειχθεί ο αντίθετος προς τους κανόνες ανταγωνισμού σκοπός των προσαπτόμενων συμπεριφορών.

493 Αυτός ο λόγος δεν είναι άλλωστε βάσιμος ούτε αν νοηθεί ως αποβλέπων να προσάψει στο Πρωτοδικείο ότι, αναφέροντας ότι ο καθορισμός ευρωπαϊκών τιμών-στόχων οπωσδήποτε «αλλοίωσε τον ανταγωνισμό», απλώς θεώρησε ότι υπήρχε αλλοίωση του ανταγωνισμού, χωρίς να εξετάσει ούτε να δεχθεί τα αποδεικτικά στοιχεία που επιβεβαιώνουν την αλλοίωση αυτή. Συγκεκριμένα, στις σκέψεις 745 και 746 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο, αναφερόμενο σε αποδεικτικά στοιχεία που παρατίθενται ρητά, απαρίθμησε διάφορα αποτελέσματα που οι πρωτοβουλίες των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων ως προς τις τιμές είχαν αναπτύξει συγκεκριμένα αποτελέσματα στην αγορά PVC, παρά την αποτυχία ορισμένων πρωτοβουλιών.

494 Εν πάση περιπτώσει, η Montedison αβασίμως υποστηρίζει ότι η ανάλυση την οποία αμφισβητεί είχε ως αποτέλεσμα να βρεθούν σε πλεονεκτική θέση οι παραγωγοί τελικών προϊόντων σε σχέση με τους παραγωγούς πρώτων υλών. Πράγματι, το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης αποβλέπει στο να διασφαλίσει τον ελεύθερο ανταγωνισμό σε όλα τα επίπεδα, με τις κυρώσεις που προβλέπει.

495 Η Montedison προβάλλει ακόμη ότι, μη λαμβάνοντας υπόψη την οικονομική συγκυρία, το Πρωτοδικείο αλλοίωσε τα αποδεικτικά στοιχεία και συμψήφισε τα κενά επί του σημείου αυτού, τα οποία προέκυπταν σαφώς από τη δικογραφία, με θεωρίες στηριζόμενες σε τεκμήρια συμπεριφορών αντίθετων προς τον ανταγωνισμό. Ένας τέτοιος τρόπος ενεργείας πρέπει να ελέγχεται, στο στάδιο της αιτήσεως αναιρέσεως, με βάση την αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων (απόφαση της 4ης Μαρτίου 1999, C-119/97 P, Ufex κ.λπ. κατά Επιτροπής, Συλλογή 1999, σ. I-1341, σκέψη 66).

496 Η αναιρεσείουσα προσάπτει επίσης στο Πρωτοδικείο ότι μόνον από τις συναντήσεις μεταξύ παραγωγών συνήγαγε την ύπαρξη πρωτοβουλιών στον τομέα των τιμών, ανταλλαγής στρατηγικών πληροφοριών και κατανομής ποσοστώσεων. Του προσάπτει επίσης ότι έκρινε ότι οι ίδιες οι πρωτοβουλίες στον τομέα των τιμών ήσαν παράνομες, παρ' όλον ότι αυτές αποτελούσαν προσπάθειες μειώσεως των ζημιών και οι προσπάθειες αυτές αποδεικνύονταν σταθερά μάταιες λόγω της πολύ μειωμένης ζητήσεως έναντι μιας πλεονασματικής προσφοράς.

497 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, κατά πάγια νομολογία, από τα άρθρα 168 Α της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 225 ΕΚ), 51, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου και 112, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο γ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου προκύπτει ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να παραθέτει επακριβώς τα επικρινόμενα σημεία της αποφάσεως της οποίας ζητείται η αναίρεση, καθώς και τα νομικά επιχειρήματα που στηρίζουν κατά τρόπο συγκεκριμένο το αίτημα αυτό (βλ., μεταξύ άλλων, διάταξη της 14ης Μαρτίου 1996, C-31/95 P, Del Plato κατά Επιτροπής, Συλλογή 1996, σ. I-1443, σκέψεις 18 και 19, και απόφαση της 4ης Ιουλίου 2000, C-352/98 P, Bergaderm και Goupil κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-5291, σκέψη 34), επί ποινή απαραδέκτου της αιτήσεως αναιρέσεως ή του συναφούς λόγου αναιρέσεως.

498 Η υποχρέωση αυτή επιβάλλεται ειδικότερα σε αναιρεσείοντα, όταν προβάλλει αλλοίωση αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους του Πρωτοδικείου, να παραθέσει επακριβώς τα στοιχεία τα οποία αυτό αλλοίωσε και να αποδείξει τα σφάλματα αναλύσεως τα οποία, κατά την εκτίμηση της υποθέσεως, το οδήγησαν σ' αυτή την αλλοίωση.

499 Επιβάλλεται όμως η διαπίστωση ότι η Montedison διατυπώνει την αιτίασή της περί αλλοιώσεως με γενικούς όρους.

500 Περιορίζεται στον ισχυρισμό ότι η προβαλλόμενη αλλοίωση είναι η συνέπεια του ότι δεν λήφθηκε υπόψη η οικονομική συγκυρία και παραθέτει ως παράδειγμα, με απλό μόνο ισχυρισμό, τα συμπεράσματα τα οποία θα είχαν αντληθεί, στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, μόνον από την πραγματοποίηση συναντήσεων μεταξύ παραγωγών. Έτσι, δεν αναφέρει τις συγκεκριμένες σκέψεις της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως που επικρίνει, δεν απαριθμεί τα έγγραφα τα οποία αποτελούν αντικείμενο της αιτιάσεώς της και αποφεύγει να αποδείξει, ειδικότερα, ότι το Πρωτοδικείο στηρίχθηκε μόνο σε έγγραφα επιβεβαιώνοντα τη συμμετοχή των επιχειρήσεων στις επίμαχες συναντήσεις, δεν αποδεικνύουν όμως, επιπλέον, το αντίθετο προς τον ανταγωνισμό αντικείμενο των συναντήσεων αυτών.

501 Επομένως, στο μέτρο αυτό, η αιτίασή της είναι απαράδεκτη.

502 Κατά τα λοιπά, καθόσον η αιτίαση αυτή αποβλέπει στο να γίνει δεκτό ότι οι πρωτοβουλίες στον τομέα των τιμών δεν ήσαν καθαυτό παράνομες, εφόσον αποτελούσαν προσπάθειες μειώσεως των ζημιών και οι προσπάθειες αυτές πάντοτε αποτύγχαναν, ταυτίζεται με τις προηγούμενες αιτιάσεις, απορριφθείσες ήδη, οι οποίες διατυπώθηκαν στο πλαίσιο του παρόντος λόγου αναιρέσεως όσον αφορά, αφενός, τον δικαιολογητικό χαρακτήρα που είχε η ύπαρξη κρίσεως στην αγορά του PVC και, αφετέρου, τον ισχυρισμό ότι θα έπρεπε να είχαν αποδειχθεί τα συγκεκριμένα αποτελέσματα, στην αγορά, των προσαπτόμενων συμπεριφορών, των οποίων το αντίθετο προς τους κανόνες ανταγωνισμού αντικείμενο εξάλλου θα αποδεικνυόταν.

503 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

2. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από το ότι της καταλογίζεται συλλογική ευθύνη

504 Η Enichem προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 768 έως 780 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέρριψε τον λόγο που αντλήθηκε από το ότι η Επιτροπή τής καταλόγισε συλλογική ευθύνη, παραβιάζοντας τη γενική αρχή του προσωπικού χαρακτήρα της ευθύνης.

505 Υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε εγκύρως να συναγάγει τη συμμετοχή της αναιρεσείουσας σε ορισμένες, μη προσδιοριζόμενες, άτυπες συναντήσεις ότι είχε γνώση του κοινού σχεδίου των συμμετεχουσών επιχειρήσεων ή, σύμφωνα με τις φράσεις που χρησιμοποίησε η απόφαση PVC II, της «συμπράξεως εξεταζόμενης σφαιρικά» ή «στο σύνολό της». Εφόσον η συμμετοχή της Enichem δεν ήταν τακτική, το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να της καταλογίσει το σύνολο των παραβάσεων εκκινώντας από το τεκμήριο γνώσεως όλων των εκδηλώσεων της συμπράξεως.

506 Εν πάση περιπτώσει, στο μέτρο που το Πρωτοδικείο αναγνώρισε ότι τα έγγραφα σχεδιασμού που ελήφθησαν από την ICI, τα οποία μνημονεύονται στη σκέψη 294 της παρούσας αποφάσεως, δεν στοιχειοθετούσαν τον χρόνο δημιουργίας της κοινής βουλήσεως, αλλά εκπροσωπούσαν μάλλον σχέδιο της ICI, δεν μπορούσε να συναγάγει από τα εν λόγω έγγραφα ότι η Enichem είχε γνώση του κοινού σχεδίου.

507 Στο πλαίσιο της ευθύνης που περιορίζεται στην ατομική δράση, το Πρωτοδικείο θα έπρεπε να οριοθετήσει εκ νέου την περισσότερο μειωμένη συμμετοχή της αναιρεσείουσας στη σύμπραξη, αποκλείοντας τη συμμετοχή της στις πρωτοβουλίες ως προς τις τιμές ή περιορίζοντάς την χρονικά. Πράγματι, τα έγγραφα που αναφέρει το Πρωτοδικείο στη σκέψη 940 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως για να δεχθεί ότι οι πρωτοβουλίες ως προς τις τιμές εφαρμόζονταν στην Ιταλία, πράγμα που αμφισβητεί η αναιρεσείουσα, ουδέποτε αναφέρονται ειδικά σ' αυτήν και χρονολογούνται από το 1982 και 1983.

508 Συναφώς, υπομνήσθηκε, στη σκέψη 491 της παρούσας αποφάσεως, ότι, για τους σκοπούς εφαρμογής του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης, αρκεί ότι η συμφωνία είχε ως αντικείμενο την παρεμπόδιση, τον περιορισμό ή τη νόθευση του ανταγωνισμού, ανεξάρτητα από τα συγκεκριμένα αποτελέσματά της.

509 Κατά συνέπεια, στην περίπτωση συμφωνιών που εκδηλώνονται σε συναντήσεις ανταγωνιστικών επιχειρήσεων:

— στοιχειοθετείται παράβαση της διατάξεως αυτής όταν οι συναντήσεις αυτές έχουν ένα τέτοιο αντικείμενο και αποβλέπουν, έτσι, στο να οργανώσουν τεχνητά τη λειτουργία της αγοράς·

— εγκύρως καταλογίζεται ευθύνη σε συγκεκριμένη επιχείρηση λόγω της παραβάσεως όταν αυτή συμμετείχε στις συναντήσεις αυτές γνωρίζοντας το αντικείμενό του, έστω και αν εν συνεχεία δεν εφάρμοσε το ένα ή το άλλο των συμφωνηθέντων κατά τις συναντήσεις αυτές μέτρων.

510 Η λίγο ή πολύ τακτική συμμετοχή της επιχειρήσεως στις συναντήσεις, καθώς και η κατά το μάλλον ή ήττον πλήρης εφαρμογή των συμφωνηθέντων μέτρων έχουν συνέπειες όχι ως προς την ύπαρξη της ευθύνης της, αλλά στην έκταση αυτής και, επομένως, στο επίπεδο της κυρώσεως.

511 Η νομική αιτίαση της Enichem συνίσταται στο ότι προσάπτει την εφαρμογή ενός τεκμηρίου γνώσεως όλων των στοιχείων της επίδικης συμπράξεως από το γεγονός και μόνον της συμμετοχής της σε ορισμένες συναντήσεις χαρακτηριζόμενες άτυπες. Τούτο ισοδυναμεί με ισχυρισμό ότι της καταλογίζεται ευθύνη η οποία συνάγεται από τη συλλογική δράση.

512 Η αιτίαση είναι αβάσιμη.

513 Στη σκέψη 768 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο παρατήρησε ότι, σύμφωνα με το σημείο 25, δεύτερο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, «δεδομένης της έλλειψης αποδεικτικών εγγράφων σχετικά με τις τιμές [που εμπόδιζαν], να αποδειχθεί η πραγματική συμμετοχή κάθε παραγωγού στις εναρμονισμένες πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές [...] η Επιτροπή εξέτασε για κάθε φερόμενο συμμετέχοντα, κατά πόσον υπήρχαν επαρκή και βέβαια αποδεικτικά στοιχεία της προσχωρήσεώς του στη σύμπραξη θεωρούμενη ως σύνολο, παρά αποδεικτικά στοιχεία της συμμετοχής του σε κάθε εκδήλωση της συμπράξεως».

514 Στη σκέψη 771 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ορθώς έκρινε ότι αυτή η προσέγγιση δεν συνίστατο, για την Επιτροπή, στην αποδοχή της αρχής της συλλογικής ευθύνης, υπό την έννοια ότι καταλόγισε σε ορισμένες επιχειρήσεις ότι συμμετείχαν σε ενέργειες στις οποίες ήταν αμέτοχες, με μόνη αιτιολογία ότι η συμμετοχή άλλων επιχειρήσεων στις ενέργειες αυτές είχε, αντιθέτως, αποδειχθεί. Πράγματι, μια τέτοια προσέγγιση ισοδυναμούσε με θεμελίωση της κυρώσεως στην αποδειχθείσα, και όχι στη φερόμενη, ατομική συμμετοχή στο σύνολο ή μέρος των συλλογικών ενεργειών.

515 Στη σκέψη 772 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε ότι η προσαπτόμενη παράβαση συνίστατο στην επί σειρά ετών τακτική οργάνωση συναντήσεων μεταξύ ανταγωνιστών παραγωγών με αντικείμενο την καθιέρωση αθεμίτων πρακτικών, με στόχο την τεχνητή οργάνωση της λειτουργίας της αγοράς του PVC.

516 Όμως, στις σκέψεις 675, 677, 680 έως 686, 931 και 932, έκρινε, μετά την κυρίαρχη εκτίμηση των διαφόρων αποδεικτικών στοιχείων, που δεν είναι αντικείμενο καμιάς αιτιάσεως αλλοιώσεως, ότι:

— η Enichem είχε συμμετάσχει στις συναντήσεις ανταγωνιστριών επιχειρήσεων, μεταξύ εκείνων οι οποίες είχαν διοργανωθεί από τον Αύγουστο του 1980 έως το 1984·

— το αντικείμενο των εν λόγω συναντήσεων ήταν όντως αντίθετο προς τους κανόνες ανταγωνισμού, απέβλεπε στη σύναψη συμφωνιών, ειδικότερα, ως προς το επίπεδο των τιμών και τον έλεγχο των όγκων των πωλήσεων, έστω και αν από τις συζητήσεις αυτές δεν προέκυπταν οριστικές δεσμεύσεις ως προς τις τιμές.

517 Αντίθετα από τον ισχυρισμό της αναιρεσείουσας, το Πρωτοδικείο δεν συνήγαγε από τα έγγραφα σχεδιασμού ότι αυτή γνώριζε το αντίθετο προς τους κανόνες ανταγωνισμού αντικείμενο των εν λόγω συμφωνιών, δεδομένου ότι η γνώση αυτή προκύπτει στην πραγματικότητα από τη συμμετοχή της στις συναντήσεις.

518 Εν συνεχεία ορθώς παρατήρησε, στη σκέψη 939 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η συχνότητα της παρουσίας μιας επιχειρήσεως στις συναντήσεις δεν επηρεάζει τη συμμετοχή της στην παράβαση, αλλά μόνον τον βαθμό συμμετοχής της.

519 Συναφώς, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε στην ίδια σκέψη ότι, όσον αφορά την Enichem, η Επιτροπή έλαβε υπόψη, ιδίως στο σημείο 8, τρίτο εδάφιο, και, όσον αφορά το ύψος του προστίμου, στο σημείο 53 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, το ότι, σύμφωνα με τα εξετασθέντα αποδεικτικά στοιχεία, η συμμετοχή της στις συναντήσεις ήταν κατά το μάλλον ή ήττον τακτική. Όσον αφορά το ύψος του προστίμου, το Πρωτοδικείο, στο πλαίσιο εκτιμήσεως πλήρους δικαιοδοσίας, έκρινε ότι, αν η Επιτροπή είχε μπορέσει να συγκεντρώσει αποδείξεις περί της συμμετοχής καθεμίας από τις επιχειρήσεις σε όλες τις συναντήσεις μεταξύ παραγωγών επί τέσσερα περίπου έτη, τα επιβληθέντα πρόστιμα θα φαίνονταν αναλογικά μικρά σε σχέση με τη βαρύτητα της παραβάσεως.

520 Έτσι, το Πρωτοδικείο, όχι μόνον δεν επικύρωσε την εφαρμογή τεκμηρίου συλλογικής ευθύνης, αλλά διαπίστωσε, κατόπιν εξετάσεως των αποδεικτικών στοιχείων, ότι η Επιτροπή είχε αποδείξει την ατομική προσχώρηση της Enichem στη σύμπραξη, και επομένως και την ατομική της ευθύνη γι' αυτόν τον λόγο, ενώ έλαβε υπόψη, όσον αφορά το επίπεδο της ποινής, την περισσότερο περιορισμένη συμμετοχή της στα διάφορα συστατικά στοιχεία της παραβάσεως.

521 Όσον αφορά την εκ μέρους της αναιρεσείουσας αμφισβήτηση της πραγματικής εμπλοκής της στις πρωτοβουλίες ως προς τις τιμές, αρκεί η παρατήρηση ότι η αμφισβήτηση αυτή στρέφεται κατά της εκτιμήσεως, εκ μέρους του Πρωτοδικείου, πολλών αποδεικτικών στοιχείων που παρατίθενται στη σκέψη 940 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, εκτιμήσεως κατά την οποία το Πρωτοδικείο ανέφερε μόνον ότι οι Ιταλοί παραγωγοί δεν παρέμειναν αμέτοχοι στις πρωτοβουλίες ως προς τις τιμές και ότι οι τιμές αυτές έπρεπε να εφαρμόζονται στην Ιταλία, έστω και αν η προβλεφθείσα αύξηση ενίοτε δεν εφαρμοζόταν, πράγμα που προκαλούσε επικρίσεις εκ μέρους των ανταγωνιστών.

522 Όμως, εφόσον δεν προβάλλεται αλλοίωση των εξετασθέντων αποδεικτικών στοιχείων που θα αποδείκνυε ότι οι γενικές αυτές σκέψεις είναι εσφαλμένες, η αμφισβητούμενη εκτίμηση δεν μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο ελέγχου του Δικαστηρίου στο πλαίσιο αιτήσεως αναιρέσεως, όπως ήδη υπομνήσθηκε στη σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως.

523 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί.

3. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από τον εσφαλμένο καταλογισμό της παραβάσεως στην ίδια, που θεωρήθηκε ως εταιρία χαρτοφυλακίου του ομίλου, και τον εκ μέρους του Πρωτοδικείου εσφαλμένο αποκλεισμό του ασκούντος επιρροή κύκλου εργασιών της εταιρίας χαρτοφυλακίου στον προσδιορισμό του ύψους του προστίμου

524 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Enichem προέβαλε ένα λόγο ακυρώσεως που άντλησε από το ότι αυτή δεν ήταν κανονικά αποδέκτης της αποφάσεως PVC II ως εταιρία χαρτοφυλακίου του ομίλου. Υπό την ιδιότητα αυτή, πράγματι, δεν είχε καμιά ευθύνη για τις δραστηριότητες του τομέα των θερμοπλαστικών, μεταξύ των οποίων το PVC.

525 Με την εκτίμησή του, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε κατ' αρχάς, στη σκέψη 986 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, κατά τους όρους του υπομνήματος απαντήσεως της προσφεύγουσας (σ. 15), ο λόγος αυτός δεν συνιστούσε αυτοσκοπό, αλλά το ουσιώδες έρεισμα των περαιτέρω επιχειρημάτων όσον αφορά το ύψος του προστίμου, το οποίο υπολογίστηκε, κατά την Enichem, με βάση τον κύκλο εργασιών της εταιρίας χαρτοφυλακίου, ο οποίος είναι κατά πολύ υψηλότερος εκείνου της εταιρίας παραγωγής. Ωστόσο παρατήρησε ότι η Επιτροπή, όπως είχε το δικαίωμα, καθόρισε εκ των προτέρων ένα συνολικό ποσό προστίμου, το οποίο στη συνέχεια κατένειμε μεταξύ των επιχειρήσεων αναλόγως του μέσου μεριδίου αγοράς που κατείχε η καθεμία και των τυχόν ελαφρυντικών ή επιβαρυντικών περιστάσεων καθεμίας από τις επιχειρήσεις. Εκ τούτου συνήγαγε ότι, υπό την επιφύλαξη της εφαρμογής του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, το οποίο καθορίζει ένα ανώτατο όριο προστίμου που μπορεί να επιβληθεί, ο κύκλος εργασιών της εταιρίας χαρτοφυλακίου δεν ελήφθη υπόψη για τον καθορισμό του ύψους του προστίμου που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα. Στο μέτρο αυτό, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η προσφεύγουσα δεν είχε συμφέρον να προβάλει λόγο ακυρώσεως αντλούμενο από τον εσφαλμένο καθορισμό του αποδέκτη της αποφάσεως PVC II, λόγο τον οποίο πάντως δεν έκρινε απαράδεκτο.

526 Εν συνεχεία εξέτασε εμπεριστατωμένα αυτόν τον λόγο στις σκέψεις 987 έως 992 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, για να τον απορρίψει τελικά.

527 Με την αίτηση αναιρέσεως, η Enichem στρέφεται, με βάση τα επικρινόμενα στοιχεία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, κατά των σκέψεων 978 έως 992 αυτής. Ζητεί την αναίρεση της αποφάσεως καθόσον, στη σκέψη 986, δεν έλαβε υπόψη τον κύκλο εργασιών της εταιρίας χαρτοφυλακίου στον υπολογισμό του προστίμου που επιβλήθηκε στην αναιρεσείουσα. Διευκρινίζει, προτού αναπτύξει αυτόν τον λόγο, ότι αυτό συνδέεται με την αιτίαση που άντλησε από την εσφαλμένη εξακρίβωση του αποδέκτη της αποφάσεως, στην οποία επιθυμεί να επανέλθει στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως. Επομένως, ζητεί επίσης την αναίρεση της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως καθόσον με την απόφαση απορρίφθηκε η αιτίαση αυτή.

528 Συναφώς, υπομνήσθηκε ήδη, στη σκέψη 497 της παρούσας αποφάσεως, ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να παραθέτει επακριβώς τα επικρινόμενα σημεία της αποφάσεως της οποίας ζητείται η αναίρεση, καθώς και τα νομικά επιχειρήματα που στηρίζουν κατά τρόπο συγκεκριμένο το αίτημα αυτό.

529 Αίτηση αναιρέσεως η οποία, χωρίς να περιέχει επιχειρηματολογία σκοπούσα ειδικώς στον προσδιορισμό της πλάνης περί το δίκαιο την οποία ενέχει η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, περιορίζεται στην επανάληψη των λόγων και των επιχειρημάτων που έχουν ήδη προβληθεί ενώπιον του Πρωτοδικείου δεν πληροί την προϋπόθεση αυτή. Συγκεκριμένα, μια τέτοια αίτηση αναιρέσεως αποτελεί στην πραγματικότητα αίτηση για απλή επανεξέταση της ασκηθείσας ενώπιον του Πρωτοδικείου προσφυγής, πράγμα που δεν εμπίπτει στην αρμοδιότητα του Δικαστηρίου (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα διάταξη Del Plato κατά Επιτροπής, σκέψη 30, και προπαρατεθείσα απόφαση Bergaderm και Goupil κατά Επιτροπής, σκέψη 35).

530 Εκφεύγει κατά μείζονα λόγο της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου η αίτηση αναιρέσεως η οποία, χωρίς να επαναλαμβάνει τον λόγο που υποβλήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου, περιορίζεται στο να αναφέρει ότι ο λόγος επαναλαμβάνεται.

531 Στην προκειμένη περίπτωση, ο λόγος που υποβλήθηκε ενώπιον του Πρωτοδικείου αντλήθηκε από το νομικό σφάλμα ως προς την ταυτότητα του αποδέκτη της αποφάσεως PVC II, δηλαδή στον καθορισμό του νομικού προσώπου που ευθύνεται για την παράβαση. Ο λόγος αυτός αναπτύχθηκε μακροσκελώς στο εισαγωγικό δικόγραφο, εν συνεχεία στο υπόμνημα απαντήσεως.

532 Το Πρωτοδικείο αιτιολόγησε την απόρριψη του λόγου στις σκέψεις 987 έως 992 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

533 Ωστόσο, η Enichem παραλείπει να αναπτύξει την επιχειρηματολογία που αποβλέπει ειδικά στην εξακρίβωση του νομικού σφάλματος για το οποίο οι αιτιολογικές αυτές σκέψεις είναι πλημμελείς. Περιορίζεται να αναφέρει ότι επιθυμεί να επαναλάβει αυτόν τον λόγο αρκούμενη να προσθέσει ότι επανειλημμένως παρατήρησε την έλλειψη λογικής συνοχής στην επιλογή της Επιτροπής να την κατονομάσει, ως εταιρία χαρτοφυλακίου, αποδέκτη της αποφάσεως PVC II και φέρουσα την ευθύνη της παραβάσεως.

534 Στο μέτρο αυτό, ο λόγος που υποβλήθηκε στο πλαίσιο της αιτήσεως αναιρέσεως εκφεύγει της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου.

535 Όσον αφορά την αιτίαση που διατυπώθηκε κατά της σκέψεως 986 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η αιτιολογία που αναφέρει στη σκέψη αυτή το Πρωτοδικείο, η οποία επαναλαμβάνεται στη σκέψη 525 της παρούσας αποφάσεως, αποτελούσε απάντηση στις τελικές σκέψεις που διατυπώθηκαν ως κατάληξη των τελευταίων επιχειρημάτων στο υπόμνημα απαντήσεως της Enichem σχετικά με τον λόγο που όντως υποβλήθηκε στο Πρωτοδικείο και είχαν ως εξής:

«Θα τελειώσουμε με το ζήτημα αυτό υπογραμμίζοντας ότι τα προεκτεθέντα δεν συνιστ[ούν] αυτοσκοπό, αλλά το ουσιώδες έρεισμα των περαιτέρω επιχειρημάτων μας όσον αφορά το ύψος του προστίμου, το οποίο προφανώς υπολογίστηκε με βάση τον κύκλο εργασιών της holding, ο οποίος είναι κατά πολύ υψηλότερος εκείνου της

εταιρίας παραγωγής. Εξ' ου το συγκεκριμένο συμφέρον της προσφεύγουσας να ακυρωθεί η απόφαση [PVC II], επειδή καταλογίζει την ευθύνη της παραβάσεως και επειδή η απόφαση απευθύνθηκε στην Enichem, και όχι, ενδεχομένως, στην Enichem Anic.»

536 Όμως, τέτοιες σκέψεις δεν συνιστούν στοιχείο του παρόντος λόγου. Απλώς ανάγγελλαν άλλους λόγους της Enichem στρεφόμενους κατά των προϋποθέσεων καθορισμού του ύψους του προστίμου και υπογράμμιζαν τη συνέπεια, όσον αφορά τον χρησιμοποιηθέντα προς τούτο κύκλο εργασιών, του προβαλλόμενου νομικού σφάλματος όσον αφορά τον προσδιορισμό του νομικού προσώπου υπαιτίου της παραβάσεως.

537 Στο μέτρο αυτό, η επίκριση που στρέφεται κατά της σκέψεως 986 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως είναι ανενεργός, καθόσον στρέφεται κατά των αιτιολογιών που παρατίθενται ως εκ περισσού, δεδομένου ότι οι εν λόγω αιτιολογίες δεν μπορούν να συνεπάγονται την αναίρεση της αποφάσεως αυτής (βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα διάταξη SPO κ.λπ. κατά Επιτροπής, σκέψη 47, και την παρατιθέμενη νομολογία).

538 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

4. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από το νομικό σφάλμα που διέπραξε το Πρωτοδικείο ως προς τις συνέπειες που πρέπει να αντληθούν από τη διαπίστωσή του ότι δεν έχουν σχέση μεταξύ τους δύο έγγραφα στα οποία στηρίζεται η κατηγορία της Επιτροπής

Επίμαχα ενώπιον του Πρωτοδικείου στοιχεία της αποφάσεως PVC II

539 Όπως υπομνήσθηκε ήδη στη σκέψη 294 της παρούσας αποφάσεως, η Επιτροπή είχε ανακαλύψει δύο έγγραφα σχεδιασμού του 1980 κατά τον Νοέμβριο του 1983 στα

γραφεία της ICI. Έφεραν τον τίτλο «πίνακας ελέγχου» και «απάντηση στις προτάσεις», αντιστοίχως. Ισοδυναμούσαν, σύμφωνα με το σημείο 7, πρώτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, σε σχέδιο δημιουργίας συμπράξεως, αφού το πρώτο απέβλεπε στη δημιουργία ενός νέου πλαισίου συναντήσεων με σκοπό τη διαχείριση του αναθεωρημένου συστήματος υπολογισμού των ποσοστώσεων και καθορισμού των τιμών, το δεύτερο έκανε λόγο για τη γενικά ευνοϊκή αντίδραση των άλλων παραγωγών στην πρόταση της ICI.

540 Στο σημείο 7, τελευταίο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, η Επιτροπή ισχυρίστηκε ότι η απάντηση στις προτάσεις συνόψιζε την απάντηση των παραγωγών PVC στις προτάσεις και υποδήλωνε ότι όλοι ευνοούσαν το σχέδιο, οι μόνες δε επιφυλάξεις αφορούσαν το ζήτημα αν έπρεπε να επιτραπεί μια κάποια ελαστικότητα όσον αφορά τις ατομικές ποσοστώσεις, όπως προέβλεπε η πρόταση της ICI.

541 Στο σημείο 10, πρώτο εδάφιο, ανέφερε ότι η απάντηση στις προτάσεις έδειχνε ότι η πρόταση στο μέλλον να υπολογίζονται οι ποσοστώσεις σε τόνους ανά εταιρία και όχι πλέον επί μιας εθνικής βάσεως όπως προηγουμένως είχε γίνει δεκτή πάρα πολύ ευνοϊκά από τους παραγωγούς, όπως και η πρόταση υπολογισμού των ποσοστώσεων σε ποσοστά επί τοις εκατό βάσει των μεριδίων αγοράς των παραγωγών το 1979, έστω και αν απέμεναν να ρυθμιστούν ορισμένες «ανωμαλίες».

542 Στο σημείο 25, πρώτο και τελευταίο εδάφιο, η Επιτροπή έκρινε ότι:

— η απόδειξη «πυρήνας» που επιβεβαιώνει την ύπαρξη καρτέλ παρέχεται από τα έγγραφα σχέδια του 1980, τα οποία αποδεικνύουν σύστημα τακτικών συναντήσεων μεταξύ δήθεν ανταγωνιστών καθώς και από τα έγγραφα που αφορούν τα καθεστώτα ποσοστώσεων και αντιστάθμισης·

— η απόδειξη «πυρήνας» καταδεικνύει πράγματι όχι μόνο την ύπαρξη σχεδίου αλλά, κατ' ουσία, προσδιορίζει όλους τους συμμετέχοντες στο καρτέλ, σχεδόν όλες οι επιχειρήσεις κατονομάζονται στα έγγραφα σχεδιασμού και οι BASF και ICI προσδιορίζουν την ταυτότητα των περισσοτέρων από τους παραγωγούς που έλαβαν μέρος στις συναντήσεις·

— αυτά τα αποδεικτικά στοιχεία επιβεβαιώνονται από τα έγγραφα που βρέθηκαν κατά τις έρευνες του 1987, ιδιαίτερα στη Solvay και στην Atochem SA.

543 Στο σημείο 30, δεύτερο εδάφιο, κατέληξε στο ότι οι συνεχιζόμενοι για πολλά έτη περιοριστικοί διακανονισμοί των παραγωγών PVC πηγάζουν σαφώς από την πρόταση που έγινε το 1980 και αποτελούν την πρακτική εφαρμογή της.

544 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, η Επιτροπή έκρινε, στο σημείο 48, ότι η παράβαση άρχισε περίπου τον Αύγουστο του 1980. Στήριξε το συμπέρασμά της αυτό στην ημερομηνία των προτάσεων της ICI και στο γεγονός ότι το νέο σύστημα συναντήσεων είχε θεσπιστεί κατά την εποχή αυτή. Δεχόταν ότι δεν ήταν δυνατό να προσδιοριστεί με ακρίβεια η ημερομηνία κατά την οποία κάθε παραγωγός άρχισε να συμμετέχει στις συναντήσεις. Πάντως, κατ' αυτήν, το έγγραφο του 1980 συνεπάγεται ότι όλοι οι παραγωγοί, με εξαίρεση τις Hoechst, Montedison, Norsk Hydro, Shell και LVM εμπλέκονταν στην κατάρτιση του αρχικού σχεδίου. Προσέθετε ότι οι πιθανές ημερομηνίες κατά τις οποίες οι παραγωγοί αυτοί προσχώρησαν στο σχέδιο μπορούσαν πάντως να διαπιστωθούν από άλλα έγγραφα.

545 Ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Enichem, στο πλαίσιο αμφισβητήσεως της υπάρξεως παραβάσεως, προέβαλε ότι τα έγγραφα σχεδιασμού στερούνταν αποδεικτικής αξίας, όσον αφορά την απαρχή της συμπράξεως. Υποστήριξε ότι η απάντηση στις

προτάσεις δεν συνιστούσε απάντηση των άλλων παραγωγών στις προτάσεις που διατύπωσε η ICI στον πίνακα ελέγχου. Κατ' αυτήν, τα έγγραφα σχεδιασμού μπορούσαν απλώς να είναι η έκφραση γνώμης διαφόρων προσώπων εντός της ICI. Η αναιρεσείουσα αντέταξε, άλλωστε, ότι δεν ήταν δυνατό να προβάλλεται χωρίς απόδειξη, στο σημείο 8 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, ότι οι παραγωγοί πραγματοποιούσαν συναντήσεις «μετά τις προτάσεις του 1980».

Βαλλόμενες σκέψεις της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

546 Η Enichem διευκρινίζει ότι ο λόγος αναιρέσεως στρέφεται κατά των σκέψεων 663 έως 673 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

547 Στη σκέψη 668 αυτής, το Πρωτοδικείο απέκλεισε το ότι τα έγγραφα σχεδιασμού δεν είχαν σχέση μεταξύ τους, αφού ανέπτυξε την εξής αιτιολογία:

«Το επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο τα δύο έγγραφα σχεδιασμού δεν έχουν σχέση μεταξύ τους δεν μπορεί να γίνει δεκτό. Συναφώς, πρέπει να υπομνησθεί, καταρχάς, ότι τα έγγραφα αυτά ανακαλύφθηκαν, συνημμένα μεταξύ τους, στα γραφεία της ICI. Επιπλέον, πρέπει να παρατηρηθεί ότι ο πίνακας ελέγχου περιλάμβανε απαρίθμηση ορισμένων ζητημάτων τα οποία, γενικώς, αφορούσαν μηχανισμούς ελέγχου του όγκου των πωλήσεων και ρυθμίσεως των τιμών. Τα ζητήματα αυτά αναπτύσσονται, με πιο συγκεκριμένο τρόπο, στην απάντηση στις προτάσεις. Επιπλέον, ορισμένα λεπτομερέστερα σημεία περιλαμβάνονται σε αμφότερα τα έγγραφα αυτά. Αυτό συμβαίνει με την αναφορά σε μια τρίμηνη περίοδο σταθεροποιήσεως, με τη δυνατότητα αυξήσεως των τιμών κατά το τελευταίο τρίμηνο του 1980, με την ανάγκη επιτεύξεως διακανονισμού έως να ληφθούν υπόψη οι νέες παραγωγικές ικανότητες, ή ακόμη με τη δυνατότητα διακυμάνσεως σε σχέση προς τα προκαθορισμένα μερίδια της αγοράς, με την ίδια αναφορά στο κατώτατο όριο 5 % και στις επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν συναφώς. [...]»

548 Στη σκέψη 670 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως το Πρωτοδικείο έκρινε πάντως ότι από το ίδιο το κείμενο των εγγράφων σχεδιασμού δεν καθίστατο δυνατόν να συναχθεί, όπως συνήγαγε η Επιτροπή στα σημεία 7, τελευταίο εδάφιο, και 10, πρώτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, ότι το δεύτερο έγγραφο σχεδιασμού αποτελούσε την απάντηση των άλλων παραγωγών PVC στις προτάσεις της ICI, ούτε μπορεί να συναχθεί ότι τα έγγραφα αυτά αποτελούσαν απλώς έκφραση γνώμης υπαλλήλων της ICI.

549 Ωστόσο, για να κρίνει, στη σκέψη 671 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι τα έγγραφα σχεδιασμού αποτελούσαν τουλάχιστον τη βάση επί της οποίας πραγματοποιήθηκαν οι διαβουλεύσεις και συζητήσεις μεταξύ παραγωγών και οδήγησαν στην πραγματική εφαρμογή των σχεδιασθέντων παρανόμων μέτρων, το Πρωτοδικείο στηρίχθηκε στην εξής αιτιολογία:

«[...] όπως προκύπτει από την ανωτέρω εξέταση, η Επιτροπή προσκόμισε πολυάριθμα έγγραφα τα οποία αποδεικνύουν την ύπαρξη των πρακτικών που περιγράφονται στην [απόφαση PVC II]. Επιπλέον, γεγονός είναι ότι τα έγγραφα σχεδιασμού, και ειδικότερα ο πίνακας ελέγχου, που προέρχονται από σημαντικό στέλεχος της ICI, αναφέρουν σαφώς την ύπαρξη σχεδίου συμπράξεως όσον αφορά την επιχείρηση αυτή, η οποία ήταν, κατά τον χρόνο καταρτίσεως των εγγράφων αυτών, ένας από τους κυριότερους ευρωπαίους παραγωγούς PVC· εξάλλου, οι πρακτικές που προβλέπονταν στα έγγραφα αυτά διαπιστώθηκαν όντως, τις επόμενες εβδομάδες, στη δυτικοευρωπαϊκή αγορά του PVC. [...]»

550 Προσέθεσε, στη σκέψη 672:

«Συναφώς, είναι μεν ακριβές ότι τα έγγραφα που προσκόμισε η Επιτροπή προς στήριξη των πραγματικών διαπιστώσεών της σχετικά με τις πρακτικές στην αγορά του PVC ουδόλως αναφέρονται στα έγγραφα σχεδιασμού, το Πρωτοδικείο ωστόσο θεωρεί ότι ο στενός συσχετισμός μεταξύ των πρακτικών αυτών και εκείνων που περιγράφονται στα έγγραφα αυτά αποδεικνύει επαρκώς ότι οι πρακτικές αυτές συνδέονται μεταξύ τους.»

551 Τελικά, το Πρωτοδικείο έκρινε, στη σκέψη 673, ότι η Επιτροπή ορθώς συνήγαγε, κατόπιν αυτού, ότι τα έγγραφα σχεδιασμού μπορούσαν να θεωρηθούν ως η απαρχή της συμπράξεως, η οποία υλοποιήθηκε κατά τις επόμενες της καταρτίσεώς τους εβδομάδες.

Επιχειρήματα της αναιρεσείουσας

552 Με την αίτηση αναιρέσεως, η Enichem διευκρινίζει ότι δεν αμφισβητεί τη διαπίστωση του Πρωτοδικείου, στη σκέψη 670 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι οι προτάσεις δεν ήσαν παρά ένα σχέδιο της ICI το οποίο είχε απόηχο όχι στην έγκριση εκ μέρους των άλλων επιχειρήσεων που συνοψίστηκε στην απάντηση στις προτάσεις, αλλά μάλλον στις μεταγενέστερες συμπεριφορές που επέδειξαν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις. Αντίθετα από την ανάλυση της Επιτροπής, η απάντηση στις προτάσεις δεν προσδιόρισε επομένως τον χρόνο καταρτίσεως της συμφωνίας.

553 Ωστόσο, η αναιρεσείουσα υποστηρίζει ότι το Πρωτοδικείο έπρεπε να λάβει υπόψη την νομική πτυχή της διαπιστώσεώς του, η οποία έπρεπε να καταλήξει στην εξάρθρωση όλων των αποδείξεων της Επιτροπής. Κατ' αυτήν, θα έπρεπε να διαπιστώσει την ουσιαστική τροποποίηση της κατηγορίας που προέκυπτε από τη διαπίστωση αυτή.

554 Επί του σημείου αυτού, προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι την έκρινε ένοχη μιας πανομοιότυπης παραβάσεως με εκείνη που της είχε προσάψει η Επιτροπή.

555 Η αναιρεσείουσα δεν αμφισβητεί ότι, ελλείψει αποδείξεως της τυπικής προσχωρήσεως στις προτάσεις, οι συμπεριφορές της, οι οποίες μπορούσαν να θεωρηθούν ως η εφαρμογή μιας κοινής γραμμής από όλους τους παραγωγούς, μπορούσαν να αναλυθούν ως παράβαση του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης.

556 Πάντως, θεωρεί ότι ο βαθμός ενοχής της θα ήταν τότε μειωμένος ενόψει τόσο της σοβαρότητας όσο και της διάρκειας της παραβάσεως. Πράγματι, προσχώρηση προκύπτουσα από μια συμπεριφορά είναι ασφαλώς λιγότερο σοβαρή από ρητή προσχώρηση σε συμφωνία ή σε εναρμονισμένη πρακτική. Εξάλλου, όσον αφορά τη διάρκεια, ο χρόνος που έγινε δεκτός για την απαρχή της παραβάσεως δεν θα μπορούσε να είναι ο Αύγουστος του 1980, αφού η απάντηση στις προτάσεις θα έχανε τον χαρακτήρα πράξεως προσχωρήσεως στη σύμπραξη. Όπως αναγνωρίζει το Πρωτοδικείο στη σκέψη 940 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, η πρώτη πρωτοβουλία στον τομέα των τιμών, η οποία χρονολογείται τον Νοέμβριο του 1980, ουδόλως αναφέρει τους Ιταλούς παραγωγούς. Ως προς τους πίνακες που ανακαλύφθηκαν στα γραφεία της Solvay, οι οποίοι αφορούν τις πληροφορίες επί των πωλήσεων των ενδιαφερόμενων επιχειρήσεων κατά το έτος 1980 (στο εξής: πίνακες Solvay), θα επέτρεπαν το πολύ να προσαφθεί στην αναιρεσείουσα η ανταλλαγή πληροφοριών με ανταγωνιστή και ασφαλώς όχι σύμπραξη σε ευρωπαϊκή κλίμακα.

557 Η Enichem ζητεί, κατά συνέπεια, να αναιρεθεί η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση στο μέτρο που το Πρωτοδικείο, αφού διαπίστωσε την έλλειψη συσχετισμού μεταξύ των δύο εγγράφων σχεδιασμού, δεν συνήγαγε όλες τις συνέπειες ως προς τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της προσαπτόμενης παραβάσεως.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

558 Το άρθρο 1 της αποφάσεως PVC II προσδιορίζει «τον Αύγουστο του 1980 περίπου» ως την ημερομηνία της συμφωνίας και/ή το σημείο απαρχής της εναρμονισμένης πρακτικής βάσει των οποίων οι παραγωγοί για τους οποίους γίνεται λόγος έλαβαν μέρος σε τακτικές συναντήσεις για να καθορίσουν τιμές-στόχους και ποσοστώσεις στόχους, να σχεδιάσουν συντονισμένες πρωτοβουλίες για την αύξηση των τιμών και να ελέγξουν τη λειτουργία αυτών των συμπαιγνιακών διακανονισμών.

559 Ο Αύγουστος του 1980 είναι επίσης, σύμφωνα με τα στοιχεία της αποφάσεως PVC II και τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στην προσφυγή της Enichem ενώπιον του Πρωτοδικείου (σημείο V, C, 1), ο μήνας συντάξεως του πίνακα ελέγχου από έναν υπεύθυνο της ICI. Είναι επίσης ο μήνας κατά τον οποίο, σύμφωνα με τα αποδεικτικά στοιχεία που έλαβε υπόψη η Επιτροπή και εκτιμήθηκαν από το Πρωτοδικείο στη σκέψη 675 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, άρχισαν οι τακτικές συναντήσεις των επιχειρήσεων.

560 Στη σημείο 48 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, η Επιτροπή αιτιολόγησε την επιλογή του μήνα αυτού ως σημείου απαρχής της παραβάσεως στηριζόμενη τόσο στην ημερομηνία των προτάσεων της ICI όσο και στον χρόνο κατά τον οποίο θεσπίστηκε το νέο σύστημα συναντήσεων.

561 Επομένως, δεν προέβη στην επιλογή της αποκλειστικά βάσει μιας αναλύσεως συνισταμένης στο ότι τα έγγραφα σχεδιασμού καθιέρωναν μια παράνομη συμφωνία η οποία είχε ήδη συναφθεί τυπικά.

562 Επομένως, η διαπίστωση στην οποία προέβη το Πρωτοδικείο στη σκέψη 670 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η διατύπωση των εγγράφων σχεδιασμού δεν επέτρεπε να θεωρηθεί ότι η απάντηση στις προτάσεις συνιστούσε την απάντηση των άλλων παραγωγών στις προτάσεις της ICI, ούτε, αντιθέτως, να συναχθεί ότι τα δύο έγγραφα αποτελούσαν απλώς έκφραση γνώμης υπαλλήλων της ICI, δεν έχει το περιεχόμενο που του αποδίδει η Enichem.

563 Δεν αναιρεί τα αποδεικτικά στοιχεία ούτε συνεπάγεται ουσιαστική τροποποίηση της κατηγορίας.

564 Πράγματι, στη σκέψη 668 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο, εκτιμώντας κυριαρχικά τα αποδεικτικά στοιχεία χωρίς αυτά να αποτελούν αντικείμενο αιτιάσεως αλλοιώσεως, έκρινε ότι τα δύο έγγραφα σχεδιασμού είχαν σχέση

μεταξύ τους. Κυρίως, στη σκέψη 671, κατόπιν κυριαρχικής επίσης εκτιμήσεως έκρινε ότι τα έγγραφα αυτά τουλάχιστον αποτελούσαν τη βάση επί της οποίας πραγματοποιήθηκαν οι διαβουλεύσεις και συζητήσεις μεταξύ παραγωγών και οδήγησαν στην πραγματική εφαρμογή, τις επόμενες εβδομάδες, των σχεδιασθέντων παρανόμων μέτρων.

565 Όμως, με την αίτηση αναιρέσεως, επικροτώντας το Πρωτοδικείο όταν αυτό έκρινε κατ' ουσίαν ότι τα έγγραφα σχεδιασμού δεν ήσαν παρά σχέδιο της ICI το οποίο είχε απόηχο στις μεταγενέστερες συμπεριφορές που επέδειξαν οι ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις (βλ. σκέψη 552 της παρούσας αποφάσεως), η Enichem αναγνωρίζει εφεξής σιωπηρά, αλλά υποχρεωτικά, το βάσιμο του συμπεράσματος που συνήγαγε το Πρωτοδικείο στη σκέψη 671 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι υπήρχε σχέση μεταξύ των εγγράφων σχεδιασμού και των πρακτικών που τέθηκαν σε εφαρμογή κατά τις επόμενες εβδομάδες.

566 Η αναγνώριση αυτή δεν της επιτρέπει να αμφισβητήσει το τελικό συμπέρασμα που συνήχθη στη σκέψη 673 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι τα έγγραφα σχεδιασμού μπορούν να θεωρηθούν ως η απαρχή της συμπράξεως.

567 Το τελικό συμπέρασμα του Πρωτοδικείου σημαίνει μόνον ότι αυτό θεώρησε τα έγγραφα σχεδιασμού ως εκφράζοντα μια πρωτοβουλία, η οποία έγινε υπό μορφή προτάσεων που απέβλεπαν στη σύναψη μεταγενέστερων συμφωνιών και όχι ως διαπιστώνοντα συμφωνία η οποία ήδη είχε συναφθεί.

568 Όμως, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, στην προκειμένη περίπτωση, ένα τέτοιο συμπέρασμα στερείται συγκεκριμένου περιεχομένου όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, στο μέτρο που:

— η παράβαση θεωρείται ότι ανέρχεται στον Αύγουστο του 1980 «περίπου»·

— αυτό το σημείο απαρχής της παραβάσεως έγινε δεκτό, τόσο από την Επιτροπή όσο και από το Πρωτοδικείο, επειδή και οι συναντήσεις των επιχειρήσεων άρχισαν κατά τον εν λόγω μήνα·

— όσον αφορά την Enichem, το Πρωτοδικείο κυριαρχικά έκρινε, στις σκέψεις 675, 677, 931 και 932 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι είχε συμμετάσχει σε ορισμένες πραγματοποιηθείσες συναντήσεις επί πολλά έτη από τον Αύγουστο του 1980·

— επιπροσθέτως, η ίδια η αναιρεσείουσα αναγνώρισε ενώπιον του Πρωτοδικείου, με τους ισχυρισμούς της στο δικόγραφο της προσφυγής σχετικά με το ζήτημα της συχνότητας της συμμετοχής της στις εν λόγω συναντήσεις (σημείο V, C, 1, έβδομο εδάφιο): «είναι το πολύ δυνατό να υποστηριχθεί ότι στην αρχή και στο τέλος της εξεταζόμενης περιόδου, η Enichem συμμετείχε σε ορισμένες συναντήσεις».

569 Η διαπίστωση αυτή δεν καταρρίπτεται, στο στάδιο της αναιρέσεως, από τα επιχειρήματα τα οποία η αναιρεσείουσα επανέλαβε στη σκέψη 556 της παρούσας αποφάσεως και αφορούν, αφενός, τη σκέψη 940 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως και, αφετέρου, τους πίνακες Solvay, τους οποίους εξέτασε το Πρωτοδικείο στις σκέψεις 618 έως 636 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως.

570 Όσον αφορά το πρώτο επιχείρημα, αρκεί η διαπίστωση ότι αυτό επαναλαμβάνει την προηγούμενη αμφισβήτηση, με την αίτηση αναιρέσεως, της εκτιμήσεως του Πρωτοδικείου, στη σκέψη 940 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, επί του ζητήματος της εμπλοκής της Enichem στις πρωτοβουλίες σχετικά με τις τιμές. Όμως, η αμφισβήτηση αυτή εξετάστηκε ήδη και αντικρούστηκε στις σκέψεις 521 και 522 της παρούσας αποφάσεως.

571 Όσον αφορά το δεύτερο επιχείρημα, σχετικά με τους πίνακες Solvay, τούτο αποβλέπει, όπως το προηγούμενο, να αμφισβητήσει την εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων. Σύμφωνα με τη νομολογία που παρατίθεται στη σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως, εκφεύγει συνεπώς από την αρμοδιότητα του Δικαστηρίου στο στάδιο της αναιρέσεως, πλην αλλοιώσεως των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων, η οποία δεν προβάλλεται στην προκειμένη περίπτωση.

572 Τέλος, η Enichem δεν μπορεί να υποστηρίξει λυσιτελώς ότι η διαπίστωση στην οποία προβαίνει το Πρωτοδικείο στη σκέψη 670 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως έπρεπε να το οδηγήσει σε διαφορετική εκτίμηση της σοβαρότητας της παραβάσεως, επειδή η προσχώρηση σε σύμπραξη προκύπτουσα από συμπεριφορά είναι λιγότερο σοβαρή από ό,τι η ρητή προσχώρηση σε συμφωνία ή σε εναρμονισμένη πρακτική.

573 Πράγματι, από το σημείο 53 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II προκύπτει ότι η Επιτροπή, για να εκτιμήσει τη σοβαρότητα της παραβάσεως που προσάπτεται σε κάθε επιχείρηση, δεν προέβη σε καμιά διάκριση μεταξύ των προσχωρήσεων οι οποίες ήσαν ρητές και των προσχωρήσεων οι οποίες προέκυψαν από τις επιδεικνυόμενες συμπεριφορές. Στο ίδιο αυτό σημείο αναφέρει, αφενός, ότι έλαβε υπόψη, μεταξύ άλλων, το επίπεδο συμμετοχής κάθε επιχειρήσεως στους συμπαιγνιακούς διακανονισμούς και του ρόλου που αυτές διαδραμάτισαν και, αφετέρου, δεν χαρακτήρισε καμιά επιχείρηση ως «ηγέτη» προκειμένου να καταλογίσει το μεγαλύτερο μέρος της ευθύνης. Όμως, όσον αφορά την Enichem, διαπιστώθηκε ήδη, στη σκέψη 519 της παρούσας αποφάσεως, ότι τόσο η Επιτροπή όσο και το Πρωτοδικείο όντως έλαβαν υπόψη, κατά την επιμέτρηση της κυρώσεως, ότι η συμμετοχή της επιχειρήσεως στις συναντήσεις ήταν κατά το μάλλον ή ήττον τακτική.

574 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος αναιρέσεως είναι αλυσιτελής και πρέπει να απορριφθεί.

5. Επί του λόγου που οι Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την παράβαση των άρθρων 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης και 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17

575 Οι Wacker-Chemie και Hoechst υποστηρίζουν ότι το Πρωτοδικείο διέπραξε νομικό σφάλμα κατά την εφαρμογή του άρθρου 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης. Επικαλούνται επίσης παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17.

576 Πρώτον, αμφισβητούν τις αιτιολογίες που περιλαμβάνονται στις σκέψεις 609 έως 612 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, σχετικά με τη συμμετοχή των Γερμανών παραγωγών PVC σε σύμπραξη ως προς τις ποσοστώσεις. Επί του σημείου αυτού παραπέμπουν σε τρεις άλλους λόγους της αιτήσεως αναιρέσεως, τους οποίους αντλούν, αντιστοίχως, από την ατελή εξέταση των πραγματικών περιστατικών, την αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων, καθώς και αντίφαση και ανεπαρκή αιτιολογία της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως όσον αφορά την εξέταση των εγγράφων αποδείξεων.

577 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι η πρώτη αιτίαση που αναπτύσσεται επίσης στο πλαίσιο του παρόντος λόγου ταυτίζεται με τους τρεις άλλους λόγους στους οποίους οι αναιρεσείουσες αρκούνται να παραπέμψουν και οι οποίοι απερρίφθησαν ήδη στις σκέψεις 392 έως 405, 407 έως 413 και 438 έως 442 της παρούσας αποφάσεως.

578 Η αιτίαση αυτή, εφόσον δεν έχει αυτοτελή ύπαρξη, στερείται επομένως αντικειμένου.

579 Δεύτερον, οι Wacker-Chemie και Hoechst αμφισβητούν την εκτίμηση που διατύπωσε το Πρωτοδικείο, στις σκέψεις 662 έως 673 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, επί των εγγράφων σχεδιασμού που ανακάλυψε η Επιτροπή τον Νοέμβριο 1983

στα γραφεία της ICI (βλ. σκέψη 539 της παρούσας αποφάσεως), έγγραφα τα οποία χαρακτήρισε «πυρήνα της αποδείξεως».

580 Παρατηρούν ότι, στη σκέψη 670 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, το Πρωτοδικείο έκρινε ότι η διατύπωση των εγγράφων αυτών, που αποτελούνται από τον πίνακα ελέγχου και την απάντηση στις προτάσεις (βλ. σκέψη 539 της παρούσας αποφάσεως), δεν επέτρεπαν να συναχθεί, όπως συνήγαγε η Επιτροπή στα σημεία 7, τελευταίο εδάφιο, και 10, πρώτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, ότι το δεύτερο έγγραφο σχεδιασμού αποτελούσε την απάντηση των άλλων παραγωγών PVC στις προτάσεις της ICI, ούτε μπορεί να συναχθεί ότι τα έγγραφα αυτά αποτελούσαν απλώς έκφραση γνώμης υπαλλήλων της ICI (βλ. σκέψη 548 της παρούσας αποφάσεως).

581 Προσάπτουν στο Πρωτοδικείο ότι, παρά ταύτα, κατέληξε, στη σκέψη 671 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, με βάση την πραγματική συμπεριφορά των επιχειρήσεων που φέρεται ως σύμφωνη προς τα εν λόγω έγγραφα, στην ύπαρξη των σχεδιασθέντων αντίστοιχων μέτρων.

582 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 671 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, κατόπιν κυρίαρχης εκτιμήσεως έκρινε ότι τα έγγραφα σχεδιασμού αποτελούσαν τουλάχιστον τη βάση επί της οποίας πραγματοποιήθηκαν οι διαβουλεύσεις και συζητήσεις μεταξύ παραγωγών και οδήγησαν, τις επόμενες εβδομάδες, στην πραγματική εφαρμογή των σχεδιασθέντων παρανόμων μέτρων (βλ. σκέψη 564 της παρούσας αποφάσεως).

583 Όμως, η κατ' αυτόν τον τρόπο διενεργηθείσα ανάλυση δεν έχει το περιεχόμενο που της αποδίδουν οι αναιρεσείουσες. Δεν συνιστά το καθοριστικό στήριγμα της διαπιστώσεως ως προς την ίδια την ύπαρξη των μέτρων που στοιχειοθετούν τη σύμπραξη.

584 Το πραγματικό περιεχόμενο της αναλύσεως αυτής διευκρινίζεται στη σκέψη 672 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, όπου το Πρωτοδικείο δέχεται αποκλειστικά τον «στενό συσχετισμό» μεταξύ των εγγράφων σχεδιασμού και των μεταγενέστερων, αντίθετων προς τον ανταγωνισμό πρακτικών οι οποίες απεδείχθησαν ήδη από άλλα έγγραφα που προσκόμισε η Επιτροπή.

585 Επομένως, η κριτική που στρέφεται κατά της σκέψεως 671 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως δεν είναι βάσιμη.

586 Τέλος, οι Wacker-Chemie και Hoechst προβάλλουν ότι, εν πάση περιπτώσει, το συμπέρασμα του Πρωτοδικείου στερείται βάσεως, δεδομένου ότι, κατ' αυτές, δεν αποδείχθηκε ότι συμμετείχαν στο σύστημα ποσοστώσεων που ήταν ένα από τα στοιχεία τα οποία στοιχειοθετούν την προσαπτόμενη σύμπραξη.

587 Συναφώς, αρκεί η διαπίστωση ότι, με την αιτίαση αυτή, οι αναιρεσείουσες αμφισβητούν εκ νέου, με απλό ισχυρισμό, την εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών εκ μέρους του Πρωτοδικείου, η οποία δεν αποτελεί, υπό την επιφύλαξη αλλοιώσεως των αποδεικτικών στοιχείων, νομικό ζήτημα υποκείμενο, ως τέτοιο, στον έλεγχο του Δικαστηρίου (βλ. σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως). Όμως, ο λόγος αναιρέσεως που οι Wacker-Chemie και Hoechst αντλούν από την αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων ως προς τη συμμετοχή τους στο σύστημα ποσοστώσεων εξετάστηκε ήδη και απορρίφθηκε στις σκέψεις 407 έως 413 της παρούσας αποφάσεως.

588 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

6. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από την παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, που προκύπτει από σφάλμα του Πρωτοδικείου ως προς την υφιστάμενη σχέση μεταξύ του κύκλου εργασιών της χρήσεως που προηγήθηκε της αποφάσεως PVC II και του ύψους του προστίμου

589 Η Enichem προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 1146 έως 1148 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, διέπραξε σφάλμα κατά την ανάλυση της σχέσεως που υπήρχε μεταξύ του κύκλου εργασιών της χρήσεως που προηγήθηκε της αποφάσεως της Επιτροπής, στον οποίο παραπέμπει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, και του ύψους του προστίμου.

590 Το Πρωτοδικείο κακώς απέρριψε την αιτίαση της αναιρεσείουσας ότι η Επιτροπή, με την απόφαση PVC II, επέβαλε πρόστιμο ίδιου ποσού με εκείνο του προστίμου που καθορίστηκε με την απόφαση PVC I, χωρίς να λάβει υπόψη το γεγονός ότι, υπό τις προϋποθέσεις αυτές, η σχέση μεταξύ του ληφθέντος υπόψη κύκλου εργασιών και του ύψους του προστίμου που καθορίστηκε με την απόφαση PVC II διέφερε υποχρεωτικά από τη σχέση μεταξύ του ληφθέντος υπόψη κύκλου εργασιών και του προστίμου που καθορίστηκε με την απόφαση PVC I.

591 Κατά την αναιρεσείουσα, επιβάλλοντας το ίδιο πρόστιμο, παρά το ότι παρήλθαν έξι έτη από την απόφαση PVC I, η απόφαση PVC II ανέτρεψε την αναγκαία σχέση μεταξύ του μεγέθους της επιχειρήσεως και του προστίμου. Η Επιτροπή παρέβη έτσι το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, ανεξάρτητα από το ότι δεν υπήρξε υπέρβαση του ανωτάτου ορίου του 10 % του κύκλου εργασιών που ασκεί επιρροή σε καθεμιά από τις δύο περιπτώσεις.

592 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το Πρωτοδικείο υπέμνησε ακριβώς, στη σκέψη 1146 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι ο κύκλος εργασιών που αναφέρεται στο άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17 καθορίζει το ανώτατο ποσό του προστίμου που μπορεί να επιβληθεί σε μια επιχείρηση.

593 Το ανώτατο αυτό όριο το οποίο αντιστοιχεί στο «10 % του κύκλου εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την προηγούμενη διαχειριστική περίοδο» αφορά την οικονομική χρήση που προηγείται της ημερομηνίας της αποφάσεως (προπαρατεθείσα απόφαση Sarrió κατά Επιτροπής, σκέψη 85).

594 Η κριτική της αναιρεσείουσας οφείλεται στο ότι, όπως ισχυρίζεται, δεν λήφθηκε υπόψη η εξέλιξη του κύκλου εργασιών της μεταξύ της οικονομικής χρήσεως 1987, η οποία προηγήθηκε της αποφάσεως PVC I, και της οικονομικής χρήσεως 1993, η οποία προηγήθηκε της αποφάσεως PVC II.

595 Η αναιρεσείουσα στηρίζεται σε δύο αρχές. Πρώτον, ο κύκλος εργασιών που πραγματοποίησε κατά την οικονομική χρήση που προηγήθηκε της ημερομηνίας καθεμιάς από τις δύο αποφάσεις θα επιδρούσε στο επιβληθέν πρόστιμο. Δεύτερον, σε περίπτωση ακυρώσεως μιας αποφάσεως η οποία ακολουθείται από την έκδοση νέας αποφάσεως, το ύψος της επιβληθείσας με την πρώτη απόφαση κυρώσεως επιβάλλεται στην Επιτροπή, υπό την έννοια ότι η τελευταία δεσμεύεται νομικά να καθορίσει το ύψος του προστίμου το οποίο επιβάλλει με τη δεύτερη απόφαση στο επίπεδο το οποίο αντιστοιχεί στο ίδιο μαθηματικό ποσοστό καθενός από τους δύο κύκλους εργασιών που ασκούν επιρροή.

596 Όμως, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί το βάσιμο της δεύτερης πρότασης, αρκεί η διαπίστωση ότι, αφενός, η Enichem δεν προσπάθησε να αποδείξει ότι η πρώτη είναι ακριβής και, αφετέρου, ο φάκελος δεν περιέχει κανένα στοιχείο που να αναφέρει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την οικονομική χρήση η οποία προηγήθηκε της ημερομηνίας της αποφάσεως για άλλους σκοπούς πλην του προσδιορισμού του ανωτάτου ποσού του επιβληθέντος προστίμου.

597 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, το Πρωτοδικείο καλώς έκρινε, στη σκέψη 1147 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η μεταβολή της σχέσεως μεταξύ, αφενός, του προστίμου που επιβλήθηκε με την απόφαση του 1988 και του κύκλου εργασιών που είχε πραγματοποιηθεί το 1987 και, αφετέρου, του ισόποσου προστίμου που επι-

βλήθηκε με την απόφαση PVC II και του κύκλου εργασιών που είχε πραγματοποιηθεί το 1993 δεν συνεπαγόταν, αυτή καθεαυτή, παράβαση του άρθρου 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17. Τέτοια περίπτωση θα συνέτρεχε μόνον αν το πρόστιμο που επιβλήθηκε με την απόφαση PVC II υπερέβαινε το ανώτατο όριο που καθορίζει το άρθρο αυτό. Όμως, διαπιστώθηκε ότι το πρόστιμο αυτό ήταν ουσιωδώς χαμηλότερο από το ανώτατο όριο.

598 Ως εκ τούτου, ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί.

7. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου

599 Η Enichem προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 1218 έως 1224 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέρριψε τον λόγο που αυτή άντλησε από την παραβίαση, εκ μέρους της Επιτροπής, της αρχής της αναλογικότητας κατά τον καθορισμό του ύψους του προστίμου.

600 Υπενθυμίζει ότι το πρόστιμο που επιβλήθηκε με την απόφαση PVC II είναι το ίδιο με το επιβληθέν με την απόφαση PVC I. Όμως, η πραγματική αξία του προστίμου αυτού, εκτιμώμενη κατά την ημερομηνία καθεμιάς από τις δύο αποφάσεις, είναι πολύ διαφορετική, ώστε το επιβληθέν με την απόφαση PVC II πρόστιμο να αποτελεί ποινή επιβαλλόμενη αδίκως. Πράγματι, τα 2 500 000 ECU σε τιμή μετατροπής του 1988 αντιπροσωπεύουν 3 842 000 000 ITL, ενώ στην τιμή μετατροπής του 1994 αντιπροσωπεύουν 4 835 000 000 ITL. Σε πραγματικούς όρους, αυτό μεταφράζεται σε αύξηση του προστίμου κατά 20 %, ενώ τα στοιχεία βάσει των οποίων προσδιορίστηκε, ειδικότερα η σοβαρότητα και η διάρκεια της παραβάσεως, παρέμειναν τα ίδια.

601 Προκειμένου να τηρήσει την αρχή αυτή, η Επιτροπή μπορούσε πολύ ευχερώς, κατά την Enichem, να υιοθετήσει μια μέθοδο που να επιτρέπει να διατηρηθεί η αξία του επιβληθέντος αρχικά προστίμου. Θα μπορούσε έτσι να επιτρέψει την πληρωμή σε

τιμή μετατροπής του 1988 ή να αποτιμήσει το ύψος του προστίμου σε ECU την ημέρα της αποφάσεως PVC II, αλλά σε συνάρτηση με την αξία αυτού του προστίμου σε εθνικό νόμισμα με τιμή μετατροπής του 1988.

602 Το Πρωτοδικείο κακώς έκρινε ότι οι κίνδυνοι μεταβολής της τιμής συναλλάγματος ήσαν αναπόφευκτοι. Η διακύμανση των νομισματικών ισοτιμιών αποτελεί αστάθμητο παράγοντα που χαρακτηρίζει τις εμπορικές συναλλαγές, αλλά άσχετο με την εφαρμογή του δικαίου. Στην προκειμένη περίπτωση, η επιχείρηση τιμωρήθηκε δύο φορές, αρχικά με το πρόστιμο, εν συνεχεία με τη χρησιμοποιηθείσα νομισματική μέθοδο.

603 Συναφώς, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η κριτική της Enichem στηρίζεται στην αρχή ότι, κατά νόμο, σε περίπτωση ακυρώσεως μιας αποφάσεως η οποία ακολουθείται από την έκδοση νέας αποφάσεως, το ποσό σε εθνικό νόμισμα των προστίμων που ορίζονται με τις δύο διαδοχικές αποφάσεις πρέπει να παραμένει το ίδιο. Διατυπωμένη με άλλους όρους, η αρχή αυτή συνεπάγεται ότι η Επιτροπή υποχρεούται νομικώς να διατηρήσει αμετάβλητο, σε απόλυτη αξία, το ύψος του προστίμου που καθορίστηκε με την πρώτη απόφασή της.

604 Ωστόσο, χωρίς να χρειάζεται να εξεταστεί το βάσιμο της αρχής αυτής, αρκεί η διαπίστωση ότι αναφέροντας, στη σκέψη 1222 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι οι κίνδυνοι μεταβολής των ισοτιμιών είναι αναπόφευκτοι, απλώς το Πρωτοδικείο υπογράμμισε ορθώς ότι οι νομισματικές διακυμάνσεις αποτελούν αστάθμητο παράγοντα δυνάμενο να δημιουργήσει πλεονεκτήματα όπως και μειονεκτήματα, με τον οποίο βρίσκονται συνήθως αντιμέτωπες, στο πλαίσιο της εμπορικής τους δραστηριότητας, όσες επιχειρήσεις πραγματοποιούν μέρος των πωλήσεών τους στις εξαγωγικές αγορές και η ύπαρξη του οποίου δεν επηρεάζει, αυτή καθαυτή, το κύρος του ποσού ενός προστίμου που καθορίζεται νομίμως (αποφάσεις της 16ης Νοεμβρίου 2000, C-282/98 P, Enso Española κατά Επιτροπής, Συλλογή 2000, σ. I-9817, σκέψη 59, και Sarrió κατά Επιτροπής, προπαρατεθείσα, σκέψη 89).

605 Ένας τέτοιος αστάθμητος παράγοντας μπορεί κάλλιστα να εμφανιστεί στην περίπτωση κατά την οποία η Επιτροπή θέσπισε μέθοδο υπολογισμού των προστίμων

χάρη στην οποία μπόρεσε να εκτιμήσει το οικονομικό μέγεθος και την οικονομική ισχύ κάθε επιχειρήσεως, καθώς και την έκταση της παραβάσεως που διέπραξε καθεμιά τους σε συνάρτηση προς την οικονομική πραγματικότητα που επικρατούσε κατά τον χρόνο της παραβάσεως (προπαρατεθείσες αποφάσεις Enso Española κατά Επιτροπής, σκέψη 58, και Sarrió κατά Επιτροπής, σκέψη 86), χρόνος ο οποίος μπορεί να είναι προγενέστερος κατά πολλά έτη της ημερομηνίας της αποφάσεως με την οποία επιβάλλονται οι κυρώσεις, όπως και στην περίπτωση κατά την οποία, όπως εν προκειμένω, παρήλθαν αρκετά έτη μεταξύ της πρώτης αποφάσεως και της δεύτερης η οποία, κατόπιν ακυρώσεως της πρώτης, επιβάλλει πρόστιμο του ίδιου ύψους εκφραζόμενο σε ECU.

606 Εν πάση περιπτώσει, το ανώτατο ύψος του προστίμου — που, σύμφωνα με το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, καθορίζεται σε συνάρτηση προς τον κύκλο εργασιών που πραγματοποιήθηκε κατά την διαχειριστική περίοδο που προηγείται της εκδόσεως της αποφάσεως — αποτελεί ένα όριο για τις ενδεχομένως βλαπτικές συνέπειες των νομισματικών διακυμάνσεων (προπαρατεθείσες αποφάσεις Enso Española κατά Επιτροπής, σκέψη 59, και Sarrió κατά Επιτροπής, σκέψη 89).

607 Στην προκειμένη όμως περίπτωση, το Πρωτοδικείο υπογράμμισε, στη σκέψη 1223 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι το επιβληθέν με την απόφαση PVC II πρόστιμο, έστω και εκφρασμένο σε εθνικό νόμισμα, παραμένει ουσιωδώς χαμηλότερο από το ανώτατο όριο.

608 Συνεπώς, ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί.

8. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από τον δυσανάλογο και άδικο χαρακτήρα του προστίμου ενόψει της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως

609 Η Montedison προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι, στις σκέψεις 1216 και 1224 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέρριψε τον λόγο ακυρώσεως που αυτή είχε αντλήσει από τον δυσανάλογο και άδικο χαρακτήρα του προστίμου. Προς τούτο, κακώς έκρινε ότι αυτή ουδόλως απέδειξε γιατί το πρόστιμο αυτό ήταν δυσανάλογο.

610 Η Montedison αμφισβητεί την ύπαρξη αποδείξεως που της αντιτάχθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο, ενώ, καθόλη τη διαδικασία, προέβαλε ότι δεν μπορούσε παρά να της καταλογιστεί συμμετοχή μόνο σε ορισμένες συναντήσεις κατά τη διάρκεια περιόδου που περιλαμβάνεται μεταξύ ενός και τριών ετών.

611 Συναφώς, πρέπει να παρατηρηθεί ότι η εκτίμηση του δυσανάλογου χαρακτήρα του επιβληθέντος προστίμου σε σχέση με τη σοβαρότητα και τη διάρκεια της παραβάσεως, κριτήρια που ορίζει το άρθρο 15, παράγραφος 2, του κανονισμού 17, εμπίπτει στον έλεγχο πλήρους δικαιοδοσίας που ανατίθεται στο Πρωτοδικείο δυνάμει του άρθρου 17 του ίδιου κανονισμού.

612 Κρίνοντας, στη σκέψη 1216 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι η Montedison ουδόλως κατέδειξε σε τι το επιβληθέν πρόστιμο ήταν δυσανάλογο, ενόψει της σοβαρότητας και της διάρκειας της παραβάσεως, το Πρωτοδικείο δεν αντέταξε ρητά στην αναιρεσείουσα την απαίτηση αποδείξεως.

613 Με την αρνητική αυτή διατύπωση, το Πρωτοδικείο απλώς εξέφρασε το συμπέρασμα στο οποίο κατέληξε στο πλαίσιο ασκήσεως της αρμοδιότητάς του πλήρους δικαιοδοσίας, κατόπιν της εκτιμήσεως της σοβαρότητας και της διάρκειας των πραγματικών περιστατικών που έγιναν δεκτά, καθώς και ενόψει των επιχειρημάτων της Montedison με τα οποία αμφισβητούσε ή υποβάθμιζε τα περιστατικά αυτά, επιχειρήματα τα οποία προηγουμένως είχε απορρίψει.

614 Όμως, δεν απόκειται στο Δικαστήριο, όταν αποφαίνεται επί νομικών ζητημάτων στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας, να υποκαθιστά, για λόγους επιείκειας, το Πρωτοδικείο, αποφαινόμενο κατά πλήρη δικαιοδοσία, επί του ύψους των προστίμων που επιβάλλονται σε επιχειρήσεις λόγω παραβάσεως του κοινοτικού δικαίου (προπαρατεθείσα απόφαση Sarrió κατά Επιτροπής, σκέψη 96).

615 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί.

9. Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την παραβίαση της αρχής της ίσης μεταχειρίσεως όσον αφορά το ύψος του προστίμου

616 Η Montedison προσάπτει στο Πρωτοδικείο παραβίαση της αρχής ίσης μεταχειρίσεως όσον αφορά το ύψος του προστίμου. Θεωρεί ότι το Πρωτοδικείο την αντιμετώπισε κατά τον ίδιο τρόπο όπως και τις λοιπές προσφεύγουσες οι οποίες εξακολούθησαν να δραστηριοποιούνται στον τομέα καθόλη την εξεταζόμενη περίοδο και οι οποίες φαίνεται να έλαβαν ενεργό μέρος σε συμπεριφορές χαρακτηριζόμενες ως «σύμπραξη». Η δυσμενής διάκριση είναι ακόμη περισσότερο προφανής ενόψει των ουσιωδών μειώσεων που το Πρωτοδικείο επιδίκασε σε τρεις προσφεύγουσες.

617 Συναφώς, επιβάλλεται η υπόμνηση ότι, καίτοι, στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας, το Δικαστήριο δεν μπορεί να υποκαθιστά, για λόγους επιείκειας, το Πρωτοδικείο αποφαινόμενο, ασκώντας την αρμοδιότητά του πλήρους δικαιοδοσίας, επί του ύψους των προστίμων (βλ. σκέψη 614 της παρούσας αποφάσεως), αντιθέτως, η άσκηση μιας τέτοιας αρμοδιότητας δεν μπορεί να συνεπάγεται κατά την επιμέτρηση των προστίμων διάκριση μεταξύ των επιχειρήσεων που έχουν μετάσχει σε συμφωνία ή εναρμονισμένη πρακτική αντίθετη προς το άρθρο 85, παράγραφος 1, της Συνθήκης (προπαρατεθείσα απόφαση Sarrió κατά Επιτροπής, σκέψη 97).

618 Πάντως, πρέπει να υπομνησθεί ότι η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να παραθέτει επακριβώς τα επικρινόμενα σημεία της αποφάσεως της οποίας ζητείται η αναίρεση, καθώς και τα νομικά επιχειρήματα που στηρίζουν κατά τρόπο συγκεκριμένο το αίτημα αυτό (βλ. σκέψη 497 της παρούσας αποφάσεως).

619 Όμως, η Montedison διατυπώνει την αιτίασή της περί δυσμενούς διακρίσεως με γενικούς όρους.

620 Δεν αναφέρει τις σκέψεις της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως που επικρίνει. Εξάλλου, δεν διευκρινίζει ποιες άλλες επιχειρήσεις ήσαν περισσότερο δραστήριες από την ίδια και δεν αναφέρει ρητά τα στοιχεία των καταστάσεών τους που η αντικειμενική σύγκριση με τη δική της κατάσταση θα αποδείκνυε την ύπαρξη της προβαλλόμενης δυσμενούς διακρίσεως.

621 Επομένως, ο εξετασθείς λόγος δεν μπορεί παρά να απορριφθεί.

10. Επί του λόγου που η Enichem αντλεί από την εσφαλμένη ερμηνεία και εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, καθώς και από την ανεπαρκή εκτίμηση των αποδείξεων όσον αφορά τη σχέση μεταξύ του επιβληθέντος στην αναιρεσείουσα προστίμου και του μεριδίου της στην αγορά

Επιχειρήματα της αναιρεσείουσας

622 Η Enichem προβάλλει ότι είχε υποστηρίξει ενώπιον του Πρωτοδικείου ότι, για τους σκοπούς προσδιορισμού του ύψους του προστίμου, η Επιτροπή διέπραξε σφάλμα ως προς το μερίδιό της στην αγορά εκτιμώντας το στο 6 % κατά μέσο όρο για την περίοδο από 1980 έως 1982 και σε 15 % για τα έτη 1983 και 1984. Υπογραμμίζει ότι, σε όλες τις φάσεις της διαδικασίας, η ίδια είχε επικαλεστεί κατά μέσο όρο μερίδιο μικρότερο του 4 % για την πρώτη περίοδο, μερίδιο 12,8 % για το 1983 και μερίδιο 12,3 % για το 1984.

623 Η αναιρεσείουσα προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι έκρινε, στις σκέψεις 615 και 616 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι τα στοιχεία που αυτή η ίδια προέβαλε δεν ήσαν αξιόπιστα αφού δεν είχε διευκρινίσει τις βάσεις επί των οποίων στήριξε το μερίδιό της στην αγορά για το 1984 και ότι είχε «διασκορπίσει» αυτό το μερίδιο με αναγωγή των πωλήσεών της όχι στις πωλήσεις των Ευρωπαίων παραγωγών, αλλά στην ευρωπαϊκή κατανάλωση, η οποία υποχρεωτικά είναι υψηλότερη αφού περιλαμβάνει τις εισαγωγές.

624 Κατά την Enichem, οι διαπιστώσεις του Πρωτοδικείου δεν είναι ακριβείς και αποκαλύπτουν ότι δεν λήφθηκαν υπόψη τα στοιχεία που αυτή είχε υποβάλει.

625 Όσον αφορά την κατηγορία περί διασκορπισμού, η αναιρεσείουσα προβάλλει ότι, προφανώς, η αγορά ενός προϊόντος δεν ορίζεται με βάση τις πωλήσεις των παραγωγών που η Επιτροπή θεωρεί ως μετέχοντες σε παράβαση, αλλά από το σύνολο των πωλήσεων στη γεωγραφική αγορά αναφοράς, η οποία περιλαμβάνει επίσης τις εισαγωγές.

626 Η Enichem προσάπτει εξάλλου στο Πρωτοδικείο ότι ανέφερε, στις σκέψεις 1201 έως 1204 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, ότι, αντίθετα από τον ισχυρισμό της αναιρεσείουσας, η Επιτροπή δέχθηκε, καθόσον την αφορά, μερίδιο αγοράς μικρότερο του 10 %, και όχι του 15 % κατά την περίοδο 1980 έως 1984.

627 Η αναιρεσείουσα υπογραμμίζει ότι ο μέσος όρος του 10 %, ή ακριβέστερα του 9,6 %, λήφθηκε με βάση το 6 % και το 15 % που δέχθηκε η Επιτροπή, αντιστοίχως, για τα έτη 1980 έως 1982 καθώς και για τα έτη 1983 και 1984, η ίδια δε ουδέποτε δέχθηκε αυτό το μερίδιο που της αποδιδόταν. Υποστηρίζει ότι, με βάση το πραγματικό μέσο μερίδιό της στην αγορά κατά τα τέσσερα επίδικα έτη, ήτοι περίπου 7,2 %, και αν ακόμη ληφθεί υπόψη η επιβαρυντική περίσταση της διάρκειας, ήτοι 110 % αυτού του μεριδίου στην αγορά, το επιβληθέν στην Enichem πρόστιμο έπρεπε να είναι μικρότερο των 2 000 000 ECU, και όχι να ανέρχεται στο ποσό των 2 500 000 ECU στο οποίο

καταδικάστηκε. Η Enichem προσθέτει ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να αναφέρει, χωρίς να αλλοιώσει τα πραγματικά περιστατικά, ότι αυτή δεν αμφισβήτησε εντόνως την απονομή ενός μέσου μεριδίου αγοράς περίπου 10 %, ενώ, κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, είχε λάβει σαφώς θέση επί του σημείου αυτού, υπενθυμίζοντας πόσο την εξέπληξαν τα στοιχεία τα οποία έλαβε υπόψη η Επιτροπή.

628 Η αναιρεσείουσα ζητεί τελικά την αναίρεση της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως στο μέτρο που το Πρωτοδικείο απέρριψε ως μη αξιόπιστα τα στοιχεία που η ίδια προσκόμισε όσον αφορά τα μερίδιά της στην αγορά και στο μέτρο που έκρινε ως μη αμφισβητούμενα τα προσκομισθέντα από την Επιτροπή.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

629 Ο προβαλλόμενος λόγος αναιρέσεως αποβλέπει κατ' ουσίαν στο να αμφισβητηθεί η εκ μέρους του Πρωτοδικείου εκτίμηση των αποδεικτικών στοιχείων. Στο μέτρο αυτό, εκφεύγει της αρμοδιότητας του Δικαστηρίου στο στάδιο της αιτήσεως αναιρέσεως, πλην αλλοιώσεως των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων (βλ. σκέψη 285 της παρούσας αποφάσεως), την οποία η αναιρεσείουσα επικαλείται παρεμπιπτόντως.

630 Στη σκέψη 616 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, αντικείμενο της πρώτης αιτιάσεως της Enichem, το Πρωτοδικείο όντως απέρριψε τα στοιχεία που αυτή προέβαλε όσον αφορά το μερίδιό της στην αγορά, επειδή αυτά ουδόλως μπορούσαν να θεωρηθούν αξιόπιστα.

631 Η εκτίμηση των στοιχείων αυτών αφορούσε την εκ μέρους του Πρωτοδικείου εξέταση, στις σκέψεις 584 έως 617 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, της υπάρξεως ενός συστήματος ποσοστώσεων και σχετίζονταν με την ανάλυση του πίνακα Atochem, ο οποίος μνημονεύθηκε ήδη στη σκέψη 398 της παρούσας αποφάσεως.

632 Η εξέταση απέβλεπε ειδικότερα στο να εξακριβωθεί, στις σκέψεις 614 επ. της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, αν τα μερίδια αγοράς, για το 1984, των επίδικων επιχειρήσεων αντιστοιχούσαν στα μερίδια-στόχους που αναφέρονταν στον πίνακα Atochem.

633 Όσον αφορά την Enichem, το Πρωτοδικείο, στη σκέψη 615 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, αιτιολόγησε ως εξής το συμπέρασμα στο οποίο εν συνεχεία κατέληξε ως προς την έλλειψη αξιοπιστίας των στοιχείων που επικαλέστηκε η επιχείρηση αυτή:

«Η Enichem υποστηρίζει ότι το μερίδιο πωλήσεών της ανήλθε σε 12,3 % το 1984, το οποίο είναι σαφώς κατώτερο του αναφερομένου στον πίνακα Atochem. Η αντίρρηση αυτή δεν μπορεί να γίνει δεκτή. Η εν λόγω προσφεύγουσα κλήθηκε να διευκρινίσει τα στοιχεία βάσει των οποίων καθόρισε το μερίδιο της αγοράς της για το 1984, αλλά δεν μπόρεσε να παράσχει την παραμικρή εξήγηση όσον αφορά τα στοιχεία που είχε λάβει υπόψη της. Επιπλέον, το Πρωτοδικείο παρατηρεί ότι, στα παραρτήματα της προσφυγής της (τόμος ΙΙΙ, παράρτημα 2), η προσφεύγουσα περιέλαβε έναν συγκεντρωτικό πίνακα των πωλήσεων της Enichem, ανά έτος, για το χρονικό διάστημα από το 1979 έως το 1986, από τον οποίο μπορεί να συναχθεί ότι τα μερίδια της αγοράς υπολογίστηκαν, για κάθε ένα από τα έτη αυτά, με τον ίδιο τρόπο. Όμως, για τα έτη 1979 έως 1982, η προσφεύγουσα, κατόπιν αιτήσεως του Πρωτοδικείου στο πλαίσιο μέτρων οργανώσεως της διαδικασίας, επιχείρησε να εξηγήσει πώς είχε υπολογίσει το μερίδιο της αγοράς της. Από την εξήγηση αυτή προκύπτει ότι η προσεύγουσα περιορίστηκε, αφενός, να αναφέρει τους αριθμούς των πωλήσεών της για κάθε ένα από τα έτη αυτά, χωρίς να επικαλεστεί κανένα στοιχείο ικανό να υποστηρίξει τα μεγέθη αυτά. Αφετέρου, αυτοί οι αριθμοί πωλήσεων παραβλήθηκαν όχι με τον αριθμό των πωλήσεων των ευρωπαίων παραγωγών στη Δυτική Ευρώπη, αλλά με τους αριθμούς της ευρωπαϊκής καταναλώσεως, οι οποίοι είναι αναγκαστικά υψηλότεροι, καθόσον περιλαμβάνουν και τις εισαγωγές. Με τον τρόπο αυτό, το μερίδιο της αγοράς που εμφανίζει η προσφεύγουσα μειώνεται ουσιωδώς.»

634 Από την αιτιολογία αυτή προκύπτει σαφώς ότι το Πρωτοδικείο εξέτασε εμπεριστατωμένα τα πληροφοριακά στοιχεία που κατάρτισε η ίδια η Enichem και της ζήτησε λεπτομερείς εξηγήσεις, για τις οποίες όμως είτε δεν έλαβε καμιά εξήγηση είτε έλαβε εξηγήσεις οι οποίες δεν συνοδεύονταν από κανένα στοιχείο ικανό να τις στηρίξει.

635 Από την ίδια αιτιολογία προκύπτει ότι, αντίθετα προς τον ισχυρισμό που η Enichem προβάλλει στο πλαίσιο της αναιρετικής διαδικασίας, το Πρωτοδικείο καλώς επέκρινε το γεγονός ότι τα στοιχεία πωλήσεων που επικαλέστηκε η Enichem είχαν παραβληθεί όχι με εκείνα των πωλήσεων των Ευρωπαίων παραγωγών στη Δυτική Ευρώπη, αλλά με τα στοιχεία της ευρωπαϊκής καταναλώσεως, τα οποία περιελάμβαναν τις εισαγωγές. Πράγματι, η εκ μέρους του Πρωτοδικείου εξέταση, όπως διευκρινίστηκε στη σκέψη 614 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, απέβλεπε στο να εξακριβωθεί η συμφωνία μεταξύ των μεριδίων-στόχων που αναφέρει ο πίνακας Atochem και των σχετικών μεριδίων αγοράς «των παραγωγών μεταξύ τους», δηλαδή εκείνων της αγοράς που αποτελούσε αντικείμενο του συστήματος ποσοστώσεων, και επομένως της συμπράξεως.

636 Υπό τις προϋποθέσεις αυτές, χωρίς καμιά αλλοίωση των αποδεικτικών στοιχείων που περιλαμβάνονταν στον φάκελο, το Πρωτοδικείο κατέληξε στην έλλειψη αξιοπιστίας των επίμαχων στοιχείων και δεν τα έλαβε υπόψη.

637 Όσον αφορά τη δεύτερη αιτίαση της αναιρεσείουσας, η οποία αποβλέπει στο να διαπιστωθεί ότι το Πρωτοδικείο δεν μπορούσε να θεωρήσει ως μη αμφισβητούμενα τα στοιχεία που προσκόμισε η Επιτροπή, επιβάλλεται κατ' αρχάς να παρατηρηθεί ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση μνημονεύει σαφώς τις αμφισβητήσεις της Enichem:

«1189 Τέλος, η Enichem παρατηρεί ότι η Επιτροπή τής απέδωσε μέσο μερίδιο αγοράς 15 % για την περίοδο 1980-1984, αισθητά μεγαλύτερο από το πραγματικό μέσο μερίδιο, και μάλιστα μεγαλύτερο και από το μερίδιο αγοράς που κατείχε το 1984 (12,3 %).

[...]

1199 Όσον αφορά την Enichem, η προσφεύγουσα ισχυρίζεται ότι το μέσο μερίδιό της στην αγορά ήταν της τάξεως του 2,7 % το 1980 και το 1981, 5,5 % το 1982, 12,8 % το 1983 και 12,3 % το 1984, οπότε το μέσο μερίδιο αγοράς για ολόκληρη αυτή την περίοδο ήταν λίγο μεγαλύτερο από 7 %.»

638 Επιβάλλεται εν συνεχεία να παρατηρηθεί ότι το Πρωτοδικείο απέρριψε τις αμφισβητήσεις αυτές με βάση την εξής αιτιολογία:

«1200 Ωστόσο, πρώτον, όπως ήδη κρίθηκε (ανωτέρω σκέψη 615), οι αριθμοί που ανέφερε η προσφεύγουσα δεν αποδείχθηκαν με επαρκή βεβαιότητα.

1201 Δεύτερον, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της προσφεύγουσας, η Επιτροπή δεν της απέδωσε μέσο μερίδιο αγοράς 15 % κατά την περίοδο από το 1980 έως το 1984. Στον πίνακα που προσκόμισε η Επιτροπή, αναφέρεται ρητώς ότι αυτό το μερίδιο αγοράς αφορά το 1984. Εξάλλου, σε υποσημείωση αναφέρεται ότι αυτό το μερίδιο οφείλεται στην εξαγορά των δραστηριοτήτων της Montedison στον τομέα του PVC τον Μάρτιο του 1983, γεγονός το οποίο αναμφισβήτητα αύξησε ουσιαστικά το μερίδιο αγοράς της προσφεύγουσας. Πράγματι, αν η Επιτροπή είχε δεχθεί μέσο μερίδιο αγοράς 15 % για ολόκληρη την περίοδο, τότε το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην προσφεύγουσα θα έπρεπε να είναι υψηλότερο από τα πρόστιμα που επιβλήθηκαν στην Elf Atochem και στη Solvay, οι οποίες, τόσο από πλευράς διάρκειας όσο και από πλευράς του ρόλου που διαδραμάτισαν στην παράβαση, βρίσκονταν μεν σε κατάσταση παρόμοια με αυτή της προσφεύγουσας, πλην όμως τα μερίδια αγοράς τους που δέχθηκε η Επιτροπή ήταν κατώτερα του 15 %. Αντιθέτως, όμως, το πρόστιμο που επιβλήθηκε στην Enichem είναι ουσιωδώς χαμηλότερο από το πρόστιμο των δύο αυτών επιχειρήσεων.

1202 Τρίτον, το μερίδιο αγοράς που αναφέρεται στην περιγραφή των ατομικών ιδιαιτεροτήτων που επισυνάπτεται στην ανακοίνωση των αιτιάσεων, ήτοι

12 %, δεν αντιφάσκει προς το μερίδιο που αναφέρεται στον πίνακα τον οποίο προσκόμισε η Επιτροπή. Πράγματι, το πρώτο μερίδιο αφορά το έτος 1983 στο σύνολό του, ενώ το δεύτερο αφορά μόνο το μερίδιο της αγοράς μετά την εξαγορά των δραστηριοτήτων της Montedison στον τομέα του PVC.

1203 Τέλος, παρατηρείται ότι η προσφεύγουσα καταδικάστηκε σε πρόστιμο που αντιπροσωπεύει το 10,6 % του συνολικού προστίμου. Υπό τις συνθήκες αυτές, λαμβανομένων υπόψη των κανόνων υπολογισμού που εφάρμοσε η Επιτροπή, φαίνεται ότι στην προσφεύγουσα αποδόθηκε μέσο μερίδιο αγοράς στη Δυτική Ευρώπη κατώτερο του 10 %.

1204 Ελλείψει σοβαρών αντιρρήσεων εκ μέρους της προσφεύγουσας, δεν επιβάλλεται, συνεπώς, μείωση του προστίμου που της επιβλήθηκε.»

639 Προκύπτει έτσι ότι, αναφερόμενο στην «[έλλειψη] σοβαρών αντιρρήσεων εκ μέρους της προσφεύγουσας» για να αιτιολογήσει την απόρριψη του αιτήματος περί μείωσεως του προστίμου, το Πρωτοδικείο ουδόλως αναφέρθηκε σε έλλειψη αμφισβητήσεως των επίμαχων στοιχείων. Με τη διατύπωση αυτή, διακήρυξε ότι κατέληξε στο συμπέρασμα ότι οι αμφισβητήσεις της Enichem, τις οποίες όντως υπέμνησε και εν συνεχεία εξέτασε, ήσαν αβάσιμες.

640 Η δεύτερη αιτίαση, όπως τη διατύπωσε η αναιρεσείουσα, πρέπει επομένως να απορριφθεί.

641 Έστω και αν υποτεθεί ότι μπορεί να νοηθεί ως συνεπαγόμενη επίσης την αιτίαση της αλλοιώσεως των αποδεικτικών στοιχείων τα οποία εξετάστηκαν στις προπαρατεθείσες σκέψεις 1200 έως 1203 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, και πάλι η αιτίαση αυτή θα ήταν αβάσιμη.

642 Όσον αφορά την απόφαση του Πρωτοδικείου να μη λάβει υπόψη τα στοιχεία που προσκόμισε η Enichem, στη σκέψη 1200 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, με παραπομπή στην αιτιολογία που περιλαμβάνεται στη σκέψη 615 αυτής, διαπιστώθηκε ήδη ότι η αντίστοιχη εκτίμηση δεν έφερε το στίγμα αλλοιώσεως (βλ. σκέψη 636 της παρούσας αποφάσεως).

643 Κατά τα λοιπά, από τη διατύπωση και μόνο της αιτιολογίας που περιλαμβάνεται στις σκέψεις 1201 έως 1203 της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως, καθώς και από τα εξετασθέντα στοιχεία του φακέλου προκύπτει ότι η εκτίμηση του Πρωτοδικείου, η οποία βάλλεται με την αίτηση αναιρέσεως, ότι η Επιτροπή δέχθηκε μερίδιο αγοράς μικρότερο του 10 %, και όχι του 15 %, κατά την περίοδο από 1980 έως 1984, ούτε αυτή φέρει το στίγμα αλλοιώσεως. Η εκτίμηση αυτή αποδεικνύει ακόμη ότι, αντίθετα προς τον ισχυρισμό της Enichem, αν η Επιτροπή είχε όντως δεχθεί μερίδιο αγοράς 15 %, το επιβληθέν στην αναιρεσείουσα πρόστιμο δεν θα ήταν μικρότερο των 2 000 000 ECU, αλλά θα ήταν μεγαλύτερο των προστίμων που επιβλήθηκαν στην Elf Atochem και στη Solvay, οι οποίες τιμωρήθηκαν αυστηρότερα.

644 Επομένως ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

11. Επί του λόγου που η ICI αντλεί από τη μη ακύρωση ή τη μη μείωση του προστίμου εκ μέρους του Πρωτοδικείου ως συνέπεια της παραβιάσεως της αρχής της εύλογης προθεσμίας

645 Η ICI προσάπτει στο Πρωτοδικείο ότι απέρριψε τα αιτήματά της περί ακυρώσεως ή μειώσεως των προστίμων, αιτήματα τα οποία βασίζονταν στην παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας. Παρατηρεί ότι η απόρριψη αυτή στηρίχθηκε στη διαπίστωση ότι η διάρκεια της διαδικασίας που ακολούθησε η Επιτροπή δεν ήταν αδικαιολόγητη. Προβάλλει ότι, αν γίνει δεκτό ότι η διάρκεια αυτή ήταν όντως αδικαιολόγητη, το Πρωτοδικείο υπέπεσε επίσης σε πλάνη διότι παρέλειψε να λάβει

τούτο υπόψη κατά την εκτίμηση του προστίμου που επιβλήθηκε στην ICI. Ανεξάρτητα από το επιχείρημα αυτό, η ICI υποστηρίζει ότι το πρόστιμο που της επιβλήθηκε έπρεπε να μειωθεί σημαντικά επειδή η διάρκεια της διαδικασίας, εξεταζόμενη συνολικά, ήταν υπερβολικά μεγάλη και μη εύλογη.

646 Ο εξετασθείς αυτός λόγος δεν μπορεί παρά να απορριφθεί ενόψει του ό,τι κρίθηκε στη σκέψη 235 της παρούσας αποφάσεως σχετικά με τον λόγο που αντλείται από την παραβίαση της αρχής της εύλογης προθεσμίας.

VI — Επί των συνεπειών της μερικής αναιρέσεως της αναιρεσιβαλλόμενης αποφάσεως

647 Κατά το άρθρο 54, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου, αν η αναίρεση κριθεί βάσιμη, το Δικαστήριο αναιρεί την απόφαση του Πρωτοδικείου. Μπορεί τότε είτε το ίδιο να αποφανθεί οριστικά επί της διαφοράς, εφόσον είναι ώριμη προς εκδίκαση, είτε να την αναπέμψει στο Πρωτοδικείο για να την κρίνει.

648 Στην προκειμένη περίπτωση, η υπόθεση είναι ώριμη προς εκδίκαση σχετικά με τους λόγους που η Montedison αντλεί, αφενός, από την προσβολή του δικαιώματός της προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής, και, αφετέρου, την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων μετά την απόφαση της Επιτροπής.

Α — *Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την προσβολή του δικαιώματός της προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής*

649 Με τις παρατηρήσεις της που κατέθεσε στις 28 Ιουλίου 1997 ενώπιον του Πρωτοδικείου, η Montedison προέβαλε ότι, αφού είχε πρόσβαση στον φάκελο της Επι-

τροπής κατόπιν του μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας που έλαβε το Πρωτοδικείο με το από 7 Μαΐου 1997 έγγραφο, έλαβε γνώση τεσσάρων εγγράφων τα οποία απεικόνιζαν πτυχές της ιταλικής αγοράς PVC εντελώς ασυμβίβαστες προς την ύπαρξη συμπράξεως.

650 Κατ' αυτήν, αν είχε στη διάθεσή της τα έγγραφα αυτά για την προετοιμασία της άμυνάς της ενόψει της ακροάσεως των επιχειρήσεων κατά τη διοικητική διαδικασία, εν συνεχεία για τις προσφυγές που στρέφονταν κατά των αποφάσεων PVC I και PVC II, θα μπορούσε να τα επικαλεστεί για να αποδείξει το αβάσιμο της κατηγορίας.

651 Συναφώς, από τις σκέψεις 369 έως 377 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι ο λόγος αυτός, μολονότι δεν προβλήθηκε στο στάδιο της της προσφυγής, είναι παραδεκτός κατ' εφαρμογήν του άρθρου 48, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου, καθόσον βασίζεται σε νομικά και πραγματικά στοιχεία τα οποία προέκυψαν κατά τη διαδικασία.

652 Επομένως, πρέπει να γίνει αντικειμενική εξέταση των επίμαχων εγγράφων ενόψει των στοιχείων που δέχθηκε η Επιτροπή με την απόφαση PVC II, προκειμένου να προσδιοριστεί αν τα εν λόγω έγγραφα περιείχαν επωφελή στοιχεία για την άμυνά της (προπαρατεθείσα απόφαση Hercules Chemicals κατά Επιτροπής, σκέψεις 75, 78, 80 και 81).

653 Η Montedison αναφέρει ότι τα έγγραφα αυτά αφορούν εκθέσεις επί των προπαρασκευαστικών συναντήσεων του διοικητικού συμβουλίου της Solvay προς τον Ιταλό εταίρο της Solvic SpA.

654 Η αναιρεσείουσα δεν διατυπώνει ειδικά σχόλια επί του πρώτου από τα έγγραφα αυτά που επισύναψε ως παράρτημα 1 στις από 28 Ιουλίου 1997 παρατηρήσεις της.

655 Το έγγραφο αυτό, με ημερομηνία 6 Μαρτίου 1981, έχει τίτλο «Επίσκεψη του διοικητικού συμβουλίου στις 13 Μαρτίου 1981». Αποτελείται από μια φωτοτυπία μιας μόνο σελίδας της εν λόγω εκθέσεως, στην οποία η αναιρεσείουσα υπογράμμισε την εξής φράση, που περιλαμβάνεται σε παράγραφο σχετική με τις τιμές στην Ιταλία: «Η γενική κατάσταση είναι περίπλοκη και σε εξέλιξη και προς το παρόν δεν είναι δυνατή καμιά σοβαρή πρόβλεψη».

656 Με το έγγραφο αυτό, η Montedison προσπαθεί να αποδείξει ότι θα μπορούσε να προβάλει την ύπαρξη, στην Ιταλία, καταστάσεως ασυμβίβαστης με την κατηγορία περί αναλήψεως πρωτοβουλιών ως προς τις τιμές.

657 Ωστόσο, η υπογραμμιζόμενη φράση ερμηνεύει με γενικούς όρους την ύπαρξη δυσχερειών, όμως δεν διαψεύδει την ίδια την ύπαρξη πρωτοβουλιών ως προς τις τιμές.

658 Ορθότερον, οι τρεις φράσεις που προηγούνται αυτής, οι οποίες αφορούν επίσης τις δυσχέρειες, παραπέμπουν σε:

— μια «τιμή καταλόγου [...] 825-840 [ITL]/kg από τον Ιανουάριο 1981»·

— μια «κατάσταση [...] παρά ταύτα σχετικά καλή [τέλος Ιανουαρίου] στην Ιταλία», όπου «επιτεύχθηκε μέση τιμή της τάξεως των 760 [ITL]/kg»·

— «αποφάσεις για να επιτευχθεί τουλάχιστον για την 1η Μαρτίου η τιμή καταλόγου».

659 Το δεύτερο έγγραφο που επικαλείται η Montedison, το οποίο επισυνάπτεται ως παράρτημα 2 στις παρατηρήσεις της, φέρει ημερομηνία 22 Μαρτίου 1983 και έχει τίτλο «Επίσκεψη του διοικητικού συμβουλίου στις 28 και 29 Μαρτίου 1983».

660 Η Montedison υποστηρίζει ότι το έγγραφο αυτό τονίζει την πολύ ανησυχητική μείωση των τιμών στην ιταλική αγορά το 1982.

661 Με το εν λόγω έγγραφο, η αναιρεσείουσα επιδιώκει επίσης να αποδείξει ότι θα μπορούσε να αμφισβητήσει την κατηγορία ότι έλαβε πρωτοβουλίες ως προς τις τιμές.

662 Ωστόσο, αν το έγγραφο αυτό αναφέρεται ασφαλώς στην «απότομη πτώση» κατά τους τέσσερις πρώτους μήνες του 1982, νέα «πτώση» κατά τους μήνες Ιούλιο και Αύγουστο του ιδίου έτους, καθώς και σε «πολύ ανησυχητική μείωση» από το τέλος του Ιανουαρίου 1983, αναφέρεται εξάλλου σε:

— «προσπάθεια αυξήσεως μεταξύ Μαΐου και Ιουνίου [1982]»·

— «σημαντική αύξηση από τον Σεπτέμβριο [1982]», που ήταν αποτέλεσμα μιας «αυστηρότερης πολιτικής που ανέλαβαν ορισμένοι παραγωγοί (η Solvic ειδικότερα) με σκοπό να προβάλουν την πάρα πολύ ανησυχητική κατάσταση» και η οποία «απέδωσε ικανοποιητικά αποτελέσματα».

663 Εξάλλου, περιλαμβάνει την ακόλουθη τελική παρατήρηση: «Σήμερα, βρισκόμαστε, για μια ακόμη φορά στην παραμονή της προσπάθειας αυξήσεως της τιμής».

664 Προκύπτει έτσι ότι τα δύο έγγραφα της 6ης Μαρτίου 1981 και της 22ας Μαρτίου 1983 δεν έχουν το περιεχόμενο που τους αποδίδει η αναιρεσείουσα και ακόμη περιλαμβάνουν στοιχεία τα οποία μπορούσαν να ενισχύσουν την κατηγορία της Επιτροπής.

665 Το έγγραφο που επισυνάπτεται ως παράρτημα 4 στις παρατηρήσεις της Montedison φέρει ημερομηνία 11 Απριλίου 1983 και έχει τίτλο «Προπαρασκευαστική πολιτική συνάντηση για τις κατευθυντήριες γραμμές [...] Μιλάνο, 13 Απριλίου 1983».

666 Η αναιρεσείουσα φρονεί ότι το έγγραφο αυτό επιβεβαιώνει την τακτική μιας επιθετικής πολιτικής τιμών εκ μέρους της εταιρίας Enoxy (κοινή επιχείρηση μεταξύ ENI και Occidental Petroleum έως το τέλος του 1982). Προσθέτει ότι στο έγγραφο αυτό δεν γίνεται καμιά ιδιαίτερη νύξη στις τιμές που εφάρμοζε η ίδια.

667 Από τις παρατηρήσεις της της 28ης Ιουλίου 1997 προκύπτει ότι η αναιρεσείουσα θεωρεί ότι το εν λόγω έγγραφο μπορούσε επίσης να στηρίξει την άρνησή της ότι έλαβε πρωτοβουλίες ως προς τις τιμές.

668 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι το εν λόγω έγγραφο αποκαλύπτει όντως ότι η εταιρία Enoxy, με μια «επιθετική πολιτική τιμών, ανέκτησε τη θέση που είχε το 1980 η Anic + Sir + Rumianca».

669 Ωστόσο, τα επιχειρήματα της Montedison ως προς το έγγραφο αυτό, καθώς και εκείνα που αφορούν τα προηγουμένως εξετασθέντα έγγραφα, περιλαμβάνουν όλα τον υποκείμενο ισχυρισμό ότι η ανάληψη πρωτοβουλιών ως προς τις τιμές αντικρούεται από τον έντονο ανταγωνισμό που υπήρχε στην ιταλική αγορά.

670 Όμως, από την απόφαση PVC II προκύπτει ότι η Επιτροπή έλαβε υπόψη, κατά την ανάλυσή της, το ότι διάφορες αποφάσεις των διωκομένων επιχειρήσεων δεν ευδοκίμησαν στην πράξη λόγω των ανταγωνιστικών συμπεριφορών ορισμένων από αυτές και του γενικού πλαισίου έντονου ανταγωνισμού.

671 Πράγματι, η Επιτροπή δεν υποστήριξε ότι οι τιμές είχαν σταθερή αύξηση κατά την περίοδο της παραβάσεως ούτε ότι παρέμειναν σταθερές κατά την ίδια αυτή περίοδο. Αντιθέτως, οι πίνακες που επισυνάπτονται στην απόφαση PVC II δείχνουν ότι οι τιμές δεν έπαψαν να κυμαίνονται, για να φθάσουν στο χαμηλότερό τους επίπεδο το πρώτο τρίμηνο του 1982.

672 Στα σημεία 22 και 36 έως 38 των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, η Επιτροπή:

— έκανε λόγο για «επιθετικές» συμπεριφορές ορισμένων επιχειρήσεων·

— αναγνώρισε ρητά ότι οι πρωτοβουλίες ως προς τις τιμές γνώρισαν μέτρια επιτυχία και ενίοτε μάλιστα θεωρήθηκαν αποτυχημένες·

— ανέφερε ορισμένους λόγους που εξηγούν τα αποτελέσματα αυτά.

673 Επομένως, ενόψει του συνόλου των σκέψεων αυτών πρέπει να προσδιοριστεί το ύψος του προστίμου που επιβλήθηκε στις αναιρεσείουσες.

674 Ιδίως, όσον αφορά τα τρία προαναφερθέντα έγγραφα, πρέπει να παρατηρηθεί, ενόψει του σημείου 20, τέταρτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, ότι στη Montedison, όπως και σε άλλους παραγωγούς, δεν προσάφθηκε η ανάληψη πρωτοβουλιών ως προς τις τιμές, αφού η Επιτροπή δεν κατόρθωσε να λάβει από αυτήν έγγραφα σχετικά με τις εφαρμοζόμενες τιμές. Αντίθετα, προκύπτει από τα σημεία 20, πέμπτο εδάφιο, και 26, τελευταίο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της ίδιας αποφάσεως ότι η Montedison κατηγορήθηκε για τη συμμετοχή σε άτυπες συναντήσεις μεταξύ παραγωγών κατά τις οποίες αποφασίστηκε ο καθορισμός τιμών-στόχων.

675 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι η Montedison δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίξει ότι τα έγγραφα της 6ης Μαρτίου 1981, της 22ας Μαρτίου 1983 και της 11ης Απριλίου 1983 περιελάμβαναν στοιχεία χρήσιμα για την άμυνά της.

676 Ως προς το έγγραφο που επισυνάπτεται ως παράρτημα 3 στις παρατηρήσεις της Montedison, τούτο φέρει ημερομηνία 23 Μαρτίου 1983 και έχει τίτλο «Επίσκεψη του διοικητικού συμβουλίου στις 28 και 29 Μαρτίου 1983».

677 Η αναιρεσείουσα διατείνεται, πρώτον, ότι το έγγραφο αυτό υπογραμμίζει την τάση των Ιταλών καταναλωτών να απευθύνονται για τις αγορές τους PVC προς περισσότερους του ενός προμηθευτές, απεικονίζοντας έτσι περιστατικά του «τουρισμού των πελατών».

678 Η επιχειρηματολογία της αναιρεσείουσας πρέπει να κατανοηθεί ως αφορώσα την αμφισβήτησή της ως προς το αντικείμενο των συζητήσεων κατά τις περιοδικές συναντήσεις των διωκομένων επιχειρήσεων.

679 Στο σημείο 7, πέμπτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της αποφάσεως PVC II, η Επιτροπή δέχθηκε, με βάση ένα από τα έγγραφα σχεδιασμού, ήτοι τον πίνακα ελέγχου, ότι οι συναντήσεις αυτές είχαν ως σκοπό τη συζήτηση ζητημάτων όπως, ειδικότερα, «μέτρων προοριζομένων να εξασφαλίσουν την αποτελεσματικότητάς τους, συμπεριλαμβανομένης της αποθάρρυνσης του "τουρισμού" των πελατών (αγοραστές που στρέφονται σε νέο προμηθευτή που προσφέρει χαμηλότερες τιμές)». Στη σημείο 39, τρίτο εδάφιο, των αιτιολογικών σκέψεων της ίδιας αποφάσεως, θεώρησε εν συνεχεία ότι «διακανονισμοί που απέβλεπαν να αποθαρρύνουν τον ούτως αποκαλούμενο "τουρισμό των πελατών", όπως είναι το "πάγωμα" των πελατών ή η απόρριψη παραγγελιών, είχαν σαφώς σαν στόχο να εμποδίσουν την ανάπτυξη νέων εμπορικών σχέσεων».

680 Συναφώς, η Montedison υπογραμμίζει ένα απόσπασμα του εγγράφου της 23ης Μαρτίου 1983, στο οποίο:

— αναφέρεται ότι, «σε πολλές περιπτώσεις», πελάτες οι οποίοι είχαν προηγουμένως ως εναλλακτική λύση πολλούς εγχώριους προμηθευτές «δύσκολα δέχονται να συνδέονται με έναν μόνο προμηθευτή»·

— προστίθεται ότι, «πράγματι, ήδη από του τέλους του 1982, μας προσέγγισαν παραδοσιακοί πελάτες των MTE και Enoxy οι οποίοι ήθελαν να γνωρίζουν κατά πόσον είμασταν διατεθειμένοι να τους εφοδιάζουμε τακτικά».

681 Πάντως, η πρώτη παρατήρηση διερμηνεύει, στο πνεύμα του συντάκτη της, την πρόθεση να επιτύχει ως αποτέλεσμα δεδομένος πελάτης να εξακολουθήσει να συνδέεται με τον παραδοσιακό Ιταλό προμηθευτή του παρά να απευθυνθεί και σε άλλους προμηθευτές. Ως προς τη δεύτερη παρατήρηση, αυτή εμφανίζει τις επαφές σχετικά με τις παραδόσεις αγαθών ως επικείμενο κίνδυνο σε σχέση με τον στόχο αυτό. Όμως, στο πλαίσιο μιας κανονικής καταστάσεως ανταγωνισμού, τέτοιες επαφές a priori θεωρούνται από την ενδιαφερόμενη επιχείρηση ως ευκαιρία αυξήσεως του μεριδίου της στην αγορά, και όχι ως κίνδυνος.

682 Η επισήμανση των υφισταμένων ή προβλεπομένων δυσχερειών, οι οποίες είναι άσχετες προς αυτούς τους προμηθευτές, επιβεβαίωσε επομένως, παρά ακύρωσε, την πρόθεση προφυλάξεως έναντι της προκλήσεως ανταγωνισμού για τους εν λόγω προμηθευτές από τους πελάτες τους.

683 Επομένως, η Montedison δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίξει ότι, επί του σημείου αυτού, το έγγραφο το οποίο επικαλείται περιείχε στοιχεία χρήσιμα για την άμυνά της.

684 Η αναιρεσείουσα υποστηρίζει, δεύτερον, ότι το έγγραφο της 23ης Μαρτίου 1983 περιέχει ανάλυση της εμπορικής δομής του ομίλου Montedison που στηρίζεται περισσότερο σε εκτιμήσεις παρά σε ασφαλή στοιχεία. Επομένως, τονίζει το γεγονός ότι δεν είχε γίνει καμιά ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των παραγωγών όσον αφορά την ιταλική αγορά.

685 Πάντως, αρκεί η διαπίστωση ότι:

— το προσκομισθέν απόσπασμα, μολονότι αφορά τον «πίνακα 6» ως απεικόνιση της κατανομής των πωλήσεων μεταξύ των διαφόρων παραγωγών, δεν συνοδεύεται από αντίγραφο αυτού, οπότε ο χαρακτηρισμός των στοιχείων ως εκτιμήσεων που στηρίζουν την ανάλυση δεν μπορεί να εξακριβωθεί·

— η μόνη φράση του εγγράφου που παραθέτει η Montedison στις παρατηρήσεις της («Φρονούμε ότι στην πώληση του PVC στην Ιταλία [...] απασχολούνταν περίπου 15 μονάδες [...]») δεν μπορεί να επιβεβαιώσει την εκ μέρους της αποποίηση των ευθυνών ως προς την ανταλλαγή αριθμητικών στοιχείων που αφορούσαν ειδικά τις πραγματοποιηθείσες πωλήσεις.

686 Κατά συνέπεια, η αναιρεσείουσα δεν μπορεί βασίμως να υποστηρίζει ότι, και επί του σημείου αυτού, το έγγραφο της 23ης Μαρτίου 1983 περιείχε χρήσιμα στοιχεία για την άμυνά της.

687 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί.

688 Επομένως, το αίτημα αυτής της αναιρεσείουσας, εφόσον στηρίζεται σ' αυτόν τον λόγο πρέπει να απορριφθεί.

B — *Επί του λόγου που η Montedison αντλεί από την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων μετά την απόφαση της Επιτροπής*

689 Με την προσφυγή της, η Montedison προέβαλε κατ' ουσίαν ότι, ως αποτέλεσμα των άρθρων 172 της Συνθήκης και 17 του κανονισμού 17, σε συνδυασμό προς το άρθρο 87, παράγραφος 2, στοιχείο δ', της Συνθήκης, που παρέχουν στον κοινοτικό δικαστή αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας ως προς τις πράξεις της Επιτροπής με τις οποίες επιβάλλονται πρόστιμα στον τομέα του ανταγωνισμού, η Επιτροπή στερείται αμετακλήτως της εξουσίας επιβολής προστίμων όταν η απόφασή της είναι αντικείμενο δικαστικής προσφυγής.

690 Η Επιτροπή είχε τη συγκεκριμένη υποχρέωση να ζητήσει επικουρικώς από τον κοινοτικό δικαστή να ασκήσει την αρμοδιότητά του πλήρους δικαιοδοσίας και να αποφανθεί επί της ουσίας στην περίπτωση κατά την οποία θα γίνονταν δεκτές οι αιτιάσεις του προσφεύγοντος σχετικά με την παράβαση ουσιώδους τύπου εκ μέρους της Επιτροπής. Αν αυτή παρέλειπε να το πράξει, θα της απαγορευόταν, μετά την έκδοση της δικαστικής αποφάσεως που ακυρώνει την απόφαση της Επιτροπής, να επιβάλλει άλλη κύρωση για τα ίδια πραγματικά περιστατικά.

691 Η αναιρεσείουσα αμφισβητεί ότι η Επιτροπή μπορεί, εφόσον η διαδικασία εκκρεμεί ενώπιον του Πρωτοδικείου ή μετά την έκδοση της αποφάσεως, να επαναλάβει την απόφασή της, ενδεχομένως απεριορίστως σε περίπτωση μεταγενέστερων προσφυγών. Προς στήριξη της αναλύσεώς της, επικαλείται την απόφαση της 3ης Μαρτίου 1982, 14/81, Alpha Steel κατά Επιτροπής (Συλλογή 1982, σ. 749).

692 Συναφώς, αρκεί η υπόμνηση ότι οι διατάξεις που επικαλείται η Montedison αφορούν μόνο την ένταση του ελέγχου που ασκεί ο κοινοτικός δικαστής στις αποφάσεις της Επιτροπής για τον ανταγωνισμό. Πέραν του απλού ελέγχου νομιμότητας, ο οποίος επιτρέπει μόνο να απορριφθεί η προσφυγή ακυρώσεως ή να ακυρωθεί η προσβαλλόμενη πράξη, η αρμοδιότητα πλήρους δικαιοδοσίας που διαθέτει, παρέχει στον κοινοτικό δικαστή την εξουσία να τροποποιεί την προσβαλλόμενη πράξη, ακόμη και ελλείψει ακυρώσεως, λαμβάνοντας υπόψη όλες τις πραγματικές περιστάσεις, προκειμένου να τροποποιήσει, για παράδειγμα, το ύψος του επιβληθέντος προστίμου.

693 Ωστόσο, η άσκηση και μόνον δικαστικής προσφυγής δεν συνεπάγεται την οριστική μεταβίβαση, στον κοινοτικό δικαστή, της εξουσίας επιβολής των κυρώσεων. Η Επιτροπή στερείται οριστικά της εξουσίας της όταν ο κοινοτικός δικαστής όντως άσκησε την αρμοδιότητά του πλήρους δικαιοδοσίας. Αντιθέτως, όταν περιορίζεται στην ακύρωση μιας αποφάσεως λόγω ελλείψεως νομιμότητας, χωρίς να αποφανθεί ο ίδιος επί του υποστατού της παραβάσεως και επί της κυρώσεως, το κοινοτικό όργανο το οποίο εξέδωσε την ακυρωθείσα πράξη μπορεί να επαναλάβει τη διαδικασία στο στάδιο της διαπιστωθείσας παρανομίας και να ασκήσει εκ νέου την εξουσία του περί κυρώσεων.

694 Αποδοχή της επιχειρηματολογίας της Montedison θα ήταν αντίθετη προς την οικονομία και το αντικείμενο του ελέγχου νομιμότητας. Δεδομένου ότι ο κοινοτικός δικαστής δεν είναι προφανώς αρμόδιος να υποκαστήσει την Επιτροπή στην επανάληψη της διοικητικής διαδικασίας η οποία ακυρώθηκε πλήρως ή εν μέρει, η θεραπεία της διαπιστωθείσας παρανομίας θα εστερείτο κάθε αποτελέσματος εφόσον η Επιτροπή δεν θα είχε εξουσία επιβολής κυρώσεως μετά το πέρας της νομότυπης πλέον διαδικασίας.

695 Στην προκειμένη περίπτωση, η απόφαση του Δικαστηρίου της 15ης Ιουνίου 1994 δεν έδωσε λαβή για την άσκηση εξουσιών πλήρους δικαιοδοσίας, αλλά σε απλό έλεγχο νομιμότητας. Επομένως, η Επιτροπή δεν στερήθηκε της εξουσίας της να επιβάλει κυρώσεις.

696 Η προπαρατεθείσα απόφαση Alpha Steel κατά Επιτροπής, την οποία επικαλείται η αναιρεσείουσα, δεν ασκεί επιρροή ενόψει της καταστάσεως στην παρούσα διαδικασία. Στην υπόθεση που οδήγησε στην απόφαση αυτή, η Επιτροπή, κατά τη δικαστική διαδικασία, ανακάλεσε την προσβληθείσα απόφαση και την αντικατέστησε με άλλη απόφαση. Εν πάση περιπτώσει, η απόφαση αυτή επιβεβαίωσε το δικαίωμα της Επιτροπής να εκδώσει νέα απόφαση.

697 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι ο εξετασθείς λόγος πρέπει να απορριφθεί.

698 Επομένως, το αίτημα της αναιρεσείουσας αυτής, καθόσον στηρίζεται σ' αυτόν τον λόγο, πρέπει και αυτό να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

699 Κατά το άρθρο 122, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως είναι βάσιμη και το Δικαστήριο κρίνει το ίδιο οριστικά τη διαφορά, αποφαίνεται επί των δικαστικών εξόδων. Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, το οποίο εφαρμόζεται επί της διαδικασίας αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 118 του ίδιου κανονισμού, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα. Δεδομένου ότι οι αναιρεσείουσες ηττήθηκαν στο πλαίσιο των αναιρέσεων ή κατόπιν εκδικάσεως της ουσίας από το Δικαστήριο, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα αυτών των διαδικασιών σύμφωνα με τα αιτήματα της Επιτροπής. Όσον αφορά τα έξοδα που συνδέονται με τις διαδικασίες ενώπιον του Πρωτοδικείου που κατέληξαν στην αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, τα έξοδα αυτά κατανέμονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο σημείο 5 του διατακτικού της αποφάσεως αυτής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) Συνενώνει τις υποθέσεις C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P έως C-252/99 P και C-254/99 P προς έκδοση ενιαίας αποφάσεως.

2) Αναιρεί εν μέρει την απόφαση του Πρωτοδικείου της 20ής Απριλίου 1999, T-305/94 έως T-307/94, T-313/94 έως T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 και T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής, καθόσον αυτή:

— απέρριψε τον νέο λόγο που η Montedison SpA άντλησε από την προσβολή του δικαιώματός της περί προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής·

— παρέλειψε να απαντήσει στον λόγο που η Montedison SpA άντλησε από την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων μετά την απόφαση της Επιτροπής.

3) Απορρίπτει κατά τα λοιπά τις αιτήσεις αναιρέσεως.

4) Απορρίπτει το αίτημα της Montedison SpA, καθόσον αυτό βασίζεται, αφενός, στον λόγο που αντλείται από την προσβολή του δικαιώματός της προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής και, αφετέρου, στον λόγο που αντλείται από την οριστική μεταβίβαση στον κοινοτικό δικαστή της εξουσίας επιβολής κυρώσεων μετά την απόφαση της Επιτροπής.

5) Καταδικάζει τις αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα που συνδέονται με τις παρούσες διαδικασίες. Τα έξοδα που συνδέονται με τις πρωτόδικες διαδικασίες που κατέληξαν στην προπαρατεθείσα απόφαση Limburgse Vinyl Maatschappij κ.λπ. κατά Επιτροπής κατανέμονται σύμφωνα με τα οριζόμενα στο σημείο 5 του διατακτικού της αποφάσεως αυτής.

Rodríguez Iglesias	Puissochet	Gulmann
Edward	La Pergola	Jann
Macken	Colneric	von Bahr

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 15 Οκτωβρίου 2002.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος

G. C. Rodríguez Iglesias